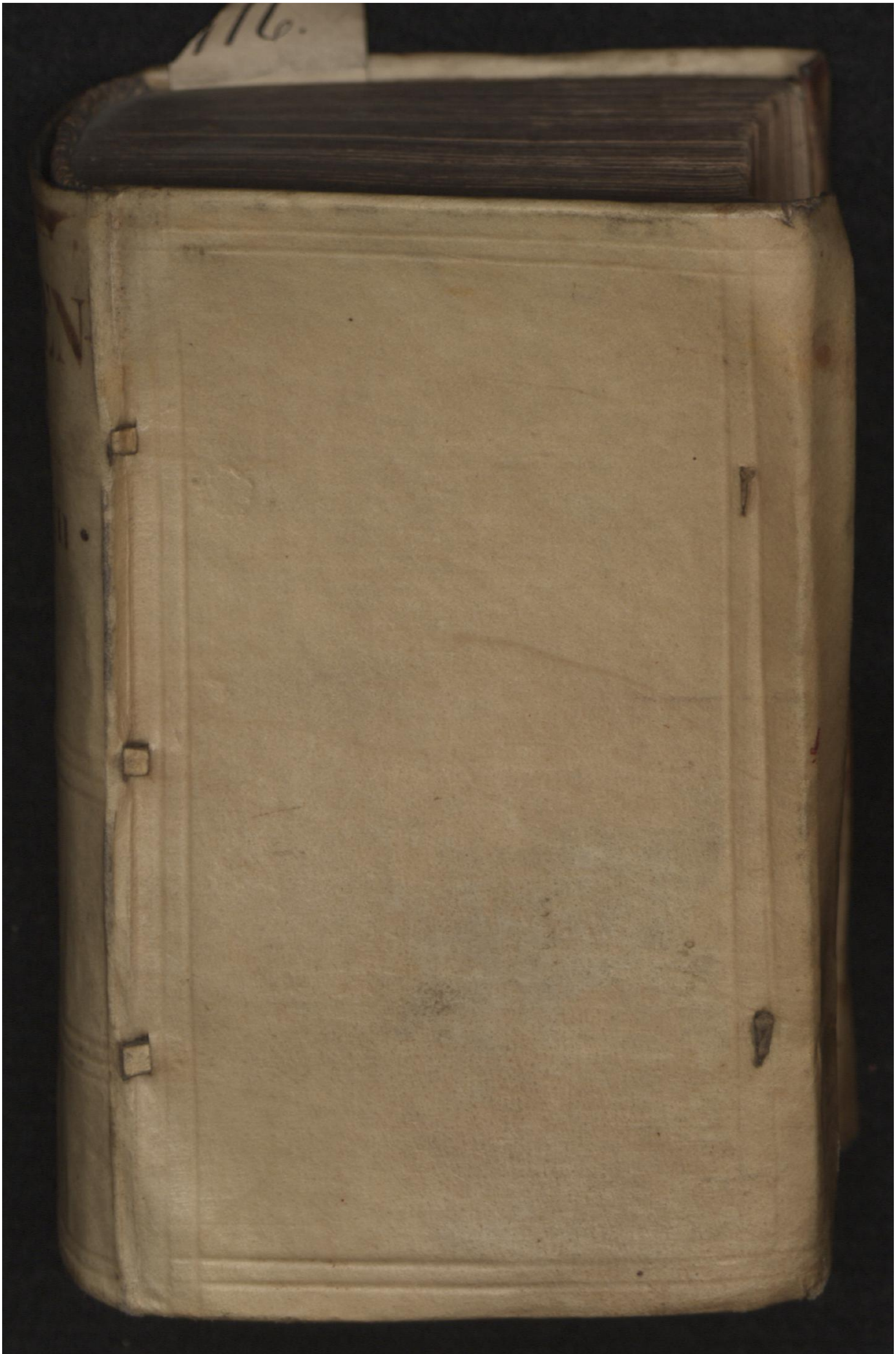
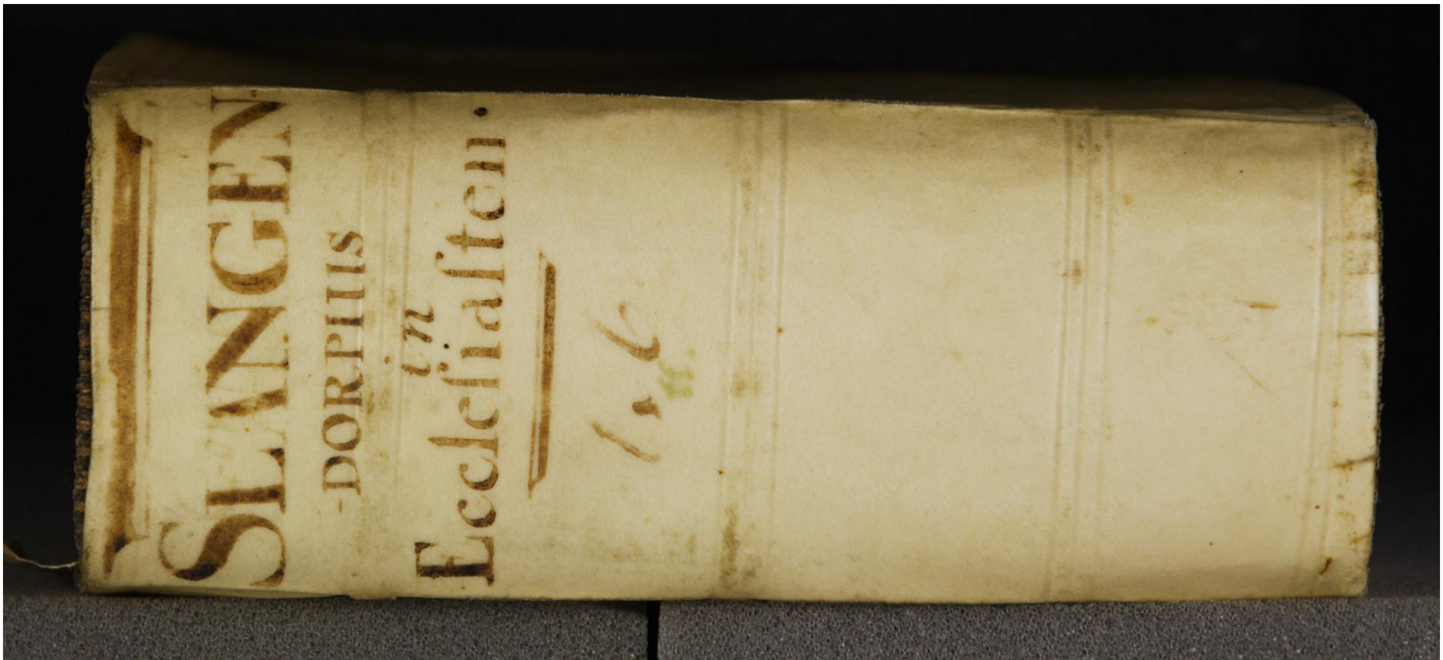
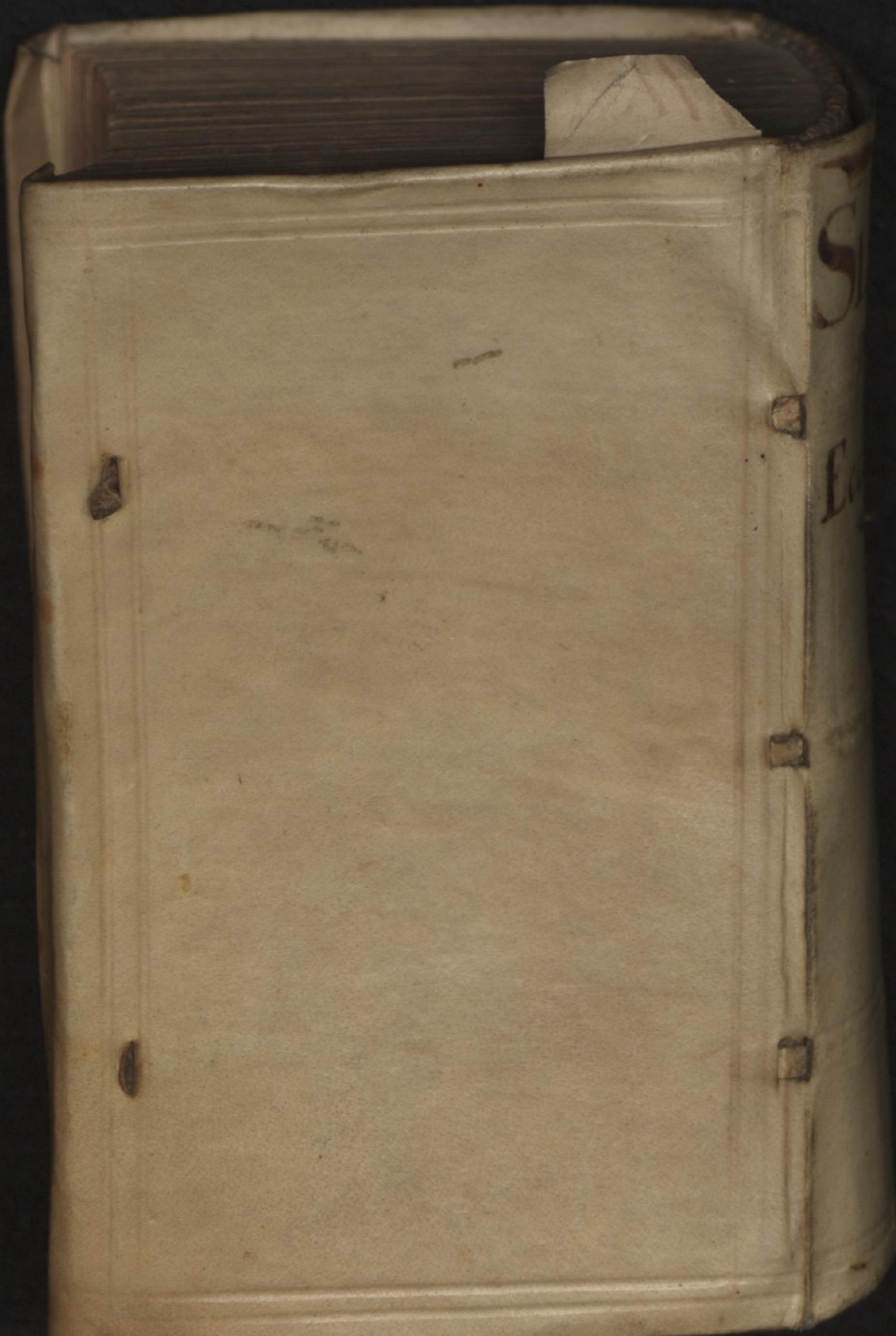

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

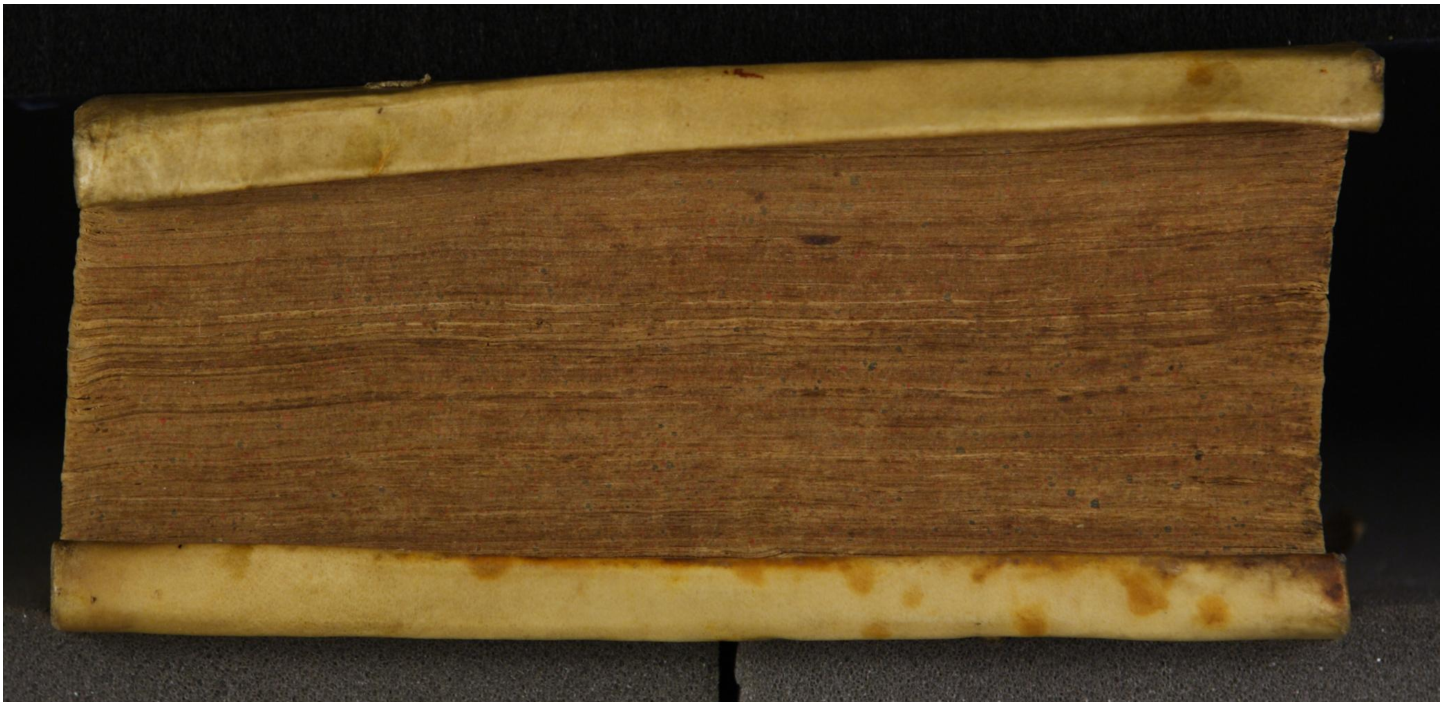
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

No 116.

M. Tuscher fecit

LN 1489
ex. 2

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Loring. i
Atterson
Brenty.
Carts wright.
A. Fay.
[illegible]

IN ECCL
SALOM
ID EST, C
ad populum Hebr
ſic inſtituenda, vt
beatitudinem p
σχέδια in re
Hafni
P

IOHANNE
gendorpio, ſacra
feſſore

LEC
REperies in hoc libr
philoſophica & hiſt
cognouiſſe ad Rerum
vehementer conferat,
benignitatis tum indu
primis obſeruanda,
gniſsima cognitu:
re non pigeat, ingen

HA
Impreſsit M

15

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

IN ECCLESIASTEN

SALOMONIS,

ID EST, CONCIONES ad populum Hebræum habitas, de vita ſic inſtituenda, vt ad veram æternamq́ beatitudinem perueniatur, ʼαὐτο σχέδια in regia Academia Hafnienſi propoſita.

A

*IOHANNE OLAI SLANgendorpio, ſacrarum literarum pro*feſſore ordinario.

LECTORI.

REperies in hoc libro, amice lector, præter philoſophica & hiſtorica, non ſolum quæ cognouiſſe ad Rerumpub. adminiſtrationem vehementer conferat, ſed etiam diuinæ cùm benignitatis tum indignationis exempla imprimis obſeruanda, ac pietatis ſtudioſis digniſsima cognitu: id quod ipſe modo legere non pigeat, ingenuè nobiſcum fatebere.

HAFNIÆ

Impreßit Matthias Vinitor.

1590.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

H. AC V.
DN. NICOLAI KAASII
CLARISSIMI ET NO-
BILISSIMI VIRI,
DOMINI
DE TAARVPGAARD,
CANCELLARII MA-
GNIFICI
ET GVBERNATORIS
PRIMARII REGNI
DANIÆ,
IOHAN: OL: SLANG:
HÆC
IN ECCLESIASTEN,
ANIMO DEVOTO
CONSECRA-
BAT.

†‡†

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

NVLLA re magis, Generoſe Domine & Magnifice Cancellarie, quàm rerum creatarum noticia, DEI eſt intellecta natura. Siquidem homines cùm naturæ aſpectu, cœlum, ſideribus tanquam oculis diſtinctum cernerent, & tam tellurem altricem aëre circumfuſam, in media mundi ſede locatam librari viderent, tum circa eam tam exiguo horarum curriculo flagrantem circumferri ſolem, cuius quotidiana circumuectione annuoq́ inflexu, non modò noctis dieiq́: ſed etiam æſtatis atq́ hyemis viciſſitudo efficeretur, infraq́ æmulam ambire lunam, quæ menſtruis eum ſpatijs conſequeretur, mutuatamq́ in terras lucem effunderet, tum circumfluum mare, nulla fluminum ac-

ceßione creſcens, tum fulminum iactus, vel telluris labentis motum, ac ventorum imbriumq́ tempeſtiuitatem aſpicerent, quorum alij ad æſtus caloreſq́ ſedandos & nauigandi facultatem, alij ad ſerendi opportunitatem darentur, tum animantium, vel gradientium, vel volucrum vel nantium naturam, hominem deniq́ vt principem metirentur, confirmare cogebantur tam conſtantem ſolertemq́ molitionem rerum, ab aliquo diuino architecto oriri, qui auctor & parens & educator DEVS diceretur.

In his rebus contemplandis, quanquam cauſa eſſet euidentißima, multum tamen philoſophi à cœlitus rorulentorum vatum genere abfuerunt. Siquidem philoſophi parum nubilo cœlo cernentes, res genitas ſunt in ſuapte natura permenſi, propriaq́ cauſarum genera indagarunt, nec earum finem attigerunt,

runt, vt qui ætatem in itinere conterunt, nec vnquam ſuam domum capeſſunt. At verò diuini vates, quibus cœlum depulſa caligine patebat, earum rerum genera expenderunt, quatenus à principe auctore DEO defluxerint, in eumque ſtatuantur qui ſit rerum creatarum limes.

In hoc illuſtrium vatum albo, Generoſè & Magnifice Domine cancellarie, meritò numeratur SALOMON, Regum ſapientiſsimus, cuius ECCLESIASTEN per brumam ſuperioris anni 1588. occaſione ſumpta ab obitu ſereniſsimi & ſanctiſsimi Regis noſtri FRIDERICI II. (felicis memoriæ) qui eodem anno, relictis omnibus mundi vanitatibus, ſtabile ac firmum apud DEum immortalem conſequutus eſt bonum, explicaui: vt tam ipſum me quàm iuuentutem,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

meæ & aliorum fidei commendatam ;
ad arcem chriſtianæ pietatis prouehe-
rem, commoneremq́ intenſiſsima cura
ad procinctum pietatis tendentes, ite-
rum atq́ iterum ijs expendendum, quid
in huius vitæ quaſi proſcenio quodam,
ipſum rationis lumen obſcuret, animum-
q́ue hominis, imitatione ſubinde depra-
uata, in nimium rerum fluxarum ac va-
nitatum ardorem, transuerſum rapiat :
vt adhibita præceptorum quæ in EC-
CLESIASTE traduntur ſalu-
britate, ſapientiæ ſuffrenatione veluti
ſufflamine quodam reprimeretur. Nam
ſicuti Mandragoram produnt rerum
periti vitibus adnatam, transmittere
in illas poteſtatem ſomnificam, vt vi-
num ex ijs bibentes faciliùs procliuiuſq́
in ſoporem collabantur : Sic & ſalubria
ſacrarum antipharmaca literarum, men-
tibus hominum ſæpiùs propinata, in
allectan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

allectantibus delinimentis, modeſtiam modumq́; quendam præſcribunt conſentaneum, efficiuntq́; ne animi fores vitiorum agmini perinde ac hoſtili manui patefaciant &c.

Etſi autem ex rerum iſtarum conditarum, viciſſitudinumq́; in rebus humanis contemplatione, plurima, ſingulari digna admiratione ſeſe mentibus hominum ingerant, quæ ſingillatim ac curioſè contenteq́; ſi quis exequi curet, vix reperietur finis vllus: ſunt tamen duæ quæſtiones de quibus omnibus ætatibus ἀσπόνδῳ πολέμῳ *altercatum fuit, vna de* DEI *prouidentia, quæ cuncta, diuerſa, & infinita, modis complectitur occultioribus, digerit diſponitq́;, altera de ſumma hominis felicitate, tumq́; de eius adipiſcendæ ratione. De his nemo inuentus eſt, qui humana ſagacitate ſola fretus, vel huius vel il-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lius certam & veram cognitionem ſit aſſequutus. Conabantur quidem Pythagoras, Anaximenes, Xenophanes, Parmenides, Plato, Ariſtoteles, Chryſippus, Ariſtippus & Epicurus Socraticæ diſciplinæ lotura aſperſi, ac deniq; tota illa ſpinoſa Stoicorum turba, ſummum hominis bonum ſibi & alijs applicare, vt tanquam grandes & anteſignani celebrarentur à poſteritate. Sed hic voluptatem, dulcedinem ſenſuum cientem, ſummum bonum pronunciauit, alius in virtute, gloria, honore, potentia, animo & ſcientia, ſummam ſuam felicitatem collocauit, alij in alijs neſcio quibus delirijs: vnde quis admirari ſatis poterit hanc hominum animalium ſtoliditatē, & quòd publicam ſcientiæ hæreditatem ſoli adire voluerint, cùm nihil ad æquilibrium aſſem diſpertiant, qui aut ſunt inſcitiæ aut ſtoliditatis, aut

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vtriuſq; potiùs poſtulandi. Nam concreta quadam caligine offuſi, & ieiuna auiditate diu in exquirenda felicitate verſati, quantò ingredi nitebantur interiùs, tantò retrorſum viciſsim reiecti reflatu ferebantur, quandoquidem naturâ priùs videbatur ſtatuendum eſſe de fine, qui cùm eſſet ſupra intelligentiæ complexum, ſupraq; mortalitatem conſtitutus, intelligi neceſſe erat, occultiſsimè etiam abdita fuiſſe intermedia, quibus homines ad finem bonorum ducerentur. Quod cùm ita ſit, facilè apparet ſine æthereo hauſtu mentis humanæ naturam effœtam exaruiſſe, nec ſecus internouiſſe ſuum finem ac ſummam felicitatem, quàm qui noctu iter facit, cùm procul aliquid eminens aſpexerit, oculorum errore deceptus, vrbem à monte non ſecernit. Cùm itaq; ab eis nullus conſtitutus ſit felicitatis certus limes,

quodnam ſequantur ad felicitatem iter, Eccleſiaſtes hic noſter abundè condocefacit.

Cæterùm de altera quæſtione quomodo diſputant? certè Democritus & Epicurus, dum mundum corporum concurſione fortuita, effectum eſſe cenſebant, prouidentiam excluſerunt. Alij vt Ariſtotelici & compitalitij quidam philoſophi, ea tantùm quæ nullo modo extabeſcunt, prouidentiæ ſubiecta eſſe voluerunt: cùm tamen ſatis perſpicuum ſit, cuncta perinde diuinæ menſioni, vt artificioſa rato artis ordini ſubeſſe. De alijs quid dicam? aut quomodo cuiquam ſano in mentem venire poterit, vt rerum vniuerſarum prouidentiam excludat? aut mundum Dei procuratione adminiſtrari neget? At multi tamen fuerunt, qui cuncta, nulla mente diuina, nullaq́ ratione gubernari opi-

nati

nati ſunt, immo & hodie mundus plenus eſt talium monſtrorum.

Tantum igitur inſcitiæ indumentum, velamen opacum ac dira ſpectra in mentibus hominum, tum inſanum vanitatis amorem perſpiciens Rex clariſsimus SALOMON, omni excuſſo veterno, obfuſcata ſacratarum immo ſecretarum rerum latibula ingreſſus, mentem humanam tam turpiter errorum ac hallucinationum luxuriante materia collutilatam adobrutamq́, ipſam vanitatem proclamauit, & de adytis oraculorum, vetuſtiſsimæq́ philoſophiæ ſpiritus ſancti ſcilicet penetralibus deprompſit, quid de Dei prouidentia ſtatuendum, acerrimeq́ ſummum hominis bonum, à lethargo immo veternoſiſsimis philoſophantium nodis vindicauit aſſeruitq́. Itaq́ hoc libro, vt breuiter multa complectar, obſoletam philoſophantium chlamy-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

chlamydem tingendo exurit, vt amſ buſto pilo extantia fila appareant: ac econtrà plano calle & herboſo, ſtudioſos pietatis rectiſſimâ eò ducit, quò philoſophi per ſalebras & crepidines traxerunt.

Dignus itaq; ſi quis alius ſacri voluminis, eſt hic liber qui confidentiam in rebus caducis damnat, & imprimis vitam flagitiorum immanitate corruptam, labefactatam, & turbulentam imprimis ac fluctuantem deteſtatur: DEI prouidentiam commendat, ſummumq; bonum in his paucis pinacidijs pleniſſimè deſcribit, vt non ſolùm in ſcholis & templis, ſed etiam in aulis principum recitetur, ac in manibus illuſtrium hominum præcipuè verſetur: in quo planè dubius ſum, quid primò admirer, artificium ne potius ac ſermonis maieſtatem, an verò diuinum ſcientiſſimi Re

mi Regis ingenium, qui tam bellè ac ſcitè, diſſidentium philoſophorum hominumq́ animalium, recitatis ac exploſis digladiationibus: ſemper hoc pronunciat & repetit, vitam eam quanquam diſcriminibus multis obiectam, periculis ac tentationibus vndiq́ conſtipatam obuallatamq́, tutiſſimam tamen & à procellis feruentis orci, dæmonumq́ carnificina procul ſeiunctam eſſe, quæ DEum in omnibus actionibus concipit, & tota diuinis hauſtibus inebriatur, DEumq́ ſemper ſapit ac intelligit. Exinde porrò hunc totum librum concludit hoc aureo præcepto: DEVM IPSVM REVERERE, ET PRÆCEPTA EIVS OBSERVA, QVIA HOC EST TOTVM HOMINIS. Atq́ his armis aureis, monet aduerſus mobiles & multiplices huius mundi vanitates pugnan-

gnan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gnandum eſſe, id eſt pietate, iuſticia & ſanctitate in toto vitæ curſu graſſandum &c.

Hunc itaq; librum quanquam à multis alijs, ſcholijs illuſtratum, à me tamen pro tenuitate mei ingenioli etiam in hac regia ſchola, cuius tu Magnifice Domine Cancellarie conſeruator es, explicatum, generoſitati tuæ nuncupare decreui. Nam præterquam quòd iam diu erat à me hoc magnificentiæ tuæ æris diſſoluendum, acceſſerunt etiam alia quamplurima beneficia, quorum magnitudinem breui oratione conſequi non poſſum. Addo hunc librum Magnificentiæ tuæ rectiſsimè à pluribus etiam deſtinari , quæ eius vſum optimè intelligit & in vita aſsiduè exprimit. Etenim Magnificentia tua. rerum humanarum & diuinarum ſcientiſsima, mundi huius vanitate, ad amuſsim & libripen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

libripendicem cœleſtem doctrinam ritè ponderata, omnia ſtudioſè conquirit, quæ ad gloriam Dei omnipotentis faciant & vtilitatem horum regnorum. Itaq; oſtendis te nihil magis cupere, quàm & placere ſemper Deo immortali, & iuuare mortales tam qui nunc ſunt, quàm naſcituros omnibus ſeculis, relinquereq; aliquid cùm è vita exceſſeris, quo non ſine ſumma laude te vixiſſe teſteris. Poſſem hìc multa commemorare de Magnificentiæ tuæ in DEVM pietate, liberalitate in pauperes, bonitate in probos, grauitate & prudentia in negocijs rebuſq; publicis, tum deniq; iuſticia in omnes & ſingulos. Hac enim norma & duce, vnà cum nobiliſſimis, prudentiſſimiſq; alijs interregibus ita agis, vt nullam cauſam ſubſcribas, nihilq; ratum habeas, quò aut quiſquam de ſuo iure decedat, aut ſacra iuris auctoritas minuatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nuatur, ſed quod eſt iuſticiæ proprium, ſuum cuiq; tribuendum curas, tum probos ornandos, ſceleratos puniendos & vis & imperas. Quibus in rebus ſummi ac infimi, mirantur acerrimum iudicium & acumen ſummum ingenij tui. Sed in tuis laudibus parcus ego ſum ac contentus, ampliſsimum nominis tui, breui anguſtæ tabellæ elogio circumferri decus, cùm nec defuerint nec vnquam defuturi ſint, qui imagines virtutum tuarum præcellentiſsimas, & præſenti & venturæ ſint conſecraturi famæ. Magnificentiæ igitur tuæ, quod iam poſſum præſertim in hoc noui anni principio, quem à genethlijs filij Dei Domini ac liberatoris noſtri IESV CHRISTI Eccleſia orditur, id demum rependo, haud ignarus eam ſplendeſcere in animo tuo bonitatem, vt non tam muneris amplitudinem ſpectes, quàm

egregiam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

egregiam ac promptam contribuentis voluntatem.

Nunc igitur quod ſupereſt Deum immortalem oro, vt viuas diu ac valeas, quo literarum ac literatorum, virtuteq; præſtantium virorum columen, & præſidium, & perfugium multas ætates eſſe poßis. Hafniæ ex Muſæo meo. Anno virginei partus, 1590. ipſis ferijs TRIVM MAGORVM.

T. M. D.

Deditißimus

Iohannes Olai
Slangendorpius.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Τῷ ἀνάγνωϛ:

NE acer & cordatus lector, me tanquam prorſus rudem in lingua ſancta, ſutorio (vt dicitur in prouerbio) notet atramento, quòd nullas vel paucas, in hæc αὐτοσχέδια linguæ ſanctæ retulerim voces, grammaticaſq; notationes: ſciat me non prorſus imperitum eſſe ſanctæ linguæ, ſed hanc rationem interpretandi ſcripturam ſtudioſè ſeruare, vt omiſſis altercationibus interpretum, ipſum authorem hebraicè & ſua vernacula lingua perorantem, recitem, ipſoq; ex fonte primum verſionem quaſi de verbo ad verbum eruam, deinde artificium grammaticum, ſed obiter tantùm, nimirum vocum συνθέσεις, idiomata, & hebreæ dictiones figuras varias, accentus quoq; ac tum deniq; radices omnes quæ inuentu difficiliores occurrant excutiam.

Quo ſtudio niſi planè ignauus fuerit auditor, quàm breuiſsimo plurimum proficiet, linguæq; ſanctæ mediocrem peritiam conſequetur longe minore opera, quàm ſi per grammaticarum præceptionum ambages, & infinita regularum ac obſeruationum plauſtra ſine modo graſſetur &c. Interim literarum tranſpoſitiones in hoc libro, inuerſiones & id genus mendulas, nihil moror, quæ non mea ſed Typographi & interdum librarij irrepſerint inſcitia.

PRÆ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

PRÆFATIO IN ECCLE-SIASTEN ANNO 1588. VIIbris 3. obiter propoſita.

CVm Cæteri ante SOCRATEM philoſophi, cauſas naturæ latentes accuratius rimati eſſent, & circa phyſicen diſcutiendam, penitus intenti, ipſe eam rerum naturalium contemplationem minus homini neceſſariam ratus, ea potius inquirenda hortabatur, quæ mores inſtruerent & quorum vſus nobis ad totius vitæ directionem eſſet accommodus. Quare non parum SOCRATES eo ipſo præ cæteris philoſophis commendatur, quòd Ethicam primus inuexerit, atq; de humanorum affectuum moderandorum ratione, ante omnes diſſeruerit. Etenim quid quæſo confert, cœli vertigines, & varios ſyderum motus indagare? Quid terræ molem, globorumq; cœleſtium magnitudinem dimetiri, & ſeipſum ignorare? Neq; quo pacto vita degenda ſit, & actus omnes certa rationis lege regendi compertum tenere: Multi multa ſciunt & ſeipſos neſciunt, alios inſpiciunt & ſeipſos deſerunt, DEVM quærunt per iſta exteriora, deſerentes ſua interiora, quibus DEVS eſt interior. Hinc exclamat ECCLESIASTES hic no-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſter: QVID NECESSE EST HOMINI MAIORA SE QVÆRERE, CVM IGNORET QVID CONDVCAT SIBI IN VITA SVA: &c.

Simili modo ad exemplum nominati SOCRATIS, reliquis ſcriptoribus eos omnino anteferendos iudico, qui non tam linguam quàm rectæ vitæ inſtitutionem, ſuam plebem docuere. Inter quos clariſsimus habetur Salomon, ampliſsimorum olim regnorum & populorum Rex & Dominus, cuius ECCLESIASTEN explicabo, in quo incredibili quadam ſapientia, qua cœlitus perfuſus erat, & rerum experientia edoctus, conſiderans varias rerum humanarum vices quàm diu verſamur in his tabernaculis, nobis mœrorum, cruciamentorum, cumulandarumq; ærumnarum materiam propé infinitam aduehere, vaniſsimas vanitates omnes huius mundi pompas pronunciauit, oſtenditq; ſummam noſtram felicitatem poſt ærumnoſam & euanidam hanc vitam, eſſe Dei immortalis fruitionem, ad quam ob hæc mundi ſenticeta, ſalebras & prærupta, tortuoſum, inuolutum & minime expeditum eſt iter: ideoq; monet non leuem & incruentam pugnam, ſed acre prælium ſubeundum eſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſſe antequam eò pertingamus. Etenim cùm
qui huic mundo militant, toties ſua corpora
telis hoſtium obijciant, ſuamq; vitam ambi-
gui Martis aleæ committant, vt ſupplicatio-
nem, ouationem, aut etiam triumphum aſſe-
quantur, eumq; ridiculum verius aut ludi-
crum quàm ſpecioſum, cùm eius vniuerſa
pompa vno fere circumagatur die: quid non
facient Dei milites, vt contempta huius mun-
di vanitate æternum illum triumphum aſſe-
quantur in cœlis? Ac quanta nunc eſt gloria
illorum, qui his poſthabitis mundi illecebris,
per fidem vicerunt regna, operati ſunt iuſti-
ciam, & adepti ſunt beatas promiſsiones:
Quorum encomia per vniuerſum reſonant
orbem, & Angelis applaudentibus ſempiter-
num cum cœlitibus omnibus triumphum a-
gunt in cœleſti Ieroſolyma? Talium docu-
mentorum plenus eſt SALOMON, quæ do-
cent mortificantes membra ſua, quæ ſunt ſu-
per terram, libidinem, auaritiam, faſtum, ira-
cundiam, alioſq; id genus affectus ſpiritui re-
luctari ſolitos, non incruento bello vincere
Satanam, ac tandem conſequi beatam im-
mortalitatem. Huius itaq; ECCLESI-
ASTEN de his ac alijs infinitis quæ in
hoc mundi iam ſeneſcentis occaſu, quo om-
nia vitia ſunt in præcipiti, adeo vt neque-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ant vel vlterius progredi vel altius conſcendere, hoc ſemeſtri hyberno anni huius, enarrandum ſelegimus, quo amiſimus optimum Regem noſtrum, patrem patriæ, eruditorum phœnicem, pietatis vindicem, & perfugium ac portum omnium oppreſſorum: cuius quidem mors immatura, ipſi ſane ſalutaris fuit, ſed nobis acerba. Qui ſi vixiſſet longius, poterat nutanti paſsim Eccleſiæ dorſum manumq́; (quod aiunt) apponere. Cæterùm quoniam aliter viſum erat diuinæ voluntati (cui reluctari velle, non ſolum nefas, ſed etiam habeatur inutile) nos interim communis fragilitatis ac ſortis memores, præſentem caſum æquo animo feremus, & quod ſupereſt, vos optimi iuuenes ac fratres in Chriſto Ieſu chariſsimi, diligenter audite Salomonem, & auditum ſæpiùs reuoluite ac ruminate, vt intelligatis mundi huius vaniſſimam vanitatem, & excitemini tandem aliquando ex hoc tam rerum vaniſsimarum profundiſsimo ſomno: erigatis capita, aperiatis oculos, et circumſpiciatis vbi ſitis, quàm fallax ac vana ſit miſera hæc terrena vita, quam vndiq́; cincti ſimus hoſtibus innumerabilibus & crudeliſsimis, qui omnes in ceruices noſtras, immo extremam perniciem coniurarunt: quibus de cauſis ſummi, totius

orbis Chriſtiani, Monarchæ, iam per tot annos bellis heu nimium funeſtis & implacabilibus inter ſe congrediantur atq; confligant, ſectæ olim excitatæ indies latiùs latiusq; ſerpant, & ferè quotidie nouas nouæ procreent, cur nec ſummi nec infimi, vel a luxurioſa vita, nec a libidine, auaritia & turgido faſtu quicquam remittere ſuſtineant. Breuiter quomodo intus & foris omnia ſint plena hoſtibus, omniaq; preſſuris, anguſtijs terroribus ac formidine perturbatiſsima. Ac èx talium conſideratione diſcatis impoſturas & inſidias Satanæ, contemnatis mundi luxuriantem pompam, & reiectis carnis delinimentis, vnanimiter in caſtra Regis Domini noſtri Ieſu Chriſti, reuertamur omnes & ſinguli, atq; in ſumma concordia ſub eius vexillis, animis armiſq; coniunctis in hoſtem Satanam pariter & mundi huius vanitatem vaniſsimam acriter feramur. Et DEVS pacis ac princeps militiæ huius ſpiritualis aderit nobis, dabitq; lætiſsimam victoriam, & cum gaudio inæſtimabili victores ac triumphantes in regnum ſuum cœleſte introducet. Vbi tunc deinceps nobis gratulantes, ipſum autem regem & Imperatorem noſtrum epinicijs noſtris, pſalmis, hymnis & canticis, cum ipſis angelorum choris coniuncti, lau-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dantes exultabimus, gaudebimus ac triumphabimus vsq; in æternum.

Hæc breuiter præfari volui in initio authoris. Nunc quanta fieri poterit breuitate, vt pulcherrimi ſimul & amœniſsimi ſpectaculi contemplationem de huius mundi vanitate, alacriores ingrediamur, hæc ſequentia capita prolegomenωn vice proponam, & rationem hanc interpretandi ECCLESIASTEN tempore hoc ſeruabo, vt ſaltem diſpoſitione logica ad calamum dictata, reliqua omnia hiſtorica, philoſophica ac imprimis diuinæ ac ſalutares commonefactiones, ad ſingulos fere verſus adductæ, obiter recitentur. Sint itaque hæc capita.

CAP. I. ARGVMENtum totius libri.

SALOMON Eccleſiaſtes & Rex, informat præſenti hoc libro uitam & mores omnium hominum, exponens primum rationem ſtudiorum ſuorum & inſtitutæ vitæ. Deinde obſeruationem omnium earum occupationum, quibus ſe homines dedunt, & impias cogitationes quibus ſe implicant, quæ omnia vanitatis damnans, ſummum & perfectiſsimum bonum definit eſſe coniunctionem

cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cum DEO, atq; perpetuam DEI fruitionem.

CAP. II. DE AVTHORE LIBRI.

PRincipalem authorem huius libri eſſe Spiritum Sanctum, nulli ambiguum eſt. Inſtrumentalem vero & organicum authorem titulus exhibet, nempe SALOMONEM Regum ſapientiſsimum, cuius tres libri ad noſtram peruenerunt memoriam. Primus ad adoleſcentes ſcriptus eſt, & continet de moribus religioneq; præcepta. Alter ob prouectioris iam ætatis homines in lucem eſt editus, in quo de humanarum rerum vanitate, vitiorum contemptu, & de ſeruandis diuinis præceptis, timendoq; Deo agitur. Tertius autem libellus, carmen eſt de ſponſi & ſponſæ amore. Hunc autem qui medius eſt, perhibetur ſcripſiſſe, cùm iam à Deo reprehenſus eſſet propter idololatriam & ſceleratam vitam, ac reſipiſceret, ætate iam prouecta, & comparata rerum tam multarum quæ in hoc libro continentur experientia.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CAP. III. DE OCCASIONE.

OCcaſio ſcribendi gemina fuit, vna, vt hoc conſilio abiuraret ſceleratam vitam, reſipiſcentiam ſuam profiteretur, & ſolenni hoc ſcripto reconciliaretur cum Eccleſia Dei, altera, diuerſitas philoſophantium, quorum alij felicitatem hominis metiebantur ex diuitijs, alij ex delitijs, alij honoribus, ſcientijs: vt præteream alia bona, quæ per laborem humanum & multiplicem adminiſtrationem acquiri poſſunt in vita præſente. quæ opiniones ſunt tantùm incertitudines & fabulæ.

CAP. IIII. DE SCOPO LIBRI.

VT liquidum fiat & manifeſtum omnibus ſummum bonum, in quo inueniendo ex Ethnicis præſtantiſsimi quiq; homines, omnibus ſeculis elaborarunt, in vno Chriſto contineri alibi vero reperiri nuſquam. Reliqua verò omnia, ingenium, doctrinam, multiplicem rerum cognitionem, dicendi facultatem, diuitias, opes, potentiam, honores, & ſi qua alia ſunt aut nominari

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nari poſſunt, etſi ratione vtilitatis nihil ijs optabilius aut in oculis mundi admirabilius videatur: tamen per ſe nihil niſi inanes ſtipulas eſſe, aut ſi quid ſtipulis eſt abiectius euidenter demonſtret.

CAP. V. DE GENERE Dicendi.

GEnus huius libri vt apparet eſt ὁριστικὸν & ἀποδεικτικόν, quærit enim quid ſit ſummum hominis bonum, & quæ vera beatitudo in qua mentes humanæ ſolidè acquiescere poſsint. Hoc vt commodè monſtraret, initio aſſumpſit vicina genera, apparentia ſcilicet bona, quibus tanquam fluxis & inſufficientibus refutatis, ſummum bonum demonſtrat eſſe æternam & immortalem vitam, quam iuſtè & ex fide viuentes ſperamus: Summum vero malum æternam mortem & pœnas quæ malè viuentibus debentur. Compoſitionis vero genus in ſecunda parte ἀφοριστικόν eſt. Nam breue & ſententioſum eſt, vt ſinguli verſus ferme totidem habeant præcepta vitæ & admonitiones. Eo genere olim vſi ſunt medici, & poſtea etiam aſſumpſerunt philoſophi, ethici & oratores.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CAP. VI. DE PARTIBVS.

PArtes libri duæ ſunt, prior eſt ἀνασκευὴ ἢ ἐλεγχτική. Confutat enim diuerſas ſententias philoſophorum, ac ſtatim primo capite eos refellit, qui ſummum bonum in ſcientia poſuerunt. Secundo ac tertio capitibus, eos qui ſummum bonum collocant in voluptate. Quarto qui in honoribus. In quinti capitis progreſſu & ſexto, eos qui in diuitijs. Septimo de tribus bonorum generibus, animi inquam, corporis & fortunæ diſſerit, deq; contrarijs malis & quis horum omnium vſus, nec non quomodo præcipuè à prouidentia Dei, res noſtræ omnes pendeant luculenter docet. In his variæ ſunt obiectiones, variæ dilutiones quæ in perſona Eccleſiaſtæ & aduerſariorum diuerſum opinantium proferuntur, quæq; in exigeſi nullo modo ſunt prætereundæ. Poſterior pars eſt κατασκευὴ & διδασκαλική. Concionatur enim de vita piè & iuſtè tranſigenda, quò tandem DEO coniungi felicitateq; frui æterna poſſimus, quæ deinceps abſoluitur argumentis ſuaſorijs ad obſeruantiam mandatorum

torum

torum DEI, dilectionis opera, ac virtutis ſtudium.

Cap. VII. De quæ-ſtione libri.

AN ſummum hominis bonum definiendum ſit ex ſcientia, delitijs, honoribus, diuitijs &c. Hoc Salomon negat. Quare & argumentum topicæ inuentionis ſumit ab effectis harum rerum, ex quibus, diſpoſitio analytica ſyllogiſmi generalis talis erit.

Illa quæ non ſunt aliud quâm vanitas vanitatum, imperfecta, caduca ac tranſitoria, non ſunt ſummum bonum, neq; perfecta felicitas.

Sed ſcientiæ, voluptas, honores, diuitiæ & reliqua quæ cenſentur in bonis humanis, ſunt huiuſmodi.

Ergo in ijs non eſt ſummum bonum. Et per conſequens in talibus non eſt ponenda

eius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eius felicitas quæ vltimum hominis ſit bonum.

Propoſitio eſt in verſu 2 cap. I. Aſſumptio ſyllogiſmi in prioribus ſex capitibus probatur & illuſtratur, ac tandem in ſeptimo concluditur, in ſequentibus verò ſolida felicitas definitur, & ad eam προτρεπτικὰ argumenta adhibentur.

† † †

CAP. VLTIMVM DE FINE.

Finis duplex eſt, ſcilicet proprius & communis. Proprius eſt timor DEI & obſeruatio mandatorum DEI, verſu vltimo vltimi capitis, DEVM time & mandata eius obſerua. Finis communis eſt vita æterna, quæ & omnium librorum Theologiæ finis eſt. Iohannis vigeſimo: Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia IESVS eſt filius DEI, & vt credentes vitam habeatis in nomine eius. Ex quo apparet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

apparet quàm immenſa ſit vtilitas huius libri, ſcilicet animum à noxia & vana delectatione compeſcere, omniaq; vt pecunias, vt diuitias, vt magiſtratus, vt regna, vt corporis vires, vt pulchritudinem inſtabilitati fortunæ ſubiecta reputare, quæ quamuis non penitus contemnenda ſint, vt potè
naturæ, & DEI OPT: MAX:
munera, tamen præ timore DEI
& ſpirituali felicitate nihili facienda eſſe
monet.

CAP.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CAPITIS PRIMI ΠΕΡΙΟΧΗ.

SApiens oſtendit quæcunq; in hoc mundo ſunt vanitatẽ eſſe, non quòd omnia damnet atq; accuſet, verùm potiùs conſilia hominum reprehendit, qui in rebus fluxis ſpem ſuam collocaſſe videntur. Principaliter autem vt refellat ſententiam hominum animaliũ collocantium in ſcientia beatitudinem hominis, ac dicentium eum tunc eſſe felicem: quando in eius mente deſcribitur totus per ſcientiam perfectam orbis, in hoc capite maximè conatur excludere ſcientiam ἀνθρωπίνην à vera felicitate, quâ tanquam inſufficiente reiecta, reliqua omnia γενικῶς ſunt refutata, cùm ſint bona minora.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. I.

Verba Eccleſiaſtæ, filij Dauid Regis Ieruſalaim, &c.

PRima pars libri, exordium ſcilicet, à tribus adiunctis, genere, dignitate & ciuitate ipſa, in qua regia illi conſtituta erat, quæ ideo refert, vt ad perſonæ authoritatem animum conuertentes, promptiores reddamur ad doctrinam eius, accipiendam.

Eſt autem hic verſus ἐπιγραφὴ, *id eſt, inſcriptio & titulus.* Verba *(inquit) Sed cuius verba? Eccleſiaſtæ id eſt, non cuiuſuis ex media plebe homuntionis, ſed filij Dauid Prophetæ. Cùm igitur hæc non ſint verba priuati hominis, nemo erit tam cornea fibra (vt ait Perſius) nemo tam penitus frontem vel proſtituerit vel amiſerit, nemo deniq;*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tam truncus fuerit, aut ſi quid trunco magis ſtupuerit, qui non arrectis auribus, atq; attento animo audiendum eum cenſeat, cùm eius doctrinis aduerſus omnem fortunæ temeritatem, vanitatisq; fœdiſsima monſtra, longè magis quàm vel vulcanijs armis, vel Herculis claua muniamur. Quare ſi verum dixit iſte: Sæpe inquit audiui eum primum eſse virum, qui ipſe conſulat, quid in re ſit, ſecundum, eum qui bene monenti obediat, qui verò nec ipſe conſulere, nec alteri parêre ſcit, eum extremi ingenij eſse. Adoleſcens egregie, qui ad audiendum hodie conueniſti Salomonem Regem, ſi primam laudatorum ſortem habere non potes, pudeat te, extremo cenſeri loco, mediam igitur teneas, & Salomoni rectiſsima monenti obedias, vel ſaltem ad eum perorantem auſcultes. Sic enim loquitur verſ. 2.

Verſ.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. II.

Vanitas Vanitatum dixit Eccleſiaſtes Vanitas Vanitatum & omnia Vanitas.

SEcunda pars libri, propoſitio generalis, quam à verſu quarto, εἰδικῶς *tractat, vt deſtruat ac refellat bona vitæ præſentis à felicitate vera & perenni, eaq́; oſtendat nihil aliud eſſe, quàm leue, nudum & inane ſtramen. Diſtinguemus autem poſtea propoſitionem in ſuas partes, ſecundum numerum eorum quæ excludit. Nam ordine partes ex quibus vanum coaleſcit commemorat. Sic ergo inquit:* Vanitas vanitatum.

Hypotheſis ac ſumma totius libri vno axiomate expreſſa, quam ſententiam ad exaggerandum magnitudinem vanitatum iterauit, vt per hoc demonſtret, quòd omnis gloria mundi, ſicut flos ſeni marceſcet, & ſicut fumus per-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tranſibit. Hoc verſu tenendum, quid ſit vanum, deinde quot modis dicitur homo vanus &c. HABEL vanum, dicitur quaſi ex nihilo veniens & ad nihil tendens. Vanitas autem eſt quod nec plenitudinem confert continenti, nec fulcimentum innitenti, nec fructum laboranti. Sed vanus dicitur homo, duobus modis: ſcilicet τῷ εἶναι *quia in ſe vanus ac vacuus eſt, quia non habet eſſe à ſe ſed aliunde, & in comparatione creatoris, cuius eſſe eſt à ſe & incommutabile, tantum momentaneus eſt, & ad ictum oculi exiſtens. Deinde tranſeundo, quia non poteſt per ſe ſubſiſtere, ac toto tempore quo eſt, infinitis vanitatibus ſubiectus exiſtit. Hæc ſanè optimè intelligantur, ſi vel ſaltem ipſius hominis conditiones ac adiuncta diligenter examinabimus. Videamus igitur ſi lubet, primum ſingulas vitæ*

noſtræ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

noſtræ partes, deinde & varios hominum ſtatus, vt cognoſcamus quomodo homo ſit vanus.

Quæſo igitur vt intelligas vanitatem, conſidera quid certitudinis aut ſtabilitatis habuit pueritia noſtra? Luſimus nucibus par vel impar, ploſtella traximus, arundine equitauimus, luſimus trocho, luſimus pila, hæc præterierunt. Quid certitudinis habuit adoleſcentia? equitauimus, obambulauimus, ad philoſophos ſiue præceptores itauimus, Veneri, poculis, coreis & cantilenis operam dedimus, quid tum? Vanitas vanitatum. *At iam viri facti appetiuimus vxores, natos, diuitias, dignitates & honores. In vxore multæ ſunt moleſtiæ: in filijs plures, in diuitijs anxietates & labores, in publicis muneribus & honoribus, inuidiæ ac odia, & vbi hæc ſunt, nulla ibi certitudo: Ergo* Vanitas vanitatum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Paulatim in ſenium vergimus, quod eſt graue mortalibus pondus, vt poëta Græcus ſcripſit: Χαλεπὸν τὸ γῆρας, ὅσιν ἀνθρώποις βάρος, *& alius,* Γῆρας καὶ πενία δύο τραύματα δυσθεράπευτα: *Senium & paupertas duo vulnera immedicabilia, & curatu difficilia. Latinus quoq; comicus: Senectus ipſa eſt morbus. Senectute enim vires amittimus & pulchritudinem, ingenium, memoriam, & ſenſus ac voluptates.*

Omnia fert ætas, animum quoq;, inquit Maro:

Et quod valde dolendum eſt, contemnimur, illudimur, quid autem turpius quam illudi? Multi ſunt iuuenes, qui te ſenem audent laceſsere, impellere, vrgere, & fortaſſe verberare, quem æqualem ſi non timerent, ſaltem non irritarent, adde quod ſenes ſunt fabularum initia. Cùm ergo tantam varietatem,

tem, tantam inſtabilitatem fieri videamus in ætatibus, quid aliud ſunt tempora noſtra, quàm Vanitas vanitatum *& fabulæ? ac ſingulis illis ſuperadduntur infinita pericula, peſtilentiæ videlicet, famis, febris, belli: multa incendia, ruinæ, naufragia, ægritudines corporis & animi, vt vita nihil incertius & fragilius fingi poſsit, ac bene Homerus:*

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποισι πάντων ὅσσα &c.

Nihil imbecillius terra nutrit homine, omnium quæ in terra ſpirant & ſerpunt. Et Euripides melius: non eſt mortalis qui ſciat craſtinum diem futurum ſi viuat. Et paulò poſt ſubiungit, ὁ βίος οὐ βίος ἀλλὰ συμφορά, *non vita hæc verè vita, ſed calamitas. Quam ſententiam noſter tragicus imitatus eſt: Nemo tam diuos habuit fauentes, craſti-*

num vt ſibi polliceri poßit. Atq; hæc in ætatibus, in quibus nihil ſtabile videmus.

Conſideremus porrò exercitia ſiue artes humanas, vt intelligamus quid ſit Vanitas & quomodo homo ſit vanus. Quæ ars, quod exercitium ſtabile eſt? Mercator modò emit, modò vendit, modò ſoluit quod debet, modò decoquit, modò lucratur, modò iacturam facit.

Impiger extremos currit Mercator ad
Indos (vt inquit Flaccus)
Per mare pauperiem, fugiens per ſaxa
per ignes.

Et nauta, ipſe nunc in portu, nunc in alto, nunc ridet, nunc plorat. Ædificator ædificat: diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis, & neſcit cui ædificet. Huc appoſitè illud M. Ionæ Canonici olim Lundenſis:

Den

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

**Den ene Pløyer den anden
Saaer/
Den tredie veed ey huo det Faar.**

Id eſt:

*Vnus arat, alter ſeminat & occat,
...s metet mortalibus eſt obſcurum.
...rarius ſeu auarus, modò pecunias
...i, modò exſcribit, nunc calenda-
... nunc ratiocinaria voluit, reuoluit,
...t, relegit, modò ſupputat, compu-
... imputat, quantum crediderit, quan-
... debeat, modò fures, modò homi-
... modò incendia pertimeſcit, quo
... hæc ſunt appellanda?* Vanitas
vanitatum & omnia *ſcilicet quæ eiuſ-
modi ſunt* Vanitas. *At milites, ſiue pe-
dites, ſiue equites ſint, ſiue ductores,
ſiue imperatores exercitus, quam re-
quiem, quam certitudinem habent? cum
ſemper in laboribus, ſemper in armis
ſint, nunc montes, nunc campos, nunc*

 flumi-

flumina, aſcendant, deſcendant, metatantur, tranſeant, modò mare ſuperum, modò inferum, modò etiam ipſum oceanum, à Gadibus vſq; ad auroram permetiantur, longè à patria, longè ab amicis, cognatis, parentibus, fratribus, vxoribus, ſemper ad pericula & mortem tendentes, ſemper audituri, fiant caſtra, foßæ, vallum, legantur excubitores, mittantur exploratores, curentur impedimenta, mittantur ſubſidia, alij eant frumentatum, alij pabulatum, nonne magni labores & magna vanitas ſunt hæc? Bene ergo exercitus dictus eſt ab exercendo, id eſt, fatigando. Præterea cùm bellorum euentus ſemper ſint incerti, & fortuna maximè in illis dominetur, quid tibi artes militares? quid vires? quid ſtratagemata? quid inſidiæ proſunt? Rectè igitur Homerus, victoriam modò huic,

modò

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

modò alteri fauentem dixit, & Martem ἄλλον πρὸς ἄλλον *id eſt, ad alium & alium euntem & inſtabilem cognominauit. Quid autem his accidit? nunc obſident, modò obſidentur, modò vincunt, modò ſuperantur, nunc vulnerant, nunc vulnerantur. Cùm quieſcendum eſt, tunc maximè ad arma clamatur, arma, arma, cape, ſuſcipe, recipe, inſta, verte, feri, reſpice, caue, fuge. Vah quot ibi clamores virorum, quot clangores tubarum, quot ſtrepitus tormentorum, quanta cædis crudelitas? His igitur quid inſtabilius videre licet, aut ſanè quid aliud quàm* Vanitas vanitatum?

Prolixum igitur eſſet de vanitate ſingulorum ſtatuum dicere. Quare exempla plura breuitatis cauſa, & in re clara ponere ſuperſedeo, poſtea enim multiplicia occurrent.

Age

Age igitur nobilior propago iuuentutis, time Deum, & mandata eius obſerua, fuge vanitatem, & amplectere firmam & ſtabilem virtutem, quam ſolam ex verbo Dei addiſcere poteris. Sumus omnes ex cœleſti ſemine oriundi, eò igitur vnde nobis eſt origo anhelemus, & contra breuitatem huius æui, quàm maximè memoriam noſtram, ad poſteritatem conabimur extendere pietate & ſanctis virtutibus. Fugiamus otium, fugiamus voluptatem eſcam malorum, non tædeat nos laborare, vt doctrinam & gloriam conſequamur, quarum altera, viuentibus nobis, eripi poteſt, altera ne mortuis quidem, ſemper enim nominis noſtri memoria, in poſterorum pectoribus fixa, reuireſcet.

Hoc dixit Eccleſiaſtes, id eſt, non Philoſophus, non propheta, ſed concionator, qui cauſſis & rationibus ſingulorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lorum diligenter inſpectis, veram de omnibus ſententiam tulit. At dices, quorſum hæc Vanitas vanitatum? *Cùm ſcriptum ſit in libro Geneſ: vidit Deus quæ fecit, & ecce cuncta erant valde bona? Si cuncta pronunciat Iehoua valde bona: Quomodo ergo vanitas, & non ſolum vanitas, ſed etiam vanitas vaniſsima? Reſp: Omnia per ſe conſiderata, vt cœlum, terra, maria, & omnia quæ in hoc circulo continentur, per ſe & ſimpliciter quàm bona ſunt, ſed Deo comparata, quaſi nihil ſunt. Sicut lucerna in ſe lucet, ſed comparatione ſolis, non apparet lumen eius. Eſai. 40. omnes gentes quaſi non ſint, ſic ſunt coram eo, & quaſi nihilum & inane res putatæ ſunt ei &c.*

VERS. III.

Quid vtilitatis (eſt) homini in omni labore ſuo, quo laborat ſub Sole?

Con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

COnfirmatio propoſitionis à generali teſtimonio omnium hominum κατ' ἐρώτημα. Quæſtio enim eſt, cuius ſubiectio verſibus ſequentibus redditur. Omnes quidem homines, ſub eodem ſole verſantur, omneſq́; labores & motus humani quodammodo regulantur & menſurantur à ſole, non vt Duce, ſed luce. Eorum verò qui laborant, alij quidem vires intendunt ſuas, ob ea quæ ſolem ſupereminent, alij verò ob ea laborant, quæ ſunt ſub ſole, vt ventoſam ſcilicet gloriam, pecunias, dignitatemq́; acquirant, ſed quid interim eſt, quod homo ſuo labore efficit? nihil ſubijciet poſtea. Etenim labores quantumcunq́; potes, per communem tamen mortem, cuius inclementia omnia ereptura eſt, vanus ac vacuus, omnibus ſpoliatus rebus ſiue dignitatibus ſiue præſidijs, in Acherontis

rontis domum vita functus concedes, niſi ea fide geſſeris in vita, quibus in gratiam Dei receptus per Chriſtum, ſempiterno æuo fruaris, quod non niſi à Chriſto redemptis contingere poteſt; cùm reliqui amiſſa ſcientia, pecunia, tempore, honore ſecum μετάνοιαν reportent ſempiternam.

Hæc etiam quamq̃ clariſſima ſunt, nihilominus paucis exemplis illuſtranda cenſeo, vt liquidum fiat quàm vani ſint labores noſtri, niſi fauor numinis cœleſtis aſpiret. Ruſtici certè noſtri & Agricolæ, modò putant, modò arant, modò ſeminant, modò occant, nunc metunt, nunc vindemiant, nunc paſcunt, nunc pecudes tondent, & à labore ſemper tranſeunt ad laborem. Sed quid vtilitatis in labore ſuo capiunt? Sanè poſt laborē hic amittit panē, ille piſcē, hic oues, ille boues, hic lanas, alius à grandine nonnunq̃ etiã ſiccitate vaſtatos agros deplorat, & in quid non

vanitatum incurrunt? His adde mechanicos, materiarios, tornarios, coriarios, ca ari n olito piſtores, cri ario. fabros ſ s ſ lones, tex ores, inteari etiarios, figulos, carbon ios, ſ s & omnes alios χειρονα. τὲσ *id , ianuales operarios, item m giſtros trib torum, architectos & in initos alios, qui à manè vſq; ad veſperum, ſunt in laboribus, in periculis, in igne, in fumo, in puluere, in aqua, in cortinis, in fætore, in carnificina, in curſu, in ſole, in tenebris, in campis, in ugis &c.*

Quibus iam adſcribo literarum ſtudia, ad quæ homines gloria & vtilitate ſæpius, quàm Dei amore & aliorum ædificatione incenduntur. Atq; vt agnoſcamus bonum & pulchrum eſſe hac gloriola noſtra dum viuimus delectari: Pulchrum ſanè fatemur niſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gloria hæc vana eſſet, & homines nauci tumefaceret; ὦ δόξα δόξα exclamat Andromacha Euripidis, ô gloria infinitis iam mortalibus nullius precij, vitam tumefeciſti magnam. Et Horatius: gloriam, vitium eſſe cognouit, cùm dixerit: Laudis amore tumes: Sunt certa piacula, quæ te, ter purè lecto poterunt recerare libello. Quid dicam? ſiue eruditionem, ſiue opes, ſiue potentiam, præter ſingularem animi ſolicitudinem & mœrorem, etiam trahere ſecum, inuidiam, odium, occultas inimicitias, inſidias, & quid non? Rectè ergo pronunciauit Salomon, omnia ſtudia & occupationes, homini, naturâ, labe peccati deformato, ac penitus corrupto, nil niſi fumum merum, purum & inanem eſſe, nec ei ſatisfacere poſſe. Quamobrem qui aliquem ex creaturis fructum demetere cupit, is dominum ſibi adiun-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gat oportet. Deus enim vnus ac ſolus eſt, eiuſq́; verbum Ieſus Chriſtus, in quo omnia quæ optabilia ſunt, abunde ſuppetunt, neq́; vnq̃ inde vacui diſcedimus. Hoc enim verbum, ſi abſit & amittitur noſtro vitio, & pro eo adſit contemptus Dei, ſtultitia, iniuſtitia, faſtus, audacia & temeritas, non ſolum vaniſsimi ſumus in hac vita, ſed & quod grauius eſt, feremus in altera illa æterna.

VERS. IIII.

Generatio præterit, generatio aduenit; terra autem in ſeculum permanet.

QVod generaliter & vna propoſitione dixit verſ. 2. nunc diducit in partes, & diſtributiuè explicare ordi-tur. Eſt autem hic verſus prima pars diſtributionis, ſubiectio ſcilicet ad prio-

rem

rem quæſtionem ac verſum, & amplificatio vanitatis humanæ, per comparationem aliarum rerum quæ in natura ſunt. Nam eorum quæ creata ſunt, alia quidem durant abſq; ſucceßione, cum præſenti ſeculo ſimul exiſtentia, veluti Cœlum, Terra, aſtra & Sol; alia verò corrumpuntur ac pereunt, ſed generis ſucceßione ſeruantur, vt ſunt homines, iumenta, aues, piſces ac plantæ, ſed homo reſpectu priorum res vaniſsima eſt, nam neq; immotus permanet, vt terra aut aſtra, ſed momento deficit, neq; poſtq̃ ſemel abijt, ad vitam hanc amplius reuertitur, ſed euaneſcit omnis generatio, ſua præteritione, non ſolùm hominum, ſed & animalium & plantarum, herbarum & totius ornatus foliorum, florum & fructuum, rectè ergo dicitur homo vanitas & vapor, Iacob: 4: Quæ eſt vita veſtra?

Vapor eſt ad modicum apparens, & deinceps exterminabitur. Iob. 14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, qui quaſi flos egreditur & conteritur, & fugit velut vmbra &c: Sed quid dicit? terra in ſeculum permanet: Cum Eccleſiaſtici 16. ſcriptum ſit: *Ecce cœlum & cœli cœlorum, Abyſſus & vniuerſa terra, & quæ in eis, in conſpectu eius commouebuntur.* Et Matth. 24. *Cœlum & terra tranſibunt.* Reſp. Verè iuxta Domini ſententiam, Cœlum & terra tranſibunt, non per ablationem ſubſtantiæ, ſed per renouationem & figuram, quia igne iudicij purgata renouabuntur, ſed penitus non deſtruentur. Tantum quippe ardebit cœlum ſurſum, & terra deorſum, quantum malitia hominum, ſiue & Dæmonum coinquinari potuit, hoc tradunt vetuſtiores & pij doctores. Immutabilitas

igitur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

igitur hæc terræ intelligitur, quò ad partes eius inferiores, prope centrum, partes autem ſuperiores alterantur & tranſmutantur, cuius cauſa eſt motus ſolis obliquus in ſuo circulo. Vel intellige terram in ſeculum permanſuram, ſcilicet κατά τι, *id eſt, hominis vani comparatione, non ſimpliciter.*

Euertit igitur in hoc verſu, rationes, conſilia, commenta & operoſas contemplationes ac ſcientias, quas homines ſibi arrogant, & in rerum natura & alijs ſcientijs conſiderandis collocare ſolent. Ex his enim emolumenti nihil ad hominem accedere, oſtendit duabus de cauſis: Vna à natura hominis, cùm ipſe homo vanitati ſubiectus ſit, & celerrimè decedat, ac quamuis non decederet, longè tamen tenuior ſit, quàm vt ea ipſa quibus operam dat, vel abſolutè eloqui vel mente poßit comprehendere.

Altera à natura rerum, in quibus oc-cupatur homo, quæ ſunt incomprehen-ſibiles. Herillus igitur & alij con-tendentes ſcientiam, humana induſtria, acquiſitam, ſummum hominis eſſe bo-num, hîc refelluntur. Quare & primùm ſic argumentatur à repugnantibus.

Illa ſcientia quæ eſt valde incer-ta, tenuis & imperfecta, non poteſt dici ſummum bonum & felicitas homi-nis. Etenim felicitati repugnat, modi-cum, incertum & imperfectum eſſe.

Sed ſcientia acquiſita eſt talis, ni-mirum incerta & imperfecta.

Ergo in ea non eſt ſummum bo-num, aut ſolida hominis felicitas.

Maius pronunciatum ſatis eſt per-ſpicuum. Sed aſſumptionem compro-bat inductione, in hoc toto ferè capite, & oſtendit vnde ſit illa imperfectio ſcientiæ acquiſitæ, vt declaret eos va-

niſsimos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

niſsimos eſſe, qui turgent ſua ſcientia, ac ſe quaſi ex ea beatos iactant, alioſq; non ita ſcientes contemnunt.

Sed vt intelligantur ſequentia argumenta & confirmationes Salomonis, obſeruetur vnde σοφία dicta eſt, & quot modis σοφὸς apud priſcos ſumebatur, & quo tempore, ſiue à quo Philoſophi cœpti ſunt nominari.

Eſt igitur σοφία ſcientia ac intellectus rerum naturâ preciociſsimarum, vnde & Anaxagoram & Talem σοφοὺς, dixit fuiſse antiquitas. Simpliciter tamen σοφία eſt σάφεια quædam, vel σαφήνια id eſt claritas cuncta manifeſtans, vel dicta eſt ἀπὸ τοῦ σέβειν id eſt colendo, quaſi veneratione digna. Sapiens autem quinq; modis apud priſcos dicebatur, quos vt intelligatis, ſcire oportet aliquando homines peſte dificere, aliquando alijs morbis, nonnunq; cæde aliorũ homi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hominum, maximè verò diluuio; quale fuiſſe Deucalionis temporibus, etiam Aſtrologi confitentur. Quo quidem diluuio, cùm campi ſubmerſi eſſent, ſola montium capita imbribus ſuperfuerunt, ad quæ multi poſtq̃ confugiſſent ſeruati ſunt, & deficientibus cibarijs, cœperunt accommodare frumenta ad ſerendum, molas ad molendum, & alia vitæ neceſſaria. Hæc, ſapientia dicta ſunt, quòd ex neceſſitate ſumpta. Altera eſt ſapientia in artibus, vnde Archilochus Poeta, κυβερνήτηρ σοφὸρ *appellat: Et Homerus* τεχνήτηρ σοφὸρ, *id eſt, artificem qui vel fabrilem, vel materiariam vel aliam callet artem. Rurſus cœperunt homines reſpicere ad res politicas, id eſt ciuiles, & leges condiderunt, harum conſideratio Sapientia dicta eſt, & etiamnum tales ſapientes nominamus, qui legibus ſuis nocturnos graſſatores*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tores, diurnos oppreſſores, latrones, Sicarios, pyratas, tyrannos, & omnem illam prauorum perditorumq́ſentinam, extra hominum cœtum exulare cogunt. Sine legibus autem, nulli ſua domus, ſua vxor, ſuæ opes, ſui agri, ſua deniq́ cutis foret ſalua &c: Poſt hæc proceſſerunt ad ipſa corpora hominum, animalium, qualitates & poteſtates elementorum, virtutes herbarum, fructuum, radicum, humorum, quorum naturam conati ſunt inueſtigare, naturalem exercentes ſpeculationem. Poſtremò ad alia ſe conuerterunt, quæ vocamus diuina & ſempiterna, quòd ſemper eadem ſint & eodem modo ſe habeant, & hanc quoq́ ſapientiam nominauerunt. Hæ quinq́ ſpecies ante Pythagoram ſub nomine σοφίας comprehendebantur. Verùm, poſt Pythagoram reſtrictum eſt nomen, ad cognitionem tantùm eorum, quæ ſub

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quinto modo continentur, qualia ſunt, Mathematica & Metaphyſica, quem tamen inductione paucorum exemplorum, vt ſæpè hallucinantem & imperfectum pronunciat Eccleſiaſtes, quò, his auditis, qui ſolerti ingenio pollent, abiectis vel ſaltem temperatis talibus ſtudijs ſapere incipiant, & ad illum amplectendum, qui omnium eſt ſapientiſſimus, Deum ſcilicet ipſum, Sapientiæ fontem aſſuefiant.

Cæterùm primus omnium Pythagoras, ſe Philoſophum appellitauit, ſapientis nomen tamq̃ Deo conueniens, & ab alijs præterea occupatum recuſans. Nam cùm ad olympicum certamen deſcendiſſet, rogatus à Leonte Phliaſiorum tyranno: quonam cognomine cenſeretur, & an eſſet σοφὸς, reſpondit, οὐκ ἐγὼ εἰμὶ σοφὸς ἀλλὰ φιλόσοφος, quod nomen antea inauditum, & Philoſophiæ

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& Philoſophantibus nomen dedit immortale. Atq; hæc de origine ſapientum & Philoſophorum. Ex quibus omnibus perſpicuum eſt, quàm lubrica res ſit Philoſophia, ac quantum ex ea humano generi ſit impoſitum, quæ non loquitur de æterna iuſtitia, de æterna vita, nec de remiſsione peccatorum, aut reſurrectione mortuorum, ſed in inani vel virtutum ſpeculatione, vel aſtrorum, montium, fluminum, camporum, vrbium, arborum, herbarum, florum, frumentorum, leguminum, pomorum, piſcium, auium, brutorum, inſectorum, concharum, marmorum, gemmarum, lapidum, deſcriptione ſola conſumitur, in quibus diuerſas formas, ſpecies, coloreſq; innumerabiles excogitauerit ac effinxerit, vnde & tot libri φαινομένων, demonſtrationum, & naturalis hiſtoriæ inſcripti, qui potius naturalis vanitas caliginis & incertitudinum, à multis cenſentur.

Etſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Etſi autem non ignoramus, nume-rationem, ſcriptionem, Architectoni-cam, Medicam artem à Deo probari. Nam de illis manifeſta extant teſtimo-nia & de Architecto dicitur Exod. 31: Deus impleuit eum hac Sapientia. Et anni rationem eruditam Deus & inſti-uit & oſtendit, & numerare Deus bet. De arte quoq; Medica dicitur 38: Deus dedit hominibus ſcientiam, vt mirificetur in mirabilibus ſuis, hoc eſt, ut ſingularis efficatia in ſingulis reme-s, ſit teſtimonium de prouidentia Dei. Inter artifices tamen harum artium, tot ſunt certamina, tot opiniones, tot ſectæ, vt ſingula ſecula, ſingulas ſectas pro-duxerint, certamina auxerint, liteſq; litibus reſoluerint, quorum incertitudi-nes enumerare velle, eſt abyſſum pu-gno menſurare aut impoſſibilia captare, ſed iam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. V.

Et oritur Sol & Occidit Sol, & ad locum ſuum regreditur vbi oritur.

AGgreditur inductionem, in qua, hæc eſt prima ἀπόδειξις *minoris, à Philoſophorum vana & curioſa inueſtigatione in contemplando Sole, quorum alij dicunt eum non multò maiorem eſſe quàm videatur, vt Epicurus & Lucretius. Quidam verò octies terra eſſe maiorem, quod Macrobius probat. Alij amplius duodeuiginti partibus, vt notat Cicero. Ptolemæus autem centies Sexagies Sexies, verißimis (vt iſti dicunt) argumentis & menſuris demonſtrauit. Sunt quoq; qui de figura eius contendunt. Hinc alij ei figuram nauis affingunt, alij contra* σφαιρο *affirmant. De ſitu eius ac ordine planetarum, non minores ſunt contentiones.*

Nam

Nam Plato à luna ſurſum, ſecundam ſpheram ſolis locat, & Aegiptios ſequutus videtur, qui inter lunam & Mercurium Solem ponunt. Archimedes cum Chaldæis quartum de ſeptem in medio locatum dicunt. Omitto circulos imaginarios, epicyclos, anaphoras, epicataphoras, domos, aſpectus, trimoria, dyodecatomoria, horoſcopos, quos incomprehenſibiles oſtendit Petrus Nigidius argumento, rotæ figularis circumductæ, & modò, pari, modò, impari ſpacio temporis percuſſæ, vt taceam omnes dies, omnes annos, maiores, mediocres, minores & Scanſiles, quos Græci Climacteras appellant, omniaq; alia inuenta, quibus Aſtrologi prædicunt, aliquem diu victurum, aut citò moriturum: Sed non mirum eſt, tantam hominum mentes inconſtantiā occupare (vt quidā dixit) & Philoſophos ac Aſtrologos inter ſe diſſidētes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

non conuenire, cùm cœlũ ipſum quod metiuntur, omnium ſit inconſtantiſsimum.

Ac certè ne prætercam quod maximi eſt momenti, hîc triumphum canunt Phyſici & Mathematici, volentes Salomonẽ habere authorẽ, de eo, quòd Sol motu ſuo recto, diurno & nocturno; quo penè ad eundem locum reuerti nititur, vnde præcedenti die fuerat ortus, laborum humanorum, conſiliorum & euentuum, dux & rector ſit: motum verò obliquum, quo dicitur gyrare per meridiem & flecti ad Aquilonem, dicunt eſſe ducem & authorem generationis & corruptionis, qui motus annuus eſt, quia ex eo annus menſuratur. Cæterùm ſi Salomon, huiuſmodi ſentijt, rurſus quæro? cur tacuit de reliquis ſtellis, ſiue errantibus ſiue fixis, qui ſecundum eos nec minora nec minus mirabilia operantur? Nam ſi ſolus Sol iſta efficeret: cùm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

curſus eius ſingulis annis, omnino ſit ſecundum eundem motum, neceſſariò viciſsitudines temporum indifferentes eſſent, & æſtates & hyemes ſemper eſſent æquales & vniuſmodi, & generatio atq; corruptio, in rebus huius mundi inferioris, fierent ſemper ſecundum vnum modum, cuius contrarium manifeſtè videmus. Quid multa? coniecturarum eiuſmodi & opinionum, nullus ferè eſt modus. Quàm bene igitur & horum deliramenta caſtigauit Salomon, & oſtendit ex omnibus eorum θεωρίαις & librorum multitudine, nihil aliud percipi vtilitatis, quàm id quod cuiuis eſt obuium, videlicet ſolem nunc orientem, nunc occidentem, aſsiduè circumferri, vt doceat quòd Sol ipſe, qui hominibus in lucem diei datus eſt, ſua mobilitate, id eſt ortu ſuo & occaſu quotidie huius ſeculi monſtret interitum. Dum itaq; reſpici-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

reſpicimus mutationes temporum, ortus & occaſus Syderum, cogitabimus de ortu & occaſu huius vitæ, ac certum ſolis curſum diſpoſitumq́, nos ad illius contemplationem inuitare, qui fabricatus eſt ſolem. Sed iam amplius addam de ſole, cuius Encomia ſunt apud eruditos ſatis multa, qui, vt rectè Cicero ſentit, Dux eſt, princeps & moderator luminum reliquorum, mens mundi, cuncta ſua luce complens & illuſtrans. Hinc à Phyſicis cor mundi, ab Ouidio mundi oculus appellatur, omnia videns & omnia audiens, πάντ’ ἐφορᾷ καὶ πάντ’ ἐπακούει, vt inquit Homerus. Effecta ſolis ſunt infinita, ſol hyemis cauſa eſt, cùm ad capricorni Sydus accedit, veris cùm eſt in ariete, æſtatis cùm eſt in cancro, autumni cùm eſt in libra. Ex his quatuor temporibus, fiunt arationes, ſationes, meſſes, vindemiæ, naſcuntur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

creſcunt, maturant fructus. Sol præſentia ſua diem facit, abſentia noctem. Sine ſole non erit in terris vita, vt ex plagis ſcire licet, ad quas nunq̃ Solis radij penetrant, quæ perpetuæ ſterilitatis & rigoris damnatæ ſunt. Hæc eſſe ſingularia Solis beneficia non negamus, in quo infinitæ bonitatis Dei & liberalitatis relucent veſtigia. Verùm, qui contempto verbo Dei, ſola ratione, in indaganda ſolis natura innititur, is equidem laboris ſatis, ſolidæ verò vtilitatis inde perparum, immo nihil habet. Præferendum eſt igitur verum, omnibus vanitatibus falſis, ac ſciendum, hunc Solem, quamlibet magnum, ad Solem iuſticiæ, vnigenitum Dei verbum comparatum, tantùm vanitatem eſſe, ad quod rationis ac ſtatus noſtri memores, oportet ſemper niti ac tendere, quod qui fecerit, hic planè ſapiens, hic iuſtus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hic homo, hic cœlo Deoq́ dignus iudica-bitur, quem ſummus parens non humi-lem, nec ad terram, more quadrupe-dum abiectum, ſed ſtantem potius, ac rectum, ſicut eum fecerit agnoſcat.

VERS. VI.

Vadit ad meridiem, & circuit ad àquilonem, ſubinde circumeundo per-git ventus, & ad circuitus ſuos reuerti-tur ventus.

SEcunda confirmatio aſſumptionis, à ventorum ratione ſumpta, in quo-rum indagatione, etiam nihil aliud quàm erroris materiam inuenerunt Philoſophi, quorum plus minus viginti, ſicut Pli-nius refert, explicare conati ſunt, quot venti ſint, & quibus nominibus appel-lentur, quem ſitum habeant, & qui in-ter ſeſe aduerſentur, qui ſimul ſpirare

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

queant, qui non queant, qui calidi aut frigidi, humidi aut ſicci, quæ etiam aliæ eorum affectiones ſint & proprietates, de quibus Ariſtoteles in Sexta problematum ſectione, 2. meteorῶμ. Sed de ventorum numero, nunq̃ inter ſcriptores conuenit. Nam alij ex mundi punctis, duodecim eſſe volunt, alij octo, vt bini ex quolibet mundi præcipuo puncto exiſtant, alij triginta & duos deſcribunt, vndecim ex ſeptentrionibus ſpirantes, totidem ex meridie, & quinos ab ortu & occaſu. Olympiodorus autem nonnunq̃ decem, nonnunq̃ octo numerat, ita nihil certi de eorum numero conſtat. Quare poſt multas in ventorum rationibus inueniendis, exantlatos labores, quæſo quid aliud ſunt conſequuti, quàm quod in medio ac peruulgatum eſt, aeris motum, non ſemper vbiq; eundem eſſe, ſed alibi vehementiùs, alibi moderatiùs

agitari,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

agitari, id eſt, ventum, circumcirca fla-re, & quod Chriſtus Iohannis. 3. ait, Spiritum vbi vult ſpirare, vocem eius audiri, ſed vnde veniat, aut quò abeat, omnibus obſcurum. Breuiter, ventus vadit ad meridiem, *quando plus moratur in ſignis hyemalibus.* Et flectitur ad Aquilonem, *quando plus moratur in ſi-gnis æſtiualibus, quæ viciniora ſunt bo-reali polo, & cùm orbiculariter moue-antur, aër, luſtrat vniuerſa, quia ſor-des vbiq; aſperſas, ſua mobilitate purgat & diſsipat, ac ſua ſubtilitate cuncta pe-netrat. Etenim in cancro oriens & occi-dens tangit aquilonem, in capricorno meridiem, in libra & ariete orientem & occidentem. Vides hanc ſimplicem eſſe ventorum rationem, aliam autem inueſtigationem & conſiderationem, quamuis accuratam abiecto verbo Dei ſuſceptam, non tam inutilem quàm va-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nam & fabuloſam. I. autem paralip. 9. perſpicuè numerantur quatuor venti: Ad quatuor ventos erant ianitores, ad orientem, occidentem, aquilonem & meridiem. Item, Pſal. 134. Dominus producit ventos de theſauris ſuis. Et Pſal. 148. Spiritus procellarum faciunt verbum eius. Hæc teſtimonia fide percepta, docent ex quo loco ſpirent venti, & in quem finem directi ſint, ſpirant enim ex arcano diuinæ Sapientiæ adyto, vt iuſſa Dei, vltionem impijs immittentis exequantur. Sic Deus ſubinde ſe vindicat in impietatem generis humani, dum ventos peſtilentiales, qui per loca morboſa ſpirantes, cœlum noſtrum vnde aerem ducimus, corrumpere patitur, vel etiam alia elementa, mixtaq́ue ex elementis infici permittit, quibus non minus brutorum, quàm hominum corpora corripiuntur & miſerè diffluunt, quod & Lucre-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Lucretius Epicureus iſte Philoſophus, quamq́ aliò verſus, hoc modo teſtificatus eſt.

Hæc igitur ſubitò clades noua, peſtilitasq́
Aut in aquas cadit, aut fruges perſidit in ipſas,
Aut alios hominum paſtus, pecudumq́ cibatus,
Aut etiam ſuſpenſa manet vis aëre in ipſo,
Et quum ſpirantes miſtas hinc ducimus auras
Illa quoq́ in corpus pariter, ſorbere neceſſe eſt.

Interim autem omnino verum eſt, quòd humana mens, relicto Dei verbo, ſaltem ſpeculationibus ſuis indulgens, quos in errores, vanitates, incertitudines feratur ac abripiatur, & ſecum incerta, tamq́ in pice & luto hæreat, nec

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

extricare ſeſe vllo modo poſsit, ſicut Simonides Hiëroni, hoc Dei verbo caſſus reſpondet: Se quò diutius cogitet, eò minus poſſe iuuenire, quid eſſe Deum dicat. Et memorabilis eſt dialogus Antonij & Marci, apud Ciceronem: Antonius queritur in Tuſculanis, quem Marcus hortatur: Euolue diligenter, Platonis librum, qui eſt de anima, amplius quid deſideres nihil erit: Antonius reſpondit, feci me herclè, & quidem ſæpius, ſed neſcio, quomodo, dum lego non aſſentior: Compoſui librum, & mecum, ipſe, de immortalitate animarum cœpi cogitare, & aſſenſio illa omnis elabitur. Idem de Iulio Papa conſtat, qui cùm duos audiuiſſet diſputantes, vnum de mortalitate animæ, alterum de eius immortalitate & reſurrectione corporum, ad hunc dixerat, tu quidem probabilia dicis, ſed illi alteri

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

alteri magis aſſentior. Sic enim fieri ſolet vt dicitur: ἐκ τῆς τῶν ἀνεφικτῶν ζητήσεως, εἰς βυθὸν ἀσεβείας ἐμπίπτομεν. *Ex inquiſitione eorum quæ aſſequi non poſsumus, in profundum impietatis incidimus. Agamus igitur Deo gratias, quòd ſeſe nobis patefecit, & non tantum in vniuerſali illa ſui agnitione, quæ omnium communis, & tamen lubrica & admodum tenuis eſt, ſed & in peculiari & certa ſui notitia exerceri, erudiri & confirmari voluit, iam ſequitur.*

VERS. VII.

Omnia flumina pergunt ad mare, & mare nequaq̃ completur, & ad locum quò tendunt flumina, inde reuertuntur (rurſus.) itura.

Tertia confirmatio minoris, & propoſitionis generalis, à mutabili-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tate, impoſsibilitate & inutili, in quo mens humana verſatur, dum motum aquæ, quæ etiam circulariter mouetur, ad ſubtilium ſtudiorum oſtentationem diſſerere & profiteri cauſas velit, in cuius conſiderationem, non tam illuſtrium Græcorum, quàm noſtrorum ingenia, inani, vt arbitror, labore, iam multis retroactis ſeculis ſeſe exercuerunt. Etenim quis vel naturæ, vel cœli & terrarum opificis arcana, iure quodam curioſis mortalibus abſcondita, rimatus eſt? aut quis ingentes illas in ipſis terrarum viſceribus cauernas, vel maximè vaſti ingenij luminibus introſpexit? quæ, cuncta maria per tantum æui ſpacium, tot incurſu fluminum nuſq̃ creſcentia, perpetuò hauriunt & exſorbent? Quis deniq; ſubterraneorum anfractuum menſuras, certa ratione deprehendit: quibus repletis, vniuerſa exube-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

exuberantis aquæ moles, in apertum cælum, per gibboſa montium euomatur & ea quidem optima naturæ fide, quantum acceperit, irrequieta diſpenſatione rependentis. Imbecillitatis profectò naturæ noſtræ non meminimus, cùm hæc ſuperba ingeniorum vanitate perſcrutamur: Vnde iam hoc totum verum, ſcientiæ nomen tot vigilijs & ſumptibus partum, profiteri diſpudeat, poſtq̃ adeo pauca ſcire, & de ſingulis ambigere diſputando cogimur. Hæc ita eſſe, Ariſtotelis caſus, quem non ſoli Græci, ſed Latini, ſed Chaldæi, Syri, Hebræi, Arabes, & quod mirum eſt, Chriſtiani Theologi, ac totus deniq; terrarum orbis, amat, teſtatur, colit & penè adorat. Huius inq̃ miſerandus caſus, teſtatum reliquit, nimirum poſt longum & tortuoſum rerum arcanarum examen, quantum vtilitatis in humanum genus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

redundet. Ferunt enim hanc cauſam mortis Ariſtotelis fuiſſe, illum ſcilicet naturam Euripi, ſepties in die fluxum mutantis admiratum, nec cauſam cur id fieret, inuenientem, ex mœrore in morbum, ex quo non conualuit incidiſſe. Quod abſonum à vero non videtur, quoniam ingentes cogitationes, corporibus affectis, & magnis ingenijs ſæpenumero mortem adferunt, vt de morte Homeri & aliorum memoriæ proditum eſt. Ariſtoteli igitur non tam hanc neceſſitatem, quàm alios inextricabiles errorum laberynthos, rerum inquiſitio, ſine fide & Dei verbo impoſuit. Etenim de ortu maris diſputans, 2. meteorῶν, ſectione 15, primùm quidem expendit, vtrum mare idem numero ſemper fuerit, ſemperq́; futurum ſit, anne ſpecie quidem ſemper idem fuerit, neq́; ſemper futurum ſit, ſed aliquando deſiturum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Cuius quæſtionis duo capita, vt patet, cùm ſint, ad vtrumq́ reſpondet: ac primùm quidem docet, mare genitum ſiue creatum non eſſe, quandoquidem nec mundus, cuius pars, non infima, mare eſt, creatus ſit, ſed ſempiternus, de altera parte problematis, nihil dicam hoc loco.

En pie auditor, maximam impietatem Ariſtotelis, non dico inſcitiam, de creatione rerum ac mundi, quam non tam Moſes refellit, quàm ipſi mundi ſapientes, qui mare genitum, ſiquidem & vniuerſum genitum, affirmant. Fuit itaq́ Ariſtoteles, mundi æternitatis author, cùm cæteri omnes, genitum credidiſſent, quamq́ aliter & aliter ac alijs ſemel genitum, ſemelq́ interiturum affirmantibus, alijs verò per interualla quædam, vicibus iteratis. Hæc de maris ortu & ſempiternitate diſputauit

Ariſto-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ariſtoteles, de ſalſedine eius quomodo diſputat? minimè hîc moror opinionum & argumentorum chaos, quorum hæc ſumma eſt, aſpirationem calidam & ſiccam, vnà cum pluuia in mare deſcendere, ac quia pluuia auſtrina, & quæ primum autumno decidit, ſalſiuſcula ſentiatur, tum quia mare calidum, hinc mare attrahere ſaporem ſalſum. Ita Ariſtoteles de ſalſedinis maris cauſa decernit probabili illa quidem, ſed quæ tamen dubia, & cum difficultatibus multis coniuncta ſit, quarum vna hæc eſt: Si exhalatione fumida, vnà cum pluuia deſcendente in mare, mare ſalſum redditur, cur & non flumina, lacus & ſtagna, quæ omnia, imbres, vt mare excipiunt? Cur item pluuia non ita vt mare ſalſa deprehenditur? aut quæſo ſi mare eſt ſempiternum, quando primùm eſt factum ſalſum, ex pluuia ne an

ſudore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſudore terræ? vel ardore ſolis? Omitto Timeum Platonis, Strabonem, Empedoclem, Democritum, Metrodorum, Anaximandrum, quorum nullum reperias, qui non ſuæ habeat ſententiæ rationes. Quibus relictis, Salomonis præiudicium hîc valeat, qui dicit aquas per occultas terræ venas, ad capita fontium regredi, & de matrice abyſſi, in ſua ſemper ebulliri principia & in venis terræ deponere amaritudinem Quæ circularis mutatio, non à cœleſtibus corporibus, ſed à natura maris magni exiſtit, licet fluxus & refluxus χρονικῶς *attribuatur lunationi? ſicut canit Lucanus. Simpliciter igitur, huiuſmodi progreſſiones ſingularum rerum in circulis ſuis, admoneant nos, de mundi interitu & vanitate ac fragilitate humana. Ac imprimis ex curſu & decurſu aquarum, per occultas terrarum venas, diſcamus*

huma-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

humanam vitam elabi, dum ignoratur: Sic David Pſal. 72: Ego ad nihilum redactus ſum & neſciui. Imprimis autem admiremur Sapientiam OPT: MAX. Dei, qui imperſcrutabili ſapientia effecit, vt pulcherrimo & admirando fœdere, aqua cum terra ſociata ſit, & cum ea vnum globum conſtituat, nec tamen ſupra terræ conuexam ſuperficiem, emineat, ne niſi iuſta Dei indignatione terram ſuffocet, ſed maneat intra ſuos terminos, & non excreſcat ſuper littora ſua. Hanc Dei ſapientiam admiratur Iob. 38. Ego circumdedi mare terminis ſuis, & poſui vectem & oſtia, & dixi: huc vsq; venies, & non procedes amplius, & hîc confringes tumentes fluctus tuos. Hic locus Eccleſiaſtæ obſeruandus eſt, quia non extat ſimilis, qui de origine fontium & fluminum, tam perſpicuè aliquid certi affirmet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

met, videlicet, omnia flumina, per varios alueos & meatus ex mari fluere, & ad fontes ſuos refluere: nec tamen mare redundare, etiamſi omnia flumina continuo curſu, in illud ſe exonerent, id quod certè miraculo digniſſimum eſt. Quot enim mille annis in Germania: Albis, Danubius, Rhenus, aliaq́ infinita flumina, ac innumerabiles fontes in mare fluxerunt, nec tamen mare excreuit, nec mundus ſuffocatus eſt? De hac re Phyſici nihil certi nôrunt, & diſputant de materia fontium & fluminum, quam dicunt eſſe vaporem reſolutum in aquam, & liquefactum à frigore & calore ſimul intra terram, ac alij alias adferunt cogitationes. Sed Salomon rotundo ore oſtendit, vnde omnes ſint fontes & flumina, & mare conſtituit matrem & originem omnium fluminum & fontium, & receptaculum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

omnium aquarum. Quare hîc vanitatem & ignorantiam noſtram liberè fateri debemus, & vt Baſilius monet, ſoli Deo credere. Non enim repudiamus quod non intelligimus, ſed eò magis admiramur & magnifacimus myſterium, quò minus aſſequimur. Sanctarum enim ſcripturarum authoritatibus colla ſubdenda ſunt, vt ad intellectum quiſq; per fidem veniat, ſicut inquit Hieronymus.

VERS. VIII.

Cunctæ res laborioſæ (difficiles) nec poterit eloqui: non ſatiabitur oculus videndo, nec explebitur auris audiendo.

HActenus ſcientiam illam quæ inſumitur in conſideratione elementorum, curioſam, vt ab imperfectione

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fectione & incertitudine, inductione quadam à ſummo bono reiecit, nunc additur concluſio ſententioſa probationum, ex obiectis infinitis, ac incomprehenſibilibus, circa quæ verſatur humana inueſtigatio, petita hoc modo: Rationes ergo quæ de certa rerum cognitione afferendæ ſunt, planè ſunt impoſſibiles, eò quòd homines minimè queant, quantumuis magna pollentes ingenij vi, rerum omnium abſolutam conſequi cognitionem. Huius rei hæc cauſa eſt, quia cunctæ res, *id eſt, rerum cauſæ & naturæ,* difficiles *ſcilicet, ad intelligendum & explicandum, quia nec numerari multitudine, nec comprehendi quantitate, nec inueſtigari poſſunt profunditate. Et quia veriſsimè dixit ille: quod meliùs nouimus, meliùs eloquimur, & per oppoſitum, quod minùs bene intelligimus,*

minus bene proferimus, ideo ſequitur hoc corollarium, non poteſt homo explicare ſermone, ſcilicet perfectè ac pro dignitate, eò quód ſenſus humanus adeò inuolutus ſit tenebris, vt vix pauca etiam ſecundum ſuperficiem attingere poßit. Nam etſi in ſingula ac cuncta ſecundum exteriorem ſpeciem, oculos defigere poſſet, quod equidem longè eſt impoßibile: in vim tamen latentem & naturam rerum inuiſibilem penetrare, rerumq́ τὸ διότι inueſtigare non valet. Etenim rerum quæ ſunt, quædam ad ſenſum hominis veniunt, ſecundum ſpeciem exteriorem tantùm, aliæ autem penitus abſconduntur, vel quia loco remotæ ſunt, vel quia præſentes, ſubtilitate ſua, ſenſum humanum excedunt. Ipſa autem rerum vniuerſitas, homini omnino incomprehenſibilis eſt, & ſecundum exteriorem ſpeciem,

&

& ſecundum interiorem qualitatem. Ac ne de ſingulis dicamus, quis vnq̃ quantumuis doctiſſimus, perfectè ac plenè diſſeruit, cauſasq́; præcisè monſtrauit, cur folia aut arborum fructus, tantæ ſint quantitatis, talis figuræ, ſaporis aut virtutis. Ceterùm vt demus ἐκ τοῦ ὅλου, experientia ac inductione, medicam ſcientiam conſtare: nihilominus cùm ignorentur differentiæ rerum ſpecificæ, in pluribus eſſentiales quoq́; definitiones non poſſe dari conſequens eſt. Hinc multiplices in herbis, fructibus, floribus, radicibus, ſuccis, lapſus: diſſidentium confuſiones, & homogeneorum diſtractiones, quæ & ſimilia, ſæpius harum rerum ſtudioſos deceperunt, quàm vuæ Zeuxis pictæ aues, & linteum Parrhaſij Zeuxim. Sed addit: Non ſatiabitur oculus videndo, nec explebitur auris audiendo. Secunda ra-

da ratiocinatio à proprio ſummi boni.

Proprium ſummi boni & felicitatis humanæ eſt, appetitum hominis pacare, ne vlterius appetat, aliâs non conſequitur vltimum finem.

Sed ſcientia quæcunq; acquiſita, non tranquillat appetitum hominis in ſtudio ſcientiæ, ſed magis excitat ad ſciendum.

Ergo in ſcientia acquiſita non eſt ſummum bonum. Aſſumptio eſt Eccleſiaſtæ, Non ſatiabitur oculus &c: A ſenſorijs inſtrumentis viſu & auditu, ſine quibus ſcientiæ nullo modo ſumus capaces, deinde & eandem confirmat authoritas philoſophorum, qui dixerunt, hominem nunq̃ ſatis, ſeu plus quàm ſatis ſcire poſſe. Et certè ita eſſe confirmat Cicero, qui exclamauit, ſi duplicaretur ſibi ætas, non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſatis tamen eſſet ad euoluendos lyricos. Et Plautus, non ætas ad perdiſcendum ſatis. Sic quoq; Hippocrates, ὁ βίος βραχὺς ἡ δὲ τέχνη μακρή. *Baſilius quoq; magnus, illud Prophetæ exponens:* Guſtate & videte quoniam &c: *Bene propheta inquit: guſtate & non implemini, quia nunc ex parte cognoſcimus, per ſpeculum aſpicimus, & per ænigmata veritatem ſcimus. Veniet autem tempus in quo hic arrhabo & hic gratiæ guſtus, in perfectam vobis fruitionem conuertetur &c: Quare quemadmodum hydropicus, quantò plus potat, tantò ardentiùs ſitit: Sic* Oculus hominis & auris, *hoc eſt, mens hominis & cogitatio, quò profundiùs in creaturarum contemplatione occupatæ ſunt, eò minus inueniunt, neq; oculo, neq; auri ſatisfacit eiuſmodi inquirendi ſolicitudo.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Quid de illis dicam, qui non contenti Grammatica, Rhetorica, Philoſophia, Medicina, Iureciuili, Theologia? Sed etiam per chiromantiam, pyromantiam, hydromantiam, necromantiam, & alias nugas in ea inquirunt, quæ non fas eſt mortalibus attingere. Prætereo inſatiabilem ſciendi cupiditatem in Xenocrate, Crantore, Theophraſto, zenone, Pythagora, Platone, Ariſtotele, qui propter nimiam cupiditatem ſciendi, & materiam laudum ſuarum amplificandam, totum terrarum orbem peragrârunt, ſtudioq́ hauriendæ ſapientiæ nunq̃ defatigati. Ac nota eſt induſtria Solonis, qui dixit ſe quotidie aliquid addiſcentem ſeneſcere, quod ſupremo vitæ die confirmauit, cùm aßidentibus amicis & quadam de re ſermonem inter ſe conferentibus, fatis iam preſſum caput, erexit, interrogatuſq́ quapropter

id

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

id feciſſet, reſpondit, vt cùm iſtud quicquid eſt, de quo diſputatis percepero, moriar. Ex quo & infinitis ſimilibus iam clarum eſt, quod Salomon propoſuit, nimirum: ne quidem in diutiſſimè actæ vitæ fine, ſtudium contemplationis augendiq́; ſcientiam, in magnis & præclaris ingenijs, non niſi ad ſumma contendentibus, langueſcere, ſed quò magis proficiunt, eò intentius ad ſtudiorum cupiditatem incendi, ex quo nil niſi vanitatem, incertitudinem & laborem conſequuntur, ac proinde ſummum bonum, non eſſe in ſcientia humanitùs acquiſita. Hactenus autem diſputauit Salomon de elementis & ſole, in quorum latentes ἐνεργείας, poteſtates & cauſas, cùm acies humani ingenij nullo modo penetrare poſſit, acquieſcamus in verbo Dei, ac ſciamus hanc eſſe veram Phyſicam ac Ethicam, quam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nobis propoſuit Deus in verbo ſuo, quod vt infallibile ſanè eſt: ita veriſsimè docet, de elementorum ac mixtorum origine & fine, nimirum, hominis cauſa mundum conſtructum eſſe, omniaq́ quibus conſtat, quæq́ ex ſe generat mundus, ad vtilitatem hominis accommodata eſſe. Vtitur igitur homo igni ad vſum calefaciendi & luminis, & coquendorum ciborum, ferriq́ fabricandi: vtitur fontibus ad potum & ad lauacra, fluminibus ad agros irrigandos, terminandasq́ regiones: Vtitur terra ad percipiendum frugum varietatem, collibus ad conſerenda vineta, montibus ad vſum arborum atq́ lignorum, planis ad ſegetem: vtitur mari non ſolùm ad commercia, & copias ex longinquis regionibus ferendas, verumetiam ad vbertatem omnis generis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

neris piſcium. Quòd ſi his elementis vtitur, quibus eſt proximus, non eſt dubium, quin & cœlo, quoniam & cœleſtium rerum officia, ad fertilitatem terræ, ex qua viuimus temperata ſunt. Sol irrequietis curſibus & ſpacijs inæqualibus, orbes annuos conficit, & aut oriens diem promit ad laborem, aut occidens noctem ſuperinducit ad requiem, & tum abſceſſu longiùs ad meridiem, tum acceſſu propius ad Septentrionem, hyemis & æſtatis viciſsitudines facit, vt & hybernis humoribus ac pruinis, in vbertatem terra pingueſcat, & æſtiuis caloribus vel herbidæ fruges maturitate durentur, vel quæ ſunt in humidis incocta & ferueſacta, miteſcant. Luna quoq; nocturni temporis gubernatrix, & amiſsi ac recepti luminis, vicibus, menſtrua ſpacia moderatur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& cæcas tenebris horrentibus noctes fulgore ſuæ claritatis illuſtrat, vt æſtiua itinera & expeditiones, & opera ſine labore ac moleſtia confici poßint. Aſtra etiam cætera, vel ortu, vel occaſu ſuo, certis ſtationibus oportunitates temporum planè ſubminiſtrant, ſed & nauigijs, quò minus errabundo curſu per immenſum vagentur, regimen præbent, cùm ea ritè gubernator obſeruans, ad portum deſtinati littoris prouehatur. Ventorum ſpiritu attrahuntur nubes, vt ſata imbribus irrigentur, vt vites fœtibus, arbuſta pomis exuberent. Et hæc per orbem vicibus exhibentur, ne deſit aliquando, quò vita hominum ſuſtineatur. Quìd dicam de brutis animantibus, quæ & ipſa eodem modo ad vſum hominis à Deo facta, partim ad cibos, partim ad veſtitum, partim ad operis auxilia ſeruiunt, vt clarum ſit, diuinam

prouidentiam, rerum & copiarum abundantiâ hominum vitam inſtruere atq́ ornare voluiſſe: ob eamq́ cauſam, & aërem volucribus, & mare piſcibus, & terram quadrupedibus impleuiſſe. Huiuſmodi creaturarum & elementorum conſideratio, ſumpta ex fine & vſu, ideo eſt neceſſaria, vt maiore cum ſedulitate & diligentia, qui ad beatitudinem ſempiternam aſpirant (omnes autem aſpirare debemus) in hoc à primis ſtatim annis aſſuefiant, vt æterno patri Domini noſtri Ieſu Chriſti gratias agant. Orent itaq́ cum Propheta, ô cœleſtis & æterne Deus, minor ego ſum omnibus bonis mihi præſtitis, & quum tuam nobilitatem attendo, deficit præ magnitudine illius ſpiritus meus. Etenim omnia quæ habemus, animâ & corpore, tum etiam quæcunq́, vel exteriùs vel interiùs, naturaliter vel ſuper-

natura-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

naturaliter poſsidemus tua beneficia, te beneficum, pium ac bonum commendant, à quo bona cuncta accepimus, tibi ergo gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VERS. IX.

Quid eſt quod fuit? ipſum quod erit, & quid eſt quod factum eſt? id ipſum quod fiet, & non eſt quidpiam nouum ſub ſole.

Concluſo quòd ſcientia ſit imperfecta, eodemq́ ex infallibili rerum inductione euicto ac demonſtrato, nunc ſe confert ad probandum eius incertitudinem, à mutabilitate eius & varietate, ac proinde in ea non eſſe ſummum bonum. Argumentatur itaq́ á conſequentibus ſummum bonum, in hunc modum:

Quod

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Quod ſtatuitur ſummum hominis bonum, debet firmum eſſe, proprium & non facilè mobile, quale Chriſtianorum bonum definit Paulus, dum inquit, ſalutem noſtram & iuſtificationem, conſtare gratiâ & fide, non autem operibus, vt firma ſit promiſſio.

At ſcientia ab hominibus inuenta, non eſt firma & propria, ſed mutabilis, cùm dicta maximorum Philoſophorum & Doctorum, quæ olim tanquam axiomata & ἀξιόπιστα omnibus recipiebantur, nunc tanquam deliramenta, ἄδοξα, & confuſanea cenſeantur, quæ tamen ſubinde non alia, re, ſed verbis tantùm, licet reprobentur & renouentur.

Ergo talis ſcientia, non eſt ſummum hominis bonum. Aſſumptionem reipſa exprimit verſus Salomonis, ita diſcernens. Quid eſt quod fuit?

ſcilicet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſcilicet, tam in rebus quàm in homi-num opinionibus. In rebus: Etenim quanquam Geneſ. 2. requieuiſſe Deus dici-tur ab omni opere, quod fecerat, id eſt à creatione rerum nouarum, ſpecierum ac generum, & non à gubernatione, Ioh. 5. Pater meus vſque modo operatur, & ego operor: ſingula tamen in ſuis ſpeciebus ſic inſtituta ſunt ab initio, vt vnumquodque ſecundum ſimilitudinem ſuæ propriæ originis propaginem exten-dat: nec terminum eius excedat. Quanquam igitur ſingula, quæ per ſucceſſi-onem conſeruentur ac ſint ſub ſole, vt animalia ipſa ac plantæ, quæ generatio-ni ſubiacent & corruptioni, per immu-tabilitatem conſiſtere ac permanere non poſſint, nihilominus per ſpecies ſtatum ſuum conſeruant. Quid igitur eſt quod fuit? ἐρώτημα. *ſequitur ſubiectio. Ipſum quod futurum eſt, ſcilicet in ſpecie, non in nu-*

i[n]numero, factis & euentis, vt homo mortuus & recens natus, quorum eadem natura, non eadem ſubſtantia. Sic planta fuit & planta enaſcitur, creuerunt ſegetes & creſcent, bella geſta ſunt & deinceps gerentur, ædificatum eſt, & in poſterum ædificabitur, fuerunt literæ & erunt, ac fortè hæ literæ, quibus nunc vtimur, peribunt, & aliæ reſurgent, & fortaſſe ſæpius extinctæ, ſæpius reuixerunt, ac deniq; vt infinita perſequi deſinam, nihil ſub ſole nouum. Etenim non tantum præſentibus his ſeculis, ſed olim etiam claruerunt ſummi viri, Imperatores, Reges, Principes, populi, nationes, Oratores, Poëtæ, Philoſophi, Medici, Iureconſulti. Sed quid iam hi? cinis, terra & vanitas, ac vt hanc humanam mutationem facilem eſſe oſtenderet Perſius, nec admodum mirandum, ſiue nouum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

corpus, ſiue noua forma ſumatur, dixit:

Indulge genio, carpamus dulcia, no-
ſtrum eſt,
Quòd viuis: cinis & manes & fabula
fies.

Quid iam eſt Homerus? quid Plato? Quid Demoſthenes? quid Alexander Magnus? Quid Scipio Africanus? quid Hannibal Pœnus? Quid antiqui Troiani & Græci? quid antiquiores Aßyrij? Quid Latini, Romani, & tot Germanorum, Gallorum, Hiſpanorum, Danorum, & aliarum nationum millia, quæ præterierunt? vah Vanitas vanitatum. Sunt iam florentiſsima, paßim Europæ regna ac nationes. At & olim fuerunt florentiſsima regna, clariſsimi Reges ac imperatores, excellentiſsimi ac doctiſsimi homines, qui vt immortalitatem quandam in terris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

terris conſequerentur, multa geſſerunt, multa quoq; ſcripſerunt, vnde & erectæ ipſis ſtatuæ, pyramides, cippi &c: Sunt inter principes viros, non pauci in titulis & honoribus nimis ambitioſi, & in ponendis trophœis contentioſi, tales & olim Athenienſes, Lacedemonij & Romani fuêre, ſicut apud Plinium videre licet. Ita omnibus ſemper temporibus, vna & eadem libido ambitionis, cæca hominum pectora occupauit, multoſq; inter ſe commiſit, vt de iure gentilitatis acerrimè manus conſererent. Conſtantinus Imperator olim Traianum Imperatorem, herbam parietariam, ob titulos multos, ædibus inſcriptos, appellare ſolitus erat, vt ſcripſit Aurellius, at ille idem, ſi iam in humanis ageret, nonne eandem gloriæ cupiditatem ſacrilegam, paßim apud omnes & ſingulos notaret?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*non dico ſummos, ſed mediocres & in-
fimos, quorum ſitis in capeſſenda laude,
etiam ſceleribus innoteſcere, non dubi-
tat, vt & olim Pauſanias fecit, qui
cùm Hermoclem percunctatus eſſet,
quonam modo ſubitò clarus poſſet euade-
re, atq; is reſpondiſſet: Si illuſtrem vi-
rum aliquem occidiſſet, futurum vt
gloria eius ad ipſum redundaret, qui
continuò Philippum interemit, & qui-
dem quod petierat aſſequutus eſt, tam
enim ſe parricidio, quàm Philippi vir-
tute, notum poſteris reddidit. Huiuſ-
modi Pauſaniæ Stratagema, nec eti-
am noſtris temporibus inauditum. Nam
& parricidijs, latrocinijs, furtis &
occulto fallaciq; magis tramite, quàm
aperta via, materiam laudis, infiniti
petunt. Nihil igitur* in rebus nouum
ſub Sole, *quia vel in ſimilitudine ſui ge-
neris iam præceſſit, vel paulò poſt eue-
niet,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

niet. Ecce demonſtrata eſt viciſſitudo, mutabilitas & vanitas in fluxis & caducis mundi rebus, ſed iam breuiter idem faciemus, in opinionibus eorum, qui ſcientiam inuenerunt, vt ſcientiæ incertitudo agnoſcatur, intelligaturq́; in ea non eſſe ſummum bonum. Nam illud eſt κρινόμενον huius verſus. Ventilatur autem & agitatur inter doctos quæſtio, qui hominum primi Sapientiam inuenerunt, quod alij ad perſas referunt, apud quos fuerunt ſapientes, qui lingua eorum Magi dicti ſunt: alij ad Indos, apud quos fuerunt gymnoſophiſtæ, alij ad Celtas, apud quos fuerunt Druïdes, & qui Semnothei dicti ſunt. Non deſunt qui hanc laudem Ægiptijs tribuant. Lucretius autem hanc inuentionem, non hominibus, ſed Deo immortali attribuit.

Deus ille fuit, Deus inclyte
Memmi &c:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Qui tamen in vniuerſo ſuo Poëmate, in hoc vnum incumbit, vt omnem ſenſum Deorum, hominum animis adimat, quò liberiùs in voluptatū prata diuerſari poſſint etc: Hæc Philoſophia (inquiunt) facit nos cognoſcere naturas, ſcilicet omnium terreſtrium, aquaticorum, aërioꝛum, cœleſtium, immortalitatem animæ, æternitatem Dei, efficit quoq́, nihil timere præter culpam, non famem, non ſitim, non paupertatem, non dolores corporis, non mortem. Hanc Philoſophiam deniq́ qui inuenerunt, plus hominibus profuiſſe aſſeuêrant, quàm Cererem, quæ fruges reperit, quàm Bacchum, qui vina, quàm Herculem, qui monſtris, orbem terrarum liberauit. Huc elogion Ciceronis, qui in quinta Tuſculana, Philoſophiam ſuauiſſimè ſic alloquitur: ô vitæ, Philoſophia, Dux, ô virtutum indagatrix, expultrix vitiorum, quid non modò nos, ſed omnino ho-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

no hominum vita, ſine te eſſe non potuiſ-
ſet? tu vrbes peperiſti, tu diſsipatos ho-
mines in ſocietatem vitæ conuocaſti, tu
eos inter ſe primò domicilijs iunxiſti,
tu inuentrix legum, tu magiſtra morum
& diſciplina fuiſti, ad te confugimus, à
te opem petimus &c: Philoſophiæ autem
ſectas decem, maximè memorabiles fuiſ-
ſe, vel à locis, vel ab earum principibus
auctoribus, vel alia re nomen habentes,
memoriæ proditum eſt: Academicam à
Platone, Cyrenaicam ab Ariſtippo, E-
lienſem à Phœdone, Megaricam ab Eu-
clide, Cynicam ab Antiſthene, Erithrei-
cam à Menedemo, Dialecticam à Clito-
macho, Peripateticā ab Ariſtotele, Stoi-
cam à Zenone, Epicuream ab Epicuro.
Huius partes quidam faciunt logicam,
Ethicam, Phyſicam, ſed peripathetici ali-
ter diuiſerunt, vt ſcilicet, primæ partes
duæ eſſent, θεωριτικὴ καὶ πρακτικὴ, de

 harum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

harum etiam partium ſubdiuiſionibus, cùm prolixum foret dicere, iam ad propoſitum veniemus. Nullum vnquam fuiſſe hominem, qui vt homo non deceptus fuerit & errauerit, ex omnibus artibus & diſciplinis apertè demonſtrat Cornelius Agrippa, quòd omnes ferè conſtent rebus dubijs & opinionibus, nulla prorſus apparente demonſtratione. Grammatici nihil demonſtrant, ſolis nituntur authoritatibus, quæ tam variæ atq; diſcordes interdum ſunt, vt neceſſè eſt, earum aliquas eſſe mendaces. Dialectici quidem demonſtrare nituntur, ſed infinitis impedientibus ambiguis & æquiuocis, id non poſſunt, altercando enim nimium inter ſe veritatem amittunt. In phyſicis diſciplinis, quot varietates ſententiarum, quot opiniones de rerum principijs, de Cœlo & Mundo, de Cometis, de Motu, de Ventis, de Anima, &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ma, & alijs, id genus plurimis? In Ethicis idem videmus, de virtutibus enim & moribus, non omnes idem ſentiunt. In legum interpretationibus, quot Dij boni, opiniones, certè quot homines, tot Sententiæ, hic abſoluit, ille condemnat, tertius ampliat. Medicina verò cur totiens innouata, totiesq́; mutata eſt? Cur Methodici vituperant Empyricos, & Empyrici Methodicos, niſi quia veritas latet? Hîc tranſeo poetas, mendaciorum parentes, hîc quidquid Græcia mendax audet in hiſtoria. Scripſit Democritus, vt Plinius notauit, aues quaſdam eſſe certis vocabulis, ex quarum confuſo ſanguine, gigni ſerpentem refert, quem ſi quis ediſſet, linguas, animum & colloquia interpretaturum, Sed quis huiuſmodi vera eſſe, aut quomodo aues habere colloquia credamus? Pythagoras Samius, quem pro diuino homine

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

venerata eſt antiquitas, dicebat quaternarium numerum, ad perfectionem animæ pertinere, & eum inter arcana venerabatur, et per eum iurare ſolitus erat: ναὶ μὰ &c: per eum qui noſtræ animæ numerum dedit ipſe quaternum. Quod ſanè abſurdiſſimum videtur & mendaciſſimum: affirmare animam, rem diuinam perfici à re inſenſata & inanimata. Etſi autem in cœleſtibus corporibus, ab omni ſeculorum æternitate, nihil in eis immutatum vnq̃ conſpectum eſt, nihilominus quotidie audimus Aſtrologos, infinita conglobare mendacia. Nam ſæpè cùm prædixerint ſerenitatem futuram, fiunt imbres, cùm imbres preſagierint, ſerenitas illico apparet. Omitto Magorũ incertitudines & mendacia, quæ totum mundũ ſuperſtitionibus repleuerunt, prætereo quoq; Chaldeorum falſa promiſſa, Pompeio, Craſſo & Cæſari, neminẽ ſcilicet

licet eorũ niſi in ſenectute, niſi domi, niſi cum claritate moriturũ, cùm quiſq; tamẽ illorũ malè perierit, ac ne longiùs prouehar, confirmat hoc Ariſtotelis ἀπόρημα *præſens diſputatio I.* τοπικῶν, *cap. 9: vbi concludit, quòd ſapiẽs ſit expers ſcientiæ, eò quòd qui diſcit expers eſt ſcientiæ. Sed ſapiens diſcit, ergo ſapiens eſt expers ſcientiæ. Veriſſimã certè eſſe hanc connexionẽ quamq; hoc minimè daret Ariſtoteles, res ipſa oſtendit. Addo in ſcientia non poſſe cenſere hominis felicitatẽ, quòd ex omnib⁹ rebus humanis, nihil tam deteſtãdæ hominũ improbitati ſubiectum, nihilq; tam ſæpe immutatum, atq; artes & ſcientiam, compertum ſit. Quæſo ſi libet, ex tot Philoſophorũ ſectis, quas ſupra commemoraui, quamuis infinitas alias prætertiens, quæ nunc viget? aut quæ celebratur? certè vagas et ſparſas, nullaq; certæ artis ratione circumſcriptas, aut ratis*

fixiſq;

*fixiſq́; iuſtæ artis præceptis circumda-
tas, anniuerſarij ſuborientes Philoſophi
& cenſores clamitant, ipſumq́; Ariſtote-
lem, cuius tantam fuiſſe doctrinæ ex-
cellentiam conſtat, vt innumerabilium
penè philoſophorum, ante ſe, opera vel
nomina obſcurauerit, & ipſum quoq́;
Platonem, quem diuinum omnes ſtudio-
ſi appellant, & ita facundum, vt ſi ipſe
Iupiter de cœlo deſcenderet, nec elegan-
tiore, nec beatiore facundia vteretur,
prorſus cadere & obmuteſcere coëgerit.
Hunc inquam & ferè totam antiquita-
tem, nunc contra illam, nunc contra
hanc legem, ac nunc* ἀδολεσχοῦντας, *nunc*
ταυτὰ λέγοντας *& cocciſmos, nunc ne-
ſcio, quid inutile, incertum,* ἑτερογένεον,
ἄχρηστον *repetentes, damnant. Adeoq́;
nihil fixum ratumq́; eſſe poteſt, vt non
hæc, ſiue improbitas, ſiue impudentia,
ſiue etiam ſcribendi quædam libido, &*

labe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

labefactare & ad extremum conuellere, euertereq́ velit. Nullum itaq́ exitum, nullamq́ certitudinem inuenient ſcientiæ, cùm ſcribentes aucupandæ famæ gratia, (vt eſt humani ingenij natura) dicta maiorum refellere, antiquorum inſtituta inuertere, contorquere, diſtorquere, corrumpere, vim veritati adferre, verborum aucupia, ſyllabarum tendiculas, literarum decipulas comminiſci, nihil deniq́ non inceptare, illuſtrandi ſui nominis gratia perſeuerent. Sed quid illi, qui vix bonis literis & diſciplinis tincti, non verentur tamquam Ægiptiorum opibus ſuffarcinati, reliquos omnes, ſiue vetuſtiores, ſiue recentiores tamquam prorſus inanes, inopesq́ aſpernari? qui ſi aliquando cogitarent, diuitias illas ſuas, κεραμέως πλοῦτος (vt dicitur) figulinas eſſe, altiores illos ac ſeſquipedales Spiritus deponerent. Ac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vt tandem receptui canam, huiuſmodi ſcientiarum vaſto, incertoq; ac errabundo pelago, qui ſummum bonum quærunt & extremam felicitatem, velut ex paleis multis, modicam frugem, aut etiam nullam colligunt Quare felicitas huius vitæ, in eo ſita eſt, nempe vt in cordibus ſuis, pacem & tranquillitatem habeant, qui iuſtificati fuerint vera fide in Chriſtum, quod qui non ſunt conſequuti, quamuis in humanis ſcientijs excellentiſſimi, animam tamen habent & conſcientiam, mirũ in modum turbulentam. Vanitas igitur vanitatum & omnia vanitas, præter amare Deum & illi ſoli ſeruire. Iſta ſumma eſt ſcientia ac ſapientia, per contemptum mundi tendere ad cœleſtia regna. Vanitas inquam eſt, ſcientias perituras quærere & in illis ſperare. Vanitas quoq; eſt hominem, res ambire, & in altum ſe extollere. Vanitas

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſt carnis deſideria ſequi, & illud deſiderare, vnde poſtmodum grauiter oportet puniri. Vanitas eſt diligere quod cum omni celeritate tranſit, & illuc non feſtinare vbi ſempiternum gaudium manet. Memento illius frequenter prouerbij: Quia non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu. *Stude ergo cor tuum ab amore viſibilium abſtrahere & ad inuiſibilia te transferre. Nam ſequentes carnem, contaminant conſcientiam & perdunt Dei gratiam.*

VERS. X.

Eſt quippiam de quo dici poſsit, vide iſtud nouum eſt ? iam fuit in ſeculis quæ fuerunt ante nos.

VERS. XI.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Non eſt memoria priorum & etiam poſterorum quæ erunt, non erit de illis memoria apud eos, qui erunt poſtea.

EXpolitio ſuperioris verſus, quâ primum perſtringit vanitatem eorum, qui de factis ſuis, aut dictis, aut inuentis quaſi nouis & inauditis gloriantur, cùm nihil nouum, laudabile aut præclarum, vel excogitari, vel iactari poſſit, cui non ſimile aliquod retroactis ſeculis, vel factum vel dictum fuerit, vel inuentum. Quod ſanè perſpicuum fiet, ſi paucis exemplis rem expediemus. In Eccleſijs pontificijs, nunc oſtendunt imagines ſuorum ſanctorum, ecce hæc imago eſt Petri, Pauli, Eraſmi &c: At & olim apud Ethnicos idem factitatum legimus, aſpice hic eſt Hercules, qui attritu pectoris, leonem necat, cerne hæc eſt Alexandri Magni effigies, hæc Iulij Cæſaris, hæc Traiani facies.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

facies. Hæc verò Antonini Pij, hæc Iuliæ, illa Fauſtinæ, & Poetæ nunc excogitant varia figmenta rerum non exiſtentium & falſarum, at & idem fecerunt olim, & fortè longè illuſtrius, hinc habemus Nymphas, Centauros, cerberum, furias cornigeras, furculis & verubus animas in igne coquentes, & multa ſimilia. Tales Mileſius vnus è ſeptem Sapientibus, tamq̃ primus, aquam dixit eſſe rerum principium, at longè ante ipſum idem dixit Homerus, ὠκεανὸς γένεσις πάντεσσι τέτυκται, *quod etiam æmulatus Maro carmini ſuo inſeruit, oceanumq́ patrem rerum. Poſt Thaletem verò Xenophanes Colophonius, tamq̃ primus, conſtituebat principia prima, eſſe aquam & terram, ſed & idem Homerus longè prius cecinit,* ἀλλ' ἡμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα &c: *id eſt, ſed quidem omnes terra & aqua fiatis,*

F ſignis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſignificat enim reſolutionem in elementa vniuerſitatis generatiua. Quin & bombardam, cuius recens germanorum inuentum putant ferè omnes, nonnulli (inter quos eſt VVolaterranus) priſco æuo vſitatam fuiſſe, vel ex Virgilij verſiculis conuincere volunt.

Vidi & crudeles dantem Salmonea pænas,
Dum flammam Iouis & ſonitus imitatur olympi &c:

Hæc cùm ita ſeſe habeant, non immeritò igitur Salomon concionatus eſt, nihil eſſe recens, *cùm enim præceſſerit in ſeculis, quæ fuerunt ante nos. Hoc etiam Ariſtoteles confirmat, qui in 2.* μετεωρῶν *inquit: quod opiniones & dicta ſapientum, quæ videntur recens inuenta, fuerunt in vſu ante multa ſecula, ſed per incendia vel inundationes, vel hominum mortes,*

libri

libri eorum ſunt corrupti & tandem obliterata. Sed deinde ne quis exciperet hoc commentum eſſe & multa eſſe noua, poſteritatemq́ ſolertem, & ingenioſam ſemper augere ſcientias, & nouitatum eſſe inuentricem, ſequitur πρόληψις. Non eſt priorum memoria, ſed nec eorum quidem quæ poſtea futura ſunt, erit recordatio apud eos, qui futuri ſunt &c: *id eſt, tamq̃ vmbra citò euaneſcit, vel tamq̃ nauis quæ fluctuantem ſulcans aquam, veſtigium tranſitus poſtea non deprehendit: ita omnia tranſeunt, vt memoria eorum non remaneat. Quid ergo hîc dicemus? niſi quia omnes ſcientiæ & artes obliuioni & morti ſubijciantur, nec perpetuò manebunt in anima, ſed vnà cum morte tranſibunt in mortem, dicente Chriſto, quia omnis plantatio quam non plantauit*

 pater

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pater meus cœleſtis eradicabitur, Math. 15. & in ignem æternum mittetur: tantum abeſt, vt ſcientia conducat immortalitati. Solùm autem verbum Dei, manet in æternum, cuius quidem cognitio nobis tam neceſſaria eſt, vt qui contempſerit, qui neglexerit, qui non audierit (teſte ipſomet verbo in ſcripturis ſacris) inducet ſuper illum Deus, maledictionem & perditionem, & iudicium æternum. In diuino igitur verbo via eſt, in illo norma & meta, quò tendere oportet qui nolit errare, & veritatem attingere, omnes reliquæ ſcientiæ tempori & obliuioni ſubiectæ ſunt: quin, non ſolùm hæ ſcientiæ & artes, ſed & hæ literæ, & characteres, & linguæ quibus vtimur, fortè peribunt & reſurgent aliæ. Neq; ipſa orthographiæ ratio, ſemper eadem fuit, nec ſimilis apud omnes vel eodem ſeculo, & latinæ ac græcæ lin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quæ pronunciatio hodie nuſq̃ eadem eſt: & priſci hebræorum characteres perierunt, & non eſt eorum memoria, ſed tantum nouorum quos adinuenit Eſdras, linguaq́; hebræorum à Chaldæis corrupta eſt, quod omnibus ferè linguis contigit, vt hodie nulla ſit, quæ ſuam germanam antiquitatem agnoſcat aut intelligat, ſubnaſcentibus viciſſim nouis vocabulis, deiectisq́; veteribus, illiſq́; porrò rurſum reſtitutis, adeoq́; nihil ſtabile, nihilq́; diuturnum, deniq́; Terentiana ſententia vera eſt, nihil eſſe iam dictum, quod non ſit dictum prius. Increpantur igitur illi hoc verſu, qui gloriam & nomen ſuum conantur extendere ad poſteros, de quibus Propheta Pſal. 48: *Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis, ſed perijt memoria eorum cum ſonitu.* Nolo hîc ampliùs nimium immorari. Quantum fieri poteſt nomen

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſuum producere dulce eſt. Sed quam immortalitatem tibi pollicearis? Si poſt mortem aut nihil eris, aut ſi eris, nomen tuum infinitate annorum è memoria delebitur, addo ſi mundus, ab immortali Deo per ignem conſumendus eſt, multò minùs immortalem famam ſperare conceditur, celebretur ſanè nomen tuum, ſed nondum venit exuſtio, quam Philoſophi non totius, Chriſtiani verò totius orbis expectant. Omitto etiam illud, quòd cùm fortuna in omni re dominetur, & ea inſtabilis ſit ac incerta, nihil ſtabile, certumq́ tibi poteſt polliceri.

VERS. XII.

Ego Eccleſiaſtes fui Rex ſuper Iſrael in Ieruſalaim.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Confirmatio vanitatis, à ſingulari ipſius Salomonis obſeruatione & experientia. Etenim quia nos adhortatur, ad deſpiciendum ſenſibilia cuncta, faciliùs autem conſilio eius fides adhibetur, qui ea contemnenda proponat, quæ ipſe poſſederit ac expertus fuerit, ideo ſuam nobis expoſuit perſonam & dignitatem, vt non incredibile videatur alicui, omnium eorum à quibus dehortatur, ſingularem eum habuiſſe experientiam. Ego itaq; inquit: cùm ſim Rex potens, opulentior etiam ac ſapientior, quàm vllus ante me fuit, & nihilominus doceam, ſcientias, potentias, diuitias, cum miſerijs eſſe coniunctas, & ad regnum cœlorum inutiles, æquum eſt vt mihi tam exercitato, ac imprimis harum rerum vſu, edocto, credatur. Diſtributiuè autem recitat illas vanitates, circa

quas occupatus fuit, quarum verſus ſe-
quens primum eſt membrum.

VERS. XIII.

Et dedi cor meum ad diſquirendum & inueſtigandum cum ſapientia, omne quod fit ſub cœlo (hanc occupationem malam dedit Deus filiis hominum) vt occupent ſe in ea.

PRimum caput occupationum Salomonis, in rebus, ſcientia & cognitione comprehenſis, hiſtoricis atq; Ethicis. Hiſtoricis vt naturali ſcientia & rebus geſtis. Harum rerum cauſas & rationes, ſigna atq; effecta, non obiter aut perfunctoriè, nec leuibus Philoſophorum perſuaſionibus & concluſionibus, ſed ex indubitatis, immediatis atq; certiſsimis proprietatibus, inueſtigare conabatur, nec Theologica præteriit, vt
cur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cur alij dum infantes ſunt, miſerè torqueantur, & ante vſum rationis fatis cedant, cur pij & impij naufragio pariter demergantur, cur impij & ſcelerati diteſcant, honorentur, potentes ſint, cùm pleriq́ iuſtorum egeant ac infirmi ſint, an hæc & huiuſmodi caſu, an iudicio Dei fiant, ſi iudicio, vbi iuſtitia? Si caſu, vbi prouidentia? Quod quærere & inueſtigare multò maius eſt, quàm inueſtigare omnia quæ ſub ſole ſunt. Nam cauſæ & rationes huiuſmodi inuiſibiles ſunt, facta verò viſibilia. Verùm quòd hîc ait, ſe dediſſe cor ſuum, ad inueſtigandum omne quod fit ſub ſole, *intelligendum eſt, præter Phyſica, Ethica, Theologica, de quibus hoc libro agit, eum diſputaſſe de plantis, à cedro libani vſq́ ad hyſſopum, quam herbam parietariam vocant. Cedrus nominatur inter proceriſſimas arbores, Hyſſopus*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

autem inter humilimas herbas. Cùm ergo diſputârit de maximis & minimis, conſentaneum eſt, vt de medijs quoq; diſſeruerit. Sed qua ratione vel methodo harum rerum naturas inueſtigauerit, hodie ignoratur. Theophraſtus, Dioſcorides, Plinius & alij, qui ſcripſerunt harum rerum hiſtorias & rationes, pro viribus etiam naturam earum, figuram, folia, flores, fructus, ſuccos, proprietates & medicinas tradiderunt. Quare ſimile veri eſt, Salomonem idem longè excellentiùs inueſtigaſſe & feciſſe. Diſputauit quoq; de animantibus, nimirum quadrupedibus, de piſcibus & auibus, inſectis, & ſerpentibus, explicando (vt conſentaneum eſt) naturam, mores, partes & loca, vbi nutriantur, & conſimilia, ſed non ſine Theologicis rationibus. Etſi autem de Mathematicis

aut

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

aut metallicis rebus, de Grammatica etiam, Dialectica & Rhetorica, caput quartum I. Melachim, eum diſputaſſe non meminit, harum tamen artium, eum minimè fuiſſe imperitum, vel id argumenti loco eſt, quòd in omnibus ſe exercuerit, quæ ſunt ſub ſole, & quòd fuerit concionator, nemo autem rectè vel concionari vel diſputare poteſt, niſi Rhetoricam & Dialecticam quoquo modo calluerit. Galenus in libro de vſu partium, ſuas commentationes, hymnos Dei appellauit, quòd ex partibus maximè humani corporis, mira eius ars oſtendatur, ita & in his rebus, quibus occupatiſſimus fuit Salomon, multa eſſe veſtigia Dei, gratamq́ de Deo (vt Plato ait) famam ſparſam eſſe, non ignorauit Salomon, ac proinde intentiùs in earum inueſtigationem incubuit. Sed quia in his quæ foris apparent, non poteſt

per-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

perfecta veritatis cognitio, vel quies mentis inueniri, videns Salomon impudentis deſiderij ardorem, & ſtultæ curioſitatis lapſus infinitos, tum maximè quòd in harum inueſtigatione, & ſuiipſius & creatoris Dei Max: Opt: cognitionem negligant mentes humanæ, taceo tantarum rerum occupationem, longè imparem viribus humanis: Ideo addit hanc occupationem malam, dediſſe Deum filijs hominum, vt occupent ſe in ea. *Egregius hic eſt locus, in quo Eccleſiaſtes alludit ad pœnam primorum parentum, qui infeliciter ambientes ſcientiam, quam Diabolus promittebat, in totam poſteritatem, ſimilem curioſitatis occupationem deriuabant, à paribus igitur relatis, cauſam finalem, occupationum, laborum, & omnium moleſtiarum arguit, ac oſtendit quòd Deus laborioſam occupationem dederit, id eſt,*

id eſt, permiſerit impendere filijs homi-num, *qui vſq; adeo ad hæc terrena & vana inhiant attoniti, ad magnam illorum vtilitatem factum eſſe. Nam ſi in comparandis diuitijs, & in acquirenda inani gloria, ac etiam in ijs, quæ ventri ac gulæ gratificantur, ſummopere laboramus, ac ſi labores & anguſtias, tantas ſubimus ac patimur, vt poßideamus quæ vana ſunt, quònam flagitij ac ſceleris progrederemur, ſi hæc ipſa ocioſis nobis vltrò aduenirent. Vtiliter igitur data eſt hominibus, hæc difficilis diſtenſio vel occupatio. Si autem & ipſa virtus cum labore perficitur, & hoc item homini perutile eſt. Si inſuper quoquò te vertas & circa bonum & circa malum laborare oportet, conſequitur verò malum punitio, bonum autem fruitio, voluptaſq; ineffabilis, ſine vlla comparatione præoptandus eſt labor et occupatio*

circa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

circa bonum. *Hæc igitur eſt deprauatæ naturæ noſtræ conditio, vt in ſudore vultus, acquiramus panem ad vitæ ſuſtentationem. Hæc vt vnà cum noxa inſcitiam, calamitates, morbos & mortem ipſam: ita etiam degenerem ſeruitutem laborum in orbem inuexit, quæ culpæ (vt Auguſtini verbis vtar (non autem naturæ impoſita fuit.*

VERS. XIIII.

Vidi omnia facta, quæ fiunt ſub Sole, quòd ecce, iſta omnia ſunt vanitas & afflictio ſpiritus.

ILlatio ex ſuperiore contemplatione, ergo cognoui experiendo, quòd tum res factaq́; ipſa, tum accurata iſtorum inueſtigatio, naturâ duce, & non prælucente verbo Dei & percipiente fide,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fide, nihil aliud ſunt, quàm afflictio ſpiritus & vanitas. *Ego enim feci quod potui & defeci, quin ad omnia perſcrutanda me effudi, ſed quoniam dum in tanta rerum multitudine & latentis* ἐνεργείας *profunditate, intellectus, ſpargi inceperit, reuerberabatur, vtiq́ ſenſij pondus tanti laboris, nequaq̃ poſſe ſuſtinere hominis fragilitatem. Quod ego ſanè, ego Eccleſiaſtes conſiderans*, vidi omnia facta, *id eſt, in me reuerſus cœpi cogitare, ſtultum eſſe & vanum, iſtarum rerum ſcientiam tam pertinaci ſtudio, hominem mortalem quærere, in eaq́ tam accurata diligentia incumbere, quæ non ſolùm, extra naturam eius ſunt facta, ſed nec ſaluti eius, ſi ſciantur aliquid addere poſſunt, nec auferre aliquid ſi ignorentur. Præter enim hoc quòd elabuntur ac*

euaneſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

euaneſcunt, etiam quòd longè maximum eſt, ſi ſuſcipiuntur ſine timore Dei, diſponunt homines ad ſupplicia, poſt præſentem vitam futura, quandoquidem nulla coacti neceſsitate, ob gloriolam euanidam, tantas operas aggrediuntur, ſed præuia electione, certoq́; conſilio. Quare duo de his rebus, earumq́; ſcientia hoc verſu prædicantur, vnum quòd ipſæ per ſe vanæ ſunt, neq́; ſalutem nobis, regnumq́; cœlorum afferunt. Alterum quòd magis humanos animos torquent & affligunt. Hæc vera eſſe, & exempla & indignationes ac querelæ hominum, poſt infinitos exantlatos labores, perſpicuè docent, ac exempla vt Ariſtotelis & Homeri caſus, nec non Cleombroti Ambraſiotæ, qui lecto Platonis libro de anima, quamq̃ ei nihil accidiſſet aduerſi, è muro ſe in mare præcipitauit. De querelis longum eſſet ſingu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſingula perſequi. Nota eſt Ciceronis quiritatio & miſerrima exclamatio: ô me nunq̃ ſapientem &c: Quid dicam de Mario, dignitatibus & rerum ſcientiâ ampliſsimo viro? Is enim (vt refert Plutarchus in Mario) cùm annos duos & ſeptuaginta vixiſset, ſepties conſul, primus omnium renunciatus ac declaratus fuiſſet, ſuam fortunam deplorabat, quaſi à morte occupatus, anteq̃ ea quæ cupiebat, aſſecutus eſſet, quæq́; cogitabat, perfeciſſet, è vita excederet. Tam inexplebilis vitæ cupiditas homines tenet, tantaq́; indignatio mentes humanas perrumpit, vt ex ſtudijs rerum humanarum, nil niſi vanitatem ſe conſecutos fateantur. Sed meliùs Chiron, qui interrogatus à Menippo, quamobrem, cùm ei immortalem eſſe liceret, mori maluerit, reſpondet, perpetuum rerum tenorem & ſimilia omnia ſuo tempore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vicißim recurrentia, vitæ ſatietatem ſibi peperiſſe.

VERS. XV.

Peruerſum non poteſt dirigi, & defectus non poteſt numerari.

Confutat adhuc propoſitam ſcientiam, ratione à comparatis, quæ illi regulæ innititur peruulgatæ: Si quod minus videtur ineſſe, nec inerit, nullo modo conceditur, quod magis eſt, ineſſe poſſe.

At ſcientia acquiſita & rerum naturalium perueſtigatio, adeo frigida ac vana eſt: vt ne minimam quidem rem contortam corrigere, aut perditam reſtituere poßit.

Multò ergo minùs cœleſtem & immortalem ſubminiſtrare ſufficit.

Arguit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Arguit hoc loco Salomon eos, qui dixerunt caſu fortuito, mundum factum ac imperfectum eſſe, vt Democritus & Epicurus, oſtenditq́ omnem eorum Sapientiam, ne quidem ſufficere ad repræſentandum & addendum minimum, quod ipſis imperfectum & mutilum videtur, niſi velint φυσιομαχεῖν, ſicut Titani, qui manibus magnum reſcindere cœlum aggreſſi, ſuperisq́ Iouem detrudere regnis, vt ait Virgilius: quiq́ montes montibus impoſuiſſe dicuntur, ac Propterea fulminati omnes, ad inferoſq́ deiecti, & ſub Aethna monte ſepulti finguntur, vel etiam in caucaſum relegari cum Prometheo, qui Pandoram, feminam primam (vt fabulæ tradunt) è limo finxit, ignemq́ de cœlo in ferula furatus, pectori ſubdidit, vnde Spiritus illi. Quapropter Iupiter

 iratus,

iratus, ad caucaſum eum relegauit ferreis vinculis, cuius hepar continuò renaſcens paſcatur ab aquila. Sed mittamus fabuloſa. Apparet autem ex hoc verſu, eorum vitam, qui ſine Deo & eius verbo Philoſophantur, anxiam, ſolicitam & ærumnoſam eſſe, omnibus deniq; pænis & cruciatibus refertam, ita, vt videantur viui eas pænas perferre, quibus, Tantalus, Siſyphus, Tityus & Danaides affici apud inferos putantur.

VERS. XVI.

Loquebar ego cum corde meo, dicendo, ecce ego magnus factus ſum, & addidi ſapientiam ſupra homines, qui fuerunt ante me in Ieruſalaim, & cor meum vidit multitudinem ſapientiæ & ſcientiæ.

Tran-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

TRanſitio à naturali ſcientia ad ciuilem, ex qua quoq; ſe nil niſi laborem & afflictionem, nihilq; adminiculi, ad bene beateq; viuendum, ſe co ecutum affirmat. Vtitur autem hoc lo argumento à comparatis:

Si is qui in vnaquaq; re exactè & abſolutè, quid ſit virtus & quid ſit vitium, ac deniq; quid florentes & tr anquill as reſpublicas conſtituat, opti mè intellexit, nec quicq̃ hanc ſcientiam co nferre ad bene beateq; viuendum iudicauit, ſed tantùm moleſtiam & animi a erbitates adferre incredibiles, is ſanè in ea non collocauit ſummum bonum.

At Salomon harum omnium rerum minimè expers fuit.

E enim ſi perfectam ſapientiæ cognitionem ſe hauſiſſe, aut certè ſi hoc de ho-

 mine

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mine dici nefas, proximè ad eam acceſsiſſe, teſtatur hoc verſu.

Politicam ergo ſcientiam accuratiſſimam habuit, at in hac, niſi vanitatem & afflictionem, nullum aliud ſenſyt, nec vllo modo, ſummum bonum in ea ſtatuit. Ergo multò magis id alium facere decet, qui in his minùs exercitatus eſt. Aſſumptio vt dixi, Salomonis eſt. Cùm enim multæ ſint artes & ſcientiæ, illæq́ inter ſe ordinem habeant, ita vt ſumma ac præcipua ſit ciuilis, quæ ordinatur ad felicem gubernationem communionis, bonum autem commune vt plurimùm, longè ſit præſtantiùs bono ſingularis perſonæ, ergo cùm hâc quoq́ non conſiſtat felicitas hominis, certè nulla alia humana ſcientia, conſiſtere neceſſe eſt. Vis conſecutionis in vtroq́ Syllogiſmo hinc apparet, quòd cùm proprium ſit ciuilis

artis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

artis, bonos reddere ciues, & optimis conditionibus ac qualitatibus inſignes. primùm bonas leges ferendo: poſtea earum cuſtodes atq; fideles obſeruatores, honoribus ac præmijs afficiendo, è diuerſo tranſgreſſores puniendo ac deprimendo: ita vt ciuilis facultatis geminæ ſint partes: vna bonas leges promulgare: altera, illis, Rempub: gerere atq; adminiſtrare. Quas duas partes, Plato duobus & attigit et eleganter abſoluit libris. Ex quibus apparet, in magiſtratu non ſatis eſſe, ſubditos ditare, fines imperij ampliare, mœnibus & propugnaculis vrbes munire, ſed quòd in magiſtratum maximè conuenit, eſt, vt bonos ciues reddat. Hinc illud, præſtare regem, virtutum quàm trophæorum hæreditatem relinquere. Ab hoc fine tantùm ſæpè abſunt politici viri, vt in ſtatu politico nulla felicitas cenſenda ſit,

 cùm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cùm multæ magnæq; mutationes illi impendeant, & peruerſi hominum animi, nequaq̃ ad virtutis ſtudium ſe flecti patiantur. Quod enim eſt fretum, aut quis Euripus, quæ tot agitentur perturbationibus, totq; moueantur æſtibus, atq; ſubditorum animi, aut deniq; quid acerbiùs aut moleſtiùs, quàm ſtupidos & efferos animos, conſilio & authoritate regere? Hinc libri Ethnicorum pleni ſunt querelarum, de curis & laboribus, quos boni rerumpublicarum gubernatores ſuſtinent. Quam moleſtiam experti ſunt νομοθέται gentiles, & ſapientes viri? qui circa vniuerſalia contemplantes, & in rebuſpublicis iudicantes, ac legibus decernentes? Solon ſapientiſſimus, ille νομοθέτης, in exilio vitam finire coactus fuit. Themiſtocles vir omnium eloquentiſſimus, è patria ſua, Athenis, quæ vrbs illius rebus ſapienter & cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cum laude geſtis, clarior facta fuit, eiectus eſt. Quam ferè ſortem expertus eſt Scipio, vir multis magniſq́ victorijs clariſſimus. Prætereo Moſen, Aharonem, Ioſua, omitto multos principes viros, qui noſtrorum hominum memoriâ, à ruſticis ſeditioſis in Germania tumultuantibus, ferè ſunt oppreſſi. Vnde non malè dixit ille, eos qui ad Rempub: gubernandam accedunt, perinde eſſe, atq́ ſe demittant in aquam concitatam, quæ rapidiſſimè currat, cuius vorticibus tantum abeſt, vt reſiſtant, vt potius, illis, quàm maximè trahantur. Quâ ſententiâ, licet percipere difficultatem, vim rapidam fluctuantium animorum, in vulgo frenare, efficereq́ vt homines boni fiant. Ac cùm hæc vera ſint, vt ſunt ſanè veriſſima, ciuilis ac politica hæc ſcientia, eiuſq́ adminiſtratio, quid aliud habet, quàm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

moleſtias & acerbitates, vt taceam alia infinita incommoda, quæ maximè conſcernunt, longè eos abeſſe à felicitate, qui, in ea verſantur. Ac quamq̃ florentes ac beati videri poſſint, præ alijs hominum ſtatibus, politici viri, ac magiſtratus munia gerentes: multiplex tamen rerum diuerſitas, quæ in externis rebus perpetuò cernitur, ſæpe docet, eos quibus per totam vitam fortuna indulſerit, ad finem vitæ miſerrimos fuiſſe, quod omnes ex Homero & Virgilio luculenter poſſunt cognoſcere, qui ideo tam diligenter deſcribunt Priami hiſtoriam, quòd harum rerum imaginẽ exprimat viuam. Priamus enim Rex fuit Aſiæ opulentiſſimus, cui copioſa proles erat, pater enim fuit quinquaginta liberorum, quorum, ſeptendecim nati ſunt illi ex iuſtis coniugibus, abundauit amicis & militari gloria, omnibus inclaruit, ſed quò magis for-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tuna in toto vitæ decurſu arriſit, ſic ad finem vitæ, omnia illi miſerrimè abſtulit. Hoc conſiderans THALES, vnus è ſeptem ſapientibus, principis felicitatē definiuit, vt ſenex ſecundū naturam in ſuo lectulo moriatur. Et cùm Lydorum Rex Crœſus, iactaret impotēter ſuas opes, fortunas, regni vires, delicias & cætera quibus fruebatur, bona, ecquid inquit: nonne tibi videor felix? quod dicendo Philoſophis videbatur inſultare, qui cum ſuis doctrinis atq; ſcientijs, quodāmodo egerent, cùm ipſe è Philoſophia alienꝰ, plenus atq; diſtentus ſibi videretur felicitate. His Solon auditis, graui reſponſo, elati Regis inſolentiam repreſsit: Ante obitū, inquit, nemo felix, philoſophica libertate illū admonens, aduerſa fortunâ illa omnia ſibi poſſe auferri, ita vt è tantis rebꝰ, ad extremā calamitatē detruderetur. Quod illū nō fefellit. Nam Crœſꝰ à Cyro victꝰ, omnia

ſua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſua euerſa conſpexit. Quam Solonis ſen-tentiam Ouidius elegantiſſimè expreſſit:

Vltima ſemper expectanda dies homini,
diciq́; beatus,
Ante obitum nemo, ſupremaq́; funera
debet &c:

VERS. XVII.

Et dedi cor meum ad ſciendum ſapientiam & ſcientiam, inſanias & ſtultitiam, didici hoc quoq; eſſe pabulum venti, (vel) depaſtionem animi.

ALia illatio quæ ex ſuperioribus infertur, cùm hæc omnia loquutus eſſem in corde meo, ex præcedenti contemplatione fiduciam concipiens, collegi itaq́; & ſubducta ratione, appoſuiſſe me vidi ſapientiam, ſuper omnes alios. Superauit enim Salomon ſtudio ſapientiæ, non ſaltem orientales, qui licet poſteriori ætate

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ri ætate ad ſuperſtitiones def[illegible]*nt: prima tamen ætate ſapientes* [illegible] *dum fuerunt. Nam primi omni*[illegible] *urſus aſtrorum obſeruârunt. Quin & Abrahamum reuolutionum orbium cœleſtium noticiam habuiſſe, à multis traditur, & ſanè inter orientales, Iobus & eius amici, vt ſapientes recenſentur. Erant etiam illuſtres Gymnoſophiſtæ & Brachmanes. In Meſopotamia etiam fuit Bileamus augur & diuinus, magni nominis. Ad tales viros olim ſe conferebant diſcendi cauſa, Pythagoras, Democritus, & poſtremò Apollonius Tyaneus. Hos omnes non ſolùm, ſed & ipſos Aegiptios, ſapientiâ & doctrinâ antecelluit, qui etiam à ſtudijs & diſciplinis, olim fuerunt admodum commendati. Fuerunt enim cumprimis Geometræ, atq́ ab Ariſtotele primo Metaphyſices, vt ſapientes prædicantur. Moſes etiam di-*

citur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

citur omni genere ſcientiæ Aegiptiorum, fuiſſe imbutus. Plato quoq; ſcribitur, magnam inde reportaſſe doctrinam & eruditionē. Quin & ſapientiam Græcorum, ab illis dimanaſſe, authores eorum minimè inficiantur. Cùm igitur tanta fuerit ſapientia Salomonis, quæ & optimè ex monimentis eius colligitur, ac licet multa eorum ſint omiſſa, ita & ſingularis Dei prouidentia, multa etiam ſunt conſeruata, eaq; præſertim, quæ maximæ ſunt vtilitatis, & plurimùm ad erudiendos homines conducunt, quare nunc de ſcientijs humanis diſſerens, addit, ſe vſq; adeo ſcientiarum ſtudium vrſiſſe, vt ne quidem ab eis abſtineret artibus & ſcientijs, in quibus homines à veritate aberrantes, & repugnantibus opinionibus inter ſe digladiantes, non tantùm inſcitiam ſuam, verumetiam ſtulticiam ſummam, atq; adeo multiplicem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cem inſaniam produnt. Ad harum rerum inquiſitionem, *id eſt, errores ſectarum & opinionum, cùm tantùm vana ac inutilis* πολυπραγμοσύνη *eum compelleret, nec non ſuperbia ad oſtentationem: dignum fuit, vt tumidum labor premeret & curioſum diſsiparet, vnde ſequitur:* Et didici hoc quoque eſſe pabulum venti, *id eſt, laborem vanum & inutilem. Etenim labor vtilis non affligit Spiritum, ſed reficit. Hinc ſcientiam nominat* Pabulum venti, *id eſt, præſumptionem & oſtentationem Spiritus, metaphoricè, ſed nunc aliam cauſam ſubiungit & concludit primum caput.*

VERS. XVIII.

Quoniam in multitudine ſapientiæ (ineſt) multa indignatio, & qui addit dolorem.

Concluſio ἐκ τοῦ ἀδυνάτου. Nulli vnquam quamquam ſolertiſsimorum ingeniorum, decurſis operibus actionum ſuarum, inuenerunt in quo acquieſcerent, ſed quò plura didicerunt, eò magis eorum quæ ignorarent, diſquiſitionem impoſsibilem iudicârunt, ex quo nil niſi dolores & animorum cruciatus reportârunt, nullamque requiem laborum reperêrunt, cùm anxiè animos ſuos in earum rerum, quæ inueniri non poterant inueſtigatione, torquerent. Hæc eſt ſententia. Quare vt iam finem faciam in hoc capite explicando, hactenus audiuiſtis, ex his quæ ab initio huc vſque dicta ſunt, nihil aliud eſſe ſcientias & artes, quàm hominum traditiones, à nobis bona in illos credulitate receptas, eaſque omnes conſtare, non niſi ex præceptis, per apparentes demonſtrationes traditis, eſſeque illarum multas, non tam incertas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

atq; fallaces, quàm coniunctas cum præſumptione & impietate. Quocirca credere omnino impium eſt, illas poſſe nobis aliquam diuinitatis adferre beatitudinem. Gentilium hæc olim ſuperſtitio erat, qui, rerum inuentores, quos ſcientiâ vel aliqua arte præſtare reliquis intuebantur, eos diuinis honoribus venerabantur, atq; in Deorum ſuorum referebant numerum, templa, aras & ſimulachra illis dedicantes, & ſub varijs imaginibus illos colentes. Atq; hæc eſt illa nec vlla alia ſcientiarum deificatio, quàm antiquus ille ſerpens huiuſmodi Deorum artifex, primis parentibus pollicebatur. Eritis ſicut Dij ſcientes bonum & malum. In hoc ergo ſerpente glorietur, qui gloriatur in ſcientia, cuius ſanè dogmata, non niſi præſtigiæ ſunt, & finis ſemper malus eſt, vt etiam in prouerbium ceſſerit: ſcientes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

inſanire, *quò etiam Ariſtoteles alludit dicens: Nullam magnam eſſe ſcientiam abſq́; mixtura dementiæ. Et ipſe Auguſtinus teſtatur, multos ſciendi deſiderio, ſenſum rationis amiſiſſe. Melius eſt ergo & vtilius, nos idiotas & nihil omnino ſcientes exiſtere, & per fidem & charitatem ſplendere, ac ad Deum accedere, quàm per ſubtilitates ſcientiarum elatos, & ſuperbientes cadere in poſſeßionem ſerpentis. Qui ergo veram & Deificantem ſapientiam, quæ nos in cœleſtium & beatorum choros refert, ſuperbè vel negligunt, vel arroganter contemnunt, propter hanc ſcientiarum cupiditatem ſtudiumq́; inexplebile, illi ſuperſtitionibus vanis pertinaciter inhærentes, obdurant ſe contra manifeſtam veritatem. Ac cùm habeant iter rectum, deuios ſequuntur anfractus, planum deſerunt, vt per precipi*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cipitium labantur, ac deniq́ lucem relinquunt, vt in tenebris cæci ac debiles iaceant. Sed dum hæc contra Herillum & alios, mera inſcitia, ſummum bonum in ſcientia concludentes, ex Salomone hactenus diſputauimus, nequaq̃ volui aut vnq̃ author ſum, vt inſcitiam homines expetant, quin potius ſapientiam, tamq̃ ſummum Dei donum, ſtudioſè, ingenui & liberales animi inquirant: ita tamen, ne quicquam fiduciæ in illa reponant, ſed quicquid ad ſolidam felicitatem & veram beatitudinem pertinet, id penes ſolum Deum, fontem omnis ſapientiæ reſidere exiſtiment.

Quare ſi in ſapientia acquieſcere velint, Dominum ſibi adiungant oportet, & omnia ex animi ſententia cadent.

CAPITIS SECVNDI

ὑπόθεσις.

Cùm hactenus oſtenderit, ſcientiam non eſſe ſummum hominis bonum, quòd ea, plus ærumnarum quàm quietis pariat, nunc ſequitur altera quæſtio diſputationis, anne ſummum bonum conſiſtat in voluptate & delicijs corporalibus, hoc negatiuè tractat, & à ſuo exemplo ſiue facto proprio ἀπόφασιν probat, affirmans ſeſe cùm à ſtudio ſcientiæ, ſummum obtinere bonum non poſſet, voluptatibus & commeſſationibus diurnis & nocturnis vacaſſe, exploraturus an hoc modo tandem, deſiderio ſuo ſatisfieri poſſet, verùm ne hoc quidem modo voti compos factus eſt, quòd ex eo, nil niſi inaniſſimam vanitatem ſit conſecutus. In affectionem igi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tur quæſtionis, conſtituatur ſic Syllogiſmus negatiuus.

Felicitas humana, item quieta & optabilis vita, non conſiſtit in eo quod eſt momentaneum, & in ipſo vſu conſumitur. Nam felicitas eſt bonum, ſtabile & firmum.

Sed deliciæ & voluptates corporales ſunt momentaneæ. Etenim modicè ſumptæ, ad modicum temporis ſpacium, corpus ſuſtentant. Immodicè verò, certa ſunt animi & corporis pernicies.

Ergo non eſt in ijs felicitas humana aut ſummum hominis bonum. Aſſumptionem probat verſ. 1. & ſequentibus.

VERS. I.

Dixi ego in corde meo, agedum miſcebo vinum lætè, fruere igitur bono, & ecce etiam hoc vanitas.

Eπιμονὴ *diſputationis*, ἐκ τῆς ἀποδιώξεως *quæſtionis de ſcientia, ad quam poſtea verſ. 3. regreditur. Cùm igitur ignoratione rerum bonarum & malarum, maximè hominum vita vexetur, ob eumq́ errorem homines, & ſcientiarum certitudine priuentur, & maximis doloribus torqueantur, ſapientia eſt adhibenda, quæ, & erroribus cupiditatibusq́ ſcientiæ detractis, & omnium falſarum opinionum temeritate direpta, certiſſimam ſe nobis ducem præbeat ad felicitatem. At huiuſmodi eſſe voluptatem, argumenti ſatis id eſt, quòd vt plurimum voluptario vitæ genere homines delectentur, tamq̃ cumulo curarum & laborum exonerato. Relicta ergo intellectus & animi ſcientia, totum me in voluptatem proijciam, & carnis blandimenta tamq̃ ſolida bona ſectabor*, miſcebo vinum & *indulgebo*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gebo genio. Minor huius collectionis, primùm manifeſta eſt ex definitione voluptatis. Etenim cùm voluptas ſit affectus, quo ſuauiter afficimur, propter actionem quæ à natura proficiſcatur, actiones quidem, tum edendi, tum bibendi & procreandi, certè à natura oriuntur & rectè habenti ſemper voluptatẽ afferunt, quæ autem voluptatẽ afferunt, ea maximè expetenda, at huiuſmodi ſunt delitiæ, res venereæ & ſimilia, ergo & illa præferenda ſunt ſtudio ſcientiæ, quod totũ agitatur fluctuationib⁹ & incertitudinib⁹. Deinde eandẽ confirmat Lucretij Epicurus. Is enim volens confirmare voluptatem ab omnibus expeti, tamq̃ finem extremũ, vel potiùs vt bonorum ſummũ, à paruis pueris ducebat argumentum, quòd in his natura doceat homines: Hi enim cùm adhuc educatione praua non ſint deprauati, neq; falſis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

opinionibus imbuti, ſed integrè atq́; incorruptè iudicant, voluptatem perſequuntur, atq́; dolorem vt rem exitioſam fugiunt: quare vox naturæ audienda eſt, & in his, quæ eius, quodammodo ſpecula quædam ſunt, eſt contemplandum, quæ natura ſit felicitatis humanæ. Nam ſi naturâ homines eſſent ad alia deſtinati, primo ab ortu in ea eſſent propenſi. Præterea ſubditi & priuati homines, cùm principes viderint, ſumma poteſtate præditos, omnibus tamen modis ac partibus, craßiores has voluptates perſequi, exiſtimant illas extremum eſſe bonum, quod homines ſibi vendicare poßint. Etenim, cùm principes legibus vt cæteri non coherceantur, neq́; magnifaciant, quid vulgus de ſe opinetur, neq́; ad eas dignitates putentur abſq́; numine atq́; illorum præclara ſapientia euecti: quod ipſis vt præcipuum

bonum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

bonum eſt gratum, & cæteris anteponitur, quodq́ ſuis vt præmium proponunt, id à cæteris vt felicitas & bonum extremum conſtituitur. Hinc ſimile illud Ariſtotelis, in quo, maximè vulgus & mancipia & pecudes refert. In ouibus etenim mos iſte videtur, vt ſi aries, aut quæ in grege primum obtinent locum, in vnam partem diſcedant, ſequuntur omnes: ita ſine iudicio vel vllo delectu, mancipia ſuos dominos conſectantur. Et hæc ſanè Platonis & aliorum ſapientum, ſemper laudata ſententia fuit: Tales eſſe populos, cuiuſmodi Reges eorum & principes fuerint. Quam diu regnum hoc, habuit ſanctum & florentem Regem noſtrum FRIDERICVM. II. veræ pietatis & doctrinæ amantem, certè aula vniuerſa, & reliqui omnes ac ſinguli, conabantur ſtudia eius imitari, & Dei

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

beneficio adhuc imitantur, ſed quia homo fuit, & non prorſus à næuis humanis alienus, eoſdem & ſtudioſè non pauci conſectarentur, ſi quos inſpectaſſent. Adeo verum eſt:

Regis ad exemplum totus componitur orbis &c:

Sed de Regibus ac Imperatoribus, totam ſuam vitam in voluptatum cœno ingurgitantibus, notæ ſunt hiſtoriæ. De Sardanapalo multa dicerem, niſi quæ Iuſtinus habet, omnibus eſſent in promptu. Id tantùm dicam, quod ſemper ferunt ei fuiſſe in ore: Ede, bibe, lude. Quæ Horatius eleganter redarguit in ſuis Epiſtolis:

Luſiſti ſatis, ediſti ſatis atq; bibiſti,
Tempus abire tibi eſt.

Et in quinta Tuſculana, Cicero inquit, eum ſuo buſto voluiſſe inſcribi:

Hæc

Hæc habeo quæ edi, quæq́; exaturata
libido
Hauſit, at illa iacent, multa & præcla-
ra relicta.

Ac addit Cicero Ariſtotelem dicere. Quid aliud in bouis, non Regis ſepulchro inſcriberes? Sed quid de Sardanapalo tantũ famur? quaſi Tiberius Romanorũ princeps, non adeo fuerit deditus his illecebris & blandimentis, vt ſibi munus conſtituerit à voluptatibus. Vt enim quidam ſunt qui regibus & magiſtratibus ſunt à libellis, ab epiſtolis, ab equis: ita ille voluit aliquos habere à voluptatibus. Item Heliogabalus, quem neſcio an Imperatorem magis, an portentũ dicere debeã, præmia conſtituit inuentorib⁹ nouorũ condimentorũ, quò gulã et palatũ magis irritaret. Neq́; ſoli peccârunt hac in re Romanorũ ἀυτοκράτορες: *Sed etiã Perſarũ Rex, magn⁹ ille inq̃ Zerxes, præmia*

quidem

quidem & non vulgaria conſtituit inuentoribus nouarum voluptatum. Quid dicam de Dario illo qui magos ſuſtulit? cui in Epigrammate ſepulchri inſcriptum erat: ἠδυνάμην καὶ ὄινον πίνειν πολλὴν καὶ τοῦτον φέρειν καλῶς, potui & multum vini potare, & hoc probè ferre: Ac ſanè inter huiuſmodi voluptatum gurgites, refertur Philoxenus apud Græcos, qui γεράνου λάρυγγα εὔχετο ἔχειν: qui collum gruis habere optauit, vt ſcilicet diutiùs edendi bibendiq́; titillatione, poſſet perfrui. Horum & ſimilium Epicureorum in ſe ſententiam ſuſcipiens Salomon, & falſam poſtea oſtendens, vel fortè vti deſperatæ mentes faciunt, fatetur ſe adhuc integro ſtatu religionis & Reipub: vſq; adeo in delicias & voluptates delapſum, yſq; ita ineſcatum, vt paulatim in Dei & ſuyp- ſius obliuionem traduceretur, vnde & hoc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hoc prodit effectum generale, Et ecce iſta vanitas, *quod iam ex ſuis ſpeciebus diſtribuit.*

VERS. II.

De riſu dixi, inſanit, & de lætitia, quid efficit iſta?

DIſtributio Synecdoches, quâ, omnia quæ comprehenſus eſt primo verſu, quæq; faciunt ad ἐνέργειαν *volupṫatis, in ſuas ſpecies ſiue effecta diſtribuit, ſcilicet riſum & lætitiam, quas ideo recitat, quòd non defuerint, qui lætitiam & riſum, ſummam eſſe felicitatem hominis comprobauerint: vt Tibareni populi Chalybibus vicini, quorum Apollonius & Pomponius mentionem faciunt, ſed ad rem. Mundana inquit gaudia, voluptatem & delitias mecum reputans, inſpexi quid haberent boni,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

boni, ac conſideraui voluptates, eſcas eſſe malorum. Etenim quæ confectio valetudinis, quæ deformatio coloris & corporis, quod turpe damnum, quod dedecus, quod non euocetur atq́ʒ eliciatur voluptate? cuius motus vt quiſq́ʒ eſt maximus, ita inimiciſsimus eſt ſapientiæ. Nihil dico de bonis corporis, cùm gula & Venus longè plures interficiant, quàm gladius, vel ordinarius aliquis naturæ morbus aut defectꝰ. Quin Galenus de ſemine lib. 2. ſcripſit: voluptas nonnunq̃ eſt per ſeipſam cauſa diſſoluẽdi vitalem vigorem & firmitudinem. Ac reperti ſunt nonnulli, qui animam exhalârunt ob nimiam voluptatem. Prætereo aſotos, qui ſuis patrimonijs, quamuis magnis & amplis conſumptis, coguntur infeliciter egere. Hæc inquam, conſiderans, vidi demum quòd lætari vel ob voluptates, vel affluentiam diuitiarum, gloriam

gloriam aut aliquid eorum quæ in mundo ſunt, mera eſt vanitas.

Hinc dixi de riſu, inſanit, *ſcilicet, dum his tranſitorijs adeo impenſè delectetur, & perpetuum putet, quod velut vmbra fugit. Quicquid enim in mundo præter verbum Dei amatur, carcer animæ eſt, vbi anima miſeri amatoris, vinculo amoris recluſa tenetur atq; ligata, opus igitur eſt valle lachrymarum potiùs quàm riſu, vt ab his miſeriarum vinculis colla excutiamus. Vnde & Salomon hic noſter, poſtea accedendũ potiùs ad domũ luctus, quàm lætitiæ exclamat, quòd in ea finis cunctorum admonetur hominum, & viuens inſpicis, quid futurus ſis. Ac Ephren Syrus grauis author atq; ſanct⁹, de riſus immodici vituperatione ſcripſit; vbi ponit, nequaquã eum ad hominẽ ſapientem pertinere, bonaq; animi euacuare, intemperantiam augere,*

teme-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

temeritatem arrogantiamq; alere, dicitq; dominum nunq̃ riſiſſe, fleuiſſe autem quandoq;. Ethnicorum quoq; conſiderantium viciſsitudinem rerum humanarum, inuenti ſunt qui à riſu omnino temperabant. vt L. Craſsus pater Craſsi diuitis, qui ſemel in vita traditur riſiſſe, ex quo ἀγέλαστος cognominatus. Cato ſenex nunq̃. Philippi Cæſaris filius, in hoc etiam ſeueriſsimus, patremq; in Theatro quondam liberiùs ridentem, dicitur rigido vultu reſpexiſſe, ac ſimilis ferè hiſtoria, in Saxone noſtro extat. Et de lætitia, *inquit*, quid iſta: *hoc eſt, circumuagare à me longiùs & abſiſte. Quid enim tu? ſcilicet conaris me allicere, vt huiuſmodi rebus gaudeam, quæ mera ſunt vanitas. Sed quæſtio hîc incidit, cùm hominum naturale ſit ridere, & Dominus in Euangelio dixerit; Gaudete & exultate, quoniam*

merces

merces veſtra magna eſt in cœlo, cur improbat riſum & lætitiam? Reſp: Non reprehendit Eccleſiaſtes riſum naturalem, id eſt, modeſtum & honeſtum. Etenim riſus & fletus, indices ſunt modeſtiæ, & duo, humani affectus extrinſeca ſigna, ſed riſum diſſolutum & immoderatum atq; perſtrepentem appellat errorem, talis nempe riſus vocatur cachinnus. Similiter non ſpirituale ſed temporale gaudium vocat deceptionem. Illi verò qui præterita mala ſua non plangunt, neq; intelligentes ruinam peccatorum cachinnantur & rident, maximè decipiuntur, quòd incerta eſſe putantur bona perpetua, idcirco ſuauitate vitæ præſentis decepti, quotidie huius ſeculi errore vexantur.

VERS. III.

Exploraui in animo meo, ad trahendum à vino carnem meam, (idq́; animum meum ducens in ſapientia ipſa) amplecterer ſtoliditatem, vſq́; dum vidi vtrum hoc bonum quod facturi ſint ſub cœlis, numero dierum vitæ ſuæ.

COrollarium ex prædictis. Ex quo enim vita delitioſa, modici eſt momenti, & ipſa impedit à conſecutione ſapientiæ, quæ excellentiùs bonum eſt, quamuis non tantum tamen, vt in ea conſtituatur hominis felicitas. Hinc deflectens: Exploraui, *inquit, ſeu dedi Cor meum, id eſt, mentem meam & reputaui qualenam bonum eſſet in hominibus, & quidnam operari poßunt, dum in hoc mundo ſunt, ex quo perpetuam in hac vita lætitiam voluptatemq́; conſequantur. Qualia itaq́; ſunt humana facinora contemplatus.* Retraxi carnem meam à vino.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vino. *In cuius malignitate illud impri-mis apud Athenæum legimus, quòd ſa-nos quidem homines inſanire faciat, ſtul-tè loquendo aut reticendo, ex quo pro-uerbium apud veteres*: οἶνον μὴ ἔχειν πη-δάλια, *id eſt, vinum non habere* calcia-*menta, quòd vberius pateat omniaq́; tamq̃ ſpeculum reddat perſpicua. Vnde Tripodas duos conſtituêre Apollinis & Bacchi. Nam ex tripode loqui dici-mur, cùm vera enarramus. Et vinũ cùm vera proferens, tripodẽ propriè veritatis habere dicebatur, hunc ſcilicet ex verita-te, alterũ verò ex vaticinio. Et Æſchy-lus poeta ait, æs formæ vinum autem mentis eſſe ſpeculũ. Vinum inſuper mul-torũ egregias virtutes obſcurauit, inter quos eſt Lyſander dux Lacedæmonio-rũ, vir alioqui cæteris in rebus frugi. Ac Antioch⁹ magnus, dies totos dormire ſo-lebat ob vinolentiã, veſperi excitabatur,*

 ieiunio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ieiunus pauca dicere videbatur, ebrius verò multa vaticinari. Ideo duos habuit regni rectores, Ariſtonem & Themiſonem Cyprios fratres, quos maximè amabat. Cùm bellum cum Romanis ſumpſiſſet, captus amore puellæ Chalcidenſis, cumq́ iamiam pugnaturus eſſet, nuptias celebrauit, hyemeq́ tota cum ea, vino, veneriq́ pariter indulſit, ex quo ſuperatus fugit Epheſum. Nota eſt hiſtoria Olophernis Cappadociæ regis. Ac poſtremò Alexander Macedo ab ebrietate, duos dies totidemq́ noctes dormiebat. Quare Plinio teſte, Androcides ſcripſit ad Alexandrum: Memento Rex, cùm vinum potas, ſanguinem terræ te bibiturum, nam cicuta homini venenum eſt, cicutæ autem vinum, hoc eſt, vide quanta ſit vini vis, quod veneni venenum eſt. Sic & fortè noſter Salomon, ex huiuſmodi temulentia, numinis cœ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nis cœleſtis ac muneris mandati oblitus, *addit* : cùm amplecterer ſtoliditatem, *id eſt, iniſſem hanc ſtolidam viam & rationem viuendi voluptariam. Sed quid tum? certè tum deteſtatus ſum omnem vinolentiam*, vt animum reducerem ad ſapientiæ ſtudium. *Non enim ſimul eſſe poſſunt ſapientia & ebrietas, vnde & prouerb. 20: luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas, quicunque his delectatur non erit ſapiens. Oſeæ 4. Fornicatio, vinum & ebrietas auferunt cor, ac rectè Hieronymus, nihil adeo obruit intelligentiam, vt comeſſatio & ebrietas, & idem alibi: Venter pinguis, nihil cœleſte & nihil tenue cogitare poteſt. Nec malè iſte Philoſophus qui dixit: quòd anima cibis & potibus, velut ſpeculum incraſſetur intantum, vt in ea relucere ad liquidum non poſſint rerum imagines. Vaniſſima eſt*

 igitur

*igitur hominum iactantia, affirmanti-
um ſe non niſi liquore perfuſos, aliquid
præclari efficere poſſe, vnde & non ni-
ſi temulenti operas ſuas aggrediuntur.
Sic Anacreon & Alcæus Lyrici, &
Ariſtophanes comicus, in ebrietate mul-
ta ſcripſêre. Aeſchylus item, quare &
Sophocles cauillans in eum dixit, ô Ae-
ſchyle,* εἰ καὶ τὰ δέοντα ποιεῖς, ἀλλ' ὀυκ ἐι-
δῶς ποιεῖς: *Tametſi ea quæ conueniunt
facis, non tamen cognoſcens, facis. Sic
& Thimocreon Rhodius, poeta ſimul &
athleta, tale fertur habuiſſe Epigrāma:*

Multa bibens, tum multa vorans,
malè deniq; dicens
Multis: hîc iaceo Thimocreon Rho-
dius.

*Quid dicam de alijs inſanis, apud
quos opinio fuit, vt nil niſi in vino præ-
clarum ab ingenioſis aut Poetis ederetur,
vt patet ex hoc diſticho Demetrij Poetæ:*

Dulce

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Dulce merum Muſis, equus eſt in
carmine velox,
Si quis aquam potas, nil bene par-
turies.

Quod omnino falſum, cùm plerumq; contrà eueniat, vnde & Horatius: Abſtinuit cerere & Baccho. Et Iuuenalis: Ac toto vinum, neſcite decembri. Et apud Plinium Protogenes, in Ialyſo pingendo, plures dies lupinis tantùm madidis vixit: Ac Minos legem à Ioue accepturus apud Homerum, nouem dies in cauerna, ſumma eſt vſus abſtinentia, quemadmodum Moſes apud Hebræos dies quadraginta. Sic & Salomon perhibet de ſua temperantia, nempe ſe non diſſolutè & immoderatè poſtea vixiſſe: ſed ita vt à ratione non diſcederet, quare & addit: vſq; dum vidi, quid hominibus facto opus eſſet, *id eſt, reipſa didici, factoq; ex me periculo, fui ad reſipiſcentiam prouocatus.*

VERS. IIII.

Magnificaui opera mea, ædificaui mihi domos, plantaui mihi vineas.

VERS. V.

Feci mihi hortos & paradiſos, & plantaui in eis arbores omnium fru-ctuum.

VERS. VI.

Acquiſiui ſeruos & ancillas, & filij domus fuerunt mihi, etiam poſſeſsio boum & Pecorum, multa fuit mihi præ omnibus qui fuerunt ante me in Ieru-ſalaim.

VERS. VII.

Coaceruaui mihi etiam argentum & aurum, & theſaurum deſiderabilem regum & prouinciarum: Comparaui mihi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mihi cantores & cantatrices, & delicias filiorum hominum, electas mulieres ex præda.

VERS. VIII.

Et magnificatus ſum & auctus ſum præ omnibus qui fuerunt ante me in Ieruſalaim: inſuper ſapientia mea perſtitit apud me.

VERS. IX.

Et omnia quæ deſiderauerunt oculi mei, non negaui eis, nec prohibui cor meum, quin omni voluptatę frueretur, & oblectaret ſe in his quæ præparaueram, & hanc ratus ſum partem meam ſi vterer labore meo.

VERS. X.

Cumq; me conuertiſſem ad vniuerſa opera, quæ fecerunt manus meæ, &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ad labores in quibus fruſtra ſudaue-
ram, vidi in omnibus animi afflictio-
nem & vanitatem, & nihil permanere
ſub ſole.

AMplificatio ſuperiorum, à deſcriptione Regiæ perſonæ, eiuſq́ magnificentia & adiunctis ſtudijs, per distributionem integri in varia effecta, quæ omnia ad paccatam & optabilem vitam, aliquid momenti adferre videntur, de quibus tamen ita pronunciat, vt magis vitæ tranquillitati officere, mentiſq́ perturbationem adferre iudicentur, quàm conferre ſolidum bonum. Sit igitur analyſis talis:

Si in ædificatione aut plantatione, Oeconomia, opibus, Muſica & omni deniq́ voluptatum apparatu, beata & optabilis vita poſita eſſet, id ſi quiſpiam alius, at Salomon expertus fuiſſet. Nullius enim ædificia magnificentiora, nul-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lius maiores hortorum ac pomariorum amænitates, quàm illius fuiſſe accepimus, vt reliqua prætercam.

At Salomon hoc negat.

Ergo in yſ non eſt beata vita, ac multò minùs felicitas hominis. Aßumptio eſt in verſu decimo, quam infert ex partibus integri omnibus negatis. Propoſitio verò in toto & eius diſtributione, de qua ſic inquit: Magnificaui opera mea, *hoc eſt, magnificentiam & vitæ cultum, ſumma cum elegantia amplexus ſum. Primùm* γενικῶς *ſua & non Dei opera nominat, quòd Dei operibus nemo quidquam poteſt adycere, deinde totum diſtribuit ac ordine commemorat, quæ ſunt illa opera. Sed de magnificentia Salomonis hîc dicturus, priuſq̃ res ipſas aggrediar, primùm monebo vnde nomen habeat magnificentia, tum & addam differentiam, quâ*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

magnificentia à ſplendore diſtet, ac poſtremò, proponam pauca exempla ſordidæ magnificentiæ, vt intelligamus Salomonis magnificentiam fuiſſe coniunctam cum honeſtate & frugalitate. Sumpſit igitur magnificentia nomen à magnitudine, verſaturq́ in ædificijs, ſpectaculis, muneribus: Splendor autem originem traxit à ſplendendo, quòd ſplendor in ornamentis domeſticis, in cultu corporis, in ſupellectile, in apparatu rerum diuerſarum prælucet. In vtroq́ horum ſupra modum copioſus fuit Salomon: Sed tamen non prorſus quamq̃ ex parte, vel ad palati laſciuientem titillationem, aut miluinam potiùs voluptatem, huiuſmodi eſt abuſus, neq́ ad inanem oſtentationem, ſicut Nero Auguſtus: qui piſcatus eſt reti aurato, purpura & cocco funibus nexis &c: Ac cuius domus fuit non ſolùm

auro

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

auro perlita, ſed gemmis, atq; vnionum conchis diſtincta, cuius cœnacula tabulis eburneis, iiſq; verſatilibus laqueata fuerint, quò tum flores per fiſtulas ſpargi, tum vnguenta deſuper defluere poſſent. Taceo magnificentiam, vel potiùs voraginoſam ingluuiem aliorum portentorum, quorum multi vt magnifici cenſerentur, pecunias, agros, villas, prædia, gemmas, aut in ludis theatralibus, tumore quodam elati, aut alea, aut in luſtris & cauponis, vitam agentes, dilapidârunt & decoxerunt, ac ludibrio poſtea ſunt habiti, prodigalitatiſq; maximè accuſati. Quis enim immaniſſimam Gaij gulam ferat? quem Tranquillus affirmat, nepotinis ſumptibus omnium prodigiorum ingenia ſuperaſſe, commentum etiam nouum balnearum vſum, ac portentoſiſſima ciborum ac cœnarum genera, vt qui calidis, frigidiſq; vn-

guentis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

guentis lauaretur, precioſiſsimas etiam margaritas, aceto liquefactas ſorbillaret: conuiuis etiam ex auro panes, atq; opſonia apponeret, ac breuiter in condimentis omnis generis, ac dapibus miniſtrandis, ita redundauerit, vt poſt exſaturatum populum, magnam reliquiarum vim deyci in flumen iuſſerit. Mitto hîc Hortenſium oratorem, patinas Vitellianas, Apicij gulam, Auguſti ſplendorem, qui (vt apud Suetonium legimus) ſæpenumero conſpectus fuerit in Deorum habitu, nunc aurea barba fulmen tenens, nunc fuſcinam, aut caduceum, aliquando etiam veneris habitu in publicum proceſſerit. Præterea infinitos alios, qui magnificentiâ ſua freti, nullo modo paſsi ſunt ſe intra gyrum rationis ac menſuræ coërceri. Vanum profectò genus hominum, totumq; in oſtentationem & luxum conuerſum, cum

quo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*quo non erat conferendus Salomon, cu-
ius* μεγαλοπρεπία ἀσωτίαν *reyciens ſu-
pra verſu 3: tamquam perniciem beatæ
vitæ, res magnas & præclaras, ac im-
primis in hac hominum ſocietate vtiles
aggreſſa eſt. Quare & Salomon re-
gia poteſtate vſus, diuitiarumq; copia,
circa omne poſſeßionum genus effuſus
eſt, ac cùm redditus annui ipſi fuerint,
ad 666. talenta auri (hæc fuerunt or-
dinaria) certè extra illa, prouentus illi
accedebant infiniti, quos colligebat ex
varijs mercatoribus, quoſq; quomodo &
in quem vſum collocârit, ſic perhibet:*
Aedificaui mihi domus, *vel magis pro-
priè & peracutè:* Domificaui mihi do-
mos. *Hoc ædificandi ſtudium, præcipuè
ex templo Ieruſolymitano & domo Dei
elucet. Fuit & inter Ethnicorū templa
Epheſinæ Dianæ celebre admodū, & ſa-
nè in eo extruendo, tota Aſia laborauit, et*

quidem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quidem multos annos. In loco paluſtri ſitum erat, vnde cùm fundamenta effodiſſent, magnam vim carbonum & lanæ ſubſtrauerunt, ne locus terræ motibus & hiatibus maneret obnoxius, aut fundamenta eſſent lubrica. Longitudo eius fuit quadringentorum viginti quinq; pedum, latitudo ducentorum & viginti. Erectæ ibi erant viginti ſeptem columnæ, quarum vnaquæq; alta fuit ſexaginta pedes, nimirum quò ad ſcapum, quoniam Epiſtilia imponebantur eis magna. Artifex eius templi fuit Cteſiphon, authore Plinio lib. 36. cap. 14. qui cùm ædificando perueniſſet ad poſtes, ibi non poterat Epiſtilia erigere, cumq; animum deſpondiſſet, mori ſtatuerat. Verùm noctu ab Epheſina Diana confirmatus eſt, quæ illi affirmauit in ſomnijs, Epiſtilia à ſe fuiſſe impoſita. Tantus fuit præterea ſplendor

parie

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

parietum & marmorum eius templi, vt ingredientibus peregrinis dicerent editui: Parcite oculis. Verùm ſi iſtud conferamus cum templo Salomonico, videtur quodammodo nihil eſſe, præſertim quò ad longitudinem & latitudinem, id quod facilè apparebit, ſi quis diligenter ponderabit deſcriptionem templi Salomonici. De aula ac domo quid dicam? Reges Ægipty pyramidibus ſuis conſtruendis, nihil aliud affectârunt, quàm ſtultam oſtentationem. Inſanierunt etiam Reges in coloſsis & obeliſcis erigendis: Quin & Romani principes, his ſuis domibus, propè totam vrbem circumdederunt. Caligula inquam & Nero, quorum poſterior præter laxitatem & amplitudinem, quam adhibuit omnia ornauit auro, & idcirco domum quam ædificauit, appellauit auream. In ea verò quanti ſumptus facti fuerint, inde colligimus,

gimus, quòd Ottho, cùm primùm imperium adeptus eſſet, iuſsit duodecies centena millia coronatorum & quinquaginta millia in apendicem domus conferri. Quæ domus comprehendebat in ſe nemora, piſcinas, & propemodum orbem ipſum. Quid etiam dicemus de theatro Scauri priuigni Syllæ? Id habuit columnas 360. quarum quælibet triginta pedes fuit alta, pars verò illius infimá conſtabat marmore, media vitro, ſuprema deauratis aſſeribus, erantq; tria millia ſignorum æreorum intercolumnijs poſita, neq; conſtructum fuit hoc theatrum ad perpetuitatem & vt diu maneret, ſed vt menſem duntaxat extaret. Hæc portentoſa & omnino inſana erant. Salmonica verò regia, non admodum fuit ſumptuoſa, ſed longè maiores expenſæ, maiorq; diligentia adhibita eſt in templo Dei ædificando, quàm in regia & arce extruenda. Ex quibus apparet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

paret, quod ad officium magiſtratus pertinet, ædificare neceſſaria & vtilia ædificia. Subditi igitur ſuis principibus dare ſumptus ædificiorum non grauentur, præſertim ſi ad publicum bonum fiant. Principes prouideant, ne inanibus ſumptibus ædificiorum ciues ſuos exugant, &c. Salomonis ædificia erant valde neceſſaria, & non tam ad ornatum & voluptatem quàm ad neceſſitatem inſtituta, vt ſe & ſuos defendere poſſet & hoſtes depellere. Sed quamquam ex DEI mandato huiuſmodi ædificandi rationem vrſit, nihilominus ſubditorum animos à ſe abalienauit, quòd extruendo templo eos ſumptibus grauaret. Ac Ieremiæ 22. reprehenditur Iochaz, quòd ſanguine pauperum ædificârit. Sed quid de illis dicemus, qui nullum finem ædificandi faciunt, quiq; vt luxum ſuum expleant,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſine vlla conſcientia, miſeris ſuis ſubditis, haud ſecus ac beſtijs abutuntur, non cogitantes eos eſſe ſanguine Chriſti ablutos, & eorum gemitus ac iuſtas querelas cœlos rumpere, & vindictam à numine cœleſti expetere, tandemq́; ipſis euenire, quemadmodum diuiti illi, de quo Lucas capite 12: ſcribit, qui cùm moliretur ædificationem horrei, Deum ſic concionantem audiuit: Stulte, hac nocte animam tuam repetent à te, quæ autem paraſti cuius erunt? Quare & inde illud commodum colligunt, quod mortem alioquin acerbam exaſperent, ſi cogitant ſibi ex ſuis palatijs excedendum eſſe, & (velint nolint) parua vrna ſe contentos eſſe oportere. Quare & hoc conſiderans Salomon, nullam felicitatem ſibi metiendam ex ſplendidis ædificijs exiſtimauit. Quare iam ampliùs de ſuo ſplendore loquutus perorat. *Verſ.* 5. Splendidè ac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſumptuoſè pomaria & paradiſos concinnaui, proceraſq́ arbores, quæ ſponte quodammodo ſua in montibus enaſcuntur, vt palmas, quercus & piceas, variasq́ peregrinas herbas præſtantiſsimæ fragrantiæ & odoris, aliaq́ ad aromatum & condimentorum copiam imprimis neceſſaria in eis conſeui. Feci quoq́ piſcinas aquarum, id eſt, ſtagna diuerſa, fontes, viridaria & viuaria, vt irrigarem ſyluam lignorum germinantium, id eſt arborum fructiferarum, atq́ ideo meminit ſyluæ ſtudio comparatæ, quòd in ea irriganda, magna aquarum copia opus erat. Hæc de pomarijs ac ſyluis ideò recitat, quòd in eis venationes, aucupia, hortos & cætera oblectamenta, veriſimile eſt eum habuiſſe, ac fortaſſe ibi legatos & peregrinos, nec non principes & Reges ad ſe venientes excipiebat, ſed nec in his beatam vitam collo-

 cat.

cat. Quare & pergit in amplificanda ſua magnificentia, Verſ. 6. Acquiſiui ſeruos & ancillas. *Cùm enim vernæ minus ſufficerent in familiari ac domeſtico miniſterio, venalitios mihi quoq́; comparaui, ac emi ſeruos atrienſes, mediaſtinos, focarios, muliones, agaſones, oſtiarios, cellarios, fabros, topiarios, ancillas, pediſſequas & alia mancipia, ac deniq́; quicquid dici aut excogitari poßit quod domum faciat inſtructiorem, quæ omnia cùm empta, cumq́; parata eſſent, animaduerti quantam curam, quantamq́; ſolicitudinem exhibent, cùm caduca & fragilia ſint, & ſemper refundenda ac comparanda. Nec tantùm in hominum copia beatus fui, ſed & alios, equos, vaccas, tauros, oues, capras alere magno numero conſiderans, vt vberrimum & honeſtißimum quæſtum facerent, etiam agriculturæ & rei pecuariæ dili-*

genter

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

genter operam dedi. In qua præter boues, vitulos, capras & oues, tam ad ſacrificia quàm vitæ humanæ vſus neceſſarias: Etiam ad voluptatem ocioſam, emi pſitacos, lucinias, cardueles, cuniculos, canes melitheos, pauones & ſimias, quæ in delicijs habentur, quòd riſum moueant, maximè propter imitationem, quam Ariſtoteles in Rhetoricis ait voluptatem afferre. Huiuſmodi & alia infinita, non ex inopum expilatione comparaui, vt hac ratione mea maieſtas, rebus nouis, admirandis et peregrinis commendari potuiſſet, ſed diuitijs immenſis. Etenim verſu 7. Coaceruaui mihi aurum & argentum, &c. *Vitæ genera duo hactenus attigerat, vnum quod deteritur in acquirenda ſcientia, alterum quod exigitur in voluptatum illecebris, ad quas cùm diuitiæ tanquam inſtrumenta ſpectent, nunc ipſarum mentionem facit, ac præter opes,*

 quibus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quibus, ex agricultura & pecore auctus fuit, etiam ex ijs qui ſtipendia & tributa annuatim ſoluerunt, ingentem theſaurum ſe conflaſſe commemorat. Adeo enim opibus creuit Salomon, vt argentum nihili faceret, quemadmodum ſæpenumero vſu venire ſolet, vt cùm rerum copia, viliora paruipendantur. Cereorum etenim lumen iucundum eſt noctu & vtile, ſed poſt ortum ſolis contemnitur, & vbi creſcunt generoſa vina, ibi aqua & ceruiſia à menſis remouentur: Sic & Salomoni, cùm ingens vis auri & gemmarum ſuppeditaretur, præter ſcuta maiora, peltas & thronum regium, vaſa potoria, omnemq́; ſupellectilem regiam domus ſaltus libani, ad maiorem oſtentationem voluptatem & delicias, ex puro auro curauit perfici, quòd argentum, quò ad vſum & ſupellectilem regiam, ſuo tempore non eſſet in precio: Sed & huiuſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

huiuſmodi reijcit & ad alia tranſit, & quidem meritò à felicitate diuitias excludit, quòd primùm inſtabilitati fortunæ ſubijciantur, ſicut exempla Crœſi Regis Lydorum, & Polycratis Samiorum oſtendunt, quorum alter habebat pactolum fluuium aureas arenas profundentem, alter etiam piſces ſibi fauentes inuenit, & tamen ambo infeliciter amiſſo regno perierunt. Supra dixi de Priamo, qui cecidit ante aram ſummi Iouis vt vetulus bos. Dionyſius Siciliæ tyrannus, vix humili duram reppulit arte famem. Ille enim Rex Syracuſanorum, qui maximarum opum Dominus, exercituum dux, rector claßium, equitatu potens, propter inopiam tandem, literas puerulos Corinthi docuit. Rex quoq; Syphax, qui fuit eò claritatis euectus, vt validißimorum populorum, non tantùm arbiter, ſed & victor victoriæ

exiſteret, parui temporis interiecta mora, catenatus à Lælio legato ad Scipionem imperatorem pertractus eſt, cuiuſq; dexteram regio inſidens ſolio arroganti manu attigerat, eius genibus ſupplex procubuit. Val: lib. 6. capite vltimo. Non fruſtra igitur Ammianus Marcellinus, cap. 26: Quiuis inquit beatus: Verſa rota fortunæ, ante veſperum poteſt eſſe miſerrimus. Deinde & homines, ſæpe traducunt à pietatis & virtutis ſtudio in voluptatis et malorum ſexcentorum gurgitem. Hinc illud, virtus & opes haud aliter quàm duo in trutina pondera, quorum altero degrauante, eleuatur alterum. Sic Euripides πολλῶν τὰ χρήματα αἴτια ἀνθρώποις κακῶν, pecunia eſt hominibus multorum cauſa malorum. Ac vera deniq́; comparatio Ariſtonymi, qui inquit, [illegible]tum vita, eſt veluti qui altum nauigium tenent: Pauperum verò qui iuxta littus,

littus. Nihil dico de iys qui periiſſe dicuntur ob diuitias, quòd non rarò diuitibus tendantur inſidiæ & calumniæ, cuius rei exemplò ſunt in poëtis Sichæus ac Polydorus, in hiſtoriys multi proſcripti leguntur Syllanis temporibus, ac deniq; in ſacris literis Naboth Iſreelites, qui propter vineam fuit interemptus, de quibus poſtea commodiùs. Cæterùm cùm verum ſit illud: Quantum quiſq; nummorum ſua poſsidet arca, tantum quoq; habere curarum, ſequitur humana conſilia & fiduciam, quæ in diuitiys reponitur, ingentium malorum fontem eſſe ac originem.

IN VERS. Sequentes.

Comparaui mihi cantores & cantatrices, & delitias filiorum hominum, electas mulieres ex præda, & omnia quæ deſiderauerunt oculi mei, non negaui eis, &c.

Muſica

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Muſica ad mærorem compeſcendum, morbos mitigandos, leniendos & concitandos affectus plurimùm valet, item ad fallendum labores et animi moleſtias, quare & Virgilius:

Hinc alta ſub rupe canet, frondator
ad auras, &c.

Magnam quoq; vim habet, ad accendendam turpem libidinem & inflammandam variam oblectationem. Nec aliquis eſt qui ignorat, quanta ſit eius vis, cùm vtraq; pars animi habeat & ſentiat illic ſuas titillationes. Senſus auditus, qui diſciplinæ ac eruditionis eſſe dicitur, ſonos blandos & ſuaues admittit, quibus iucundè mulcetur. Mens verò & numeros & modos animaduertit, notat item ſpacia ſeu diſtantias, proportiones & alia huiuſmodi, quibus mirificè ſe oblectat. Et clangor tubæ, non ſolùm militibus, verumetiám equis addit ani-

mos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mos redduntur enim ſolito ferociores, quare & Muſicam eamq́; duplicem: Vocalem ſcilicet & inſtrumentalem non neglexit, vt nihil intentatum relinqueret, quod ad exhilarandos animos accommodum putabatur. Quinimo, ad exſatiandam effrenem quandam libidinem, ſeptingentas vxores principes inter alias dicitur habuiſſe, nec non trecentas concubinas, & ſimul addit omnem oculorum concupiſcentiam & animæ appetitum circa voluptatem (quam & lætitiam vocat) ſe ad executionem perduxiſſe, id eſt, nihil omiſiſſe quod facit ad hilaritatem. Sed conuiuia habuiſſe ſe opipara innuit, & quidem vina ſibi fuiſſe varia, dulcia, auſtera, acinaticia, græca, leſbia, maſsica & phalerna, omnes aues, feras, fructus ex melle arundineo confectos, panes auratos, tetrapharmaca, tripatina, & omnia alia quæ ſolers

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lers gula excogitauit, quibus nec poſſum nec ſcio dare nomina. O prodiga rerum luxuries. Sed audiamus quid tandem de his pronunciet.

VERS. XI.

Cumq; me conuertiſſem ad omnia opera quæ fecerunt manus meæ, & ad labores in quibus ſudaueram, vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi & nihil permanere ſub ſole.

ASſumptio ſyllogiſmi ex omnibus partibus negatis. Cunctis (inquit) ſtudio ac electione ſuſceptis laboribus, hanc cœpi portionem ac ſortem, quòd illorum fruitionem conſecutus compoſq; votorum factus, deprehenderim ſubtiliorem et nobiliorem eſſe hominis naturam, quàm vt terrenâ quapiam creaturâ aut vllâ huius mundi voluptate ac gaudio quantumuis maximo, exſaturari poſſet. Quare cùm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

re cùm hoc præ cæteris vitijs voluptas ac libido habet, vt quodammodo homines ad bruta deijciat, certè in illa non eſt felicitas hominis. Etenim nulla alia re magis, quàm eâ homines bruteſunt, quod etiam poëtæ fabulâ Circes inſinuârunt, fingentes Magam illam ſocios Vlyſsis in ſues & alias beſtias conuertiſſe. Videant igitur ſuam felicitatem, qui proh Deûm fidem, ita voluptatis vitio dediti ac immerſi ſunt, vt dies noctesq́ id agant cum lenonibus, cum meretricibus, cinædis, per omnem ætatem, per omnem ſexum, per omnia deniq́ membra quomodo voluptatem captent, quiq́ in quali felicitate conſtituti ſunt experiuntur, dum præſenti pæna caſtigati, fiunt debiles, macilenti, tremuli, ſpaſtici, obliuioſi, podagrici, et vt ſummatim dicã, ſæpenumero apoplectici, nihil eſt enim quod tam citò vitam conſumat humanã, quàm
ſuper-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſuperflua libido, quod ex volucribus & plantis patefit, cùm paſſeres eâdem de cauſa et piſces breuis ſint vitæ, caules & arbores citò aut nimium ſeminis producentes, vel citiùs creſcentes flacceſcant & tabeſcant, vt nihil dicam de pænis diuinis & nunquam conſumendis. Meritò igitur addit: Vidi in omnibus vanitatem *ſcilicet triplicem, mutabilitatis, mortalitatis et* πολυπραγμοσύνης, & nihil permanere ſub ſole, *id eſt, omnia temporalia vidi caduca & tranſitoria.*

VERS. XII.

Quamobrem conuerti me vt aſpicerem ſapientiam & omnem inſaniam ac ſtoliditatem, quid enim eſt homo vt ſequi poſſet factorem ſuum?

Eπάνοδος *ad ſapientiam. In hoc verſu multi faciunt collationem inter Salo-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Salomonem & alios ſapientes, quaſi ſit πρόληψις *per collationem maioris & minoris. Nemo poteſt me exæquare in inueſtigandis rebus humanis, nullo igitur modo, me anteire aliqua cognitione vel facultate, ergo quisquis amplius laborauerit in inueſtigandis rebus, actum quod (aiunt) egerit. Hæc expoſitio parum videtur quadrare. Etenim potius videtur Salomon pergere in elencho falſarum opinionum. Ac cum Salomon concionatorem in hoc libro agat, frequenter loquitur in perſona aliorum, non ſolum vera dicentium ſed etiam errantium. Fuit inter Philoſophos Simonides, qui cum inueſtigare non poſſet eſſentiam Dei, in magnam veſaniam prolapſus, dixit non fas eſſe homini, quærere cognitionem diuinorum & eorum quæ ſunt ſupra eum. Hinc illud: Quæ ſupra nos nihil ad nos: Oportere igitur mortalem hominem, mor-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

talia tantum ſapere. *Hæc Ariſtoteles lib. 10. Ethicorum, qui eam veſaniam refellens, oſtendit, quòd licet homo ex parte corporis mortalis ſit, ex parte nihilominus animæ ſiue intellectus, eſt immortale quiddam & diuinum, fas igitur eſſe quantum fieri poterit ad immortalia & æterna per eorum cognitionem & amorem ſe exuſcitare. Ex perſona igitur huius Simonidis vel alterius, videtur Salomon quærere in ſecunda parte verſus, vt ſit* μίμησις προληπτική. Quamobrem me conuerti *(inquit)* vt aſpicerem ſapientiã. *Tranſitio, poſtquam enim vidi in omnibus quæ ſub ſole fiunt vanitatem & afflictionem Spiritus, & quòd ad omnem ventum circumferantur bona iſta terrena, quæ materiam ſuggerunt lætitiæ & voluptati: Inſanire quoq; ac eſſe ſui oblitos, qui in loco miſeriæ & lachrymarum lætandum ſibi eſſe falſò exiſtimant, at-*

tonitus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tonitus igitur hac cogitatione, decreui *(inquit)* tranſire ad ſapientiam contemplandam ſupra ſolem. *Qui tranſitus nimis adeo difficilis eſt. Etenim nemo in hac mortali vita, ſapientiam plenè poteſt comprehendere. Trahitur enim de occultis ſapientia & in occultis inuenitur, ſemper etiam ſecretum amat, nec ſe contemplandã præbet, niſi his qui toto animo ingrediuntur ad eã. Sed hoc valde graue eſt infirmis, amata ſcil. deſerere, ignota quærere niſi priùs vitæ acerbitatib⁹ erudiantur et incipiant eſſe amara quæ priùs dulcia erant, vt ita quodammodo compellantur tranſire inuiti ad ſapientiam contemplandam, cuius ſuauitatẽ cùm guſtare cœperint, non iam compelli opus habent, ſed ſequuntur volentes, & libenter omnia deſpiciunt, vt hanc cœleſtem attingant ſapientiã Moſes exod. 2: cùm adhuc eſſet in eremo et vxorẽ haberet Æthiopiſſam, nec*

nouiſſet adhuc ignem conſumentem, mirabatur quòd rubus arderet & non conſumeretur: Sed huius ignis admiratione accenſus Moſes, tranſiuit vt videret viſionem hanc magnam, & ſic tranſiuit ad contemplandum ſapientiam, peruenitq́; ad colloquium Dei; quare & miſſus eſt ad populum liberandum. Tranſiuit Abraham de igne Chaldæorum ad contemplationem ſapientiæ, & venit in terram viſionis, quam monſtrauit illi Deus & loquutus eſt ei Deus, Gen. 12: Iſaac quoq́; tranſiuit ad contemplandam hanc ſapientiam, cùm egreſſus eſſet ad meditandum in agrum, & locutus eſt illi Deus, Gene. 24: Sic quoq́; Iacob de Meſopotamia veniens ob hanc ſapientiam, vidit Deum facie ad faciem, & ſalua facta eſt anima eius, Gene. 32: Sic tranſiêrunt omnes Prophetæ ad contemplandam hanc ſapientiam, & locutus eſt eis Deus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

us. Ac poſtremò ipſi Philoſophi, anhelantes ad hanc ſapientiam euanuerunt cogitationibus ſuis, Roman. 1: Quorum alij ſpeciem pietatis habuerunt, ſed à veritate exorbitârunt, abiecerunt pecuniam, ſed retinuerunt infidelitatis malitiam, & ideo non inuenerunt Philoſophi ſapientiam, quia non introibit in maleuolam animam ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis Sapient. 1: Sic & Salomon diuinam ſapientiam à ſe repellens, & in eorum inueſtigatione perſeuerans, quæ extra naturam hominis conſiſtunt, ſuam ſapientiam meram inſaniam fuiſſe, ſuo magno cum malo didicit. Nam cùm intemperans euaſerit, neceſſe eſt vt minùs ſapiens fuerit, & licet fortaßis alijs rectè viderit, tamen ſibijpſi tanquam excæcatus parum cauebat. Etenim luxu & libidine ſuperatus, turpißimè à vero Dei cultu in ſuperſti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tiones & idololatriam ethnicam defecit, cui occaſioni diabolus non defuit, ſed ſicut Adamum & Euam deiecit: ita Salomonem per numeroſam turbam vxorum miſerè euertit. Eſdras etſi liber is apochryphus eſt, inter ea quæ magnam vim habent, vinum, regem, mulierem & veritatem enumerat, teſtaturq́; ſe vidiſſe Regis Perſarum concubinã, quæ illi petulanter admodum inſultârit atq́; illuſerit. Ethnicæ quoq́; hiſtoriæ pleniſsimæ ſunt triſtium exemplorum, quibus colligitur γυναικοκρατουμένους, id eſt, vxorios, quiq́; reguntur à mulieribus nihil egregium præſtare. Cumq́; permulti fuerint, ex eis duntaxat Marcum Antonium proferam, qui alioquin & bellicoſus & fortiſsimus imperator, poſtquam amoribus Cleopatræ Ægyptiæ ſe implicuit, nullum inſigne ac laudabile facinus edidit, quin & Cleopatra ab ebrio imperatore Antonio, precium

libidi-

libidinum, Romanum imperium petyt, quod promiſit Antonius, authore Flore lib. 4: Quid dicam de Chriſtierno II. qui Hollandicæ mulierculæ Siburgæ voluntati & iuſsioni tam diu paruit, donec extra regnum à ſuo ipſius populo eyceretur. Sic & Salomoni vſu ferè veniſſe legimus. Ac ſcriptura diſertis verbis teſtatur cor eius non fuiſſe perfectum: Nec immeritò, quia tota hominum perfectio, in eo ſita eſt, vt ad legem & voluntatem Dei ſe conforment. Ac Salomon inde iam deſciuerat, & languefiebant iam vires eius, non modò corporis verumetiam animi, & indies fiebat ſeipſo deterior. Sed illuminatus tandem per lucem ſapientiæ, nunc addit: Sed quid eſt homo vt ſequi poſsit regem factorem ſuum? Non hîc admiratur dignitatem ſuam, quaſi alios ex alto deſpiciat, ſed agnoſcit infirmitatem propriam,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& ad eandem quoq; agnoſcendam alios inuitat, ac oſtendit hominum ſapientiam ſubinde ſtoliditate, contumaciâ & inſaniâ ferri. Si homo non poteſt ſequi factorem regem, multò minùs factorem Deum qui creauit regem ſequi poterit. Sed quis ſequitur Regem? Id eſt ad iubentis imperium per omnia ſe inclinat, legibusq; bene præſidentis obtemperat? Ea enim eſt mentium humanarum contumacia, vt non niſi pœnarum formidine moueantur. Quare & eadem eſt conditio Regis reſpectu mandatorum DEI atq; ſubditorum, in quibus ſeruandis cùm longè magis ſæpius titubet, quàm ſubditi in magiſtratus terreni mandatis ac edictis perficiendis vel cauendis: Longè ergo abeſt vt imitetur creatorem in comprehenſione ſapientiæ diuinæ.

VERS.

VERS. XIII.

Et vidi ego ſuperari ſtultitiam à ſapientia, ſicut lux ſuperat tenebras.

COnceſsio de dignitate ſapientiæ in hac vita ex ſuperiore προλήψει, *etiamſi homo non poteſt ſequi factorem ſuum, id eſt ipſi aſsimilari in ſapientia & factis, quod planè eſt impoſsibile, non propterea vacandum eſt ſtultitiæ. Quia cognitio hæc tenuis de diuinis in verbo Dei reuelata longè vtiliſsima eſt, quia cùm ſit ſuperior, facilè de inferioribus ſcientijs iudicabit. Hoc euidentiùs facit ex collatione ſimilium. Sicut tenebræ ſe habent ad lucem, ſic & ſtultitia ad ſapientiam. Sed tenebræ ipſæ per priuationem lucis fiunt, ita vt lux quidem reuerâ exiſtat, tenebræ verò nihil penitus ſint. Ergo & opera ſtultitiæ tranſeunt, perpetuam punitionem conciliantia ſuis*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cultoribus: Opera verò ſapientiæ in perpetuum durant, æternaq; ſuos cultores lætitiâ afficiunt. Obſeruandum hîc non eſſe comparationem aliquam ſapientiæ & ſtultitiæ immediatè. Quæ enim ſeſe mutuò tollunt ac deſtruunt, ſicut ſunt lux ipſa & tenebræ, ſapientia & ſtultitia inuicem non comparantur, ſed comparatio fit reſpectu lucis. Magnum hoc loco Encomion extat ſapientiæ, de quo poſtea audiemus.

VERS. XIIII.

Sapientis oculi ſunt in capite ipſius, ſtultus autem incedit in tenebris, ſed didici etiam ego, eundem euentum ipſis omnibus contingere.

Ratio ſimilitudinis ex contrarÿs effectis. Superiùs enim dictum eſt, tantum diſtare ſapientem à ſtulto, quantum dies

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dies à nocte & lux à tenebris, ſed nunc quomodo hoc ſit declarat ab effectis, quoniam ſapientis oculi.

Cùm ſtatuiſſet Deus ex omnibus animalibus ſolum hominem facere cœleſtem, cætera autem vniuerſa terrena, hunc ad cœli contemplationem rigidum erexit, bipedemq́; conſtituit, ſcilicet vt eò ſpectaret vnde illi origo eſt, illa verò depreſſit, vt quia nulla his immortalitatis expectatio eſt, ſed toto corpore in humum proiecta, ventri pabuloq́; ſeruirent. Hominis igitur propè diuina mens, quia non tantum animantium quæ ſunt in terra, ſed etiam ſui corporis ſortita eſt dominaum, in ſummo capitè collocata tanquam in arce ſublimis, ſpeculatur omnia & contuetur. Quam eius aulam DEVS non obductam, porrectamq́; formauit, vt in mutis animalibus, ſed

orbi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

orbi & globo ſimilem, quòd orbis rotunditas perfectæ rationis eſt ac figuræ. Eo igitur mens & ignis ille diuinus tanquam cœlo tegitur, cuius cùm ſummum faſtigium naturali veſte texiſſet, priorem partem quæ dicitur facies, neceſſarijs membrorum miniſterijs & inſtruxit pariter & ornauit, vtpote oculos in capite, tanquam ſummo loco hominis collocaret. Sicut ergo oculi in capite tanquam in arce mirificè ad vſus neceſſarios & facti & collocati, altiſſimum locum obtinent, ex quo plurima conſpicientes fungantur ſuo munere (vt loquitur Cicero) ita ſapienti viro eſt ſapientia ſua, quâ circumſpicit multa, res bonas adhibet & fugit contrarias. Stultus autem hac ſapientia tanquam gubernatrice & rectrice conſiliorum & actionum deſtitutus, tanquam cæcus vitam hanc tranſigit. Ergo ſicut intellectus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

verbo Dei & ſolida ſapientiâ illuſtratus, oculos in capite & non pedibus habere dicitur, quòd non infimis his quibusq́ & præſentibus rebus ſtupidus & attonitus hæret, ſed potiùs ſuperiora illa & cœleſtia bona ſolus ſuſpicit: Ita & ſtultus, quando mens eius ad terrena conuertitur ſanè in pedibus oculos habere videtur, ac circa limum terræ occupatus. Quare qui bona ſua in hac vita, alea perditè dilapidat, aut corporis voluptates ſequitur, eius oculi non in capite, ſed in pedibus collocati ſunt. Siquidem id ſolùm videt quod eſt ante pedes, quod verò ſupra eſt, cœleſte ſcilicet ac æternum Dei verbum non animaduertit. Simili modo ſapiens qui tractans mundana negocia in luce rationis, diuinis verò rebus incumbens, in luce fidei ac verbi Dei ambulat, rem facit & præcauet futura mala, ac perrumpit peccatum, mortem, ipſa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

etiam tartara illæſus, nec ad mortem crus impingit, quòd veram lucem manu geſtet, hoc eſt, Chriſtum fide apprehenſum teneat. Nunc ſequitur. Sed didici etiam eundem euentum omnibus contingere. προκατάληψις. *Omnia enim ſecum meditans ſapiens noſter Eccleſiaſtes, quæ adferre contra ipſum aduerſarij poſſent, è propria loquitur perſona. Cùm multa & varia exiſtant, quæ communia omnibus ſint, quæ occurſus & euenta appellat: Qualia ſunt ægrotare, bene valere, diteſcere, paupertatem pati, & præcipuè communis omnibus mors: Aduerſarij ſubiens perſonam, infert: Si hæc communia ſunt ſtultis & ſapientibus, quæ igitur vtilitas demum erit? Suſcipiſſe labores officioſos, & ſapientem fieri? Mox autem hoc refutato, oſtendit quale ſit nobis à ſapientia lucrum, ait ergo.*

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XV.

Propterea dixi apud me, iuxta euentum ſtulti mihi quoq; eueniet, quorſum igitur tunc plus ſapuerim? Itaq; dixi apud me hoc eſſe etiam vanitatem.

Repetitio illationis ſuperioris. Eadē eſt ſtulti & ſapientis conditio, eademq́; mors, & quò ad ſubſtantiam mortis & ſæpe quò ad ignominiam, ac ſæpiùs ignominioſa morte obruitur ſapiens quàm ſtultus, ergo cùm laboribus redduntur tam inæqualia præmia, & ſtulti ac indocti tantum hinc ſecum auferunt, quantum docti & ſapientes, præſtat domi ociari, poculis ſeſe oblectare & comeſſationibus quàm diſcendo, cerebrum & vires animi excruciare. Huius paralogiſmi antecedens quod ex verſu ſuperiore aſſumpſit concedit ex neceſſitate peccati, totam hanc mundi ſapientiam nullo modo prohibere poſſe, quin

vtriq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vtriq; ſint communibus humanæ vitæ incommodis & calamitatibus obnoxij, ſed illud ipſum quod hinc in conſequentiam aſſumitur, videlicet non propterea vacandum eſſe ſtudio ſapientiæ ſed genio indulgendum, dicit apud ſe eſſe vanitatem, id eſt, cum magnis erroribus & impietate coniunctum, cuius rei rationem poſtea audiemus.

VERS. XVI.

Non enim erit memoria ſapientis cum ſtulto, eò quod diebus ſubſequentibus omnia tradentur obliuioni, & quomodo moritur ſapiens cum ſtulto?

VERS. XVII.

Et idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala vniuerſa eſſe ſub ſole, & cuncta vanitatem & pabulum venti cuncta.

Inſtantia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

INſtantia aduerſariorum, habens βεβαίωσιν ſuperioris paralogiſmi. Non ſolùm ſine omni exempto diſcrimine, & malos videre licet & bonos malo eodem iactari ac occumbere. Ergo cùm res futuræ ipſo ſpacio temporis obliterandæ ſint, ſequitur quòd neq; ſapientum, neq; ſtultorum defunctorum memoria conſtans ſit, ac proinde quòd homines ob ſuperbos titulos immortalemq; ſui memoriam ponendam, tantoperè in comparanda præclara ſapientia & percipienda variarum rerum doctrina occupati ſint, vaniſſimum exiſtit. Conſequentia patet in ys qui tam ſcientia quàm rerum quas putabant perennes, dedicatione & effecto immortalitatem quæſiuerunt, quorum nomen & memoria, quanquam à paucis eruditis hiſtoriarum monimentis prodita ſit, à pleriſq; tamen in ſingulis mundi partibus ita ſuſpecta & obſcura-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ta exiſtit, vt quod de ijs narretur, fabula potiùs quàm cum veritate cenſeatur coniunctum. Huiuſmodi gloriæ cupiditatem & memoriam quæſiuerunt ſapientes illi Philoſophi, ſed non aſſecuti ſunt. Vix enim inter mille homines vnum inuenies, qui vel nomen eorum cognoſcat. Ac etiamſi maximè apud doctos eorum memoria vigeat, interim quid illis prodeſt? Beroſo aſtrologo ob prædictiones aſtrologicas, Athenienſes publicè in Gymnaſio (vt ſcribit Plinius) ſtatuam inaurata lingua erexerunt, Hippocrati medico: Quia venientem ab illyrijs peſtilentiam prædixerat & diſcipulos ad auxiliandum circa vrbes dimiſerat, herculeos honores tota Græcia decreuit. Platoni ſapientiæ antitiſti, Dionyſius tyrannus nauem miſit obuiam, ipſe quadrigis albis egredientem in littore excepit. Alexander Magnus ſcrinium vnguentorũ Regis Perſarum gemmis & margaritis ipſoq;
auro

auro precioſum, librorum Homeri cuſtodiæ dedit, cuius quidem Homeri ita ſtudioſus fuit, vt eum vnà cum gladio dormiens ſub ceruicali ſemper tenuerit. Lacedæmonijs olim Thebanam vrbem comburentibus, Pindarus hunc verſum pro foribus ſuis poſuit: πινδάρου τοῦ μουσοποιοῦ τὴν στέγαν μὴ καίεται, *quo lecto, à domo Pindari Lacedæmonij incendium auerterunt. Quod etiam Alexandrum poſtea feciſſe cùm Thebas raperet ſcribunt, familiæ enim Pindari parci iuſsit. Apollo autem quanti fecerit Archilochum Poëtam ex eo apparet, quòd cùm interfector Archilochi templum intrare vellet, eum his verbis oraculum prohibuit :* Muſarum miniſtrum interfeciſti, exi templo. *Nec non idem magnum virtutis teſtimonium Lycurgo dedit, cùm illi ad oraculum profecto ſic reſpondit: Veniſti ô Lycurge ad meum optimum templum, Ioui charus et omnibus cœlum inhabitantibus,*

 dubito

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dubito an te Deum dicam an hominem. Nihil dico de Ennio, Varrone, Cicerone & alijs, quorum Encomia multis retroactis ſeculis, mirificè ſunt decantata, & adhuc ob ſcientiam et eruditionem, eorum libri per manus eruditorum hominum volitant. Sint ſanè hi fructus laborum & ſapientiæ, ſed eiuſmodi tamen quantum ad ipſos pertinet, quid aliud ſunt quàm vanitas & inane nomen? Mortui enim ante multa ſecula, neq; frigeſiunt inde, neq; caleſiunt, neq; dolor, neq; oblectatio inde ad eos redit. Et ſiue vituperes eos ſiue laudes idem erit, aut quid eſt homo inde melior, quia reputatur ab homine maior? Fallax fallacem, vanus vanum, cæcus cæcum, infirmus infirmum decipit dum exaltat & veraciter magis confundit dum inaniter laudat. Nam quantum vnusquisq; eſt in oculis domini tantum eſt & non amplius. Vis igitur tibi

æter

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

æternam memoriam parare, quære ſapientiam non ob aliud quàm vt plenius Dei voluntatem & agnoſcere & perficere poſsis alijsq́ ſeruire. Quod ſi feceris, nunquam tui obliuiſcetur Deus, etiamſi totus mundus tui obliuiſcatur. Futura tempora cuncta obliuione pariter operient. Εργασία *ab inſtabilitate & mutatione rerum humanarum, quibus mutatis vel prorſus conſumptis, ipſa hominum memoria euaneſcit & obſcuratur. Huiuſmodi multa recitantur in hiſtorijs, quæ tantum ob inane nomen ad poſteritatem propagandum, vel potiùs ad ocioſam & ſtultam pecuniæ oſtentationem ingentibus ſumptibus conſtructa ſunt: Qualia ſunt Ægiptiorum, Græcorum, Hetruſcorum, Babyloniorum ac cæterorum aliquot gentium ſuperſtitioſa operum miracula, Labyrinthi, Pyramides, Obeliſci, Coloſsi, Mauſolei, Soſoſtris*

& Amaſidis monſtroſæ ſtatuæ: Atq; Sphinx illa admiranda in qua Rex Amaſis conditus putatur, quò ſpectant templa, arces & monaſteria ſuperbiſsimis faſtigijs extructa, et in miram altitudinẽ (congeſta ingenti Saxorum mole) erecta, multis admodum pecunijs & ſumptibus quibus multi pauperes Chriſti, vera Dei templa ac imagines interea fame, ſiti, algore, ægritudine ægeſtateq; periclitantia, rectiùs ædificari & ſuſtentari potuiſſent deberentq;. Cæterùm huiuſmodi inſana ædificia paſsim vbiq; terrarum diruta & decurrentis æui vetuſtate conſumpta, potiùs latibula ſerpentum et ferarum, quàm monumenta immortalitatis ſpreta iacent. Non igitur Eccleſiaſtes noſter ſine cauſa addit: Futura tempora cuncta pariter obliuione obruere. *Licet enim hominum memoria in libris vigere poſsit, in ordinatione tamen reipublicæ oblite-*

rata

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rata ac expuncta exiſtit. Ac licet res geſtæ referantur ad annales regnorum & vrbium, nemo tamen eas obſeruat & curat, poſteri non commouentur exemplis priorum, nec contenti ſunt ordinationibus priorum, ſed meliores conantur facere. Lycurgus putabat ſuas leges fore æternas, ſed fefellit eum hæc opinio. Auguſtus dicebat ſe iecisſe ea fundamenta reipublicæ vt ſperaret eam perpetuam ſic manſuram, ſed poſteri eius ſtatim omnia euerterunt. Sic & Salomon noſter gubernabat regnum vt ſperaret perpetuum fore, ſed ſtatim poſt eius mortem Roboamus non contentus ordinatione patris, dum multa moliebatur regnum multis modis attriuit. Idem ſubinde contingit non in philoſophicis ſaltem artibus, ſed & in religione & verbo DEI. Stultum eſt igitur res ſuas ſic inſtituere, vt ſaltem poſteris placeant.

 Non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Non enim eſt memoria ſapientis. Moritur ſimul doctus & indoctus. *Alio exemplo vel potiùs repetitione eiuſdem in maiorem aſſertionem, probat vanum eſſe quærere gloriam nominis & immortalitatem. Eſt & hic quaſi conceſſio &* λύσις παραλογισμοῦ *Verſ.* 15 *propoſiti.* Moritur quidem doctus & indoctus, *pius & impius, ſed non eundem ſucceſſum habent in futuro. Ergo licet vnus ſit occaſus ſapientis & ſtulti, & ſæpè vehementiùs in hac vita affligatur ſapiens quàm ſtultus, ſimilis tamen non erit memoria in futura vita, nec æqualem percipient remunerationem. Quoniam ſapiens in die iudicij ad regni cœleſtis eleuabitur gloriam, ſtultus verò demergetur in æternæ damnationis tormenta. Obſeruetur hîc non diſputari de ſapientia carnali, quæ quamuis eloquentiæ floribus exornetur, nullum tamen in*

ſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſe ſpiritualem nullumq́ perpetuæ beatitudinis fructum continet. Quare & ille verè ſapiens eſt, qui dominum diligit quiq́ mandata eius cuſtodit, & quantum poßibile eſt fragilitati humanæ, DEI voluntatem in omnibus ſtudet implere, de quo paulò inferiùs dicit, homini bono in conſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam & ſcientiam & lætitiam. Et idcirco tæduit me vitæ meæ, videntem mala vniuerſa eſſe. *Illatio. Cùm autem nullum ſit bonum ſtabile & permanens, ſed fluxa & euanida mortalium ſors cuncta conſumat, omniaq́ decurrentis æui vetuſtatisq́ iniuriâ obruantur aboleanturq́.* tæduit igitur me vitæ meæ, *id eſt, huiuſmodi omnia conſilia & conatus penitus deteſtatus ſum. Vides quomodo pios tædet vitæ huius calamitoſæ propter externa mala, vt Iobum, Thobiam et Heliam, ſed non tamen aliquid prauiùs in ſe conſulunt,*

ſulunt, ſed omnia Deo committunt dicentes fiat voluntas tua domine: Impij autem ex indignatione multa mala patrant & nonnunquam ſibÿpſis violentas manus inÿciunt. Sic Achitophel ſeipſum ſuſpendit, idem fecit & Iudas, ac Saul quoq; autocida fuit.

VERS. XVIII.

Odi etiam omnem meum laborem quo laboraui ſub ſole, quòd eum relictu- rus ſim homini me ſubſecuturo.

Occaſionem arripiens ex illatione, nunc proponit dilemma. Tædet in- *quit,* me vitæ meæ. *Nam etiamſi res omnes meas optimè conſtitui & adminiſtraui, tamen ignoro ſapientem ne an ſtultum hæredem habiturus ſim. Si ſapientem faſtidiet & aliud quæret, cùm ego ipſe mea faſtidiam & noua cupiam, ſi te-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

merarium deſtruet & habebit eundem laborem in deſtruendo quem ego in conſtruendo, iuxta prouerbium, Vnus ædificans & alter deſtruens quid prodeſt illis niſi labor? Sic Octauius Cæſar ornauit Vrbem, ſed Nero eandem vaſtauit, Pompeius ingentem pecuniæ vim in ærarium publicum collegerat, Cæſar autem vno die totum ærarium exhauſit, Meritò ergo, odi omnem laborem meum. *Hunc locum ſi Midas ob oculos habuiſſet, non ſic ſtudio congerendarum diuitiarum ſe addixiſſet, vt meritò* χρυσόμανης *dictus fuerit. Dementat enim homines hoc boni genus ſi acceſſerit imprudentes, qui vt laborant de acquirendis diuitijs plurimùm, non autem de filijs quibus ea ſunt relicturi, neq; de ſeipſis qui ſunt vſuri. Sunt igitur vt ille qui multos calceos habere voluit, & interea loci negligebat pedes. Etſi autem præclarum eſt,*

magnæq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

magnæq́ſapientiæ & prudentiæ filijs proſpicere, eosq́ promouere ad diuitias & honores. Et ob id plerunq́, magnis negocijs ſe ingerunt parentes, & ad ardua officia contendunt, totâ vitâ ſe macerant, immo nec noctu quieſcunt, vſq́ adeo exacuit eos & ſtimulat cura amorq́ habendi: Sæpè etiam & corpus & animum in periculum adducunt tantùm, vt ſuos liberos ad magnos honores euehant, ijsq́ amplum patrimonium relinquant. Hoc ſanè etiamſi in natura aliquo modo fundamentum habere videatur, vbi modum excedit tale eſt, vt mereatur iram DEI, quodq́ Eccleſiaſtes deteſtatur: Nempe tantoperè alijs nos in corporalibus laborare, non autem nobisipſis in ſpiritualibus ſed noſipſos planè negligere. Item quòd propter liberos noſtros præcepta DEI tranſgredimur, noſq́ ipſos cum liberis damnamus. Ac deniq́ quòd filijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

filijs noſtris tantùm terrena, non autem ſpiritualia prouidemus,

VERS. XIX.

Et quis ſcit ſapiens futurus ſit nec ne? Dominabitur tamen omni labori meo, quo laboraui & quo ſapui ſub ſole, hoc quoq; eſt vanitas.

ASſumptio dilemmatis, in qua laborioſam collectionem pecuniarum & poſſeſsionum, hisq; impenſum laborem cum teſtatione odij execratur, ac primùm quidem quòd huiuſmodi rerum poſſeſsio, perpetuò non duret apud habentem, ſed ipſe quidem vitam egreditur nihil ſecum portans: Alter verò poſsidenda accipit, quæ ipſe labore multo cōparauit. Deinde quòd ignorat qualis ſucceſſor ſuus futurus ſit vitâ, intemperatè ne ac luxurioſè victurus, an prudenter & ſobriè diuitias expen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

expenſurus. Etenim multipliciter Deus hunc conatum noſtrum fruſtratur. Nam aliquando filij moriuntur antequam ad hæreditatem perueniant, aliquando etiam mali euadunt et miſerabiliter pereunt. Cuius rei documento eſſe poſſunt 50 filij Priami, & Artaxerſis Mnemonis 115 liberi, quorum magnam partem ei inſidias parantem de medio ſuſtulit, vt præteream Thyeſteam domum Franciſci Buſali ciuis Romanenſis nobilis ac prædiuitis viri, qui duos filios mutuis vulneribus ſe petentes vidit, totidem ob ſeditionem ſecuri percuſſos, alium nouercam interficientem, filiam verò apud virum veneno ſeſe necantem. Ex quo Euripides ait, bonum eſſe incognitum carere liberis. Præterea, aliquando quod magno labore eis peperiſti, ipſi dilapidant: Aliquando etiam ijs congregas qui nunquam tui recordabuntur. Et aliquando

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ab ijs ipſis quibus laboras iniuriâ afficiê-
ris. Sicq́; hoc conatu vano, nihil conſequê-
ris, quàm calamitates & animi acerbi-
tates, vt interim taceam de pœnis infer-
ni quæ conſequentur. Vis igitur vt pro-
ſperè tibi ſuccedant labores circa filios,
hæc age. Primò agnoſce Deum potiorem
eſſe patrem filiorum tuorum, eoſq́; non
minùs, immo plùs ad eum quàm te per
nere. Hoc ſi feceris ſenties dimidium
boris tui ablatum. Laborem enim corpo
lem tibi aſſumis, Deum autem vt ve
patri curam relinquis. Miſerrimus autem
es ſi te vtroq́; affligas, nec tamen quic-
quam efficere potes. Secundò cogita filios
tuos nedum corpus, ſed etiam animam ha-
bere, animamq́; potiorem eſſe corpore.
Hinc videbis plùs tibi laborandũ eſſe, vt
anima eorum rectiùs habeat quàm corpo-
ra, ſicq́; erudies eos in timore domini. Ter-
tiò cogita filijs tuis non ſolùm neceſſaria

eſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſſe temporalia, ſed etiam ſapientiam & iuſtitiam. Quid enim prodeſt multa bona congerere filios autem negligere, nec eos erudire vt bonorum poßint eſſe capaces? Quartò moriturus ante omnia pro teſtamento filijs Deum propitium relinquito, quod tum fiet; ſi eos in timore domini educaueris. Qui Deum habet propitium, huic ſuo tempore non deerint diuitiæ & honores. Sic Iſaac filio ſuo benedixit ac Deum propitium illi reliquit, id quod euentus monſtrauit. Sic Thobias moriturus filium ſuum inſtruit. Sic & Iob pro filijs ſacrificat. Quod quidem ſi etiam tu feceris, videbis filios tuos tibi iucundos, Deo placentes & Eccleſiæ vtiles, quemadmodum pulchrè docet Pſal. 127: Deinde & Deo gratißimum & tibi vtilißimum facies opus, ac poſtremò & tibi & filijs tuis vitam æternam acquires. Hæc proponens optimè recordor

pium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pium & ſanctum virum, M. Eraſmum Catholmium hoſpitem meum olim ſubinde dixiſſe profundo gemitu, ſibi nihil ampliùs curæ eſſe, nec ſe angi vel de fortuna vel de infortunio ſuorum, nec niſi hoc vnicum precari & optare, vt cum ſua coniuge & filiolo ſaluetur. Hoc inquit ſi obtineo, ſicut certus ſum me propter Chriſtum exaudiri, ſatis habeo ſatisq́ mihi, vxori & filiolo proſpexi, cui iam dudum omnia pro voto feliciter ſucceſſerunt.

VERS. XX.

Et conuerſus ſum ego vt deſponderem animum ſuper omni labore, quo laboraueram ſub ſole.

REpetitio eiuſdem concluſionis ex prædicta indignationis cauſa. Reſpicit enim interminationem diuinam de

maxima parte regni extra ſobolem ſuam ad alienigenas principes transferenda. Quòd Deus, tantum ſuum ſcelus minimè inultum vellet, ſed illud hoc modo quaſi prodigio quodam ſtupendo patefacere. Hanc autem interminationem diuinam iam ſtatim à ſua morte in effectum perducendam, ex moribus filij ſui Rechabeami diſſolutis collegit. De quo poſteriore libro Paralip. capit. 13: ſententia fertur, quòd fuerit rudis, timidus & ignauus, ac proculdubio ignauia ac petulantia filij cauſa fuit gemituum & dolorum de rege hærede relinquendo, tum petulantia eiuſdem quæ quodammodo infatuabat ſenem patrem, ne ea prouideret quæ ad regni tranquillitatem & pacem ſpectabant, ipſumq́ Rechabeamũ filium, Dauidis verò nepotem, viuus regem deſignaret, id autem & Salomon iure potuiſſet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tuiſſet (niſi diuinitùs fuiſſet impeditus) non minùs quàm pater Dauid aut ſequentes Reges, quorum authoritas tanta fuerat, vt in deſignandis regibus ex poſteritate ſua, confirmatione populari minimè opus haberet. Quare & Salomon nunc ſenex animum diſtrahens in diuerſas cogitationes, tantæ felicitatis ſuæ horribilem declinationem immo potiùs miſerrimam quodammodo euerſionem ob oculos poſuit, quocirca et ſe miſerè in ruina regni florentiſſimi excruciauit. Sed ſanè cauſæ tantæ ruinæ non celantur. Nec eſt quòd quiſquam dicat hoc non tantum eſſe commune imperijs, verum etiam rebus omnibus vt quando ad culmen peruenerint ſummum, viciſſim καταστροφὴν *habeant. Ac ſunt quippe fateor certa quædam initia, faſtigium & exitus, vt calores ſuum ortum in fine veris habeant,* ἀκμὴν *autem diebus*

canicularibus qui deniq; poſt autumnum extinguuntur. Sed harum varietatũ extant certæ cauſæ, quæ in naturalibus diſciplinis facilè deprehenduntur. Verùm in regnorum ruina hæc cauſa momentanea eſt. Etenim idcirco declinant & deijciuntur regna, quòd homines inconſtanter ſe habeant. Nam eos tandem illius hominis pœnitet quem euexerunt et ab initio vehementer ſunt admirati, verùm talium motuum ex diuinis literis altiorem cauſam didicimus. Ibi autem traditur, imperia & regna Dei prouidentiâ gubernari, atq; ſumma ratione transferri de gente in gentem, nimirum ob peccata cùm eorum qui regnis præſunt: tum etiam populorum qui ſubyciuntur. Quare & talium rerum conſideratio, cauſa proculdubio fuit tantarum in Salomone acerbitatum, ac imprimis quòd fidei ac pactis cum DEO initis non ſteterit.

Memi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Meminerimus itaq́ externa bona non eſſe affectu tanto expetenda & proſequenda, quanto ab imperitis hominibus expetuntur & deſiderantur. Ea enim eſt humana infirmitas & ingenij mortalium imbecillitas, vt illis modum non facilè imponat. Cuius quidem rei & ſacræ & profanæ literæ multa ſuppeditant exempla, ac imprimis ſcimus quo furore Alexander Macedo percitus, qui per vniuerſum orbem ferè auctus abſq́ modo tamen & ratione gloriam & diuitias quæſiuit, qui etiam eò eſt adductus, vt alios mundos præter hunc expugnandos exiſtimaret. Vnus pellio iuueni non ſufficit orbis. Quo morbo etiam Iulius Cæſar laborans, manus iniecit patriæ ac eius iura & libertatem temere violauit. Sit igitur moderatum deſiderium piorum hominum, & certis iuſtiſq́ terminis finiatur. Et tam in honoribus quàm alijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rebus percipiendis, Auguſtini ſequantur conſilium. Neq́ totum accipias (inquit) quod offertur nec totum reſpuas. Nam qui reiјcit quicquid honoris deferatur pro rebus à ſe rectè & præclarè geſtis, dona DEI videtur quaſi deprimere ac nolle agnoſci, quod ſanè à vera pietate alienum eſt.

VERS. XXI.

Siquidem eſt homo cuius labor ſit confectus cum ſapientia, ſcientia & æquitate, homini autem qui non laborauerit in illo, tradit illum in partem ipſius, hoc quoq; vanitas eſt & magnum malum.

VERS. XXII.

Nam quid ſupereſt illi homini ex omni labore ſuo & ex afflictione animi ſui quâ ille laborauit ſub ſole.

Αὔξησις

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Αὔξησις indignationis odij à comparatione plebei hominis, nimirum minori ad maius. Si tenuiſsimi homines acerbè ferunt, alienos & exteros hæreditatem ſuæ gloriæ cernere. Non mirum eſt inquit, ſi propter eandem rem, hanc vitam acerbam puto. Sed verum eſt antecedens, ergo & conſequens. Antecedens patet ex communi experientia & inductione in ſingulis humani generis ſtatibus. Naturâ enim ita comparatum eſt, vt omnes ſibi ac ſuis rectiùs fieri velint quàm alienis. Quam amoris proſecutionẽ primus naturæ gradus excipit. Nam vt meritò primum amoris vinculum ducitur plurima & maxima beneficia dediſſe, dum lucem quaſi ſuis impertit vitalem: Ita proximum iudicare debet eandem præſidijs neceſſarijs quàm maximè fouere & exornare. Hinc crebra exaudiuntur & ſterilium & parentum qui liberos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

amiſère ſuſpiria. O vtinam mihi aliquis ſuperſtes eſſet, qui me tantum facie referret, cui laborum quos maximè duros exantlaui fructum legarem, non me omnino deſertum, aut aliâs caſſum vitæ humanæ vſura, mortuum, ſed in eo reuiuiſcere iudicarem. Quid dicimus? Filius ſapiens cor eſt patris, lætitia patris, anima patris, filius fortis, baculus eſt paternæ ſenectutis. Ac ægrotus pater ſiue auus & prope vitæ finem conſtitutus, filios & nepotes ſuos circumſtantes & conſolantes ſe cernens, ſibi mori non videtur. Videt enim quodammodo per prolem ſuam ſe immortalem. Et ſi moritur (vt naturæ neceſſitas fert) animo æquo moritur, quòd ſciat quibus ſua bona obueniunt, & eò moderatiùs impetum ſuſtinet mortis. Ac ſanè longè impoſſibile eſt deſcribere paternum amorem erga liberos. Etenim ſi quando vſu venit vt filius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

filius ante patrem moriatur, conſiderate & animaduertite quibus ſuſpirijs, quibus moleſtijs, & deniq; quibus lachrymis eum proſequatur pius pater. Dauid rex filium fratricidam & rebellem, mortuum accipiens, non potuit ſibi temperare quin alta voce clamaret, fili mi Abſalon, Abſalon fili mi, quis mihi tribuat vt ego moriar pro te? Abſalon fili mi. Hector Priami filius, filium habuit nomine Scamandrum quem Troiani ob ſingularem in Hectorem beneuolentiam Aſtynacta vocabant: quaſi regem vrbis: Hunc in excidio Troiæ mater Andromache celauerat: Vt poſſet diſcedentibus græcis ſupereſſe: Sed minis Vlyßis coacta fuit filij latebras reuelare, & euocans filium hortatur illum vt ſupplicet Vlyſſi, nec recordetur ſe iam eſſe filium Hectoris aut nepotem Priami, quoniam ita fortuna impotens ferebat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Eam ergo ſic loquentem inducit Seneca:

Huc è latebris procede tuis,
Flebile matris furtum miſeræ.
Hic puer, hic eſt, terror Vlyſſe
Mille carinis: ſubmitte manus,
Dominiq́ pedes ſupplice dextra
Stratus adora: nec turpe puta,
Quicquid miſeros fortuna iubet:
Pone ex animo reges atauos,
Magniq́ ſenis iura per omnes
Inclyta terras: excidat Hector.
Gere captiuum: poſitoq́ genu,
Si tua nondum vulnera ſentis,
Matris fletus imitare tuæ.

Hic ſanè maternus dolor incredibilem quendam erga filium amorem declarat. Sed omittamus plura lugubria cùm nemo ſit qui non agnoſcat ſapientiſſimè locutum Salomonem.

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XXIII.

Omnes enim dies eius ſunt dolores, & ſolicitudo eius eſt anxietas animi, & ne noctu quidem quieſcit cor eius. Hoc eſt vanitas.

DEſcriptio vitæ humanæ ab eius adiunctis, curis ſcilicet & occupationibus, quæ peculiare quoddam vanitatis humanæ exiſtunt argumentum. Homo enim cæteris alioquin animantibus à labore ſuo quieſcentibus, ita negocijs gerendis diſtrictus eſt, vt noctes quidem inquietus traducat. Ergo cùm omnis labor in quo occupatur vel bonus ſit vel malus, & ab electione conſilij adueniat, ſi bonus ſit, id eſt, ſi operam virtutibus impendat laudandus, quòd à Deo præcipiatur: Sin verò circa vitium occupetur, omnes illius dies tranſeunt in plenitudine dolorum, iracundiæ, occupa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

occupationis ſolicitæ ac vigiliarum. Hæc enim omnia conſequuntur eos, qui circa inane ſtudium vitæ huius verſantur, recte ergo & hoc vanitas.

VERS. XXIIII. & XXV.

Non igitur bonum in homine (niſi) quòd comedat & bibat, & oſtendat animæ ſuæ bonum in labore ſuo, etiam hoc vidi ego, quód de manu DEI illud (eſt) &c.

Πρόληψις *quâ repetit* ὑποφορὰν *aduerſariorum. Quæ media (inquiunt) ſunt et indifferentia nec mala per ſe nec bona, ab ipſo vero Deo hominibus obueniunt, qualia ſunt diuitiæ, bona valetudo, authoritas et potentia eis frui optimum eſt. Si ergo hæc dantur ab ipſo Deo hominibus, & reliqua in mundo tam inſolenter*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ter & ἀπροσδοκήτως accidunt, neq; ijs
quæ humaná ſapientiâ perueſtigar ue
prudentiâ geri poſſunt, inuenire po ſt
homo, cuius adeptione meritò beatus po
pelletur. Sequitur nihil meliùs eſſe homi-
ni quàm edere bibere, ſeq; totum volup-
tatibus ac delitijs mancipare, inq; his bea-
tam venari vitam. Hunc paralogiſmum
primùm reijcit, quod ex deceptione falſæ
cauſæ ſit compoſitus, deinde & occurrit
κατὰ ἀντεναγωγήν. Reiectio autem talis
eſt quòd omittantur quæ præcipua ſunt,
videlicet impoſsibile eſſe poſſe edere, bi-
bere & voluptatibus ſe immergere ſine
commoda valetudine. Iam autem quum
valetudo & ſanitas ſit ſingulare Dei
donum, additur hôc ſuperpondium.
Etiam vidi quòd in manu DEI eſt,
id eſt, non eſt volentis neq; currentis ſed
miſerentis Dei. Roman. 9: Non poteris
tuis ſtudijs & conatibus peruenire ad
quietam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quietam & veram vitam niſi Deus dederit. Cui Deus cibum benedixerit, is veram in cibo ſentiet dulcedinem. Sic filij Iſraël inuenerunt in Manna omnem ſuauitatem. Sic Helias in ſubcinericio pane & potu aquæ tantam inuenit fortitudinem, vt quadraginta diebus non indigeret alio cibo. Sic Daniel & ſocij eius ex leguminibus fortiores facti ſunt, quàm alij ex cibis regijs. Deus enim benedicebat. Vbi enim Deus non benedixerit cibos, ibi nunquam inuenies veram dulcedinem etiamſi delicatiſſimè ſint parati. Nullo igitur modo poterit reperiri in his beata vita niſi Deo dante. Qui igitur ſe effundunt in voluptatum prata vt beata fruantur vita, tantum abeſt vt voti fiant compotes, vt etiam iacturam faciant valetudinis OPT: MAX: DEI ſingularis doni. Quoniam vt à Phyſicis traditur nec ignoratis, corpus

noſtrum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

noſtrum conſiſtit humido, ſicco, frigido, calido. Quoties igitur ex iſtis vnum plùs æquo dominatur, corpus flacceſsit & in ægritudinem labitur, quod ſanè nulla alia re quàm intemperie accidit. Quare & bene Ariſtoteles Philoſophus, I. problemate quæſiuit, δια' τι 'αι μεγάλαι 'υπερβολαὶ νοσώδεις, *id eſt, quare magnæ exuperantiæ peſtilentes ſunt? Qui reſpondens ſubijcit: Quia aut exceſſum aut defectum faciunt, huiuſmodi autem eſt infirmitas. Videmus enim eum qui ſupra modum edat aut bibat, breuî, crapulâ & edacitate perire: Contrà qui nihil aut nimium edat aut bibat, marceſcere & in phtiſin, id eſt tabem incidere. Eodem modo qui nihil dormiat aut qui nimium, neceſſe eſt eum quoq; morbo perire. Quæ etiam annotauit Hypocrates princeps medicorum. Somnus & vigiliæ*

vtraq;

vtraq; ſupra modum facta ingens malum. Et idem οὐ πλησμονὴ ἢ οὔλημος, οὐκ ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν, *neq; repletio, neq; fames aliquo modo bonum. Ac quod de vita humana dicitur, idem in brutis, idem in plantis & ſeminibus videre licet, vbi à nimio humore ſeu frigore necantur ſata, à nimio verò ſiccitate ſeu feruore & exciccantur & comburuntur. Quare cùm tanta incommoda proueniant ex nimia repletione & comeſſatione, optima & quietiſſima vita videtur moderatè & cum gratiarum actione vti Dei donis, contentum eſſe præſentibus ac in Deum reijcere curam futurorum, omnia accipere vt Deus dederit, in præſentibus non eleuari, in aduerſis ſperare meliora. Deniq; in omnibus cordis quietem habere. Qui talis eſt, feliciùs & iucundiùs viuit, quàm qui omnium rerum copiam habent, maioremq; voluptatem ex pauculis*

illis

illis quæ habet refert, quàm alij ex immenſis diuitijs. Hinc Apollo Aglaum quendam ruſticum pauperrimum, qui terminos agelli ſui nunquam exceſſerat, feliciorem pronunciauit Gyge Lydorum rege opulentiſsimo. Hinc Diogenes dolium ſuum omnibus Alexandri bonis præferebat, nec tantam ſecuritatem & quietem Alexander in toto regno habere poterat, quantam iſte in ſua paupertate. Rectè ergo Tobias dicit: Pauperem quidem vitam ducimus, ſed multa bona habebimus ſi timuerimus Deum. Sic & ipſe Salomon prouerb. 30: Diuitias & paupertatem ne dederis mihi, ſed tantùm victui meo neceſſaria. Quare & Chriſtus vt oſtendat quæ ſit vita quieta, ad auium exempla Matth. 6: nos remittit, quæ ſumunt quid occurrerit ſine cura meliorum, interim ſemper lætè cantillant. Sed ſequitur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XXVI.

Quis ita vorauerit aut delitijs diffluxerit vt ego?

Ἀνταγώνισμα à propria experientia. Experto credendum eſt. At ego ſuper omnes expertus ſum delitiarum vſum, ergo mihi credendum eſt. Hinc connectit, ſi ex ipſis comeſſationibus & non ex manu Dei dulcedo eſſet, ego verè feliciſsimus fuiſſem cùm omnia abundantiſsimè haberem. Atqui ego contrarium expertus ſum, certum igitur eſt è manu domini verum gaudium eſſe, aſſumptio γραφικὴ eſt 3 Melachim 4: Hæc autem ibidem ideo referuntur, vt ex ijs opes & gloria Salomonis intelligantur. Vnoquoq; enim die multum ſimilæ, plurimum farinæ, permultos boues paſcuales & ſaginatos, oues item permultas abſumebat

ſumebat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſumebat ipſius aula. Ac præter ceruos, capreas, aues altiles & peregrinas, Ioſephus piſces & alia adiecit, quanquam in ſacra hiſtoria minimè recenſeantur. Quæ omnia ad rerum affluentiam inanem plenamq́; iactantiam nec non prodigalitatem vitioſam, quàm frugalitatem moderatam referri poſſunt.

VERS. XXVII.

Homini enim qui bonus videtur in conſpectu ipſius, Deus dat ſapientiam & ſcientiam cum lætitia: Peccatori autem dat occupationem ad congregandum & congerendum vt tradat ei qui bonus videbitur in conſpectu eius, etiam & hoc vanitas.

Concluſio huius capitis à contrarijs & eorum effectis: Quorum illi conſequi dona DEI poſſunt & iiſdem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rectè vti, hi verò minimè. Prior itaq́ propoſitio & eius effectum ſic deſcribitur: Homini enim qui bonus videtur Deus dat ſapientiam. *Hæc propoſitio cùm non niſi ex deſcriptione hominis boni intelligatur, ſciendum quòd is in conſpectu Dei bonus dicitur: Qui per fidem in Ieſum Chriſtum iuſtificatus, à peccato abſolutus, & in gratiam Dei receptus eſt. Vis igitur bonus eſſe ac Deo placere, primò omnium cura vt iuſticiam & gratiam immo ipſum Deum in corde habeas, quod ſaltem per Chriſtum conſequi potes. Hoc ſi feceris, quocunq́ te verteris inuenies gaudium etiam in aduerſis, ſin minùs nec Paradiſus ipſe te oblectare, aut vllæ diuitiæ exaturare poſſunt. Ac ſanè quicunq́ pius fuerit, en qualia quantaq́ bona ipſi Deus dederit: nimirum ſapientiam, vt dirigatur rectè in diuinis, ſcientiam vt feliciter procedat in huma-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

humanis, ac deniq́ lætitiam cordis & corporis. Qua ratione homo pius in hoc mundo meliùs habet quàm impius. Etenim beatitudo eius hîc incipit & in perpetuum permanet ſtabilis. Sed cùm contrariorum eadem ſit diſciplina ac iuxta Iureconſultum ferro viam apperit qui per contraria tranſit, explicato contrario affirmato, facilè intelligitis contrarium negatum, de quo ſic ait: Peccatori autem dat Deus afflictionem & curam ſuperfluam, vt addat & congreget ei qui bonus videbitur. *Ex ſuperiore deſcriptione iam non difficulter intelligimus impium nimirum ipſum, qui habeat* ἕξιν *peccandi, tum eius adiuncta, quare & effecta quoq́ non erunt obſcura. Etenim impij quærunt iucundam vitam & nunquam inueniunt. Nam impijs dat Deus res ipſas, ſcilicet diuitias &c. Sed pijs dat earum fructum, videlicet ſatietatem &*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

voluptatem. *Impij congregant ſed demum quæ congregauerunt contingunt his qui Deo placent. Ac demum quæ impij laborant & ædificant ijs nemo rectè vtitur, niſi ſoli pij. Summa, cui dominus non fauet nec lætitiam, nec ſapientiam conceßit, is dies noctesq́ ad lætitiam comparandam nititur: ſed nuſquam illam inueniet. Nam ſi Deo & germano pietatis ſucco deſtitutus fuerit, nullus ei ſatis Paradiſus iucundus erit, nullæ diuitiæ ſaturare poterunt, ac nulla deniq́ potentia ei ſufficiet. Hoc ſanè ex hiſtoria Alexandri Magni quam proximè docendo attigi percommodè intelligitur. Is enim Monarcha totius mundi, cùm ex Democriti doctrina: innumerabiles eſſe mundos cognouiſſet, illachrymaſſe fertur ac dixiſſe: ô me miſerum cuius nondum vnius mundi domino eſſe licuit. Iam ſi Alexander decem mundos in ſua poteſta-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

poteſtate habuiſſet: tamen ei ſatis non fuiſſet: Vacuum igitur & inanem adferebat animum iam ante à Deo non ſaturatum, vnde etiam accidebat vt quicquid erat, ei adimeretur, nec vllum fructum inde percipiebat, neq; in eo acquieſceret etiamſi mundus duplo maior fuiſſet. Sed ita Alexandro ceßit ſua immenſa potentia, quemadmodum illi cui nullus cibus ſapit, niſi ipſe ſaporem & condimentum ſecum afferat. Quemadmodum de Dionyſio tyranno ſcriptum legimus, cui de cibo inſipidiore conquerenti, reſpondit coquus. Non eſſe cur id mirum videatur quòd comedens, ipſe ſaporem & condimentum ſecum non attulerit, intelligens laborem, ſudorem, famem, ſitim, quæ imprimis ſapidum cibum efficiunt. Idem & nos dicere poſſumus de omnibus DEI donis quæ non ſunt voluntatis aut προαιρέσεως *alicuius*

hominis, ſed dominus ea ſibi ſoli reſeruat, quòd velit ea ex ſola ſua manu peti, nec vel guttam eorum penes noſtros conatus aut voluntatem reſidere. Memorabile igitur eſt vltimum huius capitis, nimirum Deum OPT: MAX: permittere, eos quos improbat, multum laborare & magna moliri, donec ingentes vel etiam mediocres diuitias accumulauerint, quas tandem alijs poßidendas tradunt, qui acquirendis eis nihil laboris poſuerunt, neq; earum acquiſitores quibus gratias agant dignos iudicant. Quod ſanè & Salomon in ſuo regno expertus eſt. Quem Deus multos & magnos labores aggredi voluit, quoad multorum regnorum dominus fieret, quæ moriens homini ſibi inimico ac infeſto reliquit. Quæ profectò ſors ac conditio Saülis fuit. Is enim multas & magnas contentiones vt regnum Iſraëliticum obtineret, ſuiſq; filijs hære-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hæreditarium faceret, ſuſcepit. Verùm Deus illud ſuo tradidit Dauidi. Sic Iulius Cæſar, imprimis ſumma & corporis & animi contentione in id incumbebat, vt potentia et opibus præ cæteris ciuibus Romanis conſpicuus eſſet, quæ tamen omnia ijs reliquit à quibus erat crudeliſsimè interfectus. Quod ſanè (ſi vlla res) mera exiſtimandum eſt vanitas.

CAPVT TERTIVM.

IN fine ſecundi capitis hanc eſſe optimam vitam dixerat, dum homo in ſuis laboribus animæ ſuæ bona oſtendit, id eſt, eam quieſcere ſinit à curis & ſolicitudinibus: Ita nunc pergit in hoc capite confirmare, quàm vana ſit omnis cura et ſolicitudo noſtra, cuius rei argumenta ſumit à contrarietate ſiue repugnantia re-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rum omnium quæ ſub ſole ſunt, quarum inſtabilitas & variatio proficiſcitur ex ſapientiſsima Dei adminiſtratione homines occupantis, & ad reuerentiam ſui reuocantis. Sit autem ex quæſtione ſyllogiſmus connexus καταφατικός.

Si implexa cauſarum ſeries omniaq́ quæ in ea comprehenduntur, tempori obnoxia ſunt & ſibi ſunt contraria, ſequitur tam tempora quàm omnia quæ in tempore geruntur, ab alia cauſa principe optima ac perfectiſsima propendere, Deo videlicet omnium conditore.

Sed verum eſt prius, ergo & poſterius, & per conſequens vana ac inutilis eſt omnis ſolicitudo noſtra, niſi à DEO omnipotente vera rerum omnium cauſa dirigatur, qui quatenus in generationem rerum & euentuum progrediens, occultam latentium rationum potentiam firmiſsimè in lucem producit.

Aſſump-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Aſſumptum confirmat ἐπαγωγικῶς *verſibus 8. proponendo primùm, & ſoluendo vſq; ad finem capitis. Cæterùm vt* ἐπαγωγὴ *rectiùs intelligatur, talis inſtituitur* ἐναντίωσις *& rerum humanarum alternatio. In tempore omnia maximè ſibi contraria contingunt. Nata ſunt aliqua, deinde emoriuntur. Plantata ſunt deinde ſubuertuntur, quæ nunc curabilia deinde letalia, extruuntur ædes paulò poſt ſolo æquantur, lacrymatur quis paulò poſt ridet, nunc luctus deinde tripudium, nunc terrena quis congregat deinde abijcit, & nunc inſano amore in mulierem exardeſcit eandem deinde aliquando capitali odio inſectatur, nunc quis dedita opera quærit aliquid qualecunq; id ſit, deinde illud ipſum rurſum diſperdit, & nunc anxia ſeruat cuſtodia quod deinde faſtidiens ſponte profert, nunc qui occidit*

deinde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

deinde occiditur, locutus eſt quis idem poſtea obticuit. Dilexit, non multò poſt odio habuit. Humanæ res, bellorum motibus nunc turbantur, nunc vacant, & ſi quando bonæ feliceſq; videntur, ſubitò in aduerſas & ex confeſſo malas euergunt. Atq; hæc de inductione de qua ſic inquit.

VERS. I.

Omni rei eſt tempus conſtitutum & tempeſtiuitas eſt omni deſiderio.

Προκατασκευὴ *quâ & præcedentem doctrinam confirmat, tum ſequentium fundamenta iacit. Oſtendit enim non eſſe mirum, quòd & omnem ſcientiam humanam & vſum deliciarum ac opum in vanitate poſuerit, quia vt fluunt, ſemper voluuntur & reuoluuntur perpetua conuerſione tempora: Ita etiam res omnes quæ ſunt in tempore, inſtabilitati*

tem-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

temporis ſubiecta ſunt. Quocirca hæc perpetua rerum alternatio efficit, ut vnum pereat, alterum ſuccedat pereunti, & omnia ſuis vicibus eueniant, ac proinde omnia intus & foris corpore & animo inſtabilitati temporum ſubiecta ſint. Sed ex verſu vel potiùs ex poſitione non ſequitur. Si omnia tempus habent, ergo æternæ diuinitatis ſubſtantia tempus habet. Reſpond. Rerum aliæ temporariæ, aliæ verò æternæ ſunt: Ac æternæ quidem inuiſibiles ſunt, & ſupra ſolem conſtitutæ. Hîc autem loquitur de ijs quæ ſub ſole ſunt quæ tempori ſubijciuntur: Sed ineffabilis ac æternæ diuinæ maieſtatis eſſentia, quæ omnia creauit ex nihilo non loco clauditur, nec vllo tempore vel ſpacio terminatur. Quare & Salomon vt oſtendat de quibus loquatur, iam deſcendit in ἐπαγωγὴν alternantium & ſibi repugnantium in tempore, quarum

alias

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

alias DEVS naturæ legibus conſtrinxit, aliæ ab hominibus vltrò ſuſcipiuntur artificio & induſtriâ perficiendæ, alias huius vitæ neceßitas accerſit, de quibus ſic inquit.

VERS. II.

Tempeſtiuitas naſcendi & tempeſtiuitas moriendi, tempeſtiuitas plantandi & tempeſtiuitas euellendi quod plantatum eſt.

Confirmatio προκατασκευῆς *per* ἐπαγωγὴν *exemplorum quæ ſumuntur ab effectis in adiuncto tempore, quæq; in tempore & originem & euenta ſortiuntur pariter. Ineſſe enim ipſis temporibus multa ac magna, vel ad res plæclarè gerendas adminicula, vel quæ nobis magnum quiddam molientibus, moram aliquam inſerant ac impedimenta, itemq; rerum vel fugiendarum vel expetendarum occaſiones, exploratè cognitum habe-*

tur : vnde & tempora alia alijs duriora, & multæ eorum qui in difficilia tempora inciderunt querimoniæ exiſtunt. Quare & veteres καιρὸν quem nos occaſionem ſiue tempeſtiuitatem dicimus (teſte Calliſtrato) pulchrum puerum ac Deum rotulæ fingebant ſummis digitis inſiſtentem, alatis talaribus, nouaculam in dextra, crinibus tantùm anterioribꝰ, occipitio caluo, vt planè ſignificarent à breuitate commoditateq́ temporis nos deſeri nunq̃ redituros. Quapropter omnibus bonis curæ erit, ne fruſtra labatur. Ac Lacedæmonijs tanta fuit huius rei obſeruatio, vt nemini permitterent extra virtutem ſibi vacare. Ac argumento id præter alia fuit, quòd Ephori quondam animaduertentes quoſdam iuuenes ambulatione veſpertina vti, præceperunt eis vt abſtinerent, veluti ſe non exercentes, ſed in delicijs vtilem diei partẽ conſumentes, tempore abuterentur,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

optare enim Lacedæmonios non per ambulationes, ſed per gymnaſia & virtutem bonam corporis habitudinem ac vires quærerent. Sic & Salomon vt oſtendat quicquid deliberationis, ſtudij & laboris in rebus humanis ſine Dei nutu & voluntate ſuſcipitur, inanem eſſe curam ac ſolicitudinem, de ijs quæ in tempore geruntur diligentiſſime diſſerit, ac initium facit ἐπαγωγῆς, à termino vitæ humanæ, cuius ortus & occaſus Soli Deo notus eſt. Quoniam ipſe inſtituit & tempus in quo vnusquiſq; & naſci & rurſus vitæ lucem ponere debeat. Nemo igitur, etiamſi curis & cogitationibus ad mortem vſq; ſe conficiat, partum ante ſuam horam producere poterit, in ſola enim Dei manu hoc ſitum eſt, quando ac quales naſcamur. Ac ſicut naſci ſuum tempus habet definitum ſic & mori, ipſo Iobo teſte: Breues inquit, capit. 14: dies

homi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hominis ſunt, numerus menſium eius apud te eſt, conſtituiſti terminos qui præteriri non poterunt. Hunc terminum nemo ſua cura vitare poteſt, id quod plura exempla probant, etiam hominum gentilium. Qui ideo tantâ diligentiâ conſcripſerunt annos climactericos ſiue ſcanſiles, quòd in fine cuiuſq́; periculum vitæ humanæ poſuerunt, præſertim 49. vbi numerus ſeptenarius quadratus venit, quiq́; idcirco vocantur climacterici, quòd ad eos quaſi gradatim veniamus. Ac Plato climactericos ex nouenario conſtare voluit, quapropter ſexageſimi tertij magnam eſſe vim dixit, quòd ex vtroq́; multiplicato conſiſtat. In quo anno periêre Ariſtoteles & Cicero, ac noſtra ætate Lutherus & Philippus. Maximè autem ſenes plerunq́; 81. non præteriêre, in quo deceſſerunt Plato, Dionyſius Heracleotes, Diogenes Cynicus, Eratoſthenes

geographus & Xenocrates Platonicus. His verò qui hunc terminum prætericrunt labor & dolor. Certum igitur eſt neminem vitæ ſuæ terminum poſſe præuenire. Nam etſi in ſummo periculo conſtitutus quis ſit, & extrema deſperatione: tamen non moritur niſi ſua hora. Sed videntur quidem aliqui præuenire tempus mortis, vt qui ſeipſos præcipitant, ſuſpendunt, vel malis factis agunt, vt violenta morte hinc tollantur, ſed verè non præueniunt. DEVS enim permittit vt hanc habeant horam, & ea media ac illud deniq; genus mortis, verùm iuſto & occulto iudicio. Sic quidam accipiunt letalia vulnera & tamen facilè ſanantur, cùm alij vix leuiter læſi moriuntur, hoc autem fit quia MORI tempus definitum habet. Etſi autem alij huiuſmodi aſtris, alij fortunæ im-

putent,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

putent: ſciendum tamen eſt quòd ſcripſura ea DEO attribuat, apud quem tunt vitæ & mortis noſtræ momenta poſita, & apud quem non refert magno an paruo vulnere pereas, vt confundantur omnia conſilia humana. Summa, nulli non certa vitæ meta poſita eſt apud DEVM, adeo, vt nedum anni ſed & menſes, dies, horæ deniq; & horarum momenta, perinde atq; capilli capitis noſtri apud illum numerati ſint. Hoc & Homerus aliquo modo intellexit, qui horas, cœli foribus aſsiſtere dixit. Veruntamen etſi occulto vt dixi iudicio, varijs vtitur inſtrumentis ac medijs DEVS ad hoc, vt vnumquemq; termino ſibi præfinito è terris ſubducat: Alium enim ſubitanea morte, alium ferro, alium igne, alium aqua, alijſq; aliis modis, alium longa ægritudine,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

alium grandæuum è terris ſubducit: Certum tamen eſt, quòd cuiq; ſuus terminus eſt præfixus. Meminerimus itaq; vanam eſſe omnem curam pro mortis termino. Verùm curandum hoc potiùs, vt ſic viuendi rationem inſtituas, vt quocunq; tempore dominus venerit, paratum te inueniat. Nec tamen ob hoc aliquis temerè ſe periculis ingerat. Hoc enim eſſet Deum tentare, niſi periculum euitare nequeat citra peccatum, in hoc enim caſu opus eſt tranquilla conſcientia ac fide in verbum DEI (quod nobis ſua causâ periclitantibus auxilium pollicetur) vt quæuis diſcrimina nihil cunctatè obire poterimus: Sed de his commodiùs aliâs.

Sit autem huius lectionis coronis, hiſtoria ex vitis patrum de ſene quodam, qui cùm eſſet vicinus morti, & fratres eius ac collegæ lectulum circumdantes

dantes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dantes, & mortuum veſtientes ac inci-
pientes flere. Quo facto ille aperuit ocu-
los ſuos & riſit, & adiecit iterum ride-
re, hoc autem factum eſt tertiò. Quod
cùm viderunt fratres, interrogauerunt
eum dicentes: Dic nobis pater cur nobis
flentibus tu rides? Qui reſpondit, primò
riſi, quia vos timetis mortem. Secundò
riſi, quia non eſtis parati, ac tertiò quia
ex labore ad requiem tranſeo & vos plo-
ratis. Hoc autem cùm dixiſſet ſtatim vt
mortuus recluſit oculos ſenex. Ac nota
ſunt extrema Antonij verba, qui Diuo
Hieronymo referente moriturus ait: Con-
ditio naturæ cogit vt iam reſoluar. Ego
ſecundum eloquia ſcripturarum gradior
viam patrum. Iam Dominus me inuitat
ac iam cupio videre cœleſtia. Vos autem
fidem ſeruate Chriſto, ac cogitate vos
quoq; morituros. In hoc ſoliciti eſtote vt
Dei præcepta ſeruetis, vt poſt mortem
 veſtram,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

veſtram, ſancti quiq;, quaſi amicos & notos in æterna vos tabernacula recipiant. Hæc cogitate, hæc ſapite, hæc tenete, ſi qua mei vobis cura, aut ſi qua patris memoria.

Tempeſtiuitas plantandi, & tempeſtiuitas euellendi. *Secunda ſpecies* ἐπαγωγῆς, *quâ docet omnem laborem & ſolicitudinem inanem eſſe in plantando & ſeminando, niſi fiat tempeſtiuè. Sed nec curam noſtram quicquam conferre poſſe ad hoc, vt creſcant quæ ſeminauimus. Quare & legitimum tempus meſſis & euulſionis expectandum eſt, alioquin ſi ante tempus euellas aut metas, nihil fructus referes. Hæc & periti rerum nouere, qui affirmant increſcentis Lunæ ſpacia eſſe plantationibus velut decretoria, quoniam humoris exuberantiâ ſemen madeſcens celeriùs vendicet incrementa, quiq; & tempus ſubuecten-*

darum

darum in aream frugum annotârunt, cùm à circumacto lunari orbe pertollun- tur ventorum afflatus, euentilandis fru- gibus percommodi. Laborem igitur plan- tandi & euellendi nobis ſumamus tem- peſtiuum, curam autem relinquentes Deo. Nam nihil efficiemus noſtrâ curâ, vt terræ naſcentia creſcant. Nobis enim ocioſis & dormientibus germinant ſata & ſegetes proferunt. Verùm & ad illud idem adhibere oportet obſeruationem mandatorum Dei: Deut. enim 28: in- quit: Si audieris vocem Domini, aperi- et Dominus cœlum & dabit pluuiam. Econtra autem ſi non audieris, erit terra ænea, & cœlum ferreum.

Ex quo colligere debemus conſolatio- num materiam, quòd per Dei ſingula- rem prouidentiam, ſuppeditentur nobis quæcunq; bona ad vitam neceſſaria. Si enim omnia fiunt in tempore, id eſt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſi omnia moderat Deus, & nos noſtraſq; res ſingulari ſtudio fouet, promouet, tuetur, ſanè ab illo etiam bona omnia nobis expectanda ſunt. Neq; cogitare licet nobis aliquid defuturum, quamdiu illum noſtri curam gerentem habemus propitium, multò minùs nos poſſe aliquid nobis comparare noſtris conſilijs, induſtria, arte, viribus, niſi ille per ſuam miſericordiam largiatur. Ille enim ſolus omnipotens eſt, præterea inſigni φιλανθρωπίᾳ præditus: Quamobrem haud dubiè & poteſt & vult conferre quicquid decet, noſtraq; poſcit neceſſitas. Nos autem ſi quid videamur noſtro marte, aut etiam alienâ ope, ſiue hominum inquam, ſiue vllius creaturæ adiuti efficere: tamen fateri cogimur longè minùs eſſe quod præſtamus, quàm ad optatum finem perduci vel leuiſſimum negotium perfici p Apparet quidem aliquid

à no-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

à nobis fieri, quando noſtris manibus terram aratro proſcindimus, ſemina ſulcis mandamus, fruges maturas demetimus, molæ eaſdem committimus, panem in furno pinſimus, quando inſidias tendimus piſcibus, armenta et greges procuramus: Quando ad res difficiliores peragendas aliorum potentiorum aduocamus auxilia, quando amicos conciliamus, &c. Sed hæc omnia ſi æqua lance perpendimus, nihil aliud quàm inſtrumenta quædam ſunt ac media, à Deo ipſo inſtituta atq; conceſſa, per quæ ipſi viſum eſt in nobis operari & res noſtras promouere, adeo vt ſi quid ſemel ritè abſoluatur, quantumuis nos ſudauerimus, neceſſe ſit ad ipſum ſolum ceu principalem authorem, laudem vniuerſam rei bene geſtæ redire. Nam neq; ſemen eſt per ſe ferax, neq; piſces ſpontè & ſcientes veniunt in caſſes noſtros, neq; pecori prodeſt mini-

 ſtratum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſtratum pabulum, neq; ſufficiunt illorum vires, quorum patrocinium imploramus. Breuiter omnia ſunt caſſa, niſi Dominus clàm in eis ſua inſcrutabili virtute pariter agere incipiat, & perſequatur quod nobis vtile, ſalutare, nec non ad gloriam ſuam illuſtrandam aptum præuidet futurum. Vani ſunt omnes conatus, quibus ille manum adiutricem non admouerit. Veriſsimum eſſe oportet illud Prophetæ, Pſal. 127. Si Dominus non ædificet domum, fruſtra laborant qui ædificant eam: & ſi Dominus non cuſtodiat ciuitatem, fruſtra vigilat cuſtos. Vanum eſt vobis vt maturetis manè ſurgendo & moram faciatis, ſedendo comedentes panem dolorum: ſic dabit dilecto ſuo ſomnum, &c.

VERS. III.

Tempeſtiuitas occidendi & tempeſtiuitas ſanandi, tempeſtiuitas deſtruendi & tempeſtiuitas ædificandi. Quar-

QVartum & quintum Inductionis membrum. Sunt Philoſophi qui argumentationibus multis & teſtimonio Ariſtotelis, Galeni, Hali, probant naturalem vitæ finem non eſſe ab initio ad vnguem determinatum, ſed vltrà citraq́; moueri poſſe, idq́; aſſerunt cùm ex aſtris, tum etiam ex materia, de qua re Marſilius Ficinus lib. 21: capit. 3: Sed hoc verſu perſpicuè docet Eccleſiaſtes, neq; naturali duntaxat vitæ vel morti ſua conſtituta eſſe ſpatia: Sed eſſe definitum quoq; tempus quo non abſq; multiplici & inexplicabili DEI conſilio, vel caſu ſuperuenientibus mille malis letalibus, vel extrinſecus illata vi, hæc vita terminatur. Hæc autem ſumma conſolatio eſt, mortem noſtram in manu ſolius Dei eſſe. Noli igitur timere aduerſarium hominem ſed Deum, ipſiq; te commenda, nihil curans de hoſtium inſi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

inſidijs, etenim non præualebunt. Conabatur certè Pharäo occidere Moſen, Saul Dauidem, Iudæi Paulum, Phariſæi Chriſtum, ſed fruſtra quia occidere habet tempus ſuum, & mors noſtra non eſt in poteſtate aduerſariorum noſtrorum ſed Dei. Interim ſi quid aduerſi nobis contigerit, non imputemus hominum malitiæ, ſed Dei permiſsioni & voluntati, ſine qua ne pilum quidem capitis auellere potuerint. Meminerimus tamen non temere ceruices noſtras hoſtium inſidijs eſſe præbendas, hoc enim eſſet tentare Deum, ſed ſit in conſpectu noſtro conſilium Lacedæmonij iſtius Chilonis, qui ſic mortem eſſe contemnendam ait, vt nihilò ſeciùs curam habeas incolumitatis. Non enim eſt fortitudinis ſed amentiæ, ſemet temere in vitæ diſcrimen conijcere, ſed quoties aut ineuitabilis neceſsitas vrget, aut grauis honeſtaq; cauſa

ſuadet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſuadet, mortem contemnere fortis animi eſt. In morbo non eſt metuenda mors, ſed interim adhibenda curatio mediocris. In bello ſumendus eſt animus ad mortem, ſed interim fortiter pugnandum eſt pro victoria.

Sed quod iam diximus, in valetudine quoq; recuperanda intelligendum eſt: Tempeſtiuitas & ſanandi eſt: Nam ſi morbos ad iram cœleſtis numinis referimus, à quo & opem poſcere ſolemus, ſanitatis eum authorem fatemur, DEI verò inſtrumentum eſſe naturam, ſed vtriusq; miniſtrum dici medicum. Quocirca & antiqui ſua pharmaca Deorum nuncupabant manus. Ac imprimis Philon, medicus (vt videtur nobilis) cùm medicamenta quædam ad medendi vſum exquiſitiſſima concinnaret, & Regias quaſdam (vt Plutarchus inquit) alexipharmacas poteſtates conficeret, eas, quòd

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quòd ſalutares & diuinas quodammodo
ſciret, θεῶν χεῖρας, veluti adagio quo-
dam appellare conſueuerat, id eſt, Deorũ
manus. In Auicennæ quoq; monumen-
tis, medicaminis genus donum Dei di-
citur. Et apud Galenum eſt Troſchius
Iupiter. Cæterùm & ipſam medendi fa-
cultatem eſſe diuini muneris, profundi-
or ſcripturarum continet doctrina, quan-
do ita præcipitur: Medicum eſſe ho-
norandum, quòd propter neceſſitatem
illum creauit altiſſimus. Quod ipſum
agnoſcit in epiſtola ad Abderitas Hip-
pocrates: Medicam facultatem Deorum
ſtatuens munus atq; liberam, nec ſe inde
vnquam mercedem corrogaſſe vllam.
Cùm igitur ſanitas proficiſcatur munere
Dei Opt. Max. nihil agunt & medicus
& medicina ſine Deo, ac morbis ac in-
firmitudinibus examinatus, etiamſi om-
nia tentes, vt valetudinem recuperes,
frustra

fruſtra tamen laboras, niſi adſit tempus. Sic Iob quatumuis conquereretur, tamen nihil proficiebat, ſed oportebat expectare tempus. Idem contigit Tobiæ & infirmo illi Euangelico, qui quanquam multum inſumſit in medicinam 38. annis, tamen non poterat ſanari, quia nondum erat tempus ſanandi. Hæc doctrina de tempeſtiuitate occidendi & ſanandi, eſt etiam illuſtre teſtimonium prouidentiæ diuinæ, ex cuius cognitione hanc etiam conſolationem habeamus, quòd nihil fortuitò nobis accidit, ſed quòd DEVS noſtri noſtrarumq́ rerum curam gerit, & aſsiduè ex infinitis periculis eruit, cui enim reſpirare liceret propter mille inſidias Satanæ? niſi tempeſtiuitas ſit occidendi, cùm enim adeo nihil extet vſpiam, in quo non ſint parata præſentiſsima damna, ac tota noſtra vita ex tenui filo, immo ex

pilo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pilo pendeat, vt quotidie mille, non dicam morbi, ſed mortes nobis immineant verſenturq́ ob oculos: Certè non eſt quòd arbitremur nos vel ad momentum poſſe incolumes ſubſiſtere, niſi Dominus ſua ſapienti ordinatione ac bona voluntate nos à rebus noxijs eripiat. Quòd naſcens non fueris inter obſtetricantium manus ſuffocatus: quòd infantiæ tempore, igne aut aqua, aut alia ratione per negligentiam parentum non perieris: quòd in pueritia & adoleſcentia, tua ipſius ſtultitia & temeritas cæcitatem aut membrorum mutilationem non attulerit: quòd poſtea grandior factus ab obuio & ſalutante, tecum amicitiam ſimulante, tecum conuiuante, vel etiam ab eo qui apertè ſe hoſtem ſit profeſſus non fueris læſus: quòd te propinqui moleſtiâ, alieni iniuriâ non afficiunt, quòd à coniugalibus incommodis, quæ partim ab vxore, partim à liberis,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*beris, partim à curis rei domeſticæ obori-
ri ſolent, non perturbaris: quòd faculta-
tibus non exueris: quòd potentiores in te
non ſæuiunt ac dignitate deijciunt: quòd
domus ruinâ non extingueris: quòd ci-
bus ac potus non noceat, quòd ferro quod
contrectas non vulneraris: quòd nullum
animal tibi vim infert: quòd aquis non
ſubmergeris, quòd terra dehiſcens te non
deuorat: Deniq; quòd ab innumerabilibus
malis quæ tam ab hominibus, quàm à
Diabolo, ac à cæteris creaturis, quas &
Diabolus conatur ſubinde in noſtram
perniciem conuertere, ac omni tempore
impendent, mirabiliter liberaris: In his
omnibus inquam, quæ ſcimus crebrò eue-
nire ſolita, ac proinde iudicare oportet in
nobis quoq; poſſe perfici, ſolam prouiden-
tiam Dei debes ſuſpicere & prædicare,
huic ſoli ſalutem tuam acceptam feres,
& quòd tibi horum nihil euenerit, me-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mineris non fuiſſe tempeſtiuitatem occidendi.

Ac hoc eſt quod docent omnes Pſalmi, omnes ſanctorum patrum ſententiæ in ſacris literis paßim occurrentes, quib⁹ celebratur Deus afflictorum adiutor, ex periculis quibuscunq; ſuos eruens: Præterea quibus, qui ita liberati ſunt, Deo agunt pro beneficijs acceptis gratias, vt Pſalm. 17 canit, quomodo in medijs tempeſtatibus alijsq́; periculis, Dominus pios ſeruat: Apparuerunt inquit inundationes aquarum, & diſcooperta ſunt fundamenta orbis ab increpatione tua Domine. Huc pertinent Pſal. 31: In manu tua ſunt tempora mea, libera me de manu inimicorum. Pſal. 33: Manet Angelus Domini per circuitum illorum qui timent illum & eruit eos. Pſal: 37: Nouit Dominus dies integrorum hominum, & hæreditas eorum in æternum erit. Non confunden-

fundentur in tempore quo malum incide-rit. Huc etiam refer Pſal. 91: qui totus in hoc conſumitur, quòd docet clariſsimè Dominum curam noſtri gerere, et cauere ne malis quæ vndiq; ingruunt ſuccumba-mus. Ipſe liberabit te, inquit, de laqueo venatoris & à peſte noxia, ſub ala ſua proteget te, atq; ſub pennis eius fiduciam habebis & ſimilia de tempeſtiuitate ſa-nationis afferri poſſunt, ſed pergam.

Tempus deſtruendi. *Firmiſsimum regnorum præſidium eſt nomen Domini. Huius enim imperio omnia obediunt ele-menta, & omnia efficiunt ad imperium & iuſſum Domini exercituum. Hoc benedicente & aperiente manum, om-nia implentur bonitate, conſeruantur & fouentur: Maledicente autem ipſo & claudente manum, ſterilis redditur terra & omnia pereunt, vt Pſal. 103. Dante te illis colligent, aperiente te ma-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

num tuam omnia implebuntur bonitate: Auertente autem te faciem turbabuntur, auferes ſpiritum eorum & deficient, & in puluerem ſuum reuertentur. Emitte ſpiritum tuum & creabuntur & renouabis faciem terræ. Et Pſal. 32: Miſericordia domini plena eſt terra. Verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris eius omnis virtus eorum. Hoc genus ſententijs tota plena eſt ſcriptura, quæ oſtendunt Domino pro imperijs & regnis conſeruandis excubante, nihil triſte eſſe pertimeſcendum, quo ſe auertente ſolet eſſe viciſsitudo in omnibus DEI donis. Ac quia ſubinde mutantur artes, animi, ingenia, &c. Ac fieri ſolent homines poſt varia dona & victorias ſucceſſusq́, arrogantes & molles, ac multis vicijs contaminati, poſt longam patientiam non perpetuò ferens Deus hominum ingratitudinem, ſolet punire ingratos, commutando

tando felicia & res ſecundas in infeſta ac aduerſas. Sic eſt mutata fertilitas propter populi peccata, terræ promiſſionis, quæ priùs fluebat melle, vino & lacte, quæ iam vix ſpinis & tribulis ferendis eſt habilis. Ac notum eſt quales fructus in teſtimonium & ſignum Iſraëli, Ioſue & Caleb ex illa attulerunt terra, quæ iam eſt deſolata, deſerta & colono vix reſpondens. Sic & Sodoma & Gomorrha ante maledictionem omnibus rebus abundauerunt, vt iure habitæ ſint Paradiſus & pinguedinis domus. Ac propterea Ezechiel capit. 16: perditionis illorum nullam aliam reddit cauſam, quàm omnium rerum affluentiam ſine magnis exercitijs, ac luxum qui ſolet comitari ocium, & fructuum deniq; abſq; labore copiam. Hæc ſanè effecta execranda in populo Iudaico, quæ potiùs debebant contraria eſſe, ex illa multiplic

 dono-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

donorum Dei vbertate prouocabat iram Dei, ac huiuſmodi rerum omnium mutationem merebatur. Etenim quamdiu à lege Dei non defecerunt, quamuis magnus hoſtium terror ſæpenumero eis obſtrepebat, nihilominus fruſtra ceſſerunt omnes conatus, quòd nondum tempus deſtructionis Iudaicæ immineret. Sic conabantur quidem plæræq; gentes Iſraëlitas deſtruere, vt ne nomen eorum ſupereſſet, ſed incaſſum, quia nondum erat tempus. Ac idem Nebuchadneſar poſtea conabatur, & certè profecit. Nam tempus aderat, quod DEVS per vates ſuos diuinos antè prædixerat. Sic & olim conabantur plures gentes impedire ac deſtruere Regnum Romanorum, ſed fruſtra, quia nondum erat tempus deſtruendi. Præuiderat enim ſibi DEVS imperium Romanorum, Daniel. 7: quod poſt natum CHriſtum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

facilè eſt deſtructum, quia tempus erat deſtruendi. Cæterùm dum talium rerum cogitationes in medium affero, etiam mentem meam ſubit recordatio huius noſtræ communis patriæ, quæ vt olim fuit horrida, inculta & barbara, ac eo nomine quaſi ab alijs contempta, ita Dominus quoq; iam tandem hanc terrarum orbis partem clementer reſpexit, vt ex verbo & gratia DEI, vix multis nationibus cedat, vel rerum omnium feracitate, vel ingeniorum animorumq; bonitate, magnitudine & præſtantia. Sed huiuſmodi DEI benedictio, inualeſcentibus & impunè in ſingulis ſtatibus graſſantibus delictis noſtris, ſuum habebit deſtructionis tempus, periodum & certam ἀκμήν, non ſecus ac olim Regnum Aſſyriorum, Medorum, Perſarum, terræ CHanaan, Græciæ, ac magnæ partis Europæ,

niſi maturè omnes reſipiſcamus. Cùm nihil in hoc mundo vanitati obnoxio, ſit ſolidum, immutabile & incorruptibile.

Tempus ædificandi. *Habet & ædificandi ſtudium ſuum tempus, quo non præſente fruſtra operæ inſiſtis. Etenim cogitandum eſt, non parua opus eſſe induſtria, vt nobilis materies recta ratione cædatur. Ac Vitruuius lib. 2. capit. 9: permulta tradidit de hac re dicens: Primùm opus eſſe, vt idoneum tempus obſeruetur: nimirum à fine autumni ad initium veris. Etenim vere germinare incipiunt ligna et humoribus complentur, vt ſi tunc cædantur inutilia euadant. Affert ſimile ductum à prægnantibus, illæ enim primùm vbi conceperunt, humores earum intus conduntur & ipſæ debilitantur. Deinde ait oportere aggredi opus lunâ deficiente, non autem creſcente, cùm id luminare præſit humoribus, ligna verò ædifi-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ædificijs idonea, non opus eſt vt redundent humore, quoniam facilè putreſcerent. Præcipit adhæc, id eſſe vtile, vt arbores deijciendæ antea incidantur propemodum vſq; ad medullam, & ſic aliquando ſtantes linquantur quò reddantur aridiores, & quòd eſt in eis humidi, facilè deſtillet. Alia quoq; permulta de lignorum cæſura tradit, quæ prætermitto. Et hæc ideo annotaui, vt intelligatur in cædenda materie, non vulgarem induſtriam præter temporis accuratam rationem exigi. Licet igitur cùm viſum fuerit ædificare, at idipſum propter tuam diligentiam & curam vt ſuccedat, ne quidem per ſomnium tibi in mentem venire fas ſit, quin potiùs Domini manum vt reſpicias neceſſe eſt. Sic abſq; hac manu non poterant Babylonij perficere turrim, cuius fundamenta iecerunt, nec Iudæi ſuſcitare templum ſuum, etiamſi à

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Iuliano haberent poteſtatem. Huc refer hemiſtichium 5. Verſ. Tempus ſpargendi lapides & tempus colligendi, quod nihil aliud eſt, quàm deſtruere & ædificare.

Hæc etiam tempeſtiuitas ædificandi & deſtruendi ſit in conſpectu noſtro, vt penitiùs admirari ipſius prouidentiam diſcamus, ſine qua quicquid ædificas concidet, ac etiamſi tu nunquam ædificaueris, immo nec domum nec tectum habes, nihilominus ille, qui teſtudinibus ſuas parat cochleas: qui hirundines docuit ſuos ex terra faberrimè extruere nidos: qui vulpibus multiſq; animantibus ingenium dedit, antra & foueas ſibi parandi: qui Iſraëlitas in tot annorum peregrinatione ab omni æſtus & frigoris iniuria conſeruauit: qui Abrahæ atq; aliorum ſanctorum patrum animos, ad hoſpitalitatem exercendam incitauit, is

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quò te ad tutò quieſcendum conferas proculdubio prouidebit. Hinc vos ſtudioſi, qui penuriâ laboratis, qui neq; ædificia neq; parentes aut amicos habetis, etiam conſolationes petere debetis, quòd tempeſtiuitas ſit ædificandi, hoc eſt quòd DEVS ſuo tempore vobis ædificia, ab alijs, multis laboribus extructa proſpiciet. Eſt fortè inter vos, qui miratur cur ſibi DEVS non dederit amplas facultates, ſed mi frater, quàm ſapienter DEI prouidentia tecum agat conſidera. Tua paupertas te in humili & frugali vita continet, atq; ita ad aliarum quoq; virtutum, quæ ex his oriuntur cultum inducit: vbi aliâs ſi tibi opes pro voto affluerent, luxu immodico diſſolutus, ad omne vitiorum genus animum conuerteres, quodq; his grauius eſt, alios inſuper tecum in fœdam ruinam pertraheres. Tua paupertas in cauſa

eſt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſt, cur bonis literis, cur ſupramundanæ philoſophiæ nauas operam, quam aliâs nunquam eras (credo) vel ſupremis labris deguſtaturus. Tua paupertas facit, vt quàm modeſtiſsimè te apud omnes geras, amicitiam & pacem diligenter colas: qui ſi vel titulum diuitis potuiſſes tibi vendicare, futurus eras omnibus grauis atq; intolerabilis. Præterea autem qui te voluit eſſe pauperem, idem interim cauet ne quid victui neceſſario & vitæ ſuſtentationi deſit. Mouet alios vt propter virtutes quas in te conſpicantur, tibi faueant, bene de te mereri conentur. Ac etiam ſi expendas ſpiritualia bona, quæ ex paupertate tua ad te redeunt: præbet tibi occaſionem aſsiduè inuocandi dominum, dum ab hoc poſtulas quæ ſentis tibi neceſſaria, & ſcis ab illo ſolo expectanda. Facit vt aſſuefacias, te tuaq; omnia illi ſoli commendare lubenterq; ex illo ſolo pende-

pendeas. Securum te reddit quò minus perſpicias diuitiarum abuſum, & ſtultarum curarum intentione ſuffocetur in agro cordis tui auditum Dei verbum. Tollitur & fomentum eiuſmodi tentationum, quales ſolet Diabolus diuitibus huius ſeculi excitare. Subminiſtrat inopia exercitium multiplex ſapientiæ: auget ac roborat fidem, prouocat ad faſtus, ambitionis, atq; omnium adeo rerum terrenarum contemptum, iubetq; meditari & aſpirare ad ſola cœleſtia: Deniq; multis nominibus rectius tecum agitur quando hoc modo pauper es, quàm ſi rerum omnium copia ſuppeteret. Hæc cogitate ô iuuenes pauperes, vrgete ſtudia, Deum inuocate, certè vos non eſt derelicturus. Non enim vos ad ſuam gloriam contendentes deſeret, qui Abrahæ & Iacob tempore famis proſpexit in Ægypto: qui Iſraëlitis in deſerto pluit Manna &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

delicatas carnes: qui conciliauit Ruth animum Booz, vt permitteret ſpicas relictas colligere: qui emiſit Ziba puerum Mephiboſeth, cum aſinis onuſtis pane, vuis, ficubus ad Dauid fatigatum cum ſuis in deſerto, quando fugiebat Abſolonem: qui excitauit cor Abdiæ, vt centum Prophetas propter tyrannidem Bel latentes, aquâ & pane paſceret: Qui per coruos voluit Heliæ panem & carnem veſperi ac manè miniſtrari: qui vt eundem Eliam poſtea iterum aleret, viduæ Sareptanæ farinam atq; oleum mirabiliter auxit: ac tertiò eidem Heliæ profugo panem ſubcinericium & poculum aquæ ſuppeditauit per angelum: qui Ieremiam ſuſtentauit in lacu: qui aliàs quinq;, aliàs ſeptem panibus refecit aliquot hominum millia, curando prætereа vt & reliquiæ ſupereſſent, quas ſportæ plures vix recipiebant: is quidni

ex tot modis aliquo etiam tibi ſuccurrat? Ac deniq; ſi ſiti laboras, cur non te potabit qui Agar commonſtrauit in ſolitudine puteum aquæ: cuius bonitate aquæ amaræ, factæ ſunt in gratiam Iſraëlitarum potabiles: qui ex duriſſimo lapide eduxit molles & ſuaues fonticulos: qui Samſoni feſſo ſuperando hoſtes, ſcaturiginem aperuit ex mandibula aſini: qui totam quotidie irrigat ſiticuloſam terram, is nullo modo patietur te ſiti enecari. Huiuſmodi ſapere, huiuſmodi cogitare debetis, & ita cum fiducia laborare, non hæſitantes de Dei prouidentia & cura erga vos omnes.

VERS. IIII.

Tempeſtiuitas flendi & tempeſtiuitas ridendi, tempeſtiuitas plangendi & tempeſtiuitas ſaltandi.

Secun-

SEcunda pars diſputationis de tempo-re, in qua ponitur eorum alternatio ſiue repugnantia, quæ nimirum τὸ πρέπον decorum in hominis ſtatu & vita concernunt. Quatuor hic nominantur, fletus, riſus, luctus, tripudium, quorum vnumquodque niſi tempeſtiuè fiat, non niſi ſummam parit nauſeam, ac extremam arguit leuitatem. Cæterùm quod homi-num alij ſint hilares, alij triſtes, cauſa vt inquit Hippocrates, in temperamentis eſt: Nam qui (inquit) defecatiſsimi ſunt ſanguinis, viſu corporeque floridi, & quandoque coloris elegantiâ venuſti, liben-ter rident. Homerus quoque de caloris co-pia, riſum profluere inibi videtur indica-re, vbi γέλωτα ἄσβεστον, inextinguibilem dicit riſum. Qualis fertur fuiſſe in De-mocrito, qui perpetuo riſu pulmonem a-gitare ſolebat, quem Abderitæ vt Me-lancholicum curaturi, Hippocratem ac-

cerſi-

cerſiuêre. Qui veniens, non inquit Democritus delirat, ſed præter alios longè ſapit, ridet enim ſecum hominum ineptias. Sed Salomon de huiuſmodi animi & corporis affectionibus, multò ſecus iudicat: qui omnes & ſingulas rebus obiectis adſcribit, quæ non niſi DEI prouidentiâ occurrunt. Contingit enim nonnunquam, vt quis non poßit reſolui in lacrymas etiamſi id maximè conetur: alio autem tempore aliter affectus id facit. Simile eſt de luctu & tripudio. Maximè autem præſens vita tempus eſt flendi & lugendi, ſicut futura & æterna vita ridendi & tripudiandi. Qui ergo crebris gemitibus ac ſuſpiriis offenſam DEI exorat, is in futura vita gaudebit. Et ſicut in motu ſaltationis, homo ſuæ mentis gaudium & animi demonſtrat affectum: ita qui in hac vita pænitentiæ ſtudet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

temperantiâ ac prudentiâ excultus, ac Chriſti iuſticia præcinctus, ſaltabit, id eſt, lætabitur et exultabit in gloria æternæ felicitatis.

VERS. V.

Tempeſtiuitas diſpergendi lapides, & tempeſtiuitas colligendi lapides. (*Hoc ad verſum 3. refertur, cuius ſententiam ſuprà expoſui.*) Tempeſtiuitas amplectendi & tempeſtiuitas ſeſe ſummouendi ab amplectendo.

TErtia alternatio ac repugnantia, quæ circa vſum vitæ humanæ & primùm quidem ſtatum coniugii verſatur, in quo omnes quidem ſummam adhibent curam, vt contingat illa tori ſocia quæ placeat, cùm tamen plærumq; contrarium eueniat, quia hoc non efficit cura noſtra, ſed DEI gratia. Quod quidem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quidem idem Salomon prouerb. 19: perſpicuè docet: Diuitiæ & domus dantur à parentibus, vxor autem à DEO. Non immeritò ergo Auguſtinus, Pſal. 38. de rerum omnium vanitate, certitudineq́ mortis diſſerens, inquit: in hac terra nihil tam certum quàm mors. Conſiderate omnia omnino vel bona vel mala vitæ huius, vel in ipſa bonitate vel in ipſa iniquitate. Quid hîc certum eſt niſi mors? profeciſti quis ſis hodie ſcis, quid futurus craſtino neſcis. Speras pecuniam, incertum eſt an perueniat, ſperas vxorem, incertum eſt an accipias, vel qualem accipias, ſperas filios, incertum eſt an naſcantur. Nati ſunt, incertum eſt an viuant, viuunt, incertum eſt an proficiant & an deficiant &c. Hic Auguſtini dialogiſmus maximè Eccleſiaſtæ καιρὸν confirmat. Etenim quanquam interdum contingat, vt magna

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cura quæratur coniunx, tamen quia παρὰ καιρὸν triſtiſſima eſt eius cohabitatio & peſſimus euentus. Et quia coniugij tempeſtiuitas non acceſſit, quantæ per Deum immortalem in coniugio exaudiuntur lites, diſcordiæ, repudia & diuortia. Et quanquam Lucretiæ quædam inueniantur, Portiæ, Hypſicrateæ quæ ſexum hunc cohoneſtârunt, vt præteream pudicarum mulierum dicta, facta ac elogia, quæ fortiter pro patria, libertate ac pace geſta, in hiſtorijs leguntur ac reperiuntur: tamen plures Medeas, Clytemneſtras & Meſſalinas inuenies, quam Saras & Veſtales, quæ nihil aliud quàm faſtum, venerem & res noxias meditantur. Ac profectò nulla Charybdis tam vorax, nullumq́; barathrum tam præceps, quod cum feminarum improbitate comparari poterit. Hic omitto grauiſſimos & inutiles

ſumptus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſumptus, qui à matronis aliquantò dotatioribus fiunt, quæ in emendis zonis, ſemizonis, catellis, dextrocheriis, veſtibus innumeris, lapillis, annulis, vaſis, vnguentis, odoribus & aliis infinitis penè inſtrumentis ac rebus, quæ dici aut excogitari poſſunt. Quæ niſi emantur, ô quot indignationes, ac quantæ iræ? Illa pauper & mendica vicina, veſtibus ſericeis & bombycinis vtitur, ego diues non? Illa nigra & plebeia diuitem habet, ego formoſa inerti ac pauperi nupſi, pereant qui ſic me maritauerunt, qui me ſic enecuerunt. Hæc & alia his ſimilia, quæ hominem Salomone ſapientiorem, vel ipſo Melitide ſtultiorem efficiant, de coniugiis intempeſtiuis dicuntur, vt mittam fugas, veneficia, homicidia, & domorum, familiarum ac regnorum ruinas ac euerſiones hinc exortas. Taceo quòd ſi intempeſtiuitas coniugẽ maturet,

illam talem fore quæ nihil aliud quàm perpetuò excruciabit, afflicto addet afflictionem: quemadmodum vxorem Iob feciſſe legimus, & plæraſq; alias ſcimus, maritis ſuis viris honeſtiſſimis exitium ineuitabile attuliſſe. Si non ſuccedat ex coniugio proles, nemo ſermone aſſequitur quanta malorum Ilias hanc ſterilitatem conſequatur: nam odium implacabile ac diſſidium domeſticum, tum mœror propter facultates, alienis & ingratis relinquendas, hominem planè ante tempus enecant. Sin ſuccedat proles, certè inſignes Patriarchæ Noah & Iacob, ſummus ſacerdos Heli, illuſtris Rex & Propheta Dauid, creberrimè propter liberorum flagitia mœrore confecti, te tuæq; ſortis admonent, ne repetam alia quæ ſuprà commemoraui amplißima.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. VI.

Tempeſtiuitas quærendi, & tempeſtiuitas perdendi, tempeſtiuitas cuſtodiendi, & tempeſtiuitas adiiciendi.

VERS. VII.

Tempeſtiuitas diſcindendi, & tempeſtiuitas conſuendi, tempeſtiuitas tacendi, & tempeſtiuitas loquendi.

ALia repugnantium ζυζυγίαι ſumpta ex mercatura & opificiis vitæ humanæ, cuius profeſſores hîc emunt vt alibi carius & ſupra ſortem vendant, atq; ille melior qui lucratur magis, quibus paßim peculiare eſt mentiri, peierare, fraudare & imponere, nec vlla illis lucrandi ratio turpis: quin & legibus ſibi licere dicunt decipere ſecum contrahentes, ad dimidium iuſti precij. Nec dubium eſſe poteſt, cùm omnis eorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vita ad quæſtum ac diuitias adornata ſit, illos earundem occaſione turpia plurima & dignas ſupplicio fraudes committere. Nulli enim ſine fraude diteſcunt: & vt Auguſtinus ait: lucrum habere non poterit qui fraudem non commiſerit. Et plenius æquo.

Laudat venales quas vult extrudere
merces.

Et alius Poëta canit.

Periurata ſuo poſtponit numina lucro
Mercator, ſtygiis non niſi dignus
aquis.

Hic emit, ille vendit, hic portat, ille aſportat, hic creditor, ille debitor, hic ſoluit, ille recipit, alter rationes ſcribit, omnes autem peierant, fraudant, fallunt, nec animæ, nec corporis, nec fortunæ vllum periculum excludunt, modò lucrum ſperent, nec cognationes, nec affinitates, nec amicitias vlla fide niſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſola vtilitate colunt, ſicq́; omnes per omnem ætatem, poſt lucrum, poſt diuitias accurrunt, ac ſi alibi laborum requies vitæq́; ſolatium nequeat inueniri. Sed interim horum multi experiuntur, quòd quantò magis laborent & ſoliciti ſint, tantò magis facultatum faciant iacturam, ac interdum naufragijs, interdum flammæ voragine, interdum alijs ſuboriuntibus infortunijs, in momento temporis amittunt, quod tanta ſolertia ac diligentia conquiſierunt, quod tempeſtiuitas quærendi & perdendi, tempeſtiuitas cuſtodiendi & abijciendi. *Hæc igitur tempeſtiuitas nobis in mentem venire debet, vbi videmus aliquibus quaſi citra omnem laborem affluere bona, econtrà autem, alijs etiam omnia conantibus, bona decreſcere, ac ſtatuamus hoc ideo permittere DEVM, vt diſcamus omnia è manu ipſius petere.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Tempeſtiuitas ſcindendi & conſuendi. *Cùm opifices* D E O *curæ ſint, is enim gratiam illis confert, vt artes manuarias diſcere poßint, exercere atq; ex illis ſe alere. Docet & illos fruſtra laborare, qui tempeſtiuitatem non ſpectant. Quare & opifices & artificia exercentes, fruſtra ſe macerant vt rem familiarem augeant, ſine* D E I *auxilio. Qui enim operas ſuas aggreditur ab inuocatione & ſpe adminiculantis* D E I, *ille accommodatißimam nactus eſt tempeſtiuitatem, & in opificio ſuo proficiet.*

Similiter & tempeſtiuitas tacendi & loquendi, *id eſt, ſermo ipſe cuius tam eſt neceſſarius & tam latè patet vſus, non eſt quouis tempore vel habendus vel retinendus: quod qui diligentißimè non obſeruat, vt infinitis commodis ſeipſum priuat: ſic plurimis ſeſe calamitatibus expo-*

exponit. De hoc paradoxo valde multa ſcripſerunt philoſophi, qui ante omnia commendant ſilentium, cuius laus ex Zenonis dicto cumprimis præclara eſt. Regios enim legatos Athenis conuiuio exceperat quidam, adhibitis etiamnum philoſophorum plæriſq;. Cùm autem (vt aſſolet) multa hinc inde dicerentur, Zeno interim tacitus ſingula obſeruabat: tum legati feſtiuiter ſubblandientes atq; propinantes etiamnum: de te verò inquiunt, Regi quid renunciari iubes? At is, ſenem à vobis Athenis perſpectum, qui inter pocula ſeruare ſilentium poßit &c. Non malè ille. Qui enim cuſtodit os ſuum cuſtodit animam ſuam: qui verò inconſideratè loquitur ſentiet mala. Nec minus profectò oratorium eſt tacere quàm dicere. Loquendi temeritatem non cordis modò peruigili cura, ſed & dentium excubijs in ore

collo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*collocatis, circumſcripſit natura obſepi-
tíq́;. Ac laudi eſt facundia, ſed inanis
verborum ſonitus, nulla ſubiecta ſen-
tentiâ nec ſcientiâ, vicio non caret vel
maximo. Nam* ἀχαλινοῦ ςόματος, *id
eſt, oris effreni tandem infelicitas occu-
pat. Adde quòd quibus multa effutire
moris eſt, aut falſa loquuntur aut ſu-
perflua, vel (quod verius) vtraq́;, quæ
ſanè ab hominis dignitate aliena. Pro-
inde Simonidis ſententiæ firmiter inhæ-
rendum, quem dicere ſolitum accepimus,*
ὅτι λαλήσας μὲν πολλάκις μετεννόισε, σιω-
πίσας δὲ οὐδέποτε, *id eſt, locutum eſſe
pænituit ſæpe, tacuiſſe nunquam. Ac
idem ferè & Metellus ſenex, inſtante
ſiquidem quopiam & quid eiuſmodi ef-
flagitante: Si inquit tunicam huius con-
ſciam arbitrarer, eueſtigiò exutam con-
cremarem. Equidem ſicuti Monas, id
eſt vnitas, ſuos minimè limites egredi-
tur,*

tur, ſed omnino vnum perſeuerat manetq́, vnde & Monadi nomen inditum. Dyas verò, id eſt, dualitas principium eſt differentiæ indefinitum: ſtatim enim à ſe deficit, duplicatione in multitudinem abiens: Conſimili ratione ſermo, ab vno primoq́ recedens, verè arcanus eſt ac dicitur. At ſi alteri communicetur, iam famæ ordinem ſubit. Nam Poëta nobilis ἔπεα πτερόεντα, *id eſt, verba dixit eſſe alata volatiliaq́. Et nauem quidem ventis abreptam anchoris infrenamus ad rapiditatis hebetandam vim, ſermo ex ore velut porta excurrens, ſtationem nanciſcitur nullam: Neq; (vt Græci dicunt)* ἀγκυροβόλειον, *id eſt, anchoræ tactum habet.*

VERS. VIII.

Tempeſtiuitas amandi, & tempeſtiuitas odio habendi, tempeſtiuitas belli, & tempeſtiuitas pacis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VLtima combinatio repugnantiæ, ab amicitia & odio, bello & pace deſumpta. De priore inquit, tempeſtiuitas amandi ſcilicet parentes, vxores, filios, propinquos, magiſtratum & ſuperiores, quando curſum rectæ viæ non impediunt. Et tempus odij, id eſt, ad modum odientis ſe habere quando flagitant contra DEVM, vel à vitæ recto curſu impediunt. Sic Chryſanthus denegauit obedientiam patri volenti, vt Chriſtianam fidem abnegaret, ac ideo ſplendidum conuiuium apparanti, adhibitis quinq; formoſiſsimis puellis, vt his illecebris facilius filio defectionem perſuaderet. Quæ cùm accubuiſſent, Chryſanthus ardenti pectore DEum inuocare cœpit, ne blandis iſtis illecebris ineſcatus, caperetur, fidemq́; amitteret. Quare & illico puellæ ſomno oppreſſæ, nec cibum nec potum capere poterant. Huc illud:

opor-

oportet DEO magis obedire quàm hominibus. Et memorabile eſt reſponſum Socratis quod extat in Platone: ἐγὼ ὑμᾶς ὦ ἄνδρες ἀθηναῖοι ἀπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν, *id eſt, Ego quidem vos veneror & amore complector viri Athenienſes: ſed DEVM tamen magis quàm vos reuereor & colo. Sic & Antigona apud Sophoclem ait: magis obtemperandum eſt Dijs, apud quos diutiùs manendum erit quàm hominibus, cum quibus admodum breui tempore viuemus.*

Tempeſtiuitas belli & tempeſtiuitas pacis. *Cùm ſanè longè præſtet legibus frænare libidinem, religionem rectam retinere, iure & verbis potius quàm armis decernere, vltima hæc additur tempeſtiuitas, vt cogitemus quæ quantæq; calamitates vel ambitiosè, vel temerè,*

vel

vel auarè atq; iniquè motis bellis non neceſſarijs afferantur, eaq; de cauſa quoquo modo poſſunt homines bello pacem anteponant. Etſi autem Saluſtius & alij, in bellis fortunam dominari dixerunt, quæ genti vel imperatori alicui nunc propitia nunc infeſta ſit: tamen nos CHriſtiani ſcimus hæc à DEO pendere, citra cuius prouidentiam ne paſſeres quidem pereunt. Qui igitur intempeſtiuè moliuntur bella, tantum abeſt vt victores euadant, vt etiam ſe conijciant in ingentia mala. Cyrus quòd eâ ſolum de cauſâ Maſſagetis bellum intulit, vt à Schyticis incurſionibus Aſiam tutam efficeret, dum periculum à prouincia vult auertere modo iniuſto & παρὰ καιρὸν, ipſe iudicio DEI iuſto in periculum ſuæ ipſius vitæ incurrit. Et Valerianus Imperator qui propter iuſticiam & fortitudinem, cùm ſenatui

tum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tum exercitibus charus Imperator creatus eſt: poſtea verò à Mago Ægyptio incitatus & perſuaſus, cùm victimas humanas mactauit tum Eccleſiam perſecutus eſt, ideoq́; iuſto DEI indicio factum eſt, vt bello ſuperatus, ac eo Sapores Perſiæ Rex diu quoties equum aſcenderet, ſcabelli vice vteretur, qui ei tandem in vltima ſenecta cutem à ceruice ad pedes detraheret. Ac non diſſimile exemplum extat de ſuperbia Caroli Ducis Burgundiæ, qui ab Imperatore poſtulans ſibi dari titulos regnorum Siciliæ & Hieroſolymitani, vicariumq́; generalem imperii ſe inſtitui petens, quibus ab Imperatore denegatis, multa mouet non neceſſaria bella, ac tandem anno 1476. cæco non ſolùm affectuum impetu & mente fatorum ignara: Sed etiam ſtulto rationis DEVM non timentis iudicio, cùm putaret ſe ſequi maximè

S ſaluta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſalutaria, & laudam ſuarum commodas occaſiones promouere, in perditionem ac ruinam ſe præcipitauit. Hæc exempla ſunt propterea conſideranda, vt non ſolùm fortunæ volubilitatem atq; inconſtantiam, verumetiam iudicia DEI obſeruemus. Quare qui verè ſapiens, ſuſpecta habeat omnia opera ſua, ac tempeſtiuitatem rerum gerendarum menti ſuæ inſculpat, & timeat Dominum in omnibus viis ſuis.

VERS. IX.

Quid igitur ſuperſtes & permanens obuenit operanti ex eo, in quo ipſe laboret?

DEſcriptis contrarietatibus ac repugnantiis, in quibus diſputauit de diuerſitate temporum & varietate mutabilium rerum, ſequitur συμπέρασμα. παρεκβάσεως *in quo docet laborantem circa res*

ca res humanas, nihil plus cæteris habiturum, quandoquidem & aduerſa & proſpera omnibus ferme communia ſint, præcipuè verò mortalis huius & caducæ vitæ interitus. Hæc autem omnia hactenus dicta, non ſic accipienda ſunt, quaſi Salomon velit omnia à neceſſitate abſoluta euenire, ſed potius vt hæ minutæ actiones documento ſint, nihil quicquam in noſtra poteſtate eſſe: Sed omnia præpotenti manu DEI dirigi, ideoq; εὐκαιρίαν in omnibus vitæ humanæ negociis, ab ipſo ſolo expetendam eſſe. Nec hæc tam diffuſè à ſpiritu S. recitantur, vt prorſus ocio torpeſcamus & aſſam columbam, quaſi hianti ore aduolantem expectemus: Sed vt in omnibus actionib: quas ſuſcipimus, ab omni ſuperflua cura & intempeſtiua ſolicitudine abſtineamus, & ſoli Domino incrementum ac opportunitatem committamus, cumq; ipſo omnia incipiamus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. X.

Vidi anxiam ſolicitudinem, quam DEVS indidit hominibus, vt in ea affligantur.

Ἐπάνοδος ad deſcribendam hominis vanitatem, quâ fit, vt etiamſi ſciat & videat omnia in manu DEI eſſe, non tamen ceſſat ſibiipſi afflictionem comparare. Etenim DEO ſic hominis improbitatem, vlciſcente, omnia in quibus mortales ſupra modum ſese excruciant, ad exagitandos eos aculeis venenatis armata ſunt. Et malignus Dæmon, qui ab initio mundi, vſq; ad finem nocendi ſemper eſt auidus, ringenti ore ſeculum hoc circuit & immodicè contendit, ſi qua occaſione natâ, creaturam DEI perdere poſſit, quare & varias cogitationes, deſideria, curas ac ſolicitudines, quibus diſtrahuntur ac diuiduntur hominum

num mentes ſuggerit, vt rerum fluxa-rum deſiderio occupatæ, ἐυσεβεῖν καὶ ἐλα-τρέυειν τῇ κτήσει παρὰ τὸν κτήσαντα *Rom. 1. malint, cùm potius omnes vniri ac colligi in dilectionem DEI, ac ex creaturis ſolùm mirari ſapientiam & bonitatem DEI deberent.* Vt affligan-tur in ea, *id eſt, iuſto ſuo iudicio eis diſtenſiones ſiue afflictiones immittit. Quia enim populus iſte contempſit aquas Siloë, quæ cum ſilentio fluunt, adducet ſuper eos Dominus aquas fluminis fortes & multas: id eſt, quia dedignantur eſſe contenti ea conſolatione, quam Dominus dat, ſed ſuis ſtudiis alta quærunt, iuſtè permittit DEus vt vbiq; inueniant af-flictionem, & ab ærumnis huius vitæ tranſeant ad æternas miſerias. Sic quia Sarraceni olim nolebant amplecti pro-miſſiones de CHriſto, & firmiter ſta-tuere non alium expectandum. Ecce*

Mahometi impoſtori anno 630. ſe in Arabia prophetam iactanti, creditum eſt incredibiliter. Et quanquam in multis ſuperſtitionum generibus euidens ſit humanæ mentis cæcitas, tamen in Saracenis vel euidentiſſima hominum cæcitas apparet, qui etiamnum hodie hominem animalem & impurum ita colunt, venerantur & adorant, vt nulla religio iam latiùs pateat & plura hominum corda occupet. Sic enim illudit Satan in cordibus eorum qui pereunt, ac tanta eſt errorum efficatia.

VERS. XI.

Cuncta fecit Deus bona in tempore ſuo, etiam ipſum mundum tradidit cordi (diſputationi) eorum, nemo inuenit opus quod fecit Deus à principio ad finem.

πρόληψις Cuncta fecit Deus bona in tempore ſuo. *At ſuperius dixit om-*

nia vanitatem eſſe. Hinc inferri poteſt: Si omnia vana, ſequitur quòd nullo modo bona eſſe poſſunt. Reſpond. Diſtinguit Salomon ac oſtendit omnem vanitatem ex vitio hominum eſſe, non autem ex vitio rerum. Omnia igitur quæ mala videntur bona fecit Deus, & vel ad gloriam ac vtilitatem bonorum, vel ad vindictam malorum. Sic Eccleſiaſt: 29. Aqua, ignis, ferrum, omnia hæc ſanctis ſunt bona: Econtrà ignis, grando, fames & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt. Quòd itaq; miſeriis & calamitatibus vbiq; implicemur, non Deus in culpa eſt, ipſe enim paratus eſſet ſemper benefacere iuxta illud: Non eſt voluntatis meæ mors impij, Ezech. 18. Sed nec ipſæ res in culpa ſunt. Videt enim Deus cuncta quæ fecit, & erant valde bona. Præterea cunctis etiam rebus atq; negociis vniuerſis, idoneum ſuum tempus atq;

opportunitas ſcitè deſtinata eſt. Nos igitur ipſi in culpa ſumus, primò quòd horam & tempus non expectamus à Deo, ſed noſtra curâ præuenire volumus. Sic riſus bonus eſt, ſed ſuo tempore id eſt, cùm eum Deus offert. Matrimonium quoq; bonum eſt, ſed etiam ſuo tempore, id eſt, cùm Deus copulat. Nos autem tempus hoc non expectamus, ſed noſtra curâ præuenire volumus idq; inconſulto Deo, ideo in omnibus rebus inueniemus afflictionem. Secundò ideo etiam afflictionem inuenimus, quia eam in corde nobiſcum circumferimus. Vbi enim peccatum eſt ibi maledictio, infernus & omne malum. Qui igitur maledictionem ſecum portat, quid mirum quòd vbiq; afflictionem inueniat? ſed de ea addit: Etiam ipſum mundũ tradidit cordi eorũ. *Altera pars diſtinctionis: Res quidem cunctæ adeo bonæ ſunt, vt nihil amplius*

poſsit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

poſſit in ipſis deſiderari ſed hominum ambitioſiſſimæ curioſitati & impatientiæ infenſus Deus, eorum mentes hoc delirio mulctauit, vt ſe quæſtionum & diſputationum labyrinthis affligant, atq; ex libro naturæ materiam contradictionis de creaturis & creatore, infinitis modis arripiant. Quare & ſapientes mũdi, literis & ſyllabis huius libri adhærentes, id eſt, in creaturarum contemplatione tantùm vacantes, longiſſimè à vero huius libri fine recedunt. Interim autem ex hoc & ſimilibus locis, quod à philoſophis de mundi æternitate pari ſtultitia & impietate traditum & creditum fuit, facilè reuincitur. Nam ſi vanitati & interituj res iſtas viſibiles obnoxias eſſe, ex earum inconſtantia & ſingulorum interitu atq; occaſu animaduertiſſent veteres philoſophi, aut ſi rerum cunctarum authorem & moderatorem de his loquen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tem docentemq́; perituras eſſe admitterent, minùs repugnantibus ſed facilioribus quàm hactenus ſe pæſtiterint, ijs vteremur. Hominibus autem Dei ignaris, quia magis arrident humanæ rationes & ex vita quotidiana ſumptæ, facilè Deo non ducente errorum chaos pariunt. Quamobrem quum ſacrarum literarum dogmata multa tribuunt epitheta tempori, quod ad ſuam tendit cataſtrophen, ſicut nos diuina monent oracula, longa ſeries annorum tantummodo eſt intelligenda, non autem quæ fine caret æternitas, quæ nulla in tempore eſſe poteſt. Præclarè ac perſpicuè hic noſter Eccleſiaſtes conuincit philoſophantium deliria: vanitatem rerum iſtarum omnium aſpectabilium arguens, ex ipſarum inſtabilitate & inconſtantia. Nihil enim fluxi & caduci habet æternitas, quare cùm ea quæ ſunt inſtabilia nequaunt eſſe æterna,

quia

quia firmitatis nihil habeant, quis tempus aut cœlum iure dixerit eſſe perpetuum aut æternũ? Perpetui quidem voce vtimur in motu cœli explicando, & perpetuo motu cœlum ferri ac voluj dicimus: Sed non eò fit, vt cœlum aut eius motum perpetuum, id eſt, æternum dicamus aut affirmemus. Ita enim in hac dicendi ratione, perpetuum cœli motum dicimus, quomodo perpetuam orationem hoc eſt, non interruptam. Sic ergo intelligimus cœli motum perpetuum, hoc eſt, irrequietum nec interruptum, quodq́ non ante moueri deſinet, nec ſuam intermittet conuerſionem, quam contigerit reuelatio filiorum Dej, quemadmodum hoc idem monſtrat Apoſtolus Rom. 8. inquiens: Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum DEI expectat, vanitati enim creatura ſubiecta eſt non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe &c:

Hæc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Hæc quidem ſunt quæ diuinitus exponuntur ab Apoſtolo, certiſsima omnino & his conſentientia quæ ponuntur ab Eccleſiaſte, quibus nos reuocat ab iſtarum rerum fluxarum, quibus nimium ſumus affixi ſtudio, ad Dej ſerium timorem. Nemo inuenit opus quod fecit Deus à principio ad finem. ἐκ τοῦ ἀδυνάτου τὸ ἀχρήστου *colligit. Nemo aſsecutus eſt quod fecit Deus à principio ad finem, Ergo rerum abditarum inueſtigatio impoſsibilis eſt, ac per conſequens inutilis. Antecedens patet. Nam à conſilio diuino tantùm abſunt homines, vt ne quidem vnicum diuinæ prouidentiæ opus prout illud & inchoatur & perficitur, miſeri mortales vlla ſagacitate comprehendere & aſsequi poſsint, multò minùs intelligant rationem operis ſiue cauſam, quare ſcilicet hoc fecit Deus, illud non, vel quare hoc ita, illud verò aliter. His aſcribe*

ſcribe ipſas opinionum incertitudines & velitationes infinitas, quas vt maximè certas illi contendebant, vt de principijs, de natura mundi, quem alij generatum eſſe & corruptibilem, vt Anaxagoras ac alij finxerunt, alij generatum quidem, ſed æternũ fore vt plato, alij nec ortũ nec interiturũ, vt Ariſtoteles. Quid? quòd alij dicunt mundum eſſe Deum, alij animal. Alij eſſe plures & infinitos mundos ex atomis infinitis ac concurſione fortuita factos. Item de centro mundi multæ ſunt digladiationes, quòd alij dixerunt eſſe terram, alij non terram ſed ignem vt Pythagorici, propter ignis nobilitatẽ & rerum conſeruationem. Alij dixerunt terram quidem eſſe in medio, ſed moueri circa medium ſuum, id eſt centrum &c: De Dijs quoq; & natura Deorum magna diſſenſio eſt. Alij enim negauerunt eſſe Deos vt Diagoras, qui

ob

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ob hoc dictus eſt ἄθεος. Alij dubitauerunt vt Prothagoras, alij dixerunt eſſe quidem, ſed non curare mortalia vt Epicurus. Alij & eſſe & curare vt Stoici. De anima digladiantes & diſſentientes philoſophorum ſententias recitare, fortè magis tædioſum quàm inutile foret. Sed ex his paucis liquidò conſtat nihil certi, nihilq́ veri, in tot opinionum barathro definitum eſſe, ſed potiùs cùm vnum eſſe ſolum Deũ, omnipotentẽ & æternũ omnium rerum creatorem, ac earundem diſpenſatorẽ credendũ ſit, reciſis & repudiatis iſtis falſis de talibus rebus per profanorũ authorum libros ſparſis opinionibus, agnoſcamus nos homines eſſe & tenebras atq; impotentiam humanam, tum & ingeniorum noſtrorum tarditatem: ac ſimul ignorantiæ & vicioſitatis remedia diſcamus è verbo Dej petere. Ita fiet vt verè ſapiamus & in donorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Dej contemplatione ſine peccato verſemur.

VERS. XII. Cap. v. 18

Itaq; cognoui nihil obuenire melius hominibus, quàm vt lætentur & bonis ſuis fruantur in vita ſua.

Conſectarium eſt ſuperiorum: Si ſtudium curioſorum & creaturis adeo ſeruientium ac ſeſe macerantium, diſputando & inquirendo, quibus cauſis hæc & illa contingant, inutile ac impoßibile fuerit. Sequitur optimum eße vt homo colonus ac hoſpes huius mundi à Deo conſtitutus, ſpe perpetuæ in his terrarum ſpacijs felicitatis ac beatitudinis abſcißa, quantum poteſt bene faciat in vita ſua, nec fruſtra congregando magnas opes, aut rerũ impoßibilium imperueſtigatione torqueatur, ſed contentus ſit victu & veſtitu, fruatur præſentibus, ac læto iucundoq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cūdoq; animo ſine ſolicitudine & cura futurorum viuat. Exiſtimans ſe nihil amplius de labore ſuo lucrari poſſe, quàm cibum & potum, & ſi quid de opibus ſuis in bonis operibus ſuis expenderit, hoc ſolum Dej donum eſſe. Sed verum eſt prius, ergo & poſterius. Antecedens ſuperiùs patet, ſed conſequens in hoc verſu eſt, quod tamen cum hac limitatione intelligendum: Non hic diſputari de inſano mundi gaudio de quo Eſai: 22. Manducemus & bibamus, cras autem moriemur. Illud enim non tam indecorum quàm indignum hominis natura eſt, & maximè in verbo Dej damnatur. Iuxta ἀναγωγὴν autem verus cibus, quo oblectari debeat homo eſt caro Chriſti, & verus potus ſanguis eius, ſicut ipſe dominus ait: qui manducat carnem meam & bibit ſanguinem meum in me manet & ego in illo. In hac

ergo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ergo cibi & potus ſpirituali recreatione maximè lætari debemus, & nec ſolùm in myſterio: ſed etiam in lectione ſanctarum ſcripturarum, vbi paſcamur & potemur de ligno vitæ quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum.

VERS. XIII.

Sed etiam quod quiſpiam comedat & bibat & bonum videat, donum DEI eſt.

ALia prolepſis de vſu donorum DEI & bono quod ſequitur ex labore, quod nemo ſibi arrogare debet, cùm vt res ipſæ, ſic iſtud ſingulari DEI beneficio donatur. Quod igitur lucis huius vſura, & rebus ad alendum iſtud corpus comparatis, quiſpiam ſuo munere defunctus potiri ac frui poteſt, DEI muneris eſt, ac proinde tam iſta

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſunt ab vno illo expetenda & expectanda, quàm vbi hæc obtinueris, gratiæ ſunt illi habendæ & ex voluntatis illius præſcripto, illis vtendum. Hunc verſum confirmat primò quotidiana noſtra precatio, in qua quotidie orando dicimus, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: & teſtimonia ſcripturæ, Iohan. 15. Sine me nihil poteſtis facere. Eſai. 26. omnia opera noſtra operatus es in nobis domine. Hoc qui ignorant, non tam nullum laborum percipiunt fructum, quàm pænas & animi acerbitates referunt incredibiles. Huius verſus vt ſuperioris vberiorem explicationem pete ex 24. verſ: cap. 2: Interim ſemper ſit in conſpectu dictum Iob: Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſit nomen Domini benedictum. Si potens, ſi diues, ſi animo præſtans, ſi doctus es, ſi ſanus es & robuſtus, cogi-

tes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tes hæc dona DEI eſſe, DEO gratias age, nec intumeſcas, quia qui dedit citius momento auferre poteſt.

VERS. XIIII.

Noui quicquid facit DEVS ſemper fore, nec poſſe ad illud addi nec detrahi, DEVS autem ſic agit vt homines ab eius conſpectu timeant.

QVia multum intereſt tenere, quanta ſit differentia inter DEI & noſtra opera. Tranſitio eſt à vanitate humanorum operum, ad conſiderationem operum DEI, in qua de eorum conditionibus & cauſis diſſerit. Nam cùm anteà dictum ſit alias res ab hominibus vltrò ſuſcipi, artificio & induſtriâ perficiendas, alias, DEVM naturæ legibus conſtrinxiſſe, diſputatis prioribus aggreditur alteram diſtinctionis

 partem.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

partem. *Ac cùm earum rerum aliæ in conſpectum humanum non cadant, aliæ quidem viſui obnoxiæ ſint. De viſibilibus deinceps aget. Et cùm harum quidem aliæ ſemper eodem modo perdurent, vt Terra, Cælum, Sol, Luna, aliæ verò per ſucceſsionem ſeruentur in ſpecie, vt homines, plantæ & ſimilia, ideo inquit:* Noui quicquid facit DEVS *Scilicet, creando, diſponendo, propagando, recreando, gubernando & conſeruando*: Semper fore *ſcilicet, in generibus ſingulorum, non in ſingulis generum.* Nam *ſingularia corruptioni ſubiacent & generationi:* γένη δὲ καὶ εἴδη ἀγέννητα καὶ ἄφθαρτά ἐστι *id eſt, genera & ſpecies ingenerabilia & incorruptibilia ſunt. Quare & tenendum, quòd quædam creaturæ perſeuerent eadem numero, vt corpora cæleſtia elementaq́; quæ ſemper perſeuerabunt, quantum ad eſſentiam, licet*

licet renouationem expectent quò ad formam id eſt, decorem exteriorem in aduentu iudicis. Secundò aliqua, eadem, ſpecie, vt homines, animalia, plantæ. Ac poſtremò non tam ipſæ res permanent, quàm ipſa DEI ordinatio in rebus. Permanent quoq; ita temporum ſucceſſiones ac operationes creaturarum, vt neq; apponere ad ea, quæ in mundi conditione DEVS creauit, cùm eiuſmodi compoſitio perfecta ſit & indeficiens, ſed neq; ab ea quicquam vt superuacaneum detrahere quis poſſit, multò minus conſilium DEI impedire, contra quod omnis noſtra ratio ac fortitudo ſtraminea exiſtit.

Sed de fine rerum conditarum, additur elegans ſententia & aureis literis ſcribenda, nimirum DEVM cuncta certa ratione moderari, eademq; iubere humanis vſibus ſeruire, vt homines hæc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

videntes, intelligant eſſe prouidentiam DEI & timeant à facie Iehouæ, dum ex rerum æqualitate, curſu, ordine atq; conſtantiâ, agnoſcunt creatorem Deum omnipotentem. Sic Lucianus Antiochenus presbyter, ad præſidem Antiochenum dixit: Interrogatus enim cur ipſe laudem & admirationem ſapientiæ obtinens, faceret ſe participem iſtius ſectæ, quæ omnium rationi refragaretur, hoc eſt, chriſtianæ. Reſpondit ſe primùm ex omnium rerum ordine atq; pulchritudine vniuerſi, in huius ſectæ κοινωνίαν incidiſſe, ac deinde ex huius doctrina de DEO, ipſum Deum authorem omnium eſſe, ſe deprehendiſſe, cui reniti nequaquam fas eſſet. Ac Machabea illa ad filium: reſpice cœlum & terram, & fiet vt non timeas carnificem hunc ſed Deum. Non igitur ordinem ſuum ab vllo impediri permittit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vt totus mundus agnoſcat illum ſolum eſſe Deum, cui ſit imperium in cœlo & in terra, ipſi ergo gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

VERS. XV.

Id quod fuit iam eſt, & quod futurum eſt iam fuit, & quod propulſum eſt, DEVS requiret.

AMplificatio ſuperioris per ſimilitudinem ſumptam à ſphera cœleſti quæ moderatur tempora: ſicut tempus ipſum reuoluitur, quod omnia continet, ita & ea reuoluuntur quæ ſunt in tempore. Hinc fit, primùm, vt DEI prouidentiam ex ipſo vno, quòd temporum viciſsitudines quantumuis inſtabiles nobis videantur: tamen DEI manu iſtam rotationem regente & conſtanter omnia moderante, efficienteq́ vt quod, illa recurrente rota propulſatum fuerat, in

orbem ſuo tempore recurrat, diſcamus & agnoſcamus, ac deinde ſciamus vniuerſa quæ cernimus, vel fuiſſe, vel eſſe, vel futura. Sic ſol qui nunc oritur fuit antequam nos eſſemus in mundo, & oriturus eſt poſtquam mortui fuerimus. Sic terra ſingulis annis areſcit iterumq́; vireſcit in germine ſuo. Mare fluit & recidit vt refluat, animalia moriuntur & renaſcuntur iterum eiuſdem generis. Homines morte finiuntur & alij pro eis oriuntur. Quare & hac lege creaturarum nihil nouum inueniri poterit, cùm Deus per ſuccedentia tempora omnia reſtauret quæ fuerunt. Hæc ſanè illuſtria teſtimonia ſunt de Dej prouidentia, ex qua quicquid exiſtit, oritur & perficitur etiam omnibus hominibus reluctantibus. Etſi autem ſunt authores phyſici qui opinentur ex reuolutione cœleſtium virtutum temperieq́;,

regio-

regionum fœcunditatem mutari in ſteri-
litatem, & ſterilitatem rurſum in fœ-
cunditatem, idq́; adeo, vt vbi nunc eſt
mare, aliquando terra, & vbi terra,
illic maria fuiſſe coniectent. In quod
argumentum ex fide dignis hiſtoricis,
licet pauca adijcere. Ariſtoteles narrat,
Troianorum temporibus Helladen Ar-
giuorum, ſtagnantem fuiſſe eoq́; ſteri-
lem, Myceneam autem mirè commodam
& feracem: poſteà verò vice verſa
hanc ſtagnantem effectam, illam ſicca-
tam & cultam. Et aliquando emerſiſſe
terras, eaſdemq́; coli cæptas, vbi anteà
fuerant aquæ: rurſus aquas profluxiſſe
& omnia occupaſſe, vbi anteà habitabi-
les fuerunt regiones, non eſt difficile ex
philoſophis, hiſtoricis, poëtis comproba-
re. Noſter Tertullianus in Apologetico
& libro de pallio, multa habet præſenti
loco accommoda. Rhodos ac Delos inſulæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

in mari ſubitò emerſerunt. Cycladibus aliæ atq; aliæ paulatim inſulæ adiunctæ ſunt. Homerus Odyſs: lib: 4. aſſeruit, à Pharo inſula in Ægiptum noctis & diei curſum fuiſſe, quod vniuerſum ſpatium continenti nunc eſt agglutinatum. Qua de re etiam Pomponius Mela lib. 2. & Lucanus lib. 10. Herodoto ſi credimus mare quoddam ſupra Memphim, vſq; ad Æthiopum montes omnia occupabat. Idem teſtatur, id alluiſſe templum Dianæ Epheſinæ. Contrà quicquid inter oppidum Rhegium & Ciliciam eſt, id olim vaſta erat terra, nunc amplum fretum eſt, multis authoribus id teſtantibus: nempe Tertulliano in Apologetico, Solino, Iuſtino lib. 4. Virgilio Æneidos lib 3. Silio Italico lib 14. Philo in lib. de mundo, tres vrbes, Ægyram, Buram, Helicen, vehementi maris impetu abſumptas teſtatur. Quin & Atlan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tis inſula (quemadmodum in Timæo ſuo meminit plato) cùm aliquota Aſiæ atq́; Aphricæ portione, diem vnum noctemq́; factis terræ motibus & portentoſis diluuijs ſidens, repentè à mari eſt condita: quod mare eo caſu voraginoſum & nequaquam deinceps nauigabile factum eſt. Ex quibus facilè eſt intelligere, eiusmodi inſignes & memorabiles terrarum ac feracitatum mutationes non rarò fieri. Quæ enim mutatio facta ſit in Chanaan & multis alijs locis dictum eſt. Ad hoc autem ſciemus naturam rerum infirmis elementis ſubiectarum, fragilem eſſe & corruptionibus ac mutationibus expoſitam. Nec quicquam tam ſplendidū & magnificū, quod non redigatur ad nihilum & in contemptum veniat, omnia veteraſcunt vt veſtimentum, Dominus ſolus manet

immu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

immutabilis & qui in eo ſunt, vnum cum illo facti. In Aſia, Aphrica, alijsq́ memorabilibus locis iam multa iacent neglecta, infrugifera & deſerta, quæ vix ſerpentibus in alimentum ſufficiunt, vbi tamen olim fuerunt ingentes ciuitates & populoſiſſimæ, vbi igitur iam eſt Babylonia? vbi Niniue? vbi Thebæ? vbi reliquæ de quibus tam magnificè loquuntur hiſtoriæ? Ecce rerum humanarum miſeram conditionem. Quid miſeri extollimur? Quid cæci inflamur in tam caducis rebus? Babyloniæ vrbis altitudo & amplitudo nota eſt, ſed vbi fuerit ignoratur locus, eſt iam habitatio Syrenum, draconum, crocodilorum & venenatarum aliarum ferarum. Dic mihi campum vbi Troia fuit, & eris mihi magnus Apollo? Ægyptus quæ Nili exundatione paradiſus erat, iam laudes ſuas non tuetur, nec

reſpon-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

reſpondet colonis ſuis. Quem in modum, omnia ſpherica reuolutione mutari hoc in verſu tum alijs pluribus, & ſuperiùs etiam Eccleſiaſtes noſter tradidit. Sed tales rerum humanarum circulos introducit & inſtaurat Deus, tantùm vt ſuam ſapientiam & potentiam conſpicuam faciat, ac proinde ab omnibus timeatur.

VERS. XVI.

Vidi præterea ſub ſole locum iudicii, ibi Scelus, & locum iuſticiæ, ibi ſcelus.

ALia ἀπόδειξις vanitatis & inſtabilitatis vniuerſi, ab obſeruatione exemplorum, quæ in huius vitæ curriculo, quàm plurima ab ipſo animaduerſa ſunt, ex quibus, omnes magis ac magis intelligunt quantoperè hallucinetur, qui in vlla re mundana quærit in quo con-

qui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quieſcat. Vidi præterea (*inquit*) ſub cœlo locum iudicij, ibi ſcelus. *Argumentum eſt à contradicentibus finibus.*

Si propter quod Deus nihil non agit in effectum non producitur, ſumma impietas & ſummum ſcelus eſt, quod huiuſmodi Dej actionem impedit.

Sed Deus nihil non agit vt timeatur, quanquam tamen minimè timetur.

Ergo ſummum eſt hominum ſcelus & ſumma vanitas. Conſequentia manifeſta eſt ex contextu integri verſus. Deus potentiam & ſapientiam in omnibus operibus ſuis conſpicuam fecit vt timeatur, & eò quidem in illuſtribus perſonis, quas excellentiore ſapientia ornauit. Sed hîc Salomon diſputans de vniuerſi vanitate, conqueritur ſe inueniſſe impietatem & iniuſticiam nedum in profanis negocijs, ſed etiam in loco iudicii, *vbi maximè timor Dej vigere debuit.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

buit. Ac locus iudicii & iuſticiæ, *ſunt &*
debent eſſe curiæ principum, prætoria,
cancellariæ, conſiſtoria & alia diſce-
ptandi cauſas loca. Huiuſmodi Deus
mandat in ſuo verbo: Audite principes,
nonne veſtrum eſt ſcire iudicium? item
diligite iuſtitiam qui iudicatis terram
&c. Ne igitur perfunctoriè hanc lecti-
onem percurramus, breuiter nata occa-
ſione ex hoc loco, pauca notabo de offi-
cio magiſtratus: ac deinde quæ præci-
puæ virtutes in principe perſona eluce-
re debeant. Primùm itaq; ac potiſſi-
mum officium magiſtratus requirit, vt
ſit cuſtos vtriusq; tabulæ decalogi, hoc
eſt, vt veræ religionis & doctrinæ
curâ afficiatur, vt curet populum rectè
doceri ac erudiri in verbo DEI, atq;
in hoc, omni ſtudio incumbat, vt ſana
verbi doctrina propagetur, gloria Dei
illuſtretur & regnum Dei amplificetur,
At

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

At den reene Lærdom om JEſu Chriſto hans vilie oc velgierninger maa Attig hoſſ alle bliffue dreff- uen vforfalſkedt. *Hoc autem fieri non poteſt, niſi & docentibus & diſcentibus ſtipendia decernat, Eccleſias & Scholas præclarè conſtituat &c. Hoc eſt ſummum officium gubernatoris, quod ſi omiſerit nullum vnquam in vocatione ſua ſucceſſum habebit, ac tam prætoria quam cancellariæ peſſum ibûnt. Quod autem hoc ſit præcipuum officium Regum & principum & omnium qui ſedent ad gubernacula Reipub: teſtatur ſacra ſcriptura. Sic enim ſcriptum eſt Eſaiæ 40: Et erunt Reges nutritores tui & Reginæ nutrices. Vocat Reges & principes nutritores Eccleſiæ, eò quod præbent illi hoſpitia, hoc eſt, amant, curant, alunt & fouent pios doctores & illorum diſcipulos. Pſal. 24: Aperite portas*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

portas principes veſtras, & leuamini portæ æternales vt introeat Rex gloriæ. Hortatur gubernatores politicos, vt ſummâ reuerentiâ & ſtudio præcones Euangelij, Chriſti miniſtros recipiant, ament, & omni genere officij proſequantur. Alterum officium politici gubernatoris eſt, vt ſuos ſubditos amet, curet, defendat, vt paternum affectum erga illos induat. **Hand ſkal vere lige ſom en Fader.** Quem titulum libenter audiuit Auguſtus &c: Oppreſſos debet vindicare, maleficos verò punire. In puniendo verò ſeruare illam mediocritatem quæ eſt inter nimium & parum, hoc eſt, debet curare ne aut in crudelitatis, aut nimiæ lenitatis reprehenſionem incurrat. Cæterùm hæc duo officia Rex aut princeps non poteſt tueri, niſi in eo hæ virtutes luceant. I. Amor pietatis, qui eſt regula omnium aliarum actionum & initium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſapientiæ. II. ἐυεργεσία erga ſubditos, non ſæuitiam iniuſtam exerceat, non premat & perſequatur pios Doctores qui acriùs taxant gubernatorum & aulicorum vitia, non crebris exactionibus ſubditos expilet, nec res non neceſſarias moueat. III. Amor iuſticiæ. IV. Prudentia. V. Contatio. VI. Clementia πραότης, ſeu ἐυσπλαγμοσύνη. VII. Odium κολάκων ſeu amor veritatis. VIII. Sobrietas. IX. Caſtitas. De quibus deinceps &c. Harum omnium virtutum mater eſt ἐυσέβεια pietas. Nam & ſi multos Ethnicos gubernatores his virtutibus præditos eſſe legimus: Tamen in pijs gubernatoribus ſunt puriores & expreſſiores. Meminerint ergo concionatores aulici, vt reges & principes ſuos ad harum virtutum ſtudium hortentur ſedulò. Imprimis ad amorem pietatis, clementiæ & ſobrietatis. Commemorent exem-

pla illorum gubernatorū, qui in horribiles calamitates inciderunt propter impietatem, ſæuitiam, tyrannidem ac temulentiam, vt Achab regis Iſräel, Cambyſis, Alexandri Magni & ſimilium. Econtrà oſtendant quàm ampla præmia pietatis, multi pij reges ac principes à Deo tulerunt vt Dauid, Salomon, Ezechias, Ioſias, Ioſaphat, & ſimiles. Agapetus egregium libellum ſcripſit de officio principis, eumq́; dedicauit Imperatori Iuſtiniano, in quo multa præclara & vtilia præcepta principibus tradit, & docet quibus virtutibus illos oporteat eſſe præditos, cum quibus ſocietatem ſui nominis & officij Deus communicauit. Libet igitur vnum & alterum illius dictum hîc aſpergere. τῇ μὲν οὐσίᾳ τοῦ σώματος &c. Id eſt, quod ad corpus attinet nullum inter regem & exteros homines eſt diſcrimen, ſed quod ad dignitatem pertinet,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſimilis eſt Deo. Oportet igitur eum non iraſci vt Deum, nec efferri vt mortalem. Non prohibetur ira quam officij ratio à gubernatore flagitat, ſed ira priuata, ſeu illa animi acerbitas, quâ gubernator ſubditos premere ſtudet, accenſus vel à diabolo qui vehementiùs oppugnat ac tentat ſũmos gubernatores quàm priuatos homines. Alterum verò Agapeti dictum σεαυτῷ τὴν τοῦ φιλάττειν τοὺς νόμους ἐπίθες ἀνάγκην: *Tibi ipſi neceſſitatem cuſtodiendi ſeu ſeruandi leges imponas. Debet enim gubernator ſeu princeps* ἔξαρχος *eſſe in ſeruandis legibus quas condidit, & ſuo exemplo ſubditos ad earum obſeruationem inuitare. Verùm de officio & virtutibus principum multa eruditorum luculenta ſcripta extant, illuc remitto lectorem. Interim hæ & aliæ virtutes vigere debent in magiſtratu, qui vices numinis cœleſtis in terris ſuſtinet.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſuſtinet. Sed annon miſerum hoc & deplorandum eſt? Nuſquam in mundo eſſe plus iniuriarum, & pro timore Dej plus regnare impietatis, quàm in ipſis curijs & cancellarijs, quas non niſi optimorum hominum atq; ipſius iuſticiæ & veritatis ſedem eſſe conueniebat? Vbi obſecro plures expilandi & miſeram plebẽ opprimendi, ac miſerabiliter conculcandi rationes excogitantur? quàm in his ipſis locis, quæ miſerorum & oppreſſorum, perfugium eſſe debebant, aut deniq; vbi maior leuitas aut vanitas quàm in his locis & principũ aulis? In quibus alij ſuadent pacem, alij bellum, alij res ſubditorũ augendas & ornandas (quod rarum eſt) alij expilandas. Quid de ipſis magiſtratibus, qui nunc ſapiunt, nunc delirant?

Quicquid delirant reges, miſeri plectuntur Achiuj.

Hinc iræ, hinc diſcordiæ, hinc bella,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

amicus amicum regis coram rege accu-ſat, calumniatur, vituperat. Rex quid credat incertus eſt. Perſeus frater Demetrium fratrem coram patre rege inſimulauit, ſedit miſerrimus pater iudex inter duos filios &c: Verùm non eſt quòd hîc quiſpiam miretur, Diabolus eſt princeps huius mundi & Deus huius ſeculi. Ideo cùm ſimile ſimili gaudeat, coniungit ſe cum principibus Dijs & Dynaſtis huius mundi. Nam vt cum pauperibus oppreſsis ac deſpectis ſe coniungat nulla ratio, quòd eorum ſocietas ad negocia ſua promouenda parum momenti adferat. Vt igitur principatum ſuum in mundo retineat, & omnis generis mala introducat, ſui ſimilibus, vti impijs principibus & regibus ſe coniungit, donec per eos ſuam voluntatem exequatur, & in locum legitimi iudicij vel patrocinij ſuum virus, vtpote ſcelera

& fraudes ſubſtituat. Ac exempla perfidiæ, mendaciorum & omnium ſcelerum in Dynaſtis, pontificibus Romanis, ac regibus ſemper deprehenſa fuerunt. Item in turcicis Imperatoribus crudeliter interficientibus captiuos & alios. Et ſanè hiſtoria de Iohanne Hußio ac collega Hieronymo Pragenſi, qui ſaluo conductu dato, ad concilium conſtantienſe, anno Chriſti 1414. citati, non longè poſt condemnati & igne cremati ſunt; ex actis concilij, & ex paralipomenis Abbatis Vrſpergenſis chronico additis, nota eſt. Et etiam experientia hodie nimis multa exempla ſuppeditat, ſed fiet tandem quod Seneca dixit:

Vbi non pudor,
Nec cura iuris,
Sanctitas, pietas, fides,
Inſtabile regnum eſt.

Anno Chriſti 1056. Guntherus Can-

cellarius Henrici IIII. Imperatoris, viſionem vidit hanc, Dominum in ſolio maieſtatis ſuæ reſidere, et eleuatum in altum brachium, deſtrictum gladium, magno niſu vibrare et circumſtantibus dicere: reddam vltionem hoſtibus meis, & his qui oderunt me retribuam. Vbi paulò poſt, multi principes mortui ſunt. Ita etiam & his poſtremis mundi temporibus, in quibus multa contra iuſtitiæ ordinem fiunt, dum principes & reges, iniquorū ſcribarum, Secretariorum, moroſorum et inflatorum conſiliariorum, & aſſentatorum turgida ſuperbia circumuenti, libros diuinæ legis abÿciunt, nec iudicÿ, nec iuſticiæ ſartum tectum conſeruant, ſed omnia pro libidine adminiſtrāt, inſontes damnantes & reos abſoluentes: videmus multa et admirabilia Dei iudicia, ne quis exiſtimet nullum Deum eſſe, aut eum non affici curâ rerum humanarum, vel gemi-

tu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tu afflictorum & miſerorum hominum permoueri. Quare vt pacare hominũ animos poſſit, ac oſtendere rerum omnium vanitatem, æternamq́; reſtare vitam, in quâ ſingula ad amuſſim examinari debeant, ideo & ipſos principes mortales eſſe ac vanitati ſubiectos, nec ipſius imperium eos defugere poſſe, quantumuis in miſeros homines ſubinde ſæuiant, docet, dum ad ſuum tribunal eos citat, ab hacq́; mundi pompa ac faſtu euocat. Huiuſmodi Dei iudicium multæ hiſtoriæ declarant[a]*, quæ oſtendunt ſpacio vnius aut paucorum annorũ interuallo, multos principes viros euocatos eſſe. Ac quemadmodum año milleſimo, quingenteſimo vndeſexageſimo, eiusdemq́; temporis ſpacio, obiêrunt Carolus V. Imperator, noſtri* CRISTIANI. IIII. *auus pientiſſimus. Chriſtiernus II. Captiuus. Guſtauus Suecus, duo reges Galliæ, tres*

reginæ, Angliæ, Vngariæ & Poloniæ, tres electores, Treuirenſis, Colonienſis & Palatinus, atq́ multi alij. Sic & vix elapſo biennio, Stephanus Poloniæ Rex, Auguſtus Saxoniæ elector, Illuſtriſsima principiſſa Anna Auguſti coniunx, princeps Anhaldinus & Adolphus Nordalbingenſium & Sleſuigæ dux. Elizabetha Obotritorum principiſſa, ac nunc poſtremò, optimus, clementiſsimus, prudentiſsimus, pietatis ac humanitatis amantiſsimus Rex, FRIDERICVS. II. multiq́ alij extincti ſunt. Qui omnes ac ſinguli, etſi vitæ integritate imprimis celebres fuerint: tamen cùm ἀναμάρτητοι *eſſe non potuerint, & facilè etiam ac ſæpenumero impietatem & iniuſticiam loco* Iudicii & iuſticiæ *admittere quiuerint, exercuit iudicium ſuum Deus, ac oſtendit illud eſſe verum. Effundam contemptum ſu-*

per

per principes. Item Pſal. 82. non pa- tiuntur ſe moueri, ideo omnia funda- menta terræ corruent. Hæc pij prin- cipes conſiderare debent, vt eò magis ad iuſticiam aliasq; virtutes ſe flecti pa- tiantur, quò ſe communi hominum con- ditioni obſtrictos eſſe videant.

VERS. XVII.

Dixi apud me iuſtum & ſceleratum Deus iudicabit, quia tempeſtiuitas eſt cui- libet deſiderio & omni operi conſtituta illis.

EX diuina iuſticia concludit aliam eſſe vitam expectandam, in qua iniuſti hîc florentes puniantur, iuſti ve- rò ſua conſequentur præmia. Nam ratio humana plurimùm offenditur ex eo quòd Deus tot mala diſſimulat. Putat enim aut non eſſe Deum, aut eum non curare mortalia, fides autem in verbum Dei

directa,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

directa, vidit iudicium futurum quantumcunq; Deus nunc diſsimulet. Ne igitur aliquem offendat malorum peruerſitas & iniuſticia, congruè addit iuſtum & impium iudicaturum DEVM, vt declaret iudicium illud non futurum eſſe κατὰ προσωποληψίαν, id eſt ſecundum acceptionem perſonarum, tum vt ἐπίπληξιν ſiue horrorem incutiat maiorem. Nam ſi iuſtus vix ſaluabitur, impius vbi manebit? ſi in viridi ligno hæc futura ſunt, quid fiet in arido? Hoc Dej iudicium ſemper ſit in conſpectu noſtro, quod ſcimus præ foribus eſſe, cùm omnia ſigna euenerint quæ filius DEI prædixit, præceſſura ante nouiſsimum diem ſiue hoc vltimum iudicium. Reuelatus eſt enim Antichriſtus, Epicuriſmus hominum inualuit vbiq;, extrema ſecuritas accreſcit quotidie, fides ſubinde decreſcit, diffidentia augetur erga

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Deum & homines, hæreſes cumulantur, teneræ conſcientiæ perturbantur, pij contriſtantur, candidi decipiuntur, ſimplices illuduntur, quieti exagitantur, bene ordinata diſsipantur, rectè dicta carpuntur, & nihil integrum ſuo loco poſitum relinquitur: In mundo amplius οὐδὲν ὑγιές, οὐδὲν εὐσεβὲς οὐδὲν πιστόν. *Omnia ſunt aut lubrica, aut hypocritica & ceruſsata, aut planè furioſa & mala, aut incōſtantia. Nec deſunt etiā pænæ, peſtes, bellum, fames & decrementum omnium ſtudiorum, fidei & pietatis, barbaries ſubinde ingruens, pauperies,* ἀποστασία, ἀστοργία, *ingratitudo, perſecutio, et ſi quid præterea mali cogitari vel nominari poteſt. Hæc et alia infinita mala, cùm quotidie cernamus, expetamus hoc Dej iudicium & libenter abeamus ex hoc ergaſtulo, & vt Monica Auguſtini mater dixerat: Euolemus, euolemus, ad commercium iudicis*

Chriſti,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Chriſti, angelorum & beatorum, & petamus à Deo placidã migrationem. Sic ego te precor toto pectore ô fili Dej, Domine noſter Ieſu Chriſte, creator, ſaluator, ſeruator, da mihi placidã migrationẽ, vt in vera agnitione, confeſsione & inuocatione tui, placidè moriar, nec diu torquear, & vt in pace requieſcens, fiam tandem ſocius reſurrectionis ſanctorum tuorum, & te lætus celebrem & tibi gratias agam cum tota Eccleſia cœleſti, in omnem æternitatem, pro omnibus beneficÿs tuis corporalibus & ſpiritualibus, Amen.

VERS. XVIII.

Et dixi ego in corde meo, ſuper ſtatu hominum, fortè DEVS eos ſic condidit, vt probaret eos ac oſtenderet quòd ipſi ſint beſtiæ.

SVprà dixit, omnia conſilia humana eſſe vana, ac deinde ſubiunxit, quòd illi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*illi qui debebant reliquis prælucere, pie-
tate & iuſticia, vani quoq́ ſint. Nunc
igitur præteritione vtens à præcedenti-
bus ſpecialibus, ad theſin ſiue generalia
deſcendit, vt* κατ' ἀποσιώπησιν *ſermo-
nem abrumpat. Quid de ſingulis dicam
cùm omnes ſimus vt beſtiæ? Nihil
quicquam ab ijs diſcrepantes, quæ &
ipſæ quoq́ nihil meminerunt Dej. Hoc
pronunciato reijcit quicquid philoſophi,
de hominis dignitate & præcellentia,
ſuper alias creaturas ſcripſerunt. Ac
certè in libris philoſophorum ſupra mo-
dum commendatur hominis dignitas.
Et inter alios, pythagorici ac platonici,
hominem eſſe putant diuinam quandam
mentem, terrenis vinculis alligatam.
Nec hoc contentus Plato, hominem vo-
cat miraculum. Pythagoras quoq́ homi-
nem eſſe rerum menſuram dixit. Mer-
curius etiam vaticinatur hominem eſſe
ſecu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſecundum Deum. Quidam inſuper So-
phiſta græcus interrogatus quid eſſet
homo? facetè reſpondiſſe fertur: θεὸς
θνητὸς, καὶ τί ἐστὶ θεός; ἄνθρωπος ἀθάνατος,
id eſt DEVS mortalis: quid DE-
VS? homo immortalis, quaſi homo
à DEO & DEVS ab homine nulla
alia re, niſi mortalitate & immortalita-
te differret. Prætereo alia, nimirum
quòd ſolus homo omnium animalium ſci-
entiæ ſuſceptibilis, & artium plurima-
rum inuentor ſiue imitator ſit. Immo
inquiunt, homo non ſolùm brutorum
æmulus eſt, texit enim vt aranea, fin-
git vt apes, & natat vt piſces, verum-
etiam DEOS ſtudet imitari. Nam
medicatur vt Æſculapius & Apollo.
Et non tantum in hac arte Apollinis
eſt æmulus: ſed in alijs quoq; quas ille
habet. Nam homo etiam Muſarum in-
uenta ediſcit Geometriam ſcilicet,
Arith-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Arithmeticam & Aſtronomiam. Et vt ait Pindarus, quæ infra terram ſunt, & ſupra cœlum intelligere conatur. Hæc hominis ſunt elogia magnifica, quæ tamen hoc auctuario deijcit Eccleſiaſtes, & oſtendit quòd ipſi ſint beſtiæ, *hoc eſt, proſternit omnem noſtram ſuperbiam & confidentiam, quâ ſupra modum nos præferimus beſtijs, cùm tamen iiſdẽ mortalitatis miſerijs ſubditi ſimus, et nonnunquam durioribus quàm beſtiæ. Quantumcunq; igitur aliquis te beſtijs præferat: laudibusq; in cœlum vſq; vehat: certè niſi animam quæ prædita eſt ratione (hâc enim angelis ſimiles ſumus, cùm vis ipſa ſentiendi nobis cum iumentis brutisq; animalibus ſit communis) iuſticiâ Chriſti, pietate & virtutibus excolamus, non alio numero, quàm beſtias nos habendos pronunciat, ac his ſequentibus rationibus probat.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XIX.

Euentus enim hominum, eſt euentus beſtiæ &c.

PRima ratio ab adiunctis communibus eorum, quæ ſentiendi vi prædita ſunt. Quorum nulla fere eſt diſsimilitudo, quò ad corporis rationem vitamq; illam, quæ tota corpori vacat & indulget. Etenim primò, ſicut iumenta indigent cibo, potu, ſomno, fatigantur, infirmantur, patiuntur æſtus & frigora: ſic & homo ea omnia ac longè duriora experitur. Nam ſicut cæteris animalibus & plantis, varia tegumenta natura tribuit, teſtas, cortices, coria, ſpinas, villos, ſetas, pilos, plumas, pennas, ſquammas, vellera: ſic hominem nudum tantùm, & in nuda humo natali abijcit die, ad vagitus ſtatim ac ploratum, vti grauiſsimè iſti ſapientes conqueruntur.

Nec

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Nec mox reliquæ, naturæ partes, mitiùs nobiſcum agere comperiuntur, nihilq́; citra labores ſudoresq́; noſtros nobis obuenire. Taceo quorum naufraga corpora, ferarum auiumq́; paſtibus iactantur, contonantibus procellis, tanquam rerum natura ſecum diſsidente ac ſæpiùs bellicum canente. Iam quæ loca præfœcunda aſſilientis maris vi adobruta latent, aliaq́; innumera, quæ homines vnà cum beſtijs adobruunt, oratione perſequi eſt impoſsibile. Quæ cùm in ſenſus noſtros incurrant, exiguam eam eſſe prærogatiuam oſtendunt, quâ homo beſtijs præſtat, quandoquidem omnia quæ ſunt & in hominibus & in beſtijs, ſub eandem ferme rationem cadunt. Sicut eſt cadauer illud, ſic & cadauer iſtud. *Secunda ratio ab exitu vtriuſq; et alijs accidentibus. Sicut iumenta ſiue magna ſiue vilia ſint, aduentante termino vitæ extinguuntur, neſ-*

ciunt horam mortis, ſentiunt dolorem, horrent mortem, incerta quid poſt mortem conſecuturum ſit: ſic & homo carnalis per omnia ſimilis. Quinimo & vtraq́ aëris pugnam, ſæuientisq́ peſtilentiæ rabiem ſæpenumero reſpirando attrahunt. Adde quòd omnia ferè animantia, ex profeſſo infeſta homini ſentiamus? Vbi ergo eximia hominis dignitas? aut vbi faſtigium eius ipſum exuperans cœlum? Quid nonne homo ipſe, homini lupus eſt? Inuulgatius illud Phalaridis eſt, ſiue is fuit, ſiue alius qui dixit, tutiùs ſe inter præſignes immanitate feras victurum quàm inter homines. Sed ſequitur: Et præſtantia huic homini præ illa beſtia non eſt. Nam omnia ſunt vanitas.

Tertia ratio à materia communi, loquitur autem de homine qui ſpiritu Dej caret. Videtur quidem homo ἐξοχὴν *ſingu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſingularem habere præ beſtijs reſpectu formæ, id eſt, animæ rationalis & ſermonis, ſed ea ornamenta nedum vtilitatem, ſed etiam exilium ac intertetrimentum perpetuum, homini afferunt impio. Quid enim profuit Ciceroni eloquentia? Ariſtoteli ſapientia? Alexandro potentia? cùm parum ipſa bruta excelluerint? Ridendus igitur nobis, præſertim Chriſti doctrinâ imbutis, ipſe Alexander? Quem in hiſtorijs Iohannes Monachus cognomine zonaras ſcribit, quum iaceret conclamatus planè, voluiſſe clam in Euphraten ſe demergere, vtì opinionem poſt ſe relinqueret, ceu morbo non fuiſſet abſumptus, ſed integer ad Deos abyſſet. Ac Græcorum commentarijs proditum eſt de Pſaphone, qui nimio plus, naturæ bonis inſtructus, quàm intra cæterorum pelliculam ſe poſſet comprimere, inſita animi inſolentiâ latiùs

ſeſe expandente, conſilio admodum ingenioſo & vafro, diuinitatis opinionem adſciſcere ſibi adortus eſt, captiſq́; auiculis quæ ad humanum ſermonem pernoſcuntur dociles, ſubinde illas artifici conſilio inſtruere cœpit, vt articulatè prorſum enunciarent, μέγασ θεόσ ψάφων, magnus eſt Deus Pſaphon. Quæ vbi dictatam fabulam expeditè perdidiciſſe ſunt viſæ, emiſit eas Pſaphon. Illæ verò paſſim vt aſſolet, cantillantes, eadem repetebant. Quod audientes incolæ putanteſq́; fieri diuinitùs, vt qui commenti forent neſcij, Pſaphonem vt Deũ ſunt venerati. Tales diuinos honores & numinis cœleſtis appellationẽ Antiochus, Caius, Diocletiànus ambitioſè affectârunt, quorũ poſtremus, cùm gẽmas veſtibus & calciamentis inſeruiſſet, vt Deũ ſe adorari iuſſit. De Herode notiſſimum eſt. Sed hi quid habent præ beſtijs, aut

ani-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

animam acturi, quantum diſtabant à beſtijs? ſed vt demus ea parte præſtitiſſe beſtijs, nempe quòd animam immortalem habuerint: ſic & miſerabiliores ipſis beſtijs pronunciamus, quòd ſicut ſpiritus iumentorum id eſt, pecorum, cunctorumq́ brutorum animalium, ſimul cum corpore diſſoluatur: ita eorum ſpiritus non ſimul cum corpore diſſoluitur, ſed mox vt egreditur de corpore, deducitur ac demergitur in ſupplicia ac tormenta æterna. Reſtat igitur vt hac ratione omnia ſint vanitas, nec minus homo carnalis & non regenitus, quàm beſtiæ.

VERS. XX.

Omne hoc pergit ad locum vnum: omne hoc ortum eſt ex puluere & in puluerem redit.

VTilis commonefactio contra Manichæos, Democritum, Epicurum,

Pythagoram & Platonem, homines ſapientiæ nomine toti mundo admirabiles, qui docuerunt animas huc & illuc tranſferri, immortales illas quidem aſſerentes, ſed tamen ex alio corpore in aliud tranſmigrare, omniaq́; ſubire corpora, tam hominum quàm brutorum, reptilium quoq́; ac plantarum. Huiuſmodi μετεμψύχωσιν *falſiſſimam eſſe ex eo liquet, quòd eam tranſmutationem, quam Pythagoras Samius, à quo philoſophia Italica ſumpſit originem, poſt mortem eſſe ſomniauit, in viuentibus fieri videāus, quòd haud difficulter demonſtrandum cenſeo. Etenim alienarum opum violentus ereptor, lupum ſe facit. Qui inſidiator eſt & fraudulentus, aſtutam vapido geſtat ſub pectore vulpem. Qui libidinoſus eſt & ſpurcis voluptatibus immerſus, in hircum ſe vel ſuem tranſmutat. Qui linguam hunc & illum mordendo exercet canis eſt:*

nis eſt: ita & in alias beluas hominem mutari dicimus, cùm deſerta ratione irrationalem ſumit appetitum. Quod ſi ita eſt, quot lupos rapaces? quot vulpes veteres? quot rabidos canes? quot inertes aſinos? quot porcos? quot vaccas, quot viperas per totum orbem diſperſas, bonis & veris hominibus nocere credendum eſt? Nos igitur Chriſtiani, quos diuinæ ſcripturæ rectiùs erudiunt, μετεμψύχωσιν accipimus in iis qui non vtuntur rationis munere, quæque in ſcripturis comparantur iumentis. De his loquitur præſens comparatio, videlicet eodem & hos & beſtias tendere, ad puluerem ſcilicet, ex quo fuerant etiam vtraque deſumpta. Quod intelligendum eſt de corporibus vt dixi, non autem de anima. Hac enim ratione vt oſtendat hominem ſecundum animæ immortalitatem plurimum diſtare à iu-

mento & pecore, idcirco diſiunxit dicens:

VERS. XXI.

Quis nouit an ſpiritus filiorum Adam, aſcendat ſurſum, & an Spiritus iumentorum deſcendat deorſum in terram?

Πρόληψις *contra eoſdem aßertores* μετεμψυχώσεως, *ab ipſa differentia animæ rationalis & ſenſitiuæ, quarum illa quidem corpore egrediens, ſurſum ad illum euolat à quo fuerit tradita: beſtiarum autem ſpiritus vnà cum corpore interiens, deorſum abit & interit. Quod igitur interit, impoßibile eſt vt pluribus rebus plures nouas induat formas, ac proinde falſißimum eſt ac vanißimum de* μετεμψυχώσει *dogma Quare de acie mentis humanæ obtuſa & obnubila dißerens, eam cæcam pronunciat, cui dum*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dum quæ ſit ratio animæ rej tam minu- tæ ac vulgaris videre non eſt datum, o- ſtendit quòd in rebus diuinis, ac ab eius intuitu remotis, prorſus cæcutiat. Quis nouit (*inquit*) *id eſt, quis eſt ille qui veram fidem habet, de hac differentia hominis et iumentorum, ſcilicet quòd ſpi- ritus hominis creatus ſit ad hoc, vt in cœlo glorificetur cum angelis ſemper viuens,* & ſpiritus iumentorum *cum carne diffluxurus ſit? quaſi diceret, pauci ſunt qui vera fide hæc ſtatuunt. Nam ſi hoc firmiter crederent, non vſq; adeo afligerentur circa terrena: ſed ſemper gauderent expectantes cœleſtia. Vbi igitur Sophiſtæ qui rationis lucem in tantum extollunt vt etiam ſemideam ex ea facere ſint auſi? Quò ergo diuerſi abitis philoſophi? redite ad vos: pali- nodiam recinite? fatemini luctuoſa eſſe hominum primordia, luctuoſiores pro- greſſus,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

greſsus? exitum verò nullis poſſe lachrymis exæquari? præſertim cùm pleroſq; tenebrarum illa conceptacula, ſuppliciorum diritas, damnati infandiq; ſpiritus excipiant. Nec eſt quòd quiſpiam inquiet, diuinum ſe animal eſſe. Agnoſce, obſecro te, non plenè percipio quid tu diuinum putes? an quod origine tantum, an etiam quòd vitâ? ſi origine tantum, falleris: brutum es, lupus, Draco &c: Tui te mores exuunt diuinitate. Es ne luxuriæ conciliatus, immo mancipatus auaritiæ, ſuperbiæ & id genus innumeris alijs? Es inquam numiſma Dej, an verius Satanæ ſimulachrum, turbâ ſcelerum collutilatum adobrutumq;. Quid geſtis? Quid gloriaris terra & cinis, corpus quidem ſurrectum eſt, cuiuſmodi verum addeceat hominem: intus tamen fera eſt Typhone multiplicior. Ad cœlum tua te effigies reuocat: at inquinatiſsimis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tiſsimis ipſe moribus, ad iumenta te recipis. Depoſco inquis mihi vniuerſas ſubÿci animantes? Dic quæſo quonam iſtud argumento? aut quo illis excellentior? quo præclarior? rationale quidem es animal: ſed vbi ſeſe oſtentat rationis lumen? aut quid omnino cum ratione vel cogitas vel facis ſcortando, expilando, ingerendo in ventrem latrinarum medicatorium, quicquid in vlla naſcitur naturæ parte. Hæc ne ſunt rationalis naturæ opera? Reſipiſce miſer, reſipiſce ac exue brutum, teq́; ipſum cognoſce. Qui enim ſeipſum cognoſcit, in Deum tranſit, vt Dej tradit verbum. Lux enim & vita Deus eſt ex quo creatus eſt homo. Proinde qui ſe ex luce ac vita compoſitum deprehenderit, ad vitam rurſus lucemq́; tranſcendet.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. Vltimus.

Itaq; vidi nihil melius quàm vt lætetur homo operibus ſuis. Nam hæc eius portio, quis enim te eò adducet vt id videas quod poſt te futurum eſt?

DEfinitiua ſententia ſiuè concluſio ex ſuperiore diſputatione. Quid optimum ſit, nempe vnumquemq; pro ſuæ ſortis conditione, honeſtum vitæ genus ſequi, rebusq; rectè partis fruj, egenis fratribus & ſororibus pro modo facultatum ſubuenire, lætitiamq; veram ac felicitatem apud Deum immortalem expectare ſolidam. Hæc enim piorum omnium vera eſt portio, quam nec fures, nec latrones aut tyranni auferre poſſunt, quæq; nos tantummodo poſt mortem ſequetur. Vberiorem explicationem vide ſuprà.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CAPVT QVARTVM.

HActenus in tribus capitibus, multa aduerſa quibus humanum genus obnoxium eſt, recenſuit, vt nos ad ſolum Deum, omnium rerum diſpenſatorem adduceret, ſed illa vix primordia ac elementa ærumnarum ac vanitatum ſunt. Quare iam ipſum malorum pelagus ingreditur Salomon, ac propoſitionem generalem de rerum omnium vanitate confirmat, ab omnis generis iniurijs, ab exemplis pigrorum, auarorum, ac ſolitariam vitam degentium, regum deniq; ac regnorum omnium inſtabilitate. Eſt autem totum caput in genere diſſuaſorio vt & ſuperiora. Diſſuadet enim à mundi nimio amore, argumentis ab eius vanitate adductis, quorum primum eſt ver. 1.

VERS. I.

Aliò enim quum ipſe me conuertiſſem, conſideraui oppreſsiones quæ ſub ſole geruntur, & lachrymas innocentium, & neminem conſolatorem, nec poſſe reſiſtere eorum violentiæ, cunctorum auxilio deſtitutos.

PRimum argumentum ἀπροτρεπτικὸν *ab iniurijs & violentijs quæ innocentibus inferuntur, deſumptum, quæq́ à ſuperioribus non corriguntur, aut quia non poſſunt, aut quia nolunt. Sit igitur* ἀνάλυσις:

Talis vitæ ſtatus non eſt perpetuò expetendus, qui iniurijs & violentiæ expoſitus, nil niſi mera vanitas exiſtit.

Sed huiuſmodi eſt totius vitæ humanæ curriculum, in quo omnia plena ſunt lachrymarum, nuſpiam autem apparet, qui oppreßos liberet.

Ergo pro ea vita alia maximè expetenda.

Aßump-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Aſsumptio Salomonis eſt Verſ. 1. Alió igitur quum ipſe me Conuertiſsem, conſideraui omnes oppreſsiones. *Tranſitio ad nouam propoſitionem, in qua oſtendit ſe animaduertiſſe fieri non poſſe, vt homo, perpetuo curſu rerum ſecundarum in hac vita vtatur. Quocirca hoc egregia hypotypoſi exprimit, eâq́ quaſi omnes homines in rem præſentem vocat, ac maximè in oppreſſione innocentum, vanitatem mundi eiuſq́ contemptum inſinuat. Certum enim eſt principibus viris traditum commiſſumq́ eſſe gladium, ab imperatorum ac regum omnium imperatore ſummo, cum honorificentiſſimo hoc elogio, vt viduas & orbos parentibus, alioſq́ tyrannidum vi ac violentiâ oppreſſos, aut deniq́ quibuſcunq́ detrimentorum incurſibus quaſſatos, tuentur, defendant, protegant, modiſq́ omnibus ſubleuent. Dulciſſima igitur eſt*

recordatio, ſeruatam eſſe fidem, factum promiſſum, præſtitum officium, nihil neglectum prætermiſſumuè omnium quæ fieri, rectum iuſtumq; & fas eſſet. Hanc alacritatem faciendi officium, & conſcientiæ puritatem omnibus principibus inſitam maximè decet, quod etiam Ethnici nouerunt, quorum dicta & facta monumentis hiſtoriarum tradita ſunt, & ad poſteritatem diligenter tranſmiſſa. Ac imprimis narrat Philoſtratus Achillem ab Aiace interrogatum fuiſſe. Quas res ſuſcepiſſet geſſiſſetq; pleniſſimas periculorum & maximè difficiles? Et illum reſpondiſſe, eas quibus defenſi conſeruatiq; eſſent ſuj. Ibi Aiax, ſed quænam actiones, quæq; opera fuêre tibi, inquit, iucundiſſima & minimè laborioſa? Eadem inquit Achilles. Quo verò pacto inquit Aiax, eadem facilia & difficilia? Quia enim inquit Achilles: dum maxima

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pericula adire meorum cauſa non dubito
neq; recuſo, ita liberor moleſtiâ atq; dolo-
re, quo, propter ipſos macerari me ne-
ceſſe eſſet. Præclarum & dignum Achil-
le reſponſum. Nec inferiùs illud eiuſdem,
qui apud Homerum grauiter de ſuis la-
boribus ac ærumnis queritur, cùm inquit:
Quemadmodum auis, vt implumibus
ſuis pullis, volareq; neſcientibus, alimo-
niam comparet ipſa euolat: ita ſe pro
aliorum ſalute, multas ſæpè noctes in-
ſomnes, multosq; dies cruentos peregiſſe.
Hæc erga ſubditos et nō modo ſanguine,
ſed alijs etiam charitatis vinculis copula-
tos, vtpote pauperes & oppreſſos, amoris
affectio, multis modis ſeſe apud Ethni-
cos proferens eluxit & ſplendidiſſimè
conſpecta eſt: Verùm adeo apud paucos,
vt plurimorum oppreſſiones, obſcurent
huiuſmodi particularia facta, triſtiſſi-
mumq; eſſe oſtendunt inſpicere tot homi-

nes in mundo iniuriã pati, nec cùm opem inclamant exaudiri, neq́ etiam poſſe iniurijs reſiſtere, quòd aduerſarijs ſuis ſint inferiores. ô indignum facinus, cui quæſo, in tam triſti rerum facie dulce ſit viuere? Quam ſi oculos in hiſtorijs defixeris, omni iniuriarum generi expoſitam videbis. Ac exemplo ſunt Abel, Iacob, Ioſeph, Iſraëlitæ in Ægipto, Dauid ſub Saule. In hiſtorijs profanis & externis, immo in patrijs noſtris, exempla omnem exuperant numerum. Quin etiam ipſi prophetæ, tam truculentum rerum ſtatum, cùm intuerentur vix ſatis mirari potuerunt. Nec mirum quòd malum hoc frequens eſt in mundo, cùm ipſius mundi princeps Diabolus, ab initio fuerit homicida & mendax. Quid igitur boni ſub ipſius regno ſperare potes? certè quod ſequitur : Et lachrymas innocentum, & neminem conſolatorem.

Arma

Arma Eccleſiæ ſunt lachrymæ piorum & preces. Quid enim ipſis oppreßis relictum eſt, niſi lachrymæ, gemitus & ſuſpiria ad Deum? cui ſoli relictus eſt pauper & orphanus, Pſal. 9. Sic Iſraëlitæ oppreßi tyrannide Ægiptiorum, clamauerunt ad Deum. Dauid in ſua perſecutione, Daniel in Babylone, Philo Iudæus & alij. Non enim inueniunt conſolatorem, nec poſſunt reſiſtere eorum violentiæ.

Cauſa lachrymarum & gemituum à priuantibus additur, nempe res humanas adeo confuſaneo ordine geri, quaſi Deus nullus eßet, vel non videret & curaret mortalia: ipſos autem qui cœleſtis numinis vices in terris gerunt, principes, reges & alios, rerum ſucceſſu ac potentiâ efferri & efferari, vt communis naturæ miſeriam, humilitatem, inſtabilitatem, mortalitatem & imbecillitatem

tatem non cognoſcant amplius, ſed ſe Deos exiſtiment. Hinc fit vt magni domini & qui multis negocijs occupentur, pauperum, oppreßorum & afflictorum, per contemptum, ſiue rerum ludicrarum diſtenſionem, alearum, venationum, ſimiliaq; tyrociniorum exercitia, aut deniq; luxum ac faſtum aulicum facilè obliuiſcantur, immo ſubinde modis indignis afficiant. Miſeri interim ac oppreßi hoc vnicum habent ſolatium, quod è lachrymis, ſingultibus & gemitibus petunt, ſpem vindictæ apud cæleſte numen reponentes, quod omnibus innocentibus etiam ipſis gentilibus ſolatium fuit. Hinc illud apud Virgilium:

Exoriare aliquis noſtris ex oßibus
vltor. Item,
Omnibus vmbra locis adero, dabis
improbe pœnas.

Eſt itaq; muneris diuini obliuio non
tam

tam ipſis, qui multis miſerijs premuntur damnoſa, quàm illis ipſis, qui rerum potiuntur in hoc ſeculo inſidioſa. Debent igitur potentiores & magnates huius ſeculi meminiſſe, quòd non Dij ſint ſed homines, quoties propter ignauiam ſuam, & contemptum pauperum ac oppreſſorum, potenti Dei manu ſternantur, humanisq́ miſerijs ita ſubijciantur, vt conditionis humanæ miſeriam in carne & ſpiritu ſentiant. Fabula quædam fertur de quibuſdam fatuis, qui cùm vnà in ripa cuiuſdam fluuij conſediſſent, ac pedes quisq́ ſuos aliorum pedibus coniunctos in fluuium dimiſiſſet, cùm ſurgendum eſſet ignorare cœperunt, vtri vtrius pedes eſſent: donec tranſeuntis cuiuſdam baculo percuſſi, ſuos quisq́ pedes, ſenſu videlicet verberum admonitus, ad ſe traxiſſet. Conſimili modo iudicij diuini baculo fe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

riendi ſunt ſtulti illi tyranni, qui ſe homines eſſe neſciunt, vt vel plagis admoniti, miſeriam humanam in carne ſua experiantur & cognoſcant. Sic Nebuchadnezar, ſic Alexander Magnus, ſic Herodes, mortalitatis & humanæ miſeriæ conditionem experti, oculos tandem aperuerunt, quibus ſe homines eſſe viderunt. Sciant itaq́; ac diſcant principes viri, alijq́; quorum defenſioni ac fidei, pauperum, viduarum ac ſubditorum omnium ſalus commiſſa eſt, relictis omnibus parergis, quicquid ocij in tota vita conceditur, id eſſe ijs rebus impertiendum, quibus gubernationes augeri ornariq́; ſolent. Eæ res præcipuæ duæ ſunt, nimirum iuris accurata adminiſtratio, & Religionis, cum qua liberalium artium ſtudia cohærent fidelis cuſtodia. De quibus cùm cogito, hoc loco mentionem facere eſt viſum, ſereniſſi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

niſſimi ac beatiſſimi regis noſtri FRI-DERICI. II. *quem hoc elapſo anno* 1588. *migrantem ex hac vita terrena atq; ærumnoſa, non amiſimus nos quidem, ſed in alteram vitam beatam ac cœleſtem præmiſimus. Suſtinuit enim ille veriùs (quam à poëtis Atlas cœlum perhibetur) & cœleſtis doctrinæ & iuſticiæ, ac diſciplinarum accuratam adminiſtrationem. Atq; vt Homerus in Atlanteis columnis inniſum cœlum terramq; ita permanere, ne illud in hanc feratur, id enim certè eſt,* ἅι γαῖαν τε καὶ ὀυρανὸν ἀμφὶς ἔχουσι: *Sic huius optimi Regis pietate, ſtudio, grauitate, moderatione & omnibus deniq; regijs virtutibus, pauperum, viduarum, orphanorum, omniumq; afflictorum oppreſſiones & ruinæ prohibitæ ſunt, & impendentia pietatis ſtudioſis & ſapientiæ congregationibus, pericula, propulſata. Non vereor*

 quam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quam in partem aliquis interpretatur quæ dixi, neq; in veritate vllius reprehenſionem reformido, ſed hoc potiùs exopto, vt multi ſimiles in toto terrarum orbe vigeant, ſic fiet quidem vt res humanæ, quæ in hoc mundo miſcentur ac voluuntur, haud aliter ac nauis in mari vaſto & ſcopuloſo vehitur iactaturq́;, quietis aliquid habeant obtineantq́;, ſed quoniam ad huius vitæ ſtabilem felicitatem nihil firmum eſt, ſed potiùs diſiectum atq́; dirutum, ſic pergit:

VERS. II.

Itaq; laudaui magis mortuos quàm viuentes.

VERS. III.

Immo vtriſq; feliciorem iudicaui, qui nondum natus eſt, nec vidit malum quod ſit ſub ſole.

Αἰτιολογιά propoſitionis à comparatione miſeriarum, quibus in hoc mundo mortales premuntur, quarum reſpectu mortuos præfert viuentibus, quòd vita defuncti, pericula miſeræ huius euaſerint vitæ, ſi in agnitione & inuocatione filij Dej, piè hinc diſceſſerint, inq́ cœleſtem ac expectatam patriam, & ad conciues Angelos ac beatas animulas placidè migrauerint: interim autem viuentes verſantur inter peccatorum, iurgiorum, diſcordiarum, rixarum, turbarum, horrificas tempeſtates, miſerias ac bella. Nunquam enim βάσκανος δαίμων καὶ ἀλάστωρ ceſſat nos impetere, & ex peccatis in peccata detrudere, tyrannorum ac inſolentium hominum odijs exponere, miſerias noſtras cumulare, vt taceam hoc totum tempus quo viuimus, tantùm fabulam eſſe, quod ex illo Horatiano optimè apparet:

Iam

Iam te premet nox, fabulæq́ manes &c.

Quare facetè luſit ille, nec imperitè qui dixit: viuentes etiamnum fabulam eſſe. Quæ ſententia mirum eſt, quàm graphicè noſtris nos pingat coloribus: quoniam vti fabulæ nec vera inſunt, nec veriſimilia, compari modo vita noſtra, nec veritatis quicquam nec certitudinis habet, niſi illud, quo certiùs nihil, hominem bullam eſſe. Vnde Euripides: οὐκ ἔστι θνητῶν, ὅστις ἐξεπίσταται, τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται. *Mortalium nemo eſt, qui craſtinum ſibi audeat polliceri. Et quod grauiùs aliquanto eſt:* οὐ βίος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ ξυμφορά, *id eſt, vita non verè vita eſt, ſed calamitas. Quare & Palladas ſcitè*

Δακρυχέων γενόμην, καὶ δακρύσας ἀποθνήσκω &c:

Lachrymans ſum natus, ſed & lachrymans morior,

In

In lachrymis vniuerſam comperi vitam: O genus hominum lachrymoſum, debile, miſerabile, tractum in terra ſolutumq́.

Hæc & alia hominum ſapientum dicta, quamuis optimè conueniant cum hac Eccleſiaſtæ ſententia: ea tamen eſt conditio noſtra, vt opinionum illecti vanitate, nobisq́ blandiùs ementientes, ſpes inanes omnino confoueamus, quod ad præſentem attinet vitæ ſtatum, nec philoſophum audimus eminentiſſimum Platonem, ſubinde inſuſurrantē τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ἀνθρώπων ὀνείρους εἶναι *id eſt, ſpes eſſe vigilantium hominum ſomnia, multò minus de hoc Apoſtoli Rom. 7. infelix ego, quis me liberabit de corpore mortis huius. Tantum poteſt deſiderium præſentis vitæ, tantumq́ in filijs huius mundi poteſt ille qui tentat, & obcæcat mentes humanas. Et in hac cæcita-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

citate ſtultitiaq; detinet pleroſq;, donec carne infirmati, oculi illis aperiantur, vt videant vanitatem huius mundi & elementorum corruptionem: Vident autem omnes, cùm reſoluitur hoc tabernaculum corporis noſtri. Sed ſequitur: Immo vtrisq; feliciorem iudicaui qui nondum natus eſt. *Corollarium* ἐκ τοῦ ἐλάττονος. *Si mortui ſunt beatiores viuentibus, ergo felix ſuper vtroſq; qui nondum natus eſt, neq; nouit hanc laborioſam vitam, quam opus malum nominat &c. Ab his verbis Eccleſiaſtæ, quidam adducti ſunt vt dicerent animam præexiſtere ante corporis inſtitutionem. Quomodo enim inquiunt, vocari poteſt beatus ac felix, qui nondum eſt neq; quicquam ſcit? Quibus ita reſpondemus: ſi quemadmodum vos dicitis, animæ ſimul creatæ ſunt in regione beatorum ſpirituum, & in hæc corpora*

viui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

viuificanda detruduntur, vt tanquam in carcerem coniectæ corripiantur, & caſtigentur ob ea delicta, quæ antequam ſubirent corpora, admiſerunt, quomodo tunc felices eſſe poterant, cùm peccarent & non arguerentur? quem enim diligit dominus arguit, & caſtigat omnem filium quem ſuſcipit. Si autem à Deo diligi bonum eſt, ſi etiam bonum eſt corrigi, deſcendet autem anima in corpus vt corripiatur. Ergo bona erit hæc corporea vita, & in corpore hoc felicior erit anima illis, quæ antequam ſubirent corpus peccabant, neq; dignæ habebantur correptione diuina. Iam igitur facilè erit euertere illatam ab illis rationem. Neq; enim anima corporis conſtitutione prior exiſtit: & Salomon feliciorem vocat vtriſq; qui nondum natus fuerit, hoc eſt qui in exiſtentiam nullam venerit, nihilq; fuerit: vt ſermo hic cum

Do-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Domini verbis, Matth. 26. prorſus conueniat: Bonum illi erat ſi nondum natus fuiſſet homo ille. Non ergo ſimpliciter loquitur Salomon, ſed comparatiuè & κατά τι. Nam quòd nondum natus felicior ſit viuente in peccatis, vel mortuo in peccatis, id verum. Quia meliùs eſt omnino non eſſe, quàm pœnam æternam ſuſtinere. Quòd igitur nondum natus, felicior ſit viuente, concedimus inquantum viuens peccator eſt, non inquantum viuens homo. Loquitur igitur vt diximus συγκριτικῶς κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν *non* ἁπλῶς. *Certùm eſt enim quòd malum eſt priuatio bonj. Maius ergo malum eſt quod magis priuat bonum, & maximum quod maximè idem priuat. Sed omnino non eſſe, funditus & penitus tollit omne bonum, peius igitur nihil erit quàm omnino non eſſe. Præterea eſſe in labore & miſerijs etiam*

aliquid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

aliquid habet boni, immo totum bonum habet. Ipſum enim eſſe bonum eſt, & labor & miſeria quoq; bonum, licet moleſtum, ſicut potio amara, alioquin non eſſet à Deo labor & miſeria. Sed conſtat quòd à Deo Eccleſiaſtic. 11. Bona & mala, mors & vita, paupertas & honeſtas ſint. Et Eſaiæ 45. Abſq; me non eſt Deus formans lucem & creans tenebras, faciens pacem & creans malum: Ego Dominus &c: Sit autem clauſula huius verſus & lectionis, diuina oratio Socratis in Apologia ſua: Mihi inquit hora diſcedendi iam morituro, vobis autem victuris, vtri autem noſtrum venient in rem meliorem, incertum omnibus præterquam Deo. Non enim viuere ſed bene viuere plurimi faciendum: diſſoluta iam anima, redit ad locum ſuum, corpus mutum remanet nec enim iam ampliùs homo. Nos enim ani-

 mal

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mal immortale ſumus, mortali concluſum cuſtodiæ.

VERS. IIII.

Animaduerti quoq; in omni labore & omni opere recto, vnicuiq; inuidiam imminere à ſocio ſuo, quod & ipſum eſt vanitas & animi depaſtio.

Tradunt fabulæ poëtarum deſectis quondam hydræ capitibus, numeroſius iiſdem renaſcentibus, per ſua damna eandem creuiſſe. Itaq; nouo inauditoq; miraculo, multiplicato mortibus ſuis monſtro, lucri genus eſſet amiſſio, ſcilicet, dum quicquid ferrum ſecantis abſcinderet, totum id fœcunditas prodigioſa germinaret, donec laborans atq; æſtuans, cœptæ illius deſectionis induſtrius appetitor, caſſatis totiens inefficaci opere virtutibus, fortitudinem belli armaret arte conſilij, & admotis (vt aiunt)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

aiunt) ignibus, multiplicem portentoſi corporis prolem feruenti gladio diſſecaret, atq; ſic ambuſtis intrinſecus medullis, cùm rebelles venas improbæ fœcunditatis exureret, tandem parturitio monſtroſa ceſſaret. Huius hydræ ſimilitudinem perſpicuè in miſerijs huius vitæ videmus. Primò enim monſtro ſimile eſt, quòd homo ad beatitudinem conditus, tantis miſerijs ſit ſubiectus. Deinde ipſæ miſeriæ, congruè venenato illi ſerpenti comparantur, quòd ex veneno peccati originem trahant. Ac poſtremò cùm multi conati ſint, omneſq; id conemur, vt mala à nobis propellamus, nihil tamen agimus. Semper enim alia repullulant, & nonnunquam plura pro vno ſuccedunt. Sic igitur Salomon, nunc aliud genus calamitatum, & impedimenti ſtudiorum humanorum ponit, ad demonſtrandam inſtabilitatem huius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vitæ. Eſt autem ipſius ratio talis, ab inuidia & liuore ſumpta:

Ea vita cuius indiuidui comites ſunt, rancores, odia & inſidiæ, inſignem certè vanitatem arguit.

At talis eſt præſens hæc vita. Non ergo niſi vana.

Aßumptionem primùm ipſa experientia confirmat, deinde hiſtoriæ. Experientia, quòd quantò plus quiſpiam integritati ſtudeat, & in quocunq; vitæ genere rectius ſe gerat, eò minus effugere aliorum, etiam eorum, quos minimè quidem id facere oportuit, inuidiam poßit, quorum hi aduerſum nos linguis feralibus ſibilant, iſti verò virus letale iaciunt: ita vt ſexcentis reſectis malis renaſcantur infinita. Ita inuidorum inauſpicata infelixq; natura, ſicuti Plutarchus ſenſijt & docuit, optimum quemq; virulentia ſua inſectatur, ſed imprimis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quem ſummo niſu ad virtutem ſe proripientem intueatur. Quo nomine Themiſtoclem ferunt quum etiamnum adoleſcens foret, nihil ſplendidum à ſe fieri inde coniectare ſolitum, quòd inuidos adhuc nactus non foret. Etenim quemadmodum cantharides, lætioribus frumentis & viridioribus innaſcuntur roſis, ſic & inuidia eos arrodit præcipuè qui boni ſunt: quiq; ad gloriam, virtutis graſſantur viâ: nec laudes concoquere iam valet, ſed velut ſatietate quadam liuidè auerſatur. Coron pro inuidia poſitum inueniemus in Pindari Nemeis, digna ſententia quæ legatur ἐςὶ δὲ κόρος ἀνθρώπωμ βαρὺς ἀιτιάσαι: Quibus eſſe occurſu grauem, liuidam hominis mentem ſignificat. Quæ & quandoq; magnos viros inficit. Sed nec miſeris inuidet aliquis. Vnde præclarè dictum à Sophiſta accepimus: inuidos homines libenter commi-

ſereri. Illud autem ſupra modum deplorandum eſt, quòd hoc vitium hominis proprium eſt, & aduerſus hominem: neq; enim inter feras inuidia fuerit, vt quibus nullum ſit de felicitate alterius indicium, neq; gloriâ titillentur, aut dedecore moueantur, quibus rebus, incrementa inuidiæ ſubijci palam eſt. Quid dicam de ijs, qui oculorum affectioni liuorem perſimilem faciant, & rectiſsimè quidem. Illi quippe lumen clarius ferre nequeunt & ad omnem ſplendorem caligant quod eſt inuidiæ proprium. Cuiuſmodi autem ſint inuidiæ faces, graphicè Ouidius exprimit illis verſibus:

Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto.
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Riſus abeſt niſi quem viſi fecere
dolores.

Videtur ſanè magnum quiddam, ſi quis ſua induſtriâ alios excellat, ſibiq́ vel opes vel ſcientiam ſua diligentia paret, verùm magnam miſeriam ſecum trahit iſta induſtria, adeo vt inde natum ſit prouerbium: καὶ κεραμεύς κεραμεῖ κοτέει &c: *Inuidet autem figulus figulo, vel egenus egeno, ſiue faber fabro, dulciſq́ poëta poëtæ. De experientia plurima dici poſſũt, ſed nec hiſtoriæ ſunt obſcuræ, quæ disertè teſtantur, non ſolùm eos, qui induſtrij ſunt in rebus externis ſequi inuidiam: ſed etiam eos qui in pijs operibus præcellunt. De prioribus hiſtoriæ ſunt perſpicuæ. Hâc enim de cauſâ, vt ſcribit Æmilianus: Athenienſium proceres qui rerum geſtarum gloria florerent, quòd non poſſent ex æquo cum cæteris viuere, ad declinandam inuidiam atq́ vt*

liberius victitarent, extra patriam ſponte agebant, vt Iphicrates in Thracia, Conon in Cypro, Thimotheus in Leſbo, Cabrias in Ægipto, Chares in Sigæo. Inter Romanos verò Pompeius (teſte Plutarcho) poſt tot triumphos & imperia, libenter domi aut ruri ſe continebat, rarò in publico conſpectus. Deinde in pijs notum eſt. Sic enim Cain inuidit Abelo, Ioſepho fratres, Dauidi Saul, ipſi Lotho Sodomitæ, Danieli Satrapæ perſarum, Chriſto Iudæj. Ac vtinam qui theologi eſſe geſtiunt ab hoc vitio ſint alieni, quorum multi vt ſuperbia incredibili inflati ſunt: ita non ſunt contenti ſua felicitate, ſed omnes occaſiones quærunt calumniandi ac ſugillandi alios, quos ſuæ ſuperbiæ promouendæ obſtare ſentiunt, ne dicam ſubinde hac de cauſa eos multa comminiſci, ſæpeq́ anxiè queri, dum alios Dej voluntate & diuina

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

diuina benedictione, ſibi præferri videt. Ita vaniſsimi hypochritæ ſuam produnt pietatem, ac quid de Dej prouidentia ſtatuant, à qua vnicè pendere debeant, effutiunt. In quorum animis ſatyri ſpectra latitant, & ſubinde alias atq; alias formas aſsumunt, cùm potius cordi illis eſſe deberet, oratio & gloria DEI, quòd faſtum huius mundi, ex multis oraculis diuinarum ſcripturarum, Vanitatem eſſe intelligant. Sed filia inuidiæ eſt maledicentia atq; obtrectatio, quæ calumnijs aggreditur atq; allatrat: Sic Vlyſſes Palamedem, conficta cauſa inſectatur. Et Ariſtophanes quoq; apud corruptos Dionyſij & ebrietate Athenienſium animos Nephelas comœdiam contra Socratem & ſcomma excogitauit, vnde inuenti poſtea qui auſi ſunt eum publicè accuſare. Quin & mortuis ac abſentibus obtrectat, cum quibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ait Plautius laruæ luctantur. Quapropter vrſis eam antiqui adſimulauêre cadauera petentibus: Leonibus nequaquam qui reſiſtentes inuadunt, ſtellioni etiam quem nunc Tarantulam vocant, præterea cancro, inſidioſiſsimo animali, quòd is Herculis vigilantem metuens olim virtutem, dormientem eſt aggreſſus. Quid dicam? nonne illa non ſolùm vanitas ſed ſumma miſeria eſt, quòd Dej dona nedum non commendant nos hominibus, ſed inſuper inuidiam excitant? Sed interim non ob inuidiam aliorum ceſsandum eſt à bono, immo pro viribus laborandum, ac Deo committendus eſt euentus. Sic Loth, Ioſeph, Dauid, Athanaſius &c; non ob id à bono ceſsabant, etiamſi viderent alios ob id ſibi offenſos. Immo nullum laude dignius vindictæ genus eſſe poteſt, quàm hoſtem beneficijs opprimere. Hinc enim

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

enim ſit, vt eius inuidia in ſeipſum vertatur.

VERS. V.

Stultus manum ſuam complicat, & carnem ſuam comedit.

ANtypophora, poteſt autem quis ſic inferre. Si nihil aliud ex laboribus conſequi poſſum quàm inuidiam & calumnias, ceſſandum igitur eſt à laboribus. Hoc anteuertit & reſpondit: Non eſt ſapientis ſed ſtulti, à bono opere ceſſare propter æmulos. Etenim vult Deus vt quiſq́ laboret, & niſi laboret non manducet, vt ſit contentus ſua forte & benedictione DEI, ne cum damno alterius viuendum ſibi ſit, ſicut ocioſi vſurarij, Iudæj & alij Stelliones viuunt. Sic Ioſua etſi vndiq́ circumdatus eſt hoſtibus, tamen retinet animi conſtantiam, ſperat bonos exitus, quia

ſcit ſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſcit ſe vocatum, à Deo iuuari ac defendi. Sic Reges pro ſuis regnis, parentes pro filijs, miniſtri pro auditoribus, præceptores pro ſuis diſcipulis, & ſinguli in ſua vocatione laborare debent. Cæterùm labor & ſolicitudo vocationis noſtræ, diuinitus mandata, duo habet vtrinq; oppoſita vitia, ignauiam & πολυπραγμοσύνην. Sardanapalus amittit regnum per ignauiam. Sic Childericus accuſatus molliciej ac ignauiæ, cuius regnum adminiſtrabatur ex conſilio aliorum principum virorum, amotus à munere regio, reliquum vitæ priuatus in monaſterio tranſegit. Et de ſeruis pigris Cato dixit: plus nocet ſeruus ignauus quàm fur ignauus. Item, homines nihil agendo malè agere diſcunt. Et rectè dicitur ocium, puluinar diaboli. Capitolinus ſcribit Antoniũ Pium Imperatorem, ſubtraxiſſe ſalaria illis quos ociosos

oſos viderat accipere, dicentem: crudelius nihil eſſe quàm ſi Rempubl: arrodant ij, qui in eam ſuo labore nihil conferant. Et de Honorio Imperatore ignauia hæc fertur, quòd non lectis literis ſeſe ſubſcripſerit. Hanc igitur ignauiam Soror Placidia cupiens corrigere, literas componi curat, quibus ipſa ſeruo viliſſimo deſpondetur, & has manu fratris ſubſcribi curat. Poſtea venit ad Imperatorem fratrem, abijcit ſe ad pedes eius, & conqueritur de ſua infelicitate, & de crudelitate fratris erga ſe. Affirmante Imperatore falſas eſſe querelas, protulit ipſa literas manu Imperatoris ſubſcriptas, quibus commonefiebat de ſua negligentia. Exempla alia ſunt in vita, tum ignauiæ, tum πολυπραγμοσύνης. Et vtrumq; vitium Deus deteſtatur, qui vult nos laborare diligenter, & propria facere. Et regula teneatur Pſal: 36.

Sub-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Subditus eſto Deo & ora eum. Chriſtus quoq; de labore concionatur, ſufficit diei afflictio ſua, id eſt, labor vocationis propriæ. Quo breui dicto prohibet ſolicitudinem Ethnicam, ocium & πολυπραγμοσύνην *de quibus aliâs dicetur. Magna pars hominum perit malè agendo, maior nihil agendo, maxima aliena agẽdo. Obſeruetur* Comedere carnes ſuas, *dictum eſſe hyperbolicè. Nam incredibile eſt vt homo comedat carnes ſuas, ſed ad exaggerandam pigritiam huius ſtulti ait:* Comedet carnes ſuas, *vt oſtenderet quòd potius ſtultus permittit, vt caro eius tabeſcat inedia, & miſeria famis deficiat, quàm manuum ſuarum laboribus ſuſtentetur.*

VERS. VI.

Melior eſt pugillus cum requie, quám plena vtraq; manus cum labore & afflictione animi.

Ἀπόδειξις

Ἀπόδειξις ſuperioris obiectionis, à communi hominum opinione, etiam Ethnicorum, qui eò vſq; ratiocinando progreſsi ſunt, vt ſint confeſsi, ſatis eſſe humilem degere vitam ac pauperem in tranquillitate ac pace, quàm cum ſolicitudine, multa poſsidere. Hoc ex hiſtoria quæ ſupra de Gyge Lydorum rege pag: 209. recitata eſt, fit manifeſtum. Is enim cùm ſe propter opes & potentiam inſolentiùs iactaret, nec quemquam mortalium ſe feliciorem iudicaret. Ideoq; ex Apolline ſciſcitaretur, num præ ſe quiſquam ex hominibus eſſet beatus? Reſponſum audiebat, Aglaum Pſophidium ipſo eſſe beatiorem, qui ruri degebat in Arcadia, in maxima egeſtate, ſed qui fines ſui agelli vnde qualemcumq; victum habebat, nunq̃ egreſſus fuerat. An non docet hæc reſponſio, longè melius eſſe tuguriolum tutum inhabitare, quàm

regiam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

regiam aulam omnibus miſeryꝭ referſtam. Iulius cæſar, olim cùm ignobile ac obſcurum caſtellum in montibus pendens præteriret, ac à comitatu ſuo interrogaretur, an etiam ibi de dominatu contentiones exiſterent, reſpondit, ſe malle ibi eſſe primum, quàm Romæ ſecundum. Hoc reſponſum indicat longè præſtare pauperem eſſe & humilem in quiete quàm diuitem & potentem, ac interim cum omnis generis moleſtyꝭ conflictari. Hæc cùm ſint à gentibus animaduerſa, quantò æquius erit chriſtianum eſſe paruis contentum, qui ſummum bonum in vno Deo eſſe, ſtatuit. Etenim ſicut diuitiæ & proſperitas impiorum, faſtum generant & violentiam: ſic mediocritas vel potius huius vitæ tenuitas, calamitates & flagella, Dej diſciplinæ, animi humilitatem & modeſtiam pariunt, libidinemq́ inferendi in-

iniurias adimunt, vt vel ex ipſis vtrinq; fructibus appareat, vtrum meliùs ſit & beatiùs, modico eſſe contentum, an præſtet mundi huius opibus diffluere immenſis, verùm hac de re, præclara ſuccurrit Manilij commonitio, quam præterijſſe in mentione iſta, piaculum fuerit penè.

Victuros agimus ſemper, nec viuimus vnquam:

Pauperiorq; bonis quisq; eſt, qui plura requirit:

Nec quod habet numerat: tantum quod non habet optat.

Sic Conradus Imperator moribundus, aduertens Eberhardum fratrem, iniquo animo tuliſſe ac ſubtriſtem fuiſſe, quòd ſuaderet ſe mortuo, eligendum ad imperij habenas, Henricum Aucupem, in hanc ſententiam fratrem affatur: Quid tu triſtior es? num quòd

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

minus laboris & operis tibi cupio impo-nere? Beatior eris ſi nihil ſupra vires tuas aſſumpſeris. Num tibi exempli ſatis non ſum? Si mihi hæc vita eſſet iterum viuenda tot annis quot vixi, turbas & illas curarum moleſtias ſi poſ-ſem effugere, magni boni loco ducerem, & latentem vitam in ocio, non ignaui-ter ocioſo, omnibus regnorum potenta-tibus præferrem.

VERS. VII.

Deinde aliò me vertens, vidi aliam vanitatem ſub Sole.

VERS. VIII.

Eſt quiſpiam ſolus, nec ſecundum habens, non filium, non fratrem, & ta-men laborare non ceſſat, nec ſaturantur oculi eius diuitiis, nec recogitat dicens: Et cui ego laboro? & fraudo animam meam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

meam bonis, in hoc vanitas eſt & affli-
ctatio mala.

TRanſitio εἰς τὴν φιλαργυρίαν τὴν τῆς πάσης κακίας μετρόπολιν, *id eſt, auaritiam totius viciositatis metropolim. Hæc nemini benefacit, & habet tantum* κτήματα, *ſed* κρήματα *nunquam, vel potius nec* κτήματα, *nec* κρήματα *habet, quia poſſidetur auarus, non poſſidet, nec ſcit vti facultatibus, non eſt dominus, ſed mancipium & corpus ſine pectore, habet pecuniam ſine viro, dominam viri, & animam vitæ, qua ſublatâ perit & moritur, & tum demum rectè facit, iuxta verſiculum:*

Auarus nil niſi cùm moritur rectè
facit.

Depingit autem eleganti proſopopœia Bernhardus pagina 144: ſermone 40. ſuper cantica, auaritiam hoc modo. Auaritia rotis & ipſa vehitur

quatuor vitiorum: quæ ſunt puſillanimitas, inhumanitas, contemptus Dej, mortis obliuio. Cæterùm iumenta trahentia, tenacitas & rapacitas, & his vnus auriga ambobus præſidet, nempe habendi amor. Sola ſiquidem auaritia, quoniam conducere plurib: non patitur, vno contenta eſt ſeruitore. Ipſe verò iniuncti operis, promptus admodum atq; infatigabilis executor, regendis ſanè iumentis trahentibus, flagris vtitur acerrimis, libidine acquirendi & metu habendi. Hæc ſanè elegans eſt pictura auaritiæ, quæ teſte Apoſtolo 1. Thim: 6: omnium malorum radix eſt: Nihil intulimus in hunc mundum, nec inde aliquid auferemus, habentes autem alimentum & amictum, his contenti ſimus. Qui enim volunt diteſcere incidunt in tentationem & laqueum Diaboli. Sed homines μεγαλόπτωχοι id eſt magnifici pau-

pauperes, nec religione, nec picturis mo-
uentur. Ac nota ſunt exempla auaritiæ,
cuius maximè notatur, Simonides poë-
ta, vt author eſt Ælianus de varia hi-
ſtoria. Is enim rogatus à quodam, vt
Encomion ei ſcriberet, gratiamq́ ſe loco
muneris habiturum: Reſpondit ſe habe-
re duas arcas, vnam gratiarum, alte-
ram argenti. Hanc quum aperiret,
communem plenamq́: illam verò va-
cuam ſolamq́ reperire. Idem in vltima
ſenectute, cur auarus eſſet interrogatus:
Quoniam inquit, inimicis malo diuitias
relinquere moriens, quàm amicos vi-
uens fruſtra rogare, deteſtans plurimo-
rum quum neceſſitas requireret infidas
amicitias &c. Dum Brennus dux Gal-
lorum Senonum, obſideret Epheſum, vir-
go quædam Demonica nomine, ſolicita-
ta ſpecie barbari, cum eo pepigit, ſe
Epheſum prodituram mercede monilium

ornamentorumq́, quæ Galli ferebant: Quo facto Brennus vt promiſſa præſtaret, ſimulq́ & eius vlciſceretur auaritiam, iuſſit aurum omne in eam congeri, vſq́ adeo vt viua ſupprimeretur. Semiramis, vt idem ſcribit Ælianus, in ſuo ſepulchro inſcripſerat, ſi quis rex pecunia indiget, monumentum diruat. Darius igitur quum id demoliretur, nihil pecuniarum inuenit, ſed tantùm hoc ſcriptum. *Niſi eſſes inſatiabilis, nunquam ſepulchrum mortuorum attigiſſes.*

Notat Lambertus Schafnaburgenſis, anno 1066. præpoſitum Goſlarienſem, ſuſcepto Epiſcopatu Miſnenſi hoc modo obijſſe: Cùm veniſſet Goſlariam, poſt refectionem in cubiculum, vbi theſauros nullo conſcio infoderat, quaſi paululum requieſcere volens, ſeſe recipit. Cùm verò die vergente in veſperam præter modum & conſuetudinem, ſomno

indul-

indulgere videretur, rem inſolitam cubi-
cularij mirantes, pulſare oſtium cœpe-
runt. Sed nec pulſantibus nec vocife-
rantibus reſponſum datum fuit. Effrac-
tis igitur foribus inuenerunt Epiſcopum
exanimem, ipſis theſauris ſuis incuban-
tem, colore tetro & fractis ceruicibus. Ac
quendam tradit Chryſippus ſub mortis
tempus, aureos deglutiſſe non paucos, atq́;
ita perfunctum fato. Alium verò tunicæ
plurimos inſuiſſe, atq́; ea indutum, citra
honorem alium, contumulari ſe mandaſ-
ſe. Sed huiuſmodi habendi deſideria
caſtigant Erinnyæ. Nec ignotæ ſunt
pœnæ Tantali, Midæ, Iudæ, Ananiæ
& aliorum, vt omittam dilapidationes
bonorum iniuſtè partorum, quæ rarò ad
ſecundum gradum perueniunt, ſed eua-
neſcunt & diſſipantur mirabiliter, ſicut
noſter teſtatur Eccleſiaſtes, qui graphicè
ſuis coloribus efferatam hanc habendi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cupiditatem depingit ac ſimul oſtendit eius mala. Sed quomodo igitur eam deſcribit? primùm iqt, vnus eſt ſiue ſolus, nec ſecundũ habens, *id eſt, auaro nulla eſt cum quoquam communitas. Reuera igitur* vnus & ſolus eſt, *ſibiipſi autem tantum quærit, pro ſe curat, ad ſe trahit, nihil curans de alijs, nec fratrem nec amicum, hoc eſt, quantumcunq; conſtet, quòd omnes fratres ſimus, ac licet Deus præcipiat vt fratrum curâ afficiamur, tamen ipſe nullius neceßitate mouetur, nec aliquem agnoſcit fratrem. Nullo igitur modo conatur fratres ſibi deuincire de mammona iniquitatis, ob deprauatos inſatiabilis animi mores: Ideo & verè ſolus eſt & manebit in iudicio, nullo ſanctorum eum pro fratre agnoſcente, ſed ab omnibus derelinquetur, ſicut ipſe nunc omnes derelinquit. Ita verum eſt illud Saluſtij: auaritia fidem & probitatem,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tatem, cæteraſq́ bonas virtutes euertit: deinde addit; Et tamen laborare non ceſsat. *Alterum deſtinatum auari. Nam cùm nihil meliùs ſit quiete & ſecuritate, hanc etiam aufert tyrannus ille, auaritia ſcilicet. Quæ dum vetita ſcrutatur,*

Per mare pauperiem fugiens, per ſaxa per ignes, ac dum ipſe ſibi videtur inops, recondere geſtit, quò non perfruatur, ſed cuſtodiat: Sæpè interim conatu excidens ridiculam ſe præbet, non ſolùm rediens inanis, renudata modò auiditate, in immenſum vela pandente: ſed etiam omnem vitæ quietem adimit. Nam auaritia implet quidem crumenam, ſed cor vacuum relinquit, quodq́ nullo modo ſatiari poßit. Hinc cuiuis liquet quàm plurimorum vitiorum fomes, ac quàm proteruus tyrannus ſit amor habendi, & maximè quòd nec Oculi eius ſatiantur diuitijs. *Venter poteſt citò ſatiari ſed*

non oculi. Auari etenim animus nunquam non expetit, quicquid eſt in quod aciem defigit, & quantò magis diuitiarum cumulo increſcit auarus, tantò magis in opum diſiderium inardeſcit animus. Nam ſicuti prudentiſſimè Seneca ſcribit, congerantur in te, quicquid multi locupletes poſſiderunt. Vltra priuatum pecuniæ modum fortuna prouehat, auro tegat, purpura veſtiat, & eò delitiarum opumq́ perducat, vt terram marmoribus abſcondas, & non tantum tibi habere liceat, ſed calcare diuitias. Accedant ſtatuæ ac picturæ, & quicquid ars vlla luxuriæ elaborauit, maiora cupere ab his diſces. Naturalia deſideria finita ſunt, ex falſa opinione naſcentia vbi deſinant non habent, nullus enim terminus falſo eſt. Plato autem de legibus quinto, diuites valde ſimulq́ probos eſſe poſſe arbitratur impoſſibile: prop-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

proptereaq́; nec felices. Nec recogitat dicens, & cui ego laboro & fraudo animam meam? *Cùm ſatis contemplatus ſit in ideam auari, nunc introducit inexplicabilem huius hominis perſonam ex auaritiæ pœnitentia, ita loqui:* Et cui laboro? *Elegans hypotypoſis ac* ἀγανάκτησις μισανθρώπου, *qui tandem laborum moleſtiarumq́; ſatur, cùm anxijs ſordibus magnas opes corripuerit, finemq́; vitæ iam adeſſe ſentierit, auri ſceleſta fames ipſa præcordia poſſidens, animum in varias cogitationes diſtrahit, perpetuoq́; torquet, vt maximè pœniteat & ſolicitudinis & laborum, ac imprimis quòd ipſe ad frugalitatem honeſtam, non vſus ſit ſuo labore, ſed alijs iam relinquat quos non nouit, vel quibus non vult, vel qui ingrati futuri ſunt, vel deniq́; qui ingentium diuitiarum hæredes facti, conſumunt, dilapidant, deuorant pecunias, a-*

gros,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

groſ, villas, prædia, veſtes, gemmas, nihil relinquentes, quo memoria acquirentium conſeruari poßit. Hanc vitæ noſtræ vanitatem & inanem occupationem, ideo inpenſiùs conſiderare debemus, ne fraudemus animas noſtras, *id eſt, vel propter diuitias, pluribus eas peccatis oneremus. Difficile enim eſt diuitiarum contubernio non corrumpi, & affluentibus hinc inde diuitijs, vitiorum fomitibus, animum ſeruare inconcußum. Ac certè ſicut Philoſtratus inquit, diuitiæ non ſunt tractabiles, quæ debent inter ardua & difficillima quæq; connumerari. Qui igitur diuitijs (vt ſic dicam) inebriantur, ac pauló ante exſucci, mox vel ricinis diſtentiores euadunt, nec deſinunt ſubinde iniurios ſe præbere, & in magna amplaq; fortunæ laxitate cæcutiunt.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. IX.

Præſtant duo vni, quia merces eſt eis melior ex labore ſuo,

EXpolitio ſuperioris verſus de vanitate auaritiæ iſtius μισανθρώπου, *ab oppoſito per* ἀντίθεσιν *fructuum, qui ex vita ſociali percipiuntur & damnorum ex ſolitaria:*

Si auarus ille ſoli ſibi viuens, putat ſe ſecurum, quòd diuitias poſſideat, ſequitur quòd longè magis ſecurus ſit, qui alijs res poſſeſſas communicet. Communio enim rerum valet ad res ſeruandas atq; augendas.

Sed hic putat ſe ſecurum. Ergo & ille magis ſecurus, qui ſocium aliquem laborum ſuorum nactus fuerit, & plura ac maiora præſtare poſſunt duo, quàm vnicus quiſpiam. Vis conſequentiæ ſita eſt in ſocietate humana, cum qua maxi-

mè

mè pugnat auarus, qui damnat communionem rerum, nec patitur ſocium, quod DEI prouidentiam vtriq; non ſatis eſſe iudicet. Pugnat ergo auarus cum ipſa natura, immo Deo ſapientiſsimo, qui conciliat animos humanos inter ſe & efficit, vt amicitia, ſummis adiumentis ad vitam rectè degendam, homines communiat. Amici igitur illi ſoli cenſentur, qui ſtudio compari ad virtutem contendant, ſtudioq; mutuo ad procinctum feſtinent, ac animi cultum: Hic autem virtute conſtat ſola. Virtus verò, non aliud quàm ſapientia eſt. Sapientia verò diuinorum cognitio creditur, quam ſanè, lux nobis diuina exuberans latiùs infundit. Proinde ſic colligimus, cultum animi, DEI ipſius eſſe cultum: amicitiam verò, quum duorum conſenſu ad capeſſendum animi cultum connitatur, nihil eſſe aliud omnino, quàm duorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rum animorum ſummam euigilatamq́; in DEO colendo concordiam. Vnde trium cooritur beneuolentia, quando hominibus ita affectis, tertius accedit amator Deus, qui amicitiæ indiſſolubilis eſt nodus, cuſtoſq́; perpetuus. Quæ ſanè ratio Æſculapium Mercurio, Orpheo Muſæum, Pythagoræ Aglaophemum, ac Platoni Dionem priùs, mox & Xenocratem conciliauit, qui omnes opere vno, ad metam vnam tanquam eodem calle, eundemq́; itineris feſtinârunt terminum.

VERS. X.

Certè ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur, væ autem illi vni, quia ſi ceciderit, non aderit alius qui eum ſurrigit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Αἰτιολογία ἀντιθέσεως ἐκ τῆς ἀριθμήσεως τῶν αἰτιατῶν τῆς κοινωνίας, *id eſt, ex enumeratione vtilitatum ac effectorum communionis, quorum primum ſumptum eſt ab infortunijs & caſibus, quibus vita hæc humana expoſita eſt. Etenim ſæpè accidit, vt duo ſimul iter faciant, & lapſanti vni alter non deerit ſocius qui ſuccurrat, compatiatur, adiuuet. Huc pertinet Mori* γνωμολογία *de fido amico: vtiliùs nihil eſſe poteſt* [...]*am fidus amicus, qui tua damna ſuo* [...]*iat officio. Item & eiuſdem verſus cæco & claudo:*

Fœdera contraxêre ſimul, mendicus vterq;,
Cum claudo ſolidæ cæcus amicitiæ,
Claudo cæcus ait, collo geſtabere noſtro,
Rettulit hîc oculis, cæce regêre meis.
Alta ſuperborum fugitat penetralia regum

Inq;

Inq; caſa concors paupere, regnat amor.

Huiuſmodi bona cùm communio pariat, efficiatq; vt qui vtilis ſit alijs, ab alijs vtilitatem capiat, certè ſi ſpectes res quaſcunq; animatas ſiue inanimes, ſiue quaſlibet alias creaturas, contrarium accidit ſolitario, qui inueniet vbiq; à quo damni occaſio eueniet, niſi DEI prouidentia pro ipſo excubet. Nam ſi in domum aut caſam ſe abdit, vnus clauus incuruatus vel fractus, totius ædificij afferre poteſt ruinam, quæ eam opprimet. Araneolus è tela ſua in dormientem inſiliens, gignit alicubi moleſtum vlcus. Felis, domeſticum & cicur alioqui animal, ad coërcendos mures ali ſolitum, noctu inuolat in faciem, eamq; dilacerat. Canis, ſolitarij, rabidus factus, non ipſi magis parcit quàm ignoto. Si quid ſolitarius ſibi coquere voluerit eſcu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lenti, ſicut certè non poterit vitam ſine huiuſmodi actionibus tranſigere, modicus ignis totam conſumet domum: Vili oluſculo, herbæ cuiuſpiam portio aliquota de improuiſo admixta, aut morbum, aut mortem ipſi pariet. Si quid biberit etiamſi aquam limpidiſſimam: fieri tamen poteſt, vt puteum vnde hauſerit, animalculum aliquod veneno ſuo infecerit. Quod ſi placet domum egredi, decidens vna tegula, caput & cerebrum comminuet. Lapillus quoq; in via facit, vt titubans labatur, atq; ſe grauiter lædat. Aues quoq; quæ per aëra circumuolant, quaſi inſidiatores ſunt, roſtrum atq; vngues acuentes, quò caput tuum lædant. Certè veſpa, crabro, apis, immo formica, aut ſi quod hac, minutius dari poteſt animalculum, faceſſet aliquando ſolitario negocium. Hæc igitur diſpiciat auarus ſolitarius, & ab omni hominum commercio

procul

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

procul ſemotus, immo conſideret quòd multos habeat, qui mala ei imprecentur, quiq́; vindictam contra eum expetant, nullum autem qui pro ipſo oret. Pertinet igitur amicitia ad iuſticiam, vt reddere beneficium pro beneficio, quod patet ex definitione eius, cuius extrema ſunt μισανθρωπία & ſimulatio. Ac extat prouerbium de huiuſmodi communione, πάντα τὰ τῶν φίλων κοινά. Quod prouerbium cùm ſemper fuiſſet cuidam candido in ore: ita illi ſcribit Martial. lib. 2.

Candide κοινὰ φίλων, ſunt hæc tua
candide verba,

Et tandem concludit:

Das nihil & dicis, candide κοινὰ
φίλων.

Sed amicitia ſic olim pingebatur, vt eſſet adoleſcens apertum oſtendens cor, alterum latus ſplendidè ornatum gerens, cui inſcripta erat æſtas, alterum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

verò lacerum & afflictum, cui inſcripta erat hyems, vt ſignificaretur candor & conſtantia in amicitia. Sed iam verum eſt illud: cum fortuna mutantur amici, & plures ſunt lingua quàm corde amici, qui non ſecus atq; ſerpentes omnibus pijs ſunt fugiendi. Sed de prioribus eleganter Ouidius de triſtib:

Dum iuuat & vultu ridet fortuna ſereno,
Inde libatas cuncta ſequuntur opes,
At ſimul intonuit, fugiunt nec noſcitur vlli,
Agminibus comitum, qui modo cinctus erat.

Exempla ſunt Tobias & Iob. Non igitur malè dixit Iſocrates: Proba amicos ex vitæ diuerſitate & periculorum ſocietate. Aurum enim in igne exploramus, amicos autem inter aduerſa cognoſcimus.

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. II.

Quin etiam ſi duo cubent, calor erit illis. Vnus verò quinam caleſcet?

SEcundum emolumentum communionis ſiue amicitiæ. Sicut enim ſuperiùs dixit, cùm duo viri in idem negocium incumbant, acciderítq; aliquid aduerſi vni, is non longè requiret auxilium, habet enim ad manum qui iuuet: Contrà homini infeliciter agenti & refocillationis indigo, calamitas ſumma eſt ſolitudo. Similiter nunc addit. Et contubernìones qui in eodem cœnaculo victitant, ſi qua oriatur tempeſtas, ſtatim eam ſedant, mutuis conſolationibus, gemina nimirum felicitate. Nam & per diem dicendi libertate feſtiui, & per noctem honeſta hilaritate ſunt ſecuri. Solitariam autem vitam trahens, horrendus ſibijpſi viuit, neq; fidem habet ſi quis perſuadere

ipſi vtilia conetur. *Quare & ſolitarius* ille auarus, nec à quoquam conſolationem petere audet, neq; quenquam conſolantem inuenit. Ideoq; plerumq; ad laqueum feſtinat. Sic ille auarus fecit, qui ruri ſuas pecunias ſub arbore in terram foderat, admoto lapide tanquam indice loci. Cùm autem alius quiſpiam ad extremam redactus pauperiem, ad illam arborem ſumpto ſecum laqueo ſe contuliſſet, vt victus deſperatione ſe ſuſpenderet, deprehendit fortè, lapide propiùs ad ramum arboris, cui laqueum inijceret, aduoluto, cauitatem quandam, quam dum explorat ac theſaurum inuenit, præ gaudio laqueum in locum pecuniæ conijcit, & lapide reuoluto inde abit. Breuî poſt auarus iſte Euclio, cùm ad reuiſendum theſaurum acceſſiſſet, & eum ſublatum vidiſſet, laqueo, quem inuenit, præ animi conſternatione gulam fregit. Hoc optimè ceſſit

auaro

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

auaro Euclioni, qui cùm facilè comparare ſibi potuiſſet amicos ex Mammona iniquitatis, maluit potiùs rubigini & tineis huiuſmodi exponere, quàm ad conſilia & ſolatia amicorũ confugere. Obſerua igitur, quantum bonum ſit amicitia vera & honeſta, de qua dulciſſima extat Platonis ſententia ad Dionyſium: οὐ χρυσὸς ἀγλαὸς οὐδὲ ἀδάμας οὕτως ἀστράπτει πρὸς ὄψεις, ὡς ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁμοφράδμων νόησις. *Id eſt: Non ſic ſplendidum aurum, neq; adamas ſic reſplendet ad viſum, atq; bonorum virorum conſentiens & concors voluntas. Primò igitur iucunda eſt amicitia, deinde vtilis, ac deniq; nihil fortiús quàm conſenſus amicorum de quo ait.*

VERS. XII.

Quòd ſi vim inferat ei, duo ſtabunt aduerſus illum: Deniq; filum triplicatum, non celeriter rumpitur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

SEquitur tertium emolumentum quòd quantò plures & boni ſint amicitiâ coniuncti, & quò plures inter ſe opera conſociauerint, tantò valentiores erunt. Sed de amicitia colenda memineris ænigma: Quid vni arctum nimis? duobus conueniens? tribus verò nimis amplum? Reſpond. Conſilium & amicitia. Quo monemur, amicos non παρέργως *comparandos, nec citò, nec temerè, nec multos, ſed conſtantia, prudentia & beneuolentia, paucos deuinciendos eſſe. Sed hîc locum habet illud Poëtæ:*

Extra fortunam eſt, quicquid donatur amicis,
Quas dederis ſolas, ſemper habebis opes.

Alexander Magnus interrogatus, vbi ſuos repoſuiſſet theſauros? Oſtendens amicos dixit, ἐν τούτοις *in his, & cùm omnem pecuniam omneſq́ res ſplen-*

didas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

didas ac precioſas donaret, amici rogabant, & quid nos habebimus? Alexander, meipſum inquit habebitis. Sed hoc longè præclarior munificentia Caroli Magni, qui cogitans de Chriſti præcepto: date & dabitur vobis, vt plures haberet amicos, de ſincera rerum ac donorum DEI diſpenſatione, quæ in ipſum opulenter collata erant, teſtificantes coram tribunali DEI, religioſiſſimè ordinauit ac liquidò conſtituit, quid pauperibus elargiendum eſſet, quid ſeruis in aula, quid viduis, quid pupillis, quid nubilibus virginibus pauperibus, ac deniq; quid egenis omnibus & ſingulis, ſtipem in nomine Chriſti expetentibus. Ac admonitus aliquando hic optimus Imperator à quopiam familiari, ne quibuſuis petentibus etiam indignis daret? Reſpondiſſe fertur: Et qua charitate nos tulit hactenus pater cœleſtis, ad cuius legem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nos collati, ſumus ipſa impuritas & iniuſticia, latrones & fures. O dictum chriſtianißimo principe dignum. In quo nulla virtus præſtantior fuit, quàm in iuuandis pauperibus promptitudo. Nec contentus fuit pauperibus ſuorum regnorum iuuandis, ſed etiam miſit eleemoſynas trans mare, in Syriam, Ægyptum, Africam, Hieroſolimam, Alexandriam, breuiter in omnia loca, vbi cognouit pauperes chriſtianos degere. Regibus etiam transmarinis pauperes ſæpe commendauit, quòd, quò diligentiùs eos reciperent, iuuarent & promouerent, eò vehementiùs ſe amicum fore, ac opem in neceßitatibus laturum pollicebatur. Hæc vera vnio & amicitia fuit Caroli, quam non virtus ſtabiliuit, ſed fides in Chriſtum, quæ vnica & vera virtus eſt, ex qua ſolida & firma amicitia conſtat. Etenim amicitia ſine mutua caritate &

com-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

compaſsione exiſtere non poteſt. Quare & feliciſsimus ille, qui multos ſibi amicos facit ex Mammona iniquitatis. Multa autem incitamenta ad hoc habemus, ſiquidem eandem habemus fidem, eandem ſpem, eundem Dominum &c. quæ nos arctiùs colligare debent.

VERS. XIII.

Præſtat puer pauper & ſapiens Regi ſeni ſtulto, qui neſcit amplius admoneri.

Aliud exemplum quod ſimiliter exornatur per comparationem contrarij. Obfirmato enim & peruicaci in ſtoliditate ſua Regi, opponitur ſapiens, cuius proprium eſt in ſapientiæ monitis proficere. Pertinet autem hæc admonitio de vanitate, primùm ad ſuperbiam vitæ, quam reprimit etiam in Regibus, præferens puerum pauperem ſapientem, Regi ſeni ſtulto, qui neſcit perpendere euentus rerum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Deinde cùm homines ſæpe ſuſpiciant Reges & principes, in faſtigijs imperiorum collocatos, tanquam ſemideos & ſapientiſsimos. Huiuſmodi vulgi opiniones, tanquam vaniſsimas oſtendit, ratione ſumta ab ipſa experientia, quâ ſæpè compertum eſt, Regem ætate prouectum, omni ſapientia deſtitutum, quòd delicatè nutritus fuerit & in delicijs vixerit, quæ impediunt acquiſitionem ſapientiæ. Vanum igitur talem iudicat ac ei præferendum iuuenem pauperem, qui eſt ad acquirendam ſapientiam diſpoſitus. Etenim cùm addeceat imperantem eſſe veluti regulam aut canonem, qui ad rectitudinem compoſitus & nullo flexu vitiatus, cætera appoſitus coaptatusq́ dirigit, ac ſimilia reddit ſibi. Conſimili item ratione, præſidem oportet ſeipſum prius componentem ac imperium intus ordinantem, & ſic concinnatis moribus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ciues ſibi reddere perſimiles. Neq; enim ſuccidentis eſt lapſitantiſq; alios dirigere, aut inſcientis edocere, aut inculti ornare, vel exordinati ordinare vel imperare qui obedire neſciat. Huc pertinent auguſti tituli Regum & Principum. Nam Vlyſſem Homerus mitiſſimum ſcribit fuiſſe patrem. Et Plato item, Homerico more Regem paſtorem vocat. Quin ciuilem potiùs virum idem alibi nuncupat, quòd Regem innuens, nimirum adeo humanum ac mitem, ſi fieri poßet, eſſe debere, vt inter ciues videatur eſſe conciuis, ac vt ita dicam, prudentiâ, iuſticiâ, curâ potius quàm alio quouis exceſſu ſuperior. Ac hæc ſanè cauſa videtur eſſe, cur antiqui patres non Reges hominum, ſed pecorum fuiſſe paſtores memorantur. Quòd homines quidem æquales produxit natura, ſed pro meritorum ratione, alios alijs iuſta vtiq;

DEI

DEI diſpenſatio ſed occulta præponit, vt humana formidine, peccare metuant, qui minùs iudicio exterrentur diuino. Verùm timoris huius nomine inflari, haudquaquam addecet. In quo non propria eſt affectanda gloria, ſed ſubditorum quærenda iuſticia. Et certè maiorum hæc conſuetudo fuit, vt Rex ſacerdos eſſet & pontifex. Nam Regibus expiandæ cædis munus incubuiſſe, ex hiſtoria ſcimus. Nec minùs ſuperioribus graue eſt illud Senicæ, qui, Cæſari (inquit) cui omnia licent, propter hoc ipſum multa non licent. Omnium domos illius vigilia defendit, omnium ocium illius labor, omnium delicias illius induſtria, omnium vacationem illius occupatio &c. Ac deniq; cùm iuſticia legis finis ſit, lex verò Principis opus, Princeps autem imago DEI, vniuerſa diſpenſantis gubernantiſq́;, non Phidiæ induſtriam requi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

requiret, non Polycleti, non Myronis: ſed ſemetipſum pius princeps in DEI ſimilitudinem effingit, ac virtutis ſimulachrum expingit, conformatq́ omnium planè decentiſſimum, & aſpectu iucundiſſimum ac Deo maximè conueniens. Sed ab hoc quantum abit diuerſus, ſtultus atq; fatuus Rex, effecta gubernationis liquidum, in Regibus multis faciunt. Ac imprimis in Vuenceſlão Caroli IV filio, qui citra omne virtutis penſum voluptatibus, palato ac turpi ocio indulgens, propter diſſolutiorem vitam & negligentiam, cùm eius præcipuum officium debuiſſet eſſe, hoſtes Eccleſiæ & imperij propulſare, anno 1400, diademate imperiali exutus eſt, principe prudenti ac induſtrio in locum eius ſuffecto. Sic etiam Childericus Rex Galliæ, mulieroſus, mollis & ventri deditus, nullius frugi homo, omnia adminiſtrans regni negocia

per

per conſiliarios, omneſq́; res ex conſi-liorum principum virorum agens, anno 7.., imperio abdicatur ac in mona-ſterium detruditur. Huius rei non deſunt alla exempla, quæ oſtendunt extrema ſæpe perpeſſos eſſe alios, propter imperitiam rerum humanarum, alios propter tyrannicas graſſationes, alios propter faſtum & inſolentiam, quorum multi vocis horrore, aſpectus truculentiâ, morum difficultate ac ſolitudine, principatus tumorem auſteritatemq́; exprimunt, nec ſanè quidquam à Coloßis diſtare animaduertuntur, qui extrinſecus heroicam aliquam aut diuinam præferentes ſpeciem, intus terram habent, aut ſaxa, aut plumbum quoq;, niſi quod hoc genus ſtatuæ ponderibus libratæ, rectitudinem ſeruant immobilem, nec quoquam proclinantur, adnuuntue: Cùm Princeps imperitus fluctuat ſemper quatiturq́; ac

circum-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

circumagitur. Sed interim regium nomen, tanquam venerationis ac maieſtatis plenum admiratur mundus, ac ibi iudicat eſſe ſapientiam, vbi ſenium & potentia. Econtrà contemnit iuuentutem & paupertatem, quaſi huiuſmodi doni minus capacem, ſed fallitur ſæpè. Inueniuntur enim & Reges & ſenes fatui: Econtrà inueniuntur iuuenes ſapientiâ præditi & pauperes. Paupertas eſt ſapientiæ reparatrix. Ac Daniel tametſi puer, prudenter deprehendit Suſannam falſò accuſatam, quod tamen nemo alius ex populo deprehendere potuit. Ioſeph adoleſcens ſapientior fuit omnibus philoſophis, magis, ac conſiliarijs regni Ægyptij. Sic Amos & Dauid, tametſi paſtores, tamen diuina ſapientiâ fuerunt illuſtrati. Ac huiuſmodi donorum DEI diſpenſatio, quotidie ob oculos cernitur, quæ oſtendit Deum non ita conſtrictum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſſe, vt cogatur ſapientiam dare certis perſonis & ſtatibus, vtpote ſenibus & poteſtate præditis, ſed liberè, hoc donum diſtribuere pro ſua voluntate. Hinc Salomon tametſi Rex iam erat, nondum tamen habebat ſapientiam, ſed eam primùm à Deo petit. 3. Regum 3. Dauid autem tametſi iam ſenex erat, & multa expertus eſſet, de ſe tamen diffiſus, petit à Deo vt in ſenecta eum quoq; dirigat. Præcipuè autem hic locus eiusq; σύγκρισις, de fatuo Rege ac ſapiente puero, abundè condocefacit doctrinas & ſcientias, Regibus admodum congruere: quod illis manifeſtè aduerſatur, qui Reges iactant oportere non eſſe doctos. Ac præcipuè ſapientiã ex cognitione verbi Dei, in eis requirit Eccleſiaſtes. Cuius contemptores, cùm multi hodie inueniantur, non tam inter ipſos principes, quàm nobiles & alios, grauiſſimè punientur. Videmus enim & audi-

audimus multos eſſe, qui plus ſatis quotidie ſe produnt, nec in tanta luce ſacræ doctrinæ, quæ hodie bonitate DEI affulſit, vllo modo mouentur. Nam ſæpè cunctantur & detrectant vel è lecto ſurgere, vt ſacras audiant conciones, tantùm abeſt vt patriam vel domum ſuſtineant deſerere. Sacros libros præ ſuis delicijs aſpernantur, doctores item & concionatores peius angue oderunt, linguas et bona ſtudia vehementer deteſtãtur, & ſi quos viderint principes, literis ac pietate deditos, eos irrident. Hi ſanè omnino ſunt fatui, demerſi in ignorantiæ ac impietatis cœnum. Cæterùm nunc ſequitur cauſa, cur Regi fatuo melior ſit prudens puer. Quòd neſcit admoneri. *Cauſa ignorantiæ & ſtultitiæ eſt animus obſtinatus, & perſuaſio falſæ ſapientiæ, tum etiam improborum hominum adulatio pernicioſa. Tyranni enim & impij nec à conſiliarijs*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fidelibus, nec à pijs verbi diuini miniſtris, nec ab alijs commonefieri volunt, ſed ſæuiunt in iudices, conſiliarios ac fi- doctores, non ſeruientes eorum cupiditatibus, manent igitur fatui, ac ſubin- præmia ſuæ pertinaciæ reportant iuſta. Darius Rex Perſarum, bellum cum Græcis inſtituit, quod perficere non potuit, poſt eius obitum filius eius Xerxes, idem redintegrauit, armans ſeptingenta de regno ſuo, & trecenta millia de auxilijs, vt non immeritò proditum ſit, flumina ab exercitu eius ſiccata, Græciamq́ omnem vix capere eius exercitum potuiſſe, naues quoq́ decies centum millia habuiſſe dicitur, ita vt ipſe Xerxes videns exercitum cœperit flere dicens: poſt annos centum non victurum ex illis, vel vnum ſaltem. Cùm autem diu deliberaret Xerxes cum conſiliarijs ſuis, quid faciendum, ſuaſerunt omnes per-

pergendum eſſe, & Regem nimia æſtimatione ſui furentem concitârunt magis, præter vnum Demaratum Lacedæmoniorũ, qui diſſuaſit bellum, & dixit illam quâ ſibi placeret, multitudinem indigeſtam & grauem metuendam eſſe, & victoriam ſitam non in multitudine &c: Sed Demarati conſilium, nullius fuit momenti apud Regem, quem adulatores inſtigabant magis magisq́. Cùm igitur Rex bellum adornaret & iam in itinere eſſet, Leonidas Spartanus, dux præſtans, hoſtis Xerxis, adiunxit ſibi trecentos viros ciues, animo & robore præſtantes, & viam arctam Thermopylas occupauit, quâ Xerxi eundum erat, & ita Xerxem Neptuno compedes & cœlo tenebras minitantem, ad vltimam deſperationem redegit, diſsipato & proſtrato exercitu. Ipſe autem Xerxes à ſuis tandem occiſus, ante obitum dixiſſe

fertur, omnes ſuos conſiliarios ſibi adulatos fuiſſe, præter vnum veracem Demaratum. Hæc ſera fuit ſapientia, extorta ex contrario euentu, mœrore & nimia indignatione.

VERS. XIIII.

Eſt enim qui è domo vinctorum egrediatur ad regnandum, & qui in regno ſuo natus, fiat pauper.

NVnc additur ratio, quòd cùm etiam illud vitæ faſtigium, vt dictum eſt, vanitati ſit ſubiectum: quòd Reges ſubindè ſint fatui, & cauſæ ingentium motuum & calamitatum, vehementer igitur falli, qui omnia ſibi ſalua æſtimant, ſi illud attigerint. Sumitur autem ratio diſſuaſionis ab eius vitæ adiunctis in hunc modum:

Illud quod frequenter anceps eſt, tenditq́ nunc ad felicitatem, nunc ad exter-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nas miſerias non eſt ſuſpiciendum tanquam ſummum hominis bonum.

Sed huiuſmodi ſunt ſceptra Regum & principum.

Non ergo eorum vitæ genus, quaſi ſummum hominis bonum, ſuſpiciendum erit. Aſſumptionē probant varij euentus Regum & principum, quorum hi diu potentiſſimi & florentiſſimi, præ ſuperbia & faſtu, nunquam in animum inducunt, tantas fieri poſſe rerum humanarum nouationes, vt ex tantis ſuis faſtigijs deijciantur, & in compedes, vincula & alias miſerias trudantur: Alios autem multis annis afflictos, compedibuſq; ac catenis vinctos, vt regnorum gubernaculis præficiantur. Quæ inconſtantia magnam rerum humanarum vanitatem oſtendit, ac plurima habet & varia exempla, cùm eorum qui ita deiecti ſunt, tum aliorum qui

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ruſus ſunt euecti. Ac prioris generis ſunt Manaſſes, Zedechias, Oſeas filius Hela, quibus annecto Priami, Crœſi, Dionyſij caſum, ac imprimis Deſiderij Longobardorum Regis, qui vt anno 760. inuaſit regnum Italiæ: Ita paulò poſt à Carolo æmulo victus, in vincula conijcitur cum vxore & liberis, ac tandem catenis ducitur in triumpho ac pertrahitur in Gallias. Huius rei quot etiam ſuppeditent exempla, hiſtoriæ huius noſtræ patriæ, neminem eſſe qui ignoret exiſtimo, qui vel perfunctoriè Saxonem ac Crantzium inſpexerit? Ac ſanè euidens huius rei teſtimonium, ſi nullum aliud eſſet, orientale exiſtit imperium, quod Sarraceni, Conſtantinopolitanis principibus, delicias & præſentem luxum corpori arridentem, præferentibus gloriæ veræ & virtuti quæ durat, de die in diem attriuerunt, donec fatis vrgenti-

gentibus, totum corrueret deuolueretur
ad alios. Quare factum eſt, vt primùm nobiliſſimi chriſtiani principes, cum magna ignominia facti ſint tributarij crudeliſſimorum tyrannorum, ac nouiſſimè prorſus extirpati. Ita Sarracenorum & Turcarum coniuncta religio & poteſtas, Romanorum imperium labefactauit, etiam totum in oriente, ac occupauit Ægyptum, Syriam, Aſiam, Africam, Thraciam & Græciam anno 770. Quod imperium etiam antè in occidente, incomparabile inquam Romanorum illud regnum, finem habuit, quod ab Auguſto, ſub quo fuit in ſummo vigoris ſtatu, vſq; ad Auguſtulum durauit, ſemper tamen diminutum, & tandem prorſus expirans anno 477. Ita facilè inueniunt fata viam, cùm eſt aliquid finiendum. Omnia ſic ſubiecta ſunt vanitati, omnia prætereunt, ac terminus quem Dominus

ſtatuit rebus, nihil præterire poteſt. Videmus quàm primùm ordo, qui robur & vim vt durent addit, confunditur, actum eſſe. Sed eorum qui à remis (vt dicitur) ad tribunal, vel potiùs vt noſter loquitur Eccleſiaſtes: à carcere ad ſolium ſunt exaltati, quamuis nihil tale quærentes, etiam multa exempla recitari poſſunt. Sed ſufficiunt pauca, vt Ioſephi, Dauidis ac Hieroboami &c. Verùm huiuſmodi rerum humanarum alternationes, mundus fortunæ adſcribit. Quare & antiqui fortunam pinxerunt feminam, quo ſolo argumento inſtabilem eam poſſumus cognoſcere, & temonem in manibus ei dederunt, ac pedibus ſuppoſuerunt rotulas, fecerunt etiam ipſam cœcam: his omnibus demonſtrantes fortunæ incertitudinem: Quemadmodum ſi quis ſæuienti mari, in naui eſſet, quæ gubernatorem cœcum haberet. Magna autem

tem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tem virorum multitudo hanc ſequitur, & illa hos ſurſum deorſumq́ ducit & præcipitat, ac inuocantes & lamentantes deridet. Mercurium autem tanquam artium magiſtrum, ac dominum & fortunæ contrarium, finxerunt iuuenem pulchrum, naturâ non arte lætum, oculis acutis & forma cubica, id eſt, quadrata. Habet autem hic ſecum ſaltantes ac lætos artifices eum ſequentes, non de eo lamentantes, quemadmodum illi qui de fortuna queruntur &c. Hæc γραώδη omittamus ac ſtatuamus Deum vtrumq; facere. Ipſe enim humiliat & exaltat. Hoc autem non facit ex præſcripto humano, immo nonnunquam reclamantibus nobis, vt ipſe ſolus agnoſcatur dominus, ipſiq; aſcribamus ſi extaltati fuerimus, atq; ipſi ſoli acceptum feramus ſi humiliemur.

VERS.

VERS. XV.

Vidi omnes viuentes & ambulantes ſub ſole,cum puero ſecundo,qui ſtaturus eſt pro eo.

VLtima ratio cur non vſq; adeo admirari debeant homines imperiorũ faſtigia, tanquam ſummum bonum, ſumpta ab alia vanitate & rerum confuſione, cuius analyſis talis eſt.

Quod eſt coniunctum cum materia incertitudinis, doloris ac contemptus, non eſt adeo vehementer expetendum, & in eo non poteſt eſſe niſi ſumma vanitas.

Sed Regum ac principum imperia ſæpè ſunt talia.

Ergo minimè appetenda tanquam ſummum bonum. Aſſumptio hac ratione patebit: 1. Quòd omnium maximè conſilia humana irrita fiunt, circa educationem filiorum. Hinc Salomon exempla addu-

adducit à filiis Regum & principum, qui ſolent maiore curâ inſtitui quàm alij, quòd ad maiora etiam procreentur. notum eſt dictum Platonis: *Ipſis principibus & primò & maximè Deus præcepit, vt nullius rei maiorem curam cuſtodiamué ſuſcipiant, quàm filiorum.* In liber & nepotibus erudiendis, liberaliter diligentiſſimus fuit Carolus Magnus, nec enim deſidia & ignauo ocio perire paſſus eſt quenquam ſuorum. Hominem enim ocioſum malè cogitare, & Satanæ huius aëris dominio obnoxium eſſe, eiusq; tentationibus expoſitum non ignorabat. Quamobrem magnum illi ſtudium fuit, vt ſtudio diſciplinarum mares occupati eſſent, & feminæ lanificio & alijs muliebribus artificijs. Vtiq; verò imprimis pietate & ſanctimoniâ inſignibus perſonis, viris & mulieribus (qui tum in monaſterijs plurimi inueniebantur)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

bantur) erudiendos & inſtituendos in religionis negocijs eos tradebat. Neq; enim ſatis eſſe genuiſſe prolem niſi excultam, vtilem educando & erudiendo redderet. Hinc factum eſt, vt tot honeſta virtutum virilium & muliebrium exempla, prodierint ex huius familia &c. De optimi & ſanctiſsimi regis noſtri FRIDErici. II. (piæ recordationis) στοργῇ, cura ac ſolicitudine, ſimilia vel maiora recitari poſſent, niſi vel omnibus eſſent conſpicua. Ex huiuſmodi autem vt ad rem veniam, inſtitutione contingit ſæpè, vt in prima indole magnificam de ſe ſpem præbeant, omnibus amabiles ſint, omneſq; illis regnum & dominium vltrò deferant adoleſcentibus, ſed ad faſtigia euecti, aliam faciem & alios mores induunt, omnemq; de probitate ac virtutibus conceptam ſpem fallunt Sic egregiè inſtituti erant Saul, Richabeam, Iöas, Manaſſes,

ſes, Nero, Vuenceſlaus filius Caroli IV. Lotharius, Alexander Magnus, qui quamuis Ariſtotelis doctrinâ elegantiſſimè imbutus erat, & ad modeſtiam & alias virtutes aſſuefactus: tamen in id veſaniæ prolapſus eſt, vt iam diuinos ſibi depoſceret honores. Nec ſatis. Nam veluti bellatorem fortunæ flatibus nimiò plus elatum, mortalis naturæ diſpudebat, vnde non Philippo iam ſe natum, ſed Hammone potiùs credi volebat. Huiuſmodi petulantiam & peruerſos mores, quum generoſi parentes, referant pro probitatis ac virtutum ſummâ expectatione, obſecro an non doleant aut ingemiſcant? ſic huiuſmodi Salomon animo perpendens, de ſeipſo loquitur. Nam cùm haberet filium Richabeamum ſucceſſorem futurum, hominem ſtupidũ et inſenſatũ, facilè præſenſit eius imperium infelix futurũ. Hæc eſt prima ratio. Deinde quia ma-

gnum

gnum momentũ et ad læticiam veram & authoritatẽ, adferre videtur, ſi quis inter viuentes, hoc eſt, inter principes & dynaſtas, iam ætate grandior, filium iuxta ſe ingredientem videt, cui vti legitimo ſucceſſori aliquando de vita diſcedens, tantæ prouinciæ, tam fertilis inquam ac tam populoſæ, ditionem ſit traditurus. Ideo in hoc vnicè elaborant, vt huiuſmodi filiorum deſignationes ipſis viuentibus fiant. Sic Dauid, Carolus Magnus, ipſius filius Ludouicus, Henricus Auceps & alij, non ſolùm deſignarunt Reges: Sed etiam partem gubernationis, vita ſuperſtite, ipſis filijs reliquêrunt. Hæc στόργη & affectio in generoſiſsimis naturis vehementer eſt laudanda, ſed tamen quia non vacat miſerijs & periculis, non poteſt numerari in genere ſummi boni. Nam ſenior princeps, ſiquidem rectè ſapit, facilè animaduertit, quan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tum ipſe ex filio ſuo oblectationis habet, tanto faſtidio à ſe ſubditos eſſe abalienatos. Quid dicam de tumultibus & tempeſtatibus, ſubinde ex huiuſmodi recentium Regum ac imperatorum χειροτονείαις, *exortis, quæ interdum vix ſanguine ac oppreſſione parentum, ſedari potuerunt. Ludouicus Caroli Magni filius, qui propter ſummam in religionem obſeruantiam, ſingularem pietatem, clementiamque pius dictus eſt, is tres habuit filios, quorum natu maior Lotharius, in imperij conſortium admittitur, futuruſque pronunciatur Cæſar. Ludouicus Baoariæ Rex creatur, ac tertius Pipinus rex Aquitaniæ declaratur. Habuit præterea & Carolum quartum Caluum, quem ex vxore Iuditha ſuſcepit, huic etiam pater aſſignauit Sueuiam, Rhetiam & Burgundiam. Hoc alij filij grauiter tulerunt, nec defuerunt qui filios iuuenes per*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſe ſatis furentes incitarent, ac cum illis contra optimũ patrem conſpirarent. Sed quid fit? Ludouicus nihil tale à liberis ſuis à ſe genitis expectans, capitur. Captum autem pleriq; (vt ſolet) deſerunt, ad filios deſciſcunt, filijs nemo reſiſtere audet, multi autem aſſentantur illis, ac factum laudant. Quare in frequentiſſimo principum conuentu, cogitur optimus pater, omnem imperij poteſtatem deponere, filijs omnem dignitatem imperialem conferre. Deinde in monaſterium includitur, cuſtodibus adhibitis quibus confidebant filij. Hæc fuit gratitudo erga optimum patrem, quem tamen DEVS mirabiliter è carcere, ad imperij habenas euexit, quanquam ipſe facilè ſicut patet ex hiſtoria, contentus fuiſſet hac ſorte, qui faſtu huius mundi contempto, priuatus potiùs viueret, quàm imperator,

vt vigi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*vt vigilijs & orationibus ſe exerce-
ret, ad pietatem etiam alios doceret, ac
commoueret, tum ad charitatem, ve-
ramq́; lucem & gaudium quod eſt in
Chriſto Ieſu, quod ſanè in toto vitæ de-
curſu fideliſsimè præſtitit. Sed quod Lu-
douico euenit, idem David, & alij non
pauci, ſunt experti. Cùm igitur tot &
tantæ accidant in imperijs confuſiones,
quis non ea etiam inſigni vanitati ſub-
iecta eſſe non intelligit? ac proinde in
ijs, ſtabile nullo modo inueniri bonum.
Cæterùm ſi verſus explicatus, ſit* ἐπι-
μονὴ · ἀντιθέσεως *fatui Regis & pueri,
tum erit* ὑποτύπωσις *ſubitaneæ muta-
tionis, in hunc modum: ita vt nunquam
contingat eos, qui tyrannidem inſipientis
antea tulerunt, ſub prudentioris iuuenis
moderamine, reſpirare & hilares agere:
licet æquales ſui & iuniores, & qui præ-*

ter illum, alium non nouêrunt, ſeducti opinione peruerſa & impetu ſpiritus contrarij, laudes ipſius extenuare conentur. Sed ſuperior explicatio videtur magis ad ſeriem diſputationis, quanquam proxima non abhorret à ſequente verſu.

VERS. vltimus.

Non eſſe finem ulli populo de ullo qui præſit ipſis, etiam poſteros non lætaturos eſſe, nam hoc quoque uanitas & afflictio ſpiritus.

Conclusio diſputationis de principum, regnorum ac ſubditorum vanitate, ac imprimis de vulgi inconſtantia, quòd nunquam in vno quopiam acquieſcit, ſed nouitatis auidum, eius quem nunc expetit, patrem aut auum breuî obliuiſci-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

obliuiſcitur ac etiam contemnit, expetitumq́ cùm ſenuerit faſtidiet ac tandem odio perſequetur. Vnde apparet regiam quoq́ dignitatem inanitati ſuæ obnoxiam, & cum plurimis maximiſq́ moleſtijs coniunctam. Quare niſi etiam hic ſtatus à Deo ſucceſſum habeat, momentaneus eſt ac maximè inſtabilis, ac tandem etiam vanitati ſubiectus. Nam quicquid ſe vllo modo effert & ſuis viribus confidit, dominus deijcit, nec aliquid eſt ita creaturis munitum, quod Deus non exuat ſuo tempore. Omnem faſtum deprimit, & ſtultitia eſt confidere in creaturis, quas dominus propter ſe fecit, nec vlla maior vanitas, quàm hominem ſibi vel arrogare culicem. Regna Aſſyriorum, Perſarum, Medorum, Alexandri Magni, ab alio ad alium tranſlata ſunt, ac tandem etiam peruenerunt ad Romanos. Qui olim fuerunt veri Romani,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eorum imperium fruſtratim ſciſſum, quod ferè tot habet tyrannos, quot oppida vel vicos. Sic hæc pereunt & tranſeunt. Perit omnis arrogantia, nec Deus eam ampliùs ferre poteſt, vbi venerit ad ſuam ἀκμήν. Omnis virga ampliùs non neceſſaria & inutilis facta, in ignem mittitur. Exitus tyrannorum operæprecium eſt conſiderare, quam miſeri inexpectatiq; fuerint. Videmusq; diuæ virginis cantionem, per omnia ſecula impleri: Depoſuit potentes de ſede & exaltauit humiles. Deus perpetuò ſuperbis reſiſtit, humilibus dat gratiam. Quod vult aliquid videri, in nihilum redigitur, vocatq; Deus quæ non ſunt tanquam ſunt, 1. Cor. 1. Rom. 4. Huius diuini iudicij omnes hiſtoriæ teſtes ſunt, ſuntq; plenæ exemplis ſingulæ. Quot Reges? quanta regna & imperia? quantæ vrbes? quantæ deniq; reſpublicæ deletæ ſunt? vt ne

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

veſtigium quidem remaneat. Omnium exitij nulla cauſa prorſus eſt, quàm ſuperbia cordis, cæcæq; mentis humanæ, Dei gloria deſtitutæ & vacantis. Quid Troiam? Græciam? Pharaönes & Conſtantinopolitanos principes? Romanum ſenatum? Populum Iſraeliticum? quid deniq; alios Reges & imperatores commemorem? quid aliud habent omnes hiſtoriæ? Quin nunc Turca tam breuî in tantum faſtigium potentiæ eſt euectus, vt vel ſolus ſatis abundè indicio ſit, quàm inconſtantes mutabileſq; ſint res humanæ. Sic non fortuna, ne gentiliter loquar, ſed Deus omnia verſat & omnia mutat. Oro autem Deum, patrem domini noſtri Ieſu Chriſti, vt conculcato regno Satanæ calumniatoris, concordiam, pacem & iuſticiam in his regnis concedere & conſeruare velit, idq; per filium ſuum. Amen.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CAPIT: QVINTI ΠΕΡΙΟΧῊ.

CAput quintum duas habet partes, quarum vna eſt παρέκβασις, id eſt, digreßio à præſenti diſputatione vanitatis, quam conſtituebat in nimia titulorum regalium vana ambitione, & appetitu ac faſtu excellendi, quod non ſolùm vti diximus, coniunctum eſt cum multis confuſionibus, periculis ac miſerijs, ſed ſubinde etiam à Dei timore & reuerentia retrahit, id quod perſpicuum eſt, non ſolùm exemplis Regum infidelium, Deum verum contemnentium, vt Pharaonis, Sennacherib, Nebuchadnezar: ſed etiam fidelium vt Dauidis, qui regiâ poteſtate elatus, non timuit Deum offendere, contaminando ſe adulterio Berſabeæ & homicidio Vriæ: Salomonis qui regia maieſtate confiſus, multa idolis erexit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lis erexit templa, ac tādem Hieroböami, qui in vitulorum aureorum fabricatione ac adoratione, ſe conſpicuum in ſuo fecit regno. Antidotum ergo ponit Salomon ac docet, qua ratione homines ſibi à ſuperiorum vanitatum ſtudijs cauere poſſint, nimirum reuerentia DEI, ſanctiſq; cogitationibus de prouidentia DEI, & adminiſtratione eius. Altera verò eſt ἀνάβασις ad inſtitutum ſermonem, de rerum omnium vanitate, ac præcipuè explicat eam vanitatem, quæ poſſeſſioni ipſorum fructuum terræ ineſt, vſumq; docet à natura nobis attributum.

VERS. I.

Obſerua pedem tuum cùm adis domum ipſius Dei, vt præſtò ſis ad audiendum potius quàm ad dandum ſtultorum ſacrificium. Nam hi non aduertunt ſe facere malum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Digreſsio à deſcribendis vanitatibus & calamitatibus huius vitæ, ex quibus cùm hominum mentes grauiter offendantur, vt ſtatuant aut non eſſe Deum, aut ſi ſit, eum non affici rerum humanarum cura. Contra tales tentationes, iam interrupta tractationis ſerie, præmunit mentes humanas, ac primùm verſ. 7. agit de reuerentia Dei, deinde de iudicijs, ſermonibusq́ noſtris temperandis coram Deo, diſſerit verſ. 8. Quiſquis igitur ſcire vis quod iter ſit tibi, & in hac tuenda vita, & ad veram extra hunc mundum felicitatem adipiſcendam, tenendum. Primum omnium memineris iſta non diſci in hominum ſcholis, ſed alibi, nempe in ea demum, quam ſibi Dominus delegit & conſecrauit domo. Hæc ergo tibi adeunda eſt, ſed ita tamen vti decet compareto. Ac inter eundum neq; tibi de ſapientia tua, neq; de rebus tuis, neq; de potentia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tentia tua ad alios opprimendos, neq; de ſufficientia tuiipſius præ alijs, tibi gratulator. (Hæc enim quatuor hactenus diſputauit) ſed quidquid eſt penes te, Deo acceptum ferto, ipſum quàm reuerentiſſimè adito, audito, colito atq; honorato. Hæc eſt prima pars verſus, in qua hortatur, vt nos aggregemus in ſocietatem Eccleſiæ, idq; cum omni humilitate, manſuetudine & puritate. At nos terrena reſpicimus, nec aduertimus mortalem eſſe hanc, & per momenta euaneſcentis naturæ prouinciam. Sed vtinam de hac admonitione ſeriò cogitemus, noſtraq; reſipiſcentia ſummi æterni patris filium, qui labem humanæ impietatis diuino & precij incomparabilis ſanguine, in terrarum conſpicua altitudine ineffabiliter profuſo, expiauit, permoueamus atq; flectamus, vt mentes noſtras ſuæ claritatis fomite incendat illuſtretq; vtq; nouum homi-

uum hominem induamus, & quod abſtulit peccati labes reſtituit pietatis candor, quâ efficiamur vnà velut argentum purum & immaculatum & candefactum, montéq́ domini conſcendamus, in ſemitis eius ambulantes, inq́ templũ hoc ingrediamur, non impingentes aut titubantes, quod vbi fecerimus, etiamſi peccata noſtra fuerint vti coccus, dealbabuntur tamen perinde ac nix. Deus omnipotens mirabilia facit ſolus, Dei inſtrumentum homo eſt, ad magnifica perpetranda accommodum. Sed tam diu mirabilia exequitur feliciter, quàm diu homo morigerum ſe præſtat artifici. Proinde bracteatrum illud recinendum ſepiùs, viuendum eſſe hodie, quando qui cras viuit nunquam viuit. Quod ſi hodie expetis viuere, Deo vtiq́ viuendum: quippe in vno eo heri & cras, non prorſus aliud ſunt, quàm hodie. Qui igitur in Deo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

viuunt & ad Deum feſtinant, donantur ſpiritu ſancto, cuius ἐνεργέια in corde fiunt noui motus, fit noua vita, præſtatur Deo noua obedientia, fit lætitia in corde, mens acquieſcit, gaudet & viuit in Deo, vt Stephanus, Laurentius, Agnes, Vincentius, Babylas Antiochenus &c: Hi omnes Deo vixerunt, & fortes ac animoſi erant in Deo, ſcientes hoc:

Si mundus hic dæmonibus
Scateret ſicut vermibus,
Nil timeremus anxiè
Vincemus tandem ſtrenuè.
Princeps mundi ſuperbiat,
Ringatur ac inſaniat,
Nocere neſcit nebulo,
Cùm fractus ſit vel verbulo.

Habemus quâ reuerentiâ, deceat comparere in templo Dei, id eſt, in illo cœtu, qui puram de Deo doctrinam ſonat. Nunc ſequitur κατήχησις ac inſtructio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ctio hominis pij, quomodo nimirum ſe in eo cœtu habere deceat. Imperat igitur primùm, vt præſtò ſit ad audiendum, aure ſcilicet cordis præcepta Dei, non autem fabulas & deliramenta hominum. Hinc ſequitur quòd finis huius miniſterij tam arcani & magni, conſiſtit reſpectu auditorum, vt videlicet animæ dociles & credentes adducantur ad Deum, voce Euangelij & non aliter, ſeu, vt Eccleſia Dei, hoc modo colligatur & conſeruetur. Eſt itaq; pius doctor, tanquam media quædam perſona, inter Deum & inter illos qui docendi ſunt, videlicet quod ad doctrinam attinet, quam pius doctor ſumit à Deo, & proponit hominibus & auditoribus ſuis. Hæc tria meritò exuſcitent fidelitatem, præſertim cùm conſtet rationem aliquando reddendam eſſe, de adminiſtratione officij huius, quo non eſt difficiliùs, non grandiùs,

non

non ſplendidiùs, non periculoſiùs non durabiliús, non Deo gratiùs, ſi rectè adminiſtretur. Cæterùm officium auditorum & diſcentium, conſiſtit in his tribus: in diligentia, in reuerentia & obedientia. Diligentia intelligitur, in omnibus miniſterij partibus tuendis, audiendo, diſcendo, amplectendo & confitendo veram Euangelij doctrinam, in vſu ſacramentorum legitimo, & in ornando profeſſionem doctrinæ, pietate & honeſtate morum & vitæ. Reuerentia eſt, agnoſcere diſpenſatores & œconomos myſteriorum Dei, hoc eſt, certò ſcire miniſtros Eccleſiæ diuino myſterio fungi, & Deo agere gratias, quòd voce miniſtrorum ſibi æternam Eccleſiam colligat. Sic Carolus Magnus, primus imperij occidentalis chriſtianus imperator, de hoc miniſterio in adoleſcentia rectè inſtitutus, non ſolùm in ſumma reuerentia ha-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tia habuit pios doctores & miniſtros: Sed etiam imperator factus, legebat ipſe lectiones in templo, & in feſtis diſtribuebat lectiones principibus, vt ſi quis erat adulter, reprehenſionem legeret ſcortatorum & adulterorum. Ebrioſi contra ebrietatem. Hæc ſingularis fuit diligentia ac reuerentia Caroli, à quâ contemptores religionis & pertinaces Dei perduelles, longiſsimè ſemper abfuerunt. Obedientia intelligitur in his quæ ad miniſterium pertinent, vbi verbum Dei obedientiam poſtulat, cùm proponuntur præcepta Dei, & cùm fiunt adhortationes ad bona opera, obedire debent pij auditores. Qui vos audit, me audit. Qui vos ſpernit, me ſpernit inquit filius Dei. Nunc deinceps addit: Ad audiendum potiùs quàm dandum ſacrificium ſtultorum. *Humana ratio plerumq; ceremonias pluris facit, quàm*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quàm ipſam doctrinam, ita vt ſæpè inde, peculiaris idololatria & ſuperſtitio oriatur, ſicut hiſtoriæ tam Ethnicæ quàm Eccleſiaſticæ teſtantur. Sic cùm viderunt Ethnici, primò patres ſacrificaſſe agnum certo tempore, inciderunt ſtatim in errorem, ſacrificium ſcilicet eſſe cultum maximum Dei, quo Deus placetur, & quo ſacrificia ſint precioſiora, eò ipſum Deo gratiùs eſſe. Hinc multi centum boues mactârunt, quod ſacrificij genus nominarunt ἑκατόμβην, donec poſtea etiam ipſos homines mactarent. Et ἑκατόμβη eruditis Ethnicis, nota & celebris fuit vt Homero, Athenæo & alijs, de qua legatur Athenæus lib. 10. de Pythagora loquens. Ac non tantùm Græci authores, huius vanitatis exempla exiſtunt: Sed etiam & ipſi Saxones, & proculdubio maiores noſtri, qui illis vicini erant, luculenta huius rei præbuerunt

documenta. Feruntur enim Saxones ante
conuerſionem, vixiſſe ad Platonis leges
ac placita, quæ proculdubio inſtituta e-
rant ab ijs, qui militatum abierant in
Græciam, ex quibus aliquis præſtantis
ingenij, illic eadem didicit, qui reuerſus
in patriam, alios etiam huiuſmodi docuit.
Quare ad religionem eorum quod atti-
net: quibuſdam diebus, humanas hoſtias
ſacrificabant Mercurio, & illos qui ma-
ctandi erant homines, venerabantur ceu
Deos, omneſq́; certatim aliquid muneris
in diuinam hoſtiam conferebant. Sed
huiuſmodi κακοζηλίαν, reprehendit ac ta-
xat Eccleſiaſtes, quòd videlicet coniun-
cta ſit cum ſummo abuſu, crudelitate &
falſis perſuaſionibus de ſacrificijs, quòd
vel mereantur remiſſionem peccatorum,
& placent iram Dei, vel ſint iuſticia
coram Deo, vel cultus per ſeſe, id eſt, ex
opere operato, vel deniq; res neceſſariæ &

ſem-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſemper retinendæ. Quæ omnia pugnant cum legitimo ſacrificiorũ fine. Non enim inſtituta ſunt ſacrificia, quaſi Deum datis muneribus, homines ſibi reconcilient aut demereantur. Quare non Deo quicquam adijciendi, ſed ab eo accipiendi cauſa, adeunda eſt ipſius ædes, nempe vt veram ſapientiam ibi ſonantem, auribus & mente percipias. Qui igitur huiuſmodi non conſiderant fatui ſunt, & in maxima tum naturæ, tum voluntatis Dei ignoratione verſantur. Documento igitur erit verſus, quòd Deo diſplicet omnis ἐθελοθρήσκεια, *& fruſtra intenduntur vires ad id præſtandum, quod Deus non requirit: ac quemadmodũ in mutuis hominum officijs, illud verè & rectè eſt dictum:* ἄκαιρος εὔνοια ἔχθρας οὐδὲν διαφέρει, *id eſt, intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt: Sic odioſum eſt Deo, quodcunq; ei contrà ac præſcripſit, præſtatur officium.*

VERS. II.

Ne properes ore tuo, nec cor tuum feſtinet vt verbum proferat apud DEVM. Nam Deus in cœlo eſt, tu verò ſuper terram, propterea ſint verba tua pauca.

SEcunda κατήχησις, *in qua pergit ampliùs hominem informare, quomodo ſe gerat in Eccleſia Dei. Probibet enim primùm omnem* βαττολογίαν *id eſt inanem ſtrepitum labiorum. Etenim carentes fide, orant ſine intellectu, & ſimul fidunt ſtultæ garrulitatis prolixitati. Sic hodie Papiſtæ exiſtimant, ſe ſuo ritè perfunctos munere, ſi dicant alicui ſtatuæ: multa PATER NOSTER & AVE MARIA, ſi coronas & totos precularum libellos, globulorumq́ꝫ circulos demurmurauerint. Tantum ergo fidunt ſuo operi operato. Pius interim*

cogitat,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cogitat, quem, quid, per quem, & qua fiduciâ oret. Verùm increduli præſtantiam precum, collocant in copia blaterationis, ſine mente ac certitudine effuſæ, ſonantes ſicut Hecuba Euripidea ſonuit inane murmur: O Iupiter, quiſquis es qui terram regis, vel neceſsitate vel conſilio, vel ſicut Ariſtoteles dicitur feciſſe, agens animam: ἐλέησόμ μου ὦ ὄμ ὄντωμ. *Miſerere mei ens entium. Sic nunc hypocritæ faciunt, ac imprimis papicolæ, qui putant ſe ideo exaudiri, quòd diu garrierint, nempe ſi multas MISSAS, &, quas vocant horas, officia, vigilias, & coronas perſtrepuerint. Non igitur tam temeritatem in orando, hoc verſu compeſcit Salomon, ſed etiam ſimul prohibet, impium humani cordis iudicium de Deo. Nam cùm res ex ſententia non ſuccedant, ſtatim iudicant homines, vel Deum non eſſe, vel eum neſcire aut non cu-*

rare mortalia, vt videmus ex pſalmis & Prophetis. Hoc autem hîc prohibet Eccleſiaſtes, addita tali ἀντπολογίᾳ, *vt fontem ipſum ac caput obſtruat inſipientium verborum. Quòd Deus, qui in altiſsima cœlorum ſpecula ſedem figit, vbiq; præſens ſit, ac omnia perſpiciat, etiam deprehendens, occultas animæ cordiſq; cogitationes, quanquam per ſermonis indicium non emergunt. Non igitur temerè, vel de occultis Dei iudicijs, vel de diuinis myſterijs, quicquid in buccam venerit, effutiendum ſuadet. Mortalis enim homo cùm ſis, ac graui corporis nexu circumſeptus, & orbis infimus habitator, nequaquam potes inuiſibilis Dei ſupercœleſtiſq; ſubſtantiam comprehendere. Hic verſus admoneat nos noſtræ fragilitatis, ac ſit in conſpectu noſtro hæc ſententia Meletij, cuius verba recitat Epiphanius:* δέος γὰρ δεῖ μήπως &c. *id eſt, timendum eſt,*

ne fortè

ne fortè ex contentione de incomprehenſibilibus, & ex inquiſitione eorum, quæ aſſequi non poſſumus, in profundum impietatis incidamus.

VERS. III.

Nam proueniunt quidem ſomnia ex multitudine negociorum, voces autem ſtultæ ex redundantia verborum.

SImilitudine illuſtrat quod ſuperiùs dixit. Somniorum quædam eſſe theopneuſta, id eſt, à Deo inſpirata, quæ neceſſariò contingant, ex ſcriptura conſtat, quædam verò phyſica, confabricante ſibi anima, quod conferre videtur, & inde quod futurum ſit: alia autem ſyncramatica, ex ſpontiuo per idolorum occurſationem, quando inſpectamus quæ maximè cupimus, vt cùm pecunias verſare, aut amicas complexari incipimus. Ab hac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

poſtrema ſpecie ſimilitudinem ſic ſumit: Sicut ſomnium dormientem quempiam, vel ad auaritiam, vel libidinem excitans, euolat mox & irritum euaneſcit, vt nihil eorum quæ facere videbatur, certum eſſe contingat: ita & vox hominis ſtulti, nihil vtile commodumq́ concludens, eſt ſomnio ſimilis. Sicut igitur ſomnia arguunt, animum curis implicatum eſſe: ita multa verba documentum ſunt ſtulticiæ, Prouerb. 10. In multiloquio non deerit peccatum, qui autem moderatur labia ſua prudentiſſimus eſt. Cæterùm polilogiæ vitio inſigniter laborabant veteres Philoſophi, qui vt ſubinde dictum eſt, cùm de mundo diſputarunt, de natura, de anima, de Deo, præter modum loquaces fuerunt, quo vitio, ſophiſtæ ſcholaſtici maximè etiam fuerunt inſignes, qui tanta verboſitate in ſcholis, de proceſſione perſonarum in diuinitate, de relationi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lationibus hæccitatibus, quidditatibus, transſubſtantiationibus digladiabantur, vt nihil præter dubia & verborum ſtridores relinquerent. Itaq; ne nimius ſis in loquendo diligenter caueas, nec vltra quidem quàm par eſt ac decet, ſapias: ſed audias & ſoli Domino ſapientiam concedas, eiusq; ſapientiam apprehendas in verbo, quod eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, theſaurus omnis ſapientiæ.

VERS. IIII.

Quum voueris votum Deo, ne differto illud perſoluere. Cæterùm ille ſtultos non probat, quod voueris perſoluito,

TErtium eſt πρόσαγμα κατηχητὸν. *Nam cùm ante dictum ſit, Deum deteſtari omnem ſacrificandi rationem quæ impura eſt, & ipſius imperio repugnet, nunc additur commonefactio in veteri teſtamento comprimis neceſſaria,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

de votis Deo redditis & ſeriò perſoluendis. Hæc autem vouendi conſuetudo inde ortum habuit, quòd in hominum fermè omnium mentibus id inſedit, vt ſi quando aliquid precentur à Deo ſeriò dari, ipſi viciſsim ei aliquid polliceantur ſe oblaturos eſſe: Hoc enim pacto videntur animi conciliari, ſcilicet muneribus, quia ea non modo iuuant eos qui donantur, ſed honorant: dantur enim vt teſtimonium virtutis & excellentiæ, qua ſecunda ratione poſſunt Deo offerri, vt ſcilicet inde à nobis honoretur. Dicebat Ariſtoteles in ſuis Rhetoricis, munera non minùs ambitioſis, quàm auaris ſatisfacere, iſti illa appetunt vt ditentur, illi vt honorentur. Vnde & Dominus qui maximè à nobis requirit, vt illum colamus, dixit in lege, vt vacui ad illum non irent, indignum quippe eſſe, ſi coram ſe populus abſq; muneribus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

neribus appareret. Apud Romanos id obtinuit adeo, vt Curtios & Decios vbiq; fermè legatur quòd vouerint, vt victoria potirentur. Inter Græcos quoq; fuerunt vota non rara, immo in Platonis Phædone legimus, adhuc Socratis tempore conſueuiſſe perſolui votum, mitti nauem benè ornatam Delum quotannis, cum muneribus & ſacrificijs, id'que ex voto, quo Theſeus ſe obſtrinxerat, cùm in Cretam ad Minotaurum proficiſceretur. Ita videmus vouendi conſuetudinem etiam Ethnicis notam fuiſſe. Hebræis verò & populo veteris teſtamenti, vt id familiare fuerit, non eſt opus recenſere. Orantes igitur & petentes aliquid à Deo homines, conſueuerunt contrà quippiam Deo vouere, ne erga illum viderentur inofficioſi. Ex quo apparet, votum eſſe cùm quid Deo pollicemur nos reddituros.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Vouemus autem Deo, & pollicemur non pecunias modò: ſed abſtinentiam victus, caſtitatem, & quæ ſunt generis eiuſdem. Quia ergo ſtultos perſæpè pollicitorum pœnitentia torquet ac dolor, tum etiam inſidiæ à ſatana impediunt, volentes vota perſoluere, hortatur vt citò ac velociter quæ promiſimus, Deo reddamus. Ad reddenda igitur vota, talem requirit animum, vt ſacrificium laudis perpetuò cohæreat ſolutioni votorum. Verùm in Euangelio per quod lex abrogata eſt, nihil ſeorſum vouendum præcipitur, quàm quod fidei ac caritati ἀνάλογον *ac conueniens. Quare ſi quid vouetur, quod cum fide & caritate pugnat, id vt eſt à iuſticia alienum, ita præſtari minimè decet. Contrà quæ ſunt fidei ac charitati conuenientia vota, reddi omnino ea par eſt. Vt ſi ſeruus voueat hero ſuo ſe fidelem fore: ſubditus magiſtratui iureiu-*

rando

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rando ſuam fidem obliget: vicinus vicino ſanctè promittat, ſe hoc vel iſto die debitum ſoluturum, aut deniq; imperator vel Rex aliquis, pro felici victoria, voueat eleemoſinam inter pauperes diſtribuendam, & ſuccedentibus rebus in effectum producit, quemadmodum Carolus Magnus, contra Vngaros dimicaturus, piè ſe obligauit, ſi Deus annueret voto, ſe in Eccleſias & alios liberalem futurum, in quem inclinante victoria, repertiſq; inexhauſtis theſauris, multas Eccleſias & monaſteria (quæ olim erant ſeminaria pietatis) ædificauit, ampliſſimeq; donauit ſacerdotum collegijs, quæ ex hoſte conſecutus erat. Sic & Henricus Auceps contra eoſdem, arma ſumpturus, votum fecit & victoriam nactus, non immemor voti, munera & tributum quod Vngaris dabat ante prælium, pauperibus poſtea dari inſtituit. Ac poſtremò ſi

mò ſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mò ſi vota fiant, grauiſsimis morbis nos examinantibus, quæ à fide & charitate non ſunt aliena, licita ſunt & pia, præſertim quæ pertinent, ad ſuccurrendum facultatibus miſerorum & oppreſſorum, cuius ſanè commendatiſsimus meritò omnibus ſeculis exiſtit (piæ memoriæ) Iohannes Legelius Roſchildenſis canonicus, et œconomus pauperum ſcholaſticorum, ac aliorum egenorum, in ſocietate columbina, qui vltra certum numerum ſcholaſticorum, qui ex liberalitate ſanctiſsimæ memoriæ FRIDERICI II. ad diſcendum cœleſtem doctrinam & bonas artes, eo in loco ſuſtentantur, ancipiti morbo grauiſsimè afflictus, ſanctiſsimè obſtrinxit ſe, vita ſuperſtite, adhuc aliquot adiuncturum, quòd fraudandos pauperes eleemoſyna regia minimè cenſeret, quod quidem haud difficulter fortè potuiſſet

optimus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*optimus vir, niſi iuſticiæ ac pietatis a-
mans fuiſſet. Ac profectò reſpirans ali-
quamdiu à grauiſsimo morbo, fideliſsimè
votum in effectum produxit, numerum-
que pauperum auxit, quem ſperamus fo-
re diuturnum. Huiuſmodi vota pijs om-
nibus ſunt commendanda, quæ ſanè* ἐυ-
χαριςήρια *beneficiorum Dei, & benedicti-
onis corporalis & ſpiritualis ſunt. Sed
è diuerſo, quicquid deflectit à fide &
vouetur, impium eſt & reuocandum,
vt ſi quis æſtuante morbo, vel alio caſu,
voueat peregrinationes ſuſcipiendas ad
S. Iacobum, Romanam ſedem, & ſimi-
lia loca, apud quæ opinio ſanctitatis
inualuit. Huiuſmodi vota impia & illi-
cita ſunt, quia pugnant cum fide, & ido-
lolatriam præſeferunt, maximeque ſancto-
rum inuocationem confirmant. Sic etiam
quicquid ita vouetur, vt impugnet
charitatem & ſtabiliat aliorum impro-
bitatem*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

bitatem, reſcindendum & abrumpendum erit. Quare & hoc pacto, non præuaricatus fuiſſet Edenolpus Angliæ Rex, ſi votum reuocaſſet, qui anno 850. in regno ſuo, collegit decimas omnium fructuum terræ et pecoris, tulitq; eas Romam, obtulitq; pontifici Romano Leoni IV. vouitq; in toto regno ſuo, ex ſingulis domibus duos argenteos quotannis ſe miſſurum. Quod hactenus vſq; maiorum memoriam noſtrorum factitatum eſt in Anglia. Quomodo non parum, incrementa ac vires Romanæ tyrannidis ſunt aucta. Sit itaq; ſumma prudentia in votis ferendis, & ad amuſſim ſcripturarum diligenter ſpectandum, quæ Deo placeant. Imprimis verò id maximè obſeruandum, vt ante oblationes & vota, curemus fide iuſtificari: nam ſi alioquin inimici Dei ſumus, quomodo illi grata eſſe poterant noſtra dona? Quot enim

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſunt infideles, qui ſi munera attendas, præclara, precioſa, illisq́ chariſſima Deo offerunt, & nihilominus tamen ingrata ſunt illi & odioſa? quæ enim ab inimico animo prouenire ſcimus, non poſſumus iucunda exiſtimare. Sic Eſaias deteſtabatur Dei nomine omnia iudæorum ſacrificia, cùm illi à vera pietatis ratione deſciuiſſent, cùm tamen illa ſacrificia Deus, alioquin ſibi in lege offerri poſtularet. Atq́ Plato refert in Alcibiade: Optimè cecinit Homerus, nidores victimarum & ſacrificia, quæ à Troianis offerebantur, Ioui non fuiſſe omnino accepta, quòd illi & Priamus & populus eius eſſent inuiſi.

VERS. V.

Præſtat vt non voueas, quàm vt voueas & non perſolues.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ADiuerſis, duobus propoſitis malis, bonum dixit quod minus eſt malum. Potiùs ergo vt voto non ſatisfacias, præſtiterit à votis abſtinere, vel ſic, vt ſit comparationis minoris ad maius. Malum eſt proculdubio ac deteſtabile, ſi nihil vnquam velis Deo tribuere, at multò peius, ſi pollicearis te Deo quid daturum neq; perſoluas. Quare cauendum diligenter, ne quid temerè promittas in conſpectu Dei, quia ſimul ac reus voti factus fueris, multitudo te circumueniet tentationum, quæ perſoluere promiſsionem impediat, ita vt ne dormiens quidem, ſine moleſtia ſis futurus. Vt exempli gratia, pecunias auarus quiſpiam, vouet Deo ſe redditurum, mox autem non interdiu ſolùm torquetur & auocatur, rationibus hinc inde ſubductis, ægeſtatem ſibi ac pauperiem ante oculos ponens, ſed (vt par eſt) dormiens

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

miens quoq; ijſdem imaginibus conturbatur, ne vota Deo perſoluat. Quanto autem ſupplicio torquendi ſint, qui contemnunt vota complere, docent nos in actis Apoſtolorum, Ananias & Saphira, repentina morte ſublati.

VERS. VI.

Ne permittito ori tuo vt peccato obſtringat carnem tuam, neq; vt dicas coram angelo Dei, vt error ſit iſtud, ecquid efferueſceret Deus ipſe propter vocem tuam, & perderet opus manuum tuarum?

Ἐπιμονὴ *eiuſdem admonitionis de voto.* Ne pmittito ori tuo, *ſcilicet illicitum & impoßibile.* Vt peccato obſtringas carnem, *ſynecdoche, id eſt teipſum, ne temerè igitur votum aliquod ore effutias, quo tutemet tibi peccandi occaſionem accerſas. Tale erat votum Iephte, Herodis, item,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Monachorum & Nonnarum, qui non ſoli Deo, ſed ſimul Benedicto, Dominico, Franciſco, ac deinde Abbatibus & Prioribus, obedientiæ & caſtitatis vota faciunt. Hæc vota quomodo ſoluunt, oſtendunt & apoſtaſiæ & fœdiſſimæ talium monſtrorum libidines. Ac imprimis Charthuſiani ſunt hoc nomine accuſandi, qui abſtinentiam à carnibus tam arctè profitentur, vt etiam ſi quis agat animam, minimè tamen eas ſuppeditent. Quæ Manichæorum inſania fuit, qui putârunt vinum, carnes & id genus immunda eſſe, quòd fuerint à quodam malo Deo creata. Neq; vt dicas coram Angelo Dei, vt error ſit iſtud &c. *Secunda pars verſus, habens aliam* προτροπὴν, *ne falſo ignorantiæ alicuius obtentu, abſolutionem à voto, apud Dei legatum ſacerdotem videlicet, petens, in teipſum grauiſſimè pecces. Proinde altiùs generoſiusq;*

eſſe

eſſe excitandum animum monet, ne vndiq; inſcitiæ circumfuſi caligine lapſitemus, imprudenterq; mentientes, iram Dei res noſtras omnes propterea diſperdituri, vltrò tantillæ rei cauſa, in nos prouocemus, quemadmodum multos videmus præſtigias offundentes hominum oculis, numen cœleſte ſe quoq; feſelliſſe geſtire. Sic Lotharius qui propter vxorem Theobergam repudiatam, à Nicolao Papa excommunicatus, ac Romam veniens, primo anno pontificatus Adriani 2. ſimulatè ac hypochriticè ſe purgat, & poſt ſatisfactionem (vt vocant) exiſtimans ſe quoq; poſſe imponere numini cœleſti, in teſtimonium innocentiæ ſuæ communicat menſæ Domini, cum quo etiam communicantes eius aulici primores, conſcij nefarij propoſiti, ac hypochriticæ mentis, ante annum periêre omnes. Ipſe autem Lotharius, poſt illam participationem

menſæ Domini, ſemper triſtior eſt conſpectus, & ad ſuos rediturus, in itinere moritur. Tanta eſt veſania humanæ mentis, vt non dubitet etiam ludere cum Deo, & tanquam ſtupidum aut ignarum rerum humanarum decipere. Ac mirum eſt nunquam ſapere homines, vt abſtineant à periurijs & inſidijs, quas conſequi ferè ſemper ſolent maximæ calamitates.

VERS. VII.

Certè in multitudine ſomniorum, inſunt vanitates, & in verborum redundantia, ſed Deum reuerere.

Concluſio primæ partis digreſsionis, de reuerentia numinis cœleſtis, in qua tria valde ſimilia comparauit, inania ſcilicet ſomniorum phantaſmata, vanos hominum labores, & ineptam loquaci-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

loquacitatem. Somnij enim perſimilia ſunt nugacis hominis verba. Sicut igitur in ſomnijs & delirijs, multiplex ſeſe oſtendit vanitas: Ita ſe quoq; habet in futili loquacitate Non igitur verbis, ſed re, id eſt, ſyncera Dei reuerentiâ hîc opus eſt. Et in verborum redundantia &c. *Redundantiam verborum hoc loco, non tam* πολυλογίαν *id eſt multiloquium, quàm* τζαπελογίαν *id eſt ocioſiloquium vocat. Paulus enim loquens de regno Dei, quamuis ad intempeſtam noctem verba funderet, nullo tamen auditores afficiebat faſtidio. Qui autem multa verba profundat, rem verò ipſam de qua agitur, minus facilem reddat, nihil fermè videtur loquutus fuiſſe. Sic & qui ocioſè & præter rem loquitur, in verbo quoq; nugax creditur eſſe. Talis fuiſſe perhibetur homo* ἄθεος *Lucianus, nimirum loquentiæ*

 multæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

multæ ac ſapientiæ minimæ, cuius impietas omni riſu ac exibilatione excipienda eſt, quòd nos irridens ægerrimè fert, qui Græcorum Deos abnegemus, & vt ille loquitur, ἀνεσκολοπισμένον σοφιστὴν προσκυνῶμεν, *id eſt, crucifixum ſophiſtam adoremus, & ex illius præſcripto viuamus. Nec à trinitatis diuinæ infanda alibi abſtinet ſupploſione. Sed abundè Græca natio, quid de eo ſentiendum foret, ſanxiſſe videtur, blaſphemi conflato cognomine. Verùm exitus eò amplius quoniam à canibus fertur conſciſſus homo fœdiſsimus. Sed de tertia parte ſimilitudinis copioſè aliquoties diximus.*

VERS. VIII.

Si opprеſsionem inopum, & iuris ac æquitatis interuerſionem in prouincia conſpexeris, ne ad hanc pro ſua libidine quiduis agendi rationem, attentus eſto. Nam

Nam qui ſublimior eſt ſublimibus, (hæc) obſeruat, & ſunt qui ſuper iſtos emineant.

SEcunda pars capitis ἀνάβασις *nimirum, in qua hic nominatim occurrit vanitati, quam cap. 3. & 4. expreßit, ac maximè confirmat pios. Quando itaq; contrà, quàm aut oportet, aut ratio oportere exiſtimat, pleraq; in mundo fiunt, ita vt pauper ac humili loco natus, ad regiam dignitatem conſcendat: Rex ad ſummam neceßitatem redigatur, iuſtus aliorum iniurijs vexatus ſuccumbat: iniuſtus ſuas fortunas integras retineat, potentiores ſemper prærogatiuam obtineant, ſiue iuſtas, ſiue iniuſtas habeant cauſas, ſapientis deniq; ac ſtulti eadem ſit conditio: ſtatim erumpit ratio humana & cyclopicè clamat, Deum abieciſſe iam pridem noſtri curam, non curare ſuos fideles, angelos eius ſtertere*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

non excubare pro nobis &c. Hanc temeritatem & effrenem blaſphemandi libidinem vt inhibeat, monet non oportere iſtud quempiam, ab hac pietate & à religioſi hominis officio abducere, quòd opprimi quos præmijs affici oportuit, vel quoniam iuris ſpecie, iura violata alicubi videat. Vtcunq; enim iſta, ſus deq; feruntur, tanquam terrarum orbe, gubernatore deſtituto, ſciendum nihilominus non deeſſe, qui ſupra omnes iſtos, eo in quem euecti ſunt gradu abutentes, emineat: cui adſtent præterea miniſtri innumerabiles & potentiſſimi, quibus ad exequenda ſua in iſtos ſuperbos decreta, ſuo tempore vtatur. Hæc doctrina comprimis neceſſaria eſt, vt ſciamus primùm eſſe Dei cultum, Deum credere, deinde Maieſtatem illi ſuam reddere, & cum Maieſtate bonitatem, ſine qua nulla Maieſtas eſt. Adhæc ſcire illum

eſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſſe qui præſidet mundo, qui vniuerſa vt ſua temperat, qui humani generis tutelam gerit, qui coërcet, caſtigat, pœnas pro noxa irrogat, & iuſtis præmia elargitur æterna. Nec deſunt ſanè & prouidentiæ & iuſticiæ diuinæ, præter generalia, etiam peculiaria & indiuidua infinita exempla, quæ omnibus ſemper conſpicientes temporibus homines, Deum rerum humanarum moderatorem eſſe, coràm intelligere potuerunt. Cuius rei memorabiles hiſtorias hîc ſubijciam. Anno à natiuitate Chriſti 850. fames vix vnquam audita afflixit Germaniam, fertur in hiſtorijs, & bonæ fidei inquam hiſtorijs, quòd illà neceſſitate, quidam à Rheno, in quæ loca præ cæteris, fames maior premebat, cum vxore & puero filiolo, petiturus Thuringiam, vbi paulò poſt, remiſſior erat caritas, cùm eſſet in ſylua, & puer præ fame deficeret,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ficeret, ipſi quoq; parentes tabeſcerent, incepit cum vxore maritus, de immolando & comedendo puero tractare, vxore ad tantum facinus non conniuente, nihilominus rapiens & tenens puerum ſtricto gladio, iamiam percuſſurus: ecce vidit duos lupos, ceruam captam dilaniare, accurrens igitur & lupis abactis, carnes ceruæ accepit, quibus cum filio ſaluo & vxore veſcitur. Hoc exemplum abundè commendat Dei prouidentiam & oſtendit, quàm mirabiliter Deus cum hominibus agat. Sic & iuſticiæ ac patrocinij diuini, contra calumnias & impias ſuggillationes, non diſsimilis hiſtoria recitatur de Henrico 2. imperatore & eius Regina, quorum vterq; mirificè pietatis amans, orationibus, vigilijs & ſacris, frequens interfuit. Ac cùm votum caſtitatis eo tempore, ſupra modum meriti æſtimationem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

apud omnes & ſingulos obtinuit. Henricus vxorem ſuam nunquam attigit, ipſa viciſsim caſtitatem ſeruare cupiens, conſenſerat ſponſo: ita ambo degebant vitam celibem. Interim Satan qui nunquam quieuit, nec quieſcet ante conſummationem, ſiue per hominem quempiam, ſiue ſine medio (ignotum eſt) ſuſpectam imperatori reddidit Reginam, Runigundam nomine, adulterij, cum quodam enim equite aurato, conſueuiſſe eam ſuſpicabatur Henricus, diabolo huiuſmodi ſuggerente (vt in eo caſu fieri ſolet) cogitationes: incuſat eam, cur ſimulet & profiteatur caſtitatem coram hominibus, grauius iudicium eam manere, dominum qui corda & oculos fecit, omnia videre, etiamſi fallat homines. Caſtiſsima interim virgo, pudico & modeſto vultu, conſtanter factum negat, & ſe gaudere inquit, quòd Dominum

teſtem

teſtem habeat, cuius teſtimonio ipſa ſit contenta. Nam repoſitam in corde ſuo certam fiduciam, & manifeſtam fore ſuam innocentiam, cùm domino tempeſtiuum foret viſum. Vt autem Henrico hic ſcrupulus, quem Satan illi iniecerat, eximeretur, conuênit inter eos, vt Regina ambularet ſuper ferrum candens (vomerem candentem ſcribunt fuiſſe) quæ poſtquam inuocauit nomen Domini, vt propter gloriam ſuam, probaret innocentiam ancillæ ſuæ, læta, ſed modeſtiſsima fronte, nudis pedibus, ferrum igne iamiam extractum, & adhuc rubens calcat toties, quoties voluerunt ij qui aderant, teſtes miraculi, quod Deus cum innocente Regina operatus eſt. Hæc & aliæ hiſtoriæ, oſtendunt hoc verum eſſe, quod Eccleſiaſtes commemorat. Nam qui ſublimior eſt ſublimibus, obſeruat &c. *Sic Deus cuius cœlum ſedes, &*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

des, & terra ſcabellum pedum eius. Eſaiæ vltimo. Non neglexit tres pueros in camino ardente, Suſannam, Ioſephum, Laurentium & alios. Quare vbi videris magiſtratus abuti ſua poteſtate, iudices impiè iudicare, plebem murmurare, ſapientes diſceptare &c. noli ſeditionibus & violentia iſta velle tolli, ſed age quod tuum eſt, de reliquis cogita, Deus iſta corriget. Nam qui eſt ſublimior ſublimibus obſeruat.

VERS. IX.

Cæterùm præſtantiſsima eſt terra inter omnia, Rex agro fit ſeruus.

QVia enim hæc duo ſemper ſimul ſint oportet, nempe vt virtutes plantemus, & vitia pullulantia eradicemus, vitam hanc contemnamus, ad futuram autem prouocemus. Nemo igitur offendatur, quòd ſæpiùs eadem repetat.

Non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Non enim ob id ſermonem exorſus eſt, vt aures demulceat (quod oratores & philoſophi faciunt) ſed vt cor moueat ac feriat, ſicut igitur ſuprà dixit, ſe deprehendiſſe mundi vanitatem, dum paßim videret calumnias egenorum, ſuperbiam & ambitionem in magnatibus, iniuſticiam non tam in conſcientijs, quàm in externis, in iudicijs, in foro, in contractibus, in ponderibus &c: ita & nunc addit nos eandem, viſuros in agricolatione & opum acquiſitione & ſimilibus. Cæterùm præſtantiſsima eſt terra. *Contentio ſiue comparatio bonorum, ex quibus eluceſcit ſua vanitas. Bonorum externorum duo ſunt genera: Alia quæ ex ſe ad vitam quodammodo conferunt, vt prouentus terræ. Alia quæ non ipſam vitam adiuuant, ſed aliorum ſunt adminicula. Inter hæc nullum fortuitum bonum, tam eſt neceſſarium homini, quàm*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quàm ipſam doctrinam, ita vt ſæpè inde, peculiaris idololatria & ſuperſtitio oriatur, ſicut hiſtoriæ tam Ethnicæ quàm Eccleſiaſticæ teſtantur. Sic cùm viderunt Ethnici, primò patres ſacrificaſſe agnum certo tempore, inciderunt ſtatim in errorem, ſacrificium ſcilicet eſſe cultum maximum Dei, quo Deus placetur, & quo ſacrificia ſint precioſiora, eò ipſum Deo gratiùs eſſe. Hinc multi centum boues mactârunt, quod ſacrificij genus nominarunt ἑκατόμβην, donec poſtea etiam ipſos homines mactarent. Et ἑκατόμβη eruditis Ethnicis, nota & celebris fuit vt Homero, Athenæo & alijs, de qua legatur Athenæus lib. 10. de Pythagora loquens. Ac non tantùm Græci authores, huius vanitatis exempla exiſtunt: Sed etiam & ipſi Saxones, & proculdubio maiores noſtri, qui illis vicini erant, luculenta huius rei præbuerunt

 documen-

documenta. Feruntur enim Saxones ante conuerſionem, vixiſſe ad Platonis leges ac placita, quæ proculdubio inſtituta erant ab ijs, qui militatum abierant in Græciam, ex quibus aliquis præſtantis ingenij, illic eadem didicit, qui reuerſus in patriam, alios etiam huiuſmodi docuit. Quare ad religionem eorum quod attinet: quibuſdam diebus, humanas hoſtias ſacrificabant Mercurio, & illos qui mactandi erant homines, venerabantur ceu Deos, omneſq; certatim aliquid muneris in diuinam hoſtiam conferebant. Sed huiuſmodi κακοζηλίαν, reprehendit ac taxat Eccleſiaſtes, quòd videlicet coniuncta ſit cum ſummo abuſu, crudelitate & falſis perſuaſionibus de ſacrificijs, quòd vel mereantur remiſſionem peccatorum, & placent iram Dei, vel ſint iuſticia coram Deo, vel cultus per ſeſe, id eſt, ex opere operato, vel deniq; res neceſſariæ &

ſem-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſemper retinendæ. Quæ omnia pugnant cum legitimo ſacrificiorũ fine. Non enim inſtituta ſunt ſacrificia, quaſi Deum datis muneribus, homines ſibi reconcilient aut demereantur. Quare non Deo quicquam adijciendi, ſed ab eo accipiendi cauſa, adeunda eſt ipſius ædes, nempe vt veram ſapientiam ibi ſonantem, auribus & mente percipias. Qui igitur huiuſmodi non conſiderant fatui ſunt, & in maxima tum naturæ, tum voluntatis Dei ignoratione verſantur. Documento igitur erit verſus, quòd Deo diſplicet omnis ἐθελοθρήσκεια, & fruſtra intenduntur vires ad id præſtandum, quod Deus non requirit: ac quemadmodũ in mutuis hominum officijs, illud verè & rectè eſt dictum: ἄκαιρος εὔνοια ἐχθρᾶς οὐδὲν διαφέρει, id eſt, intempeſtiua beneuolentia nihil à ſimultate differt: Sic odioſum eſt Deo, quodcunq; ei contrà ac præſcripſit, præſtatur officium.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. II.

Ne properes ore tuo, nec cor tuum feſtinet vt verbum proferat apud DEVM. Nam Deus in cœlo eſt, tu verò ſuper terram, propterea ſint verba tua pauca.

Secunda κατήχησις, *in qua pergit ampliùs hominem informare, quomodo ſe gerat in Eccleſia Dei. Probibet enim primùm omnem* βαττολογίαν *id eſt inanem ſtrepitum labiorum. Etenim carentes fide, orant ſine intellectu, & ſimul fidunt ſtultæ garrulitatis prolixitati. Sic hodie Papiſtæ exiſtimant, ſe ſuo ritè perfunctos munere, ſi dicant alicui ſtatuæ: multa PATER NOSTER & AVE MARIA, ſi coronas & totos precularum libellos, globulorumq́ circulos demurmurauerint. Tantum ergo fidunt ſuo operi operato. Pius interim* cogitat,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cogitat, quem, quid, per quem, & qua fiduciâ oret. Verùm increduli præſtantiam precum, collocant in copia blaterationis, ſine mente ac certitudine effuſæ, ſonantes ſicut Hecuba Euripidea ſonuit inane murmur: O Iupiter, quiſquis es qui terram regis, vel neceſsitate vel conſilio, vel ſicut Ariſtoteles dicitur feciſſe, agens animam: ἐλέησόν μου ὦ ὄν ὄντων. *Miſerere mei ens entium. Sic nunc hypocritæ faciunt, ac imprimis papicolæ, qui putant ſe ideo exaudiri, quòd diu garrierint, nempe ſi multas MISSAS, &, quas vocant horas, officia, vigilias, & coronas perſtrepuerint. Non igitur tam temeritatem in orando, hoc verſu compeſcit Salomon, ſed etiam ſimul prohibet, impium humani cordis iudicium de Deo. Nam cùm res ex ſententia non ſuccedant, ſtatim iudicant homines, vel Deum non eſſe, vel eum neſcire aut non cu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rare mortalia, vt videmus ex pſalmis & Prophetis. Hoc autem hîc prohibet Eccleſiaſtes, addita tali ἀντιλογίᾳ, *vt fontem ipſum ac caput obſtruat inſipientium verborum. Quòd Deus, qui in altiſſima cœlorum ſpecula ſedem figit, vbiq; præſens ſit, ac omnia perſpiciat, etiam deprehendens, occultas animæ cordiſq; cogitationes, quanquam per ſermonis indicium non emergunt. Non igitur temerè, vel de occultis Dei iudicijs, vel de diuinis myſterijs, quicquid in buccam venerit, effutiendum ſuadet. Mortalis enim homo cùm ſis, ac graui corporis nexu circumſeptus, & orbis infimus habitator, nequaquam potes inuiſibilis Dei ſupercœleſtiſq; ſubſtantiam comprehendere. Hic verſus admoneat nos noſtræ fragilitatis, ac ſit in conſpectu noſtro hæc ſententia Meletij, cuius verba recitat Epiphanius:* δέος γὰρ δεῖ μήπως &c. *id eſt, timendum eſt,*

ne fortè

ne fortè ex contentione de incomprehenſibilibus, & ex inquiſitione eorum, quæ aſſequi non poſſumus, in profundum impietatis incidamus.

VERS. III.

Nam proueniunt quidem ſomnia ex multitudine negociorum, voces autem ſtultæ ex redundantia verborum.

SImilitudine illuſtrat quod ſuperiùs dixit. Somniorum quædam eſſe theopneuſta, id eſt, à Deo inſpirata, quæ neceſſariò contingant, ex ſcriptura conſtat, quædam verò phyſica, confabricante ſibi anima, quod conferre videtur, & inde quod futurum ſit: alia autem ſyncramatica, ex ſpontiuo per idolorum occurſationem, quando inſpectamus quæ maximè cupimus, vt cùm pecunias verſare, aut amicas complexari incipimus. Ab hac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

poſtrema ſpecie ſimilitudinem ſic ſumit: Sicut ſomnium dormientem quempiam, vel ad auaritiam, vel libidinem excitans, euolat mox & irritum euaneſcit, vt nihil eorum quæ facere videbatur, certum eſſe contingat: ita & vox hominis ſtulti, nihil vtile commodumq́ concludens, eſt ſomnio ſimilis. Sicut igitur ſomnia arguunt, animum curis implicatum eſſe: ita multa verba documentum ſunt ſtulticiæ, Prouerb. 10. In multiloquio non deerit peccatum, qui autem moderatur labia ſua prudentiſſimus eſt. Cæterùm polilogiæ vitio inſigniter laborabant veteres Philoſophi, qui vt ſubinde dictum eſt, cùm de mundo diſputarunt, de natura, de anima, de Deo, præter modum loquaces fuerunt, quo vitio, ſophiſtæ ſcholaſtici maximè etiam fuerunt inſignes, qui tanta verboſitate in ſcholis, de proceſſione perſonarum in diuinitate, de relationi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lationibus hæccitatibus, quidditatibus, tranſſubſtantiationibus digladiabantur, vt nihil præter dubia & verborum ſtridores relinquerent. Itaq; ne nimius ſis in loquendo diligenter caueas, nec vltra quidem quàm par eſt ac decet, ſapias: ſed audias & ſoli Domino ſapientiam concedas, eiusq; ſapientiam apprehendas in verbo, quod eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus, theſaurus omnis ſapientiæ.

VERS. IIII.

Quum voueris votum Deo, ne differto illud perſoluere. Cæterùm ille ſtultos non probat, quod voueris perſoluito.

TErtium eſt πρόσταγμα κατηχητόν. *Nam cùm ante dictum ſit, Deum deteſtari omnem ſacrificandi rationem quæ impura eſt, & ipſius imperio repuguet, nunc additur commonefactio in veteri teſtamento comprimis neceſſaria,*

de votis Deo redditis & ſeriò perſoluendis. Hæc autem vouendi conſuetudo inde ortum habuit, quòd in hominum fermè omnium mentibus id inſedit, vt ſi quando aliquid precentur à Deo ſeriò dari, ipſi viciſsim ei aliquid polliceantur ſe oblaturos eſſe: Hoc enim pacto videntur animi conciliari, ſcilicet muneribus, quia ea non modo iuuant eos qui donantur, ſed honorant: dantur enim vt teſtimonium virtutis & excellentiæ, qua ſecunda ratione poſſunt Deo offerri, vt ſcilicet inde à nobis honoretur. Dicebat Ariſtoteles in ſuis Rhetoricis, munera non minùs ambitioſis, quàm auaris ſatisfacere, iſti illa appetunt vt ditentur, illi vt honorentur. Vnde & Dominus qui maximè à nobis requirit, vt illum colamus, dixit in lege, vt vacui ad illum non irent, indignum quippe eſſe, ſi coram ſe populus abſq; muneribus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

neribus appareret. Apud Romanos id obtinuit adeo, vt Curtios & Decios vbiq; fermè legatur quòd vouerint, vt victoria potirentur. Inter Græcos quoq; fuerunt vota non rara, immo in Platonis Phædone legimus, adhuc Socratis tempore conſueuiſſe perſolui votum, mitti nauem benè ornatam Delum quotannis, cum muneribus & ſacrificijs, idque ex voto, quo Theſeus ſe obſtrinxerat, cùm in Cretam ad Minotaurum proficiſceretur. Ita videmus vouendi conſuetudinem etiam Ethnicis notam fuiſſe. Hebræis verò & populo veteris teſtamenti, vt id familiare fuerit, non eſt opus recenſere. Orantes igitur & petentes aliquid à Deo homines, conſueuerunt contrà quippiam Deo vouere, ne erga illum viderentur inofficioſi. Ex quo apparet, votum eſſe cùm quid Deo pollicemur nos reddituros.

Vouemus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Vouemus autem Deo, & pollicemur non pecunias modò: ſed abſtinentiam victus, caſtitatem, & quæ ſunt generis eiuſdem. Quia ergo ſtultos perſæpè pollicitorum pœnitentia torquet ac dolor, tum etiam inſidiæ à ſatana impediunt, volentes vota perſoluere, hortatur vt citò ac velociter quæ promiſimus, Deo reddamus. Ad reddenda igitur vota, talem requirit animum, vt ſacrificium laudis perpetuò cohæreat ſolutioni votorum. Verùm in Euangelio per quod lex abrogata eſt, nihil ſeorſum vouendum præcipitur, quàm quod fidei ac caritati ἀνάλογον ac conueniens. Quare ſi quid vouetur, quod cum fide & caritate pugnat, id vt eſt à iuſticia alienum, ita præſtari minimè decet. Contrà quæ ſunt fidei ac charitati conuenientia vota, reddi omnino ea par eſt. Vt ſi ſeruus voueat hero ſuo ſe fidelem fore: ſubditus magiſtratui iureiu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rando ſuam fidem obliget: vicinus vicino ſanctè promittat, ſe hoc vel iſto die debitum ſoluturum, aut deniq; imperator vel Rex aliquis, pro felici victoria, voueat eleemoſinam inter pauperes diſtribuendam, & ſuccedentibus rebus in effectum producit, quemadmodum Carolus Magnus, contra Vngaros dimicaturus, piè ſe obligauit, ſi Deus annueret voto, ſe in Eccleſias & alios liberalem futurum, in quem inclinante victoria, repertiſq; inexhauſtis theſauris, multas Eccleſias & monaſteria (quæ olim erant ſeminaria pietatis) ædificauit, ampliſſimeq; donauit ſacerdotum collegijs, quæ ex hoſte conſecutus erat. Sic & Henricus Auceps contra eoſdem, arma ſumpturus, votum fecit & victoriam nactus, non immemor voti, munera & tributum quod Vngaris dabat ante prælium, pauperibus poſtea dari inſtituit. Ac poſtremò ſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mò ſi vota fiant, grauiſsimis morbis nos examinantibus, quæ à fide & charitate non ſunt aliena, licita ſunt & pia, præſertim quæ pertinent, ad ſuccurrendum facultatibus miſerorum & oppreſſorum, cuius ſanè commendatiſsimus meritò omnibus ſeculis exiſtit (piæ memoriæ) Iohannes Legelius Roſchildenſis canonicus, et œconomus pauperum ſcholaſticorum, ac aliorum egenorum, in ſocietate columbina, qui vltra certum numerum ſcholaſticorum, qui ex liberalitate ſanctiſsimæ memoriæ FRIDERICI. II. ad diſcendum cœleſtem doctrinam & bonas artes, eo in loco ſuſtentantur, ancipiti morbo grauiſsimè afflictus, ſanctiſsimè obſtrinxit ſe, vita ſuperſtite, adhuc aliquot adiuncturum, quòd fraudandos pauperes eleemoſyna regia minimè cenſeret, quod quidem haud difficulter fortè potuiſſet

optimus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*optimus vir, niſi iuſticiæ ac pietatis a-
mans fuiſſet. Ac profectò reſpirans ali-
quamdiu à grauiſſimo morbo, fideliſſimè
votum in effectum produxit, numerum-
que pauperum auxit, quem ſperamus fo-
re diuturnum. Huiuſmodi vota pijs om-
nibus ſunt commendanda, quæ ſanè* εὐ-
χαριστήρια *beneficiorum Dei, & benedicti-
onis corporalis & ſpiritualis ſunt. Sed
è diuerſo, quicquid deflectit à fide &
vouetur, impium eſt & reuocandum,
vt ſi quis æſtuante morbo, vel alio caſu,
voueat peregrinationes ſuſcipiendas ad
S. Iacobum, Romanam ſedem, & ſimi-
lia loca, apud quæ opinio ſanctitatis
inualuit. Huiuſmodi vota impia & illi-
cita ſunt, quia pugnant cum fide, & ido-
lolatriam præſeferunt, maximeq́ ſancto-
rum inuocationem confirmant. Sic etiam
quicquid ita vouetur, vt impugnet
charitatem & ſtabiliat aliorum impro-
bitatem*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

bitatem, reſcindendum & abrumpendum erit. Quare & hoc pacto, non præuaricatus fuiſſet Edenolpus Angliæ Rex, ſi votum reuocaſſet, qui anno 850. in regno ſuo, collegit decimas omnium fructuum terræ et pecoris, tulitq; eas Romam, obtulitq; pontifici Romano Leoni IV. vouitq; in toto regno ſuo, ex ſingulis domibus duos argenteos quotannis ſe miſſurum. Quod hactenus vſq; maiorum memoriam noſtrorum factitatum eſt in Anglia. Quomodo non parum, incrementa ac vires Romanæ tyrannidis ſunt aucta. Sit itaq; ſumma prudentia in votis ferendis, & ad amußim ſcripturarum diligenter ſpectandum, quæ Deo placeant. Imprimis verò id maximè obſeruandum, vt ante oblationes & vota, curemus fide iuſtificari: nam ſi alioquin inimici Dei ſumus, quomodo illi grata eſſe poterant noſtra dona? Quot enim

ſunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XV.

Ipſe verò vt exiit è matris vtero, nudus reuertitur, vt abeat ſicut venerat, nec reportet quicquam ex labore ſuo, quod aſportet manu ſua.

ALia amplificatio ab adiunctis hominis, & miſerijs huius vitæ. Nam etſi auarus ſub prætextu filiorum ſe excuſet, monet nihilominus, vt naſcentis ſibi filioli manum inſpiciat. Et cùm inuenerit illum ſine pecunijs, de ventre matris, in hunc mundum veniſſe, rurſus inſpiciat morientis manum. Etenim inueniet eum, quòd ſicut nudus & inanis pecuniarum, venit è matris vtero: ita & pauperem, ſubire ſinum telluris ex hac vita commigrantem. Ab hoc igitur teterrimo vitio, maximè nos dehortari debet primùm, ortus noſter ex aluo materno, vnde & Iob in-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quit, nudi egreſsi ſumus. Deinde finis vitæ, ex qua nudi etiam decedimus, nihil inde auferentes, niſi vt ſaturemur terra & puluere, & in terram conuertamur, vt rectè dici ſolet:

> Natus humo, nutritur humo, per humumq́; mouetur,
> Inq́; reuerſus humum, carne reſurget humo.

Nota eſt hiſtoria, quam recitat Baptiſta Campofulgoſus, Dux Genuenſis, lib. 7. his verbis: Saladinus Aſiæ, Syriæ atq́; Ægypti Rex, non minùs ſapere ſe in morte declarauit, quàm antè rebus gerendis viuens feciſſet. Iuſsit enim vt interior lineus amictus, quo indui ſolebat, haſtæ prælongæ impoſitus, per caſtra portaretur, & is, qui eum ferebat, magna voce omnibus diceret: Saladinum Aſiæ domitorem, ex tantis opibus quas pepererat, vnum hunc line-

um ami-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

um amictum, ſecum in morte deferre. Sapienter enim, etſi ſerò humanæ miſeriæ commonitus, eo modo alios quoq; monere volebat.

VERS. XVI.

Quin & hoc malum graue eſt, quod prorſus vt venit, ſic diſcedit. Quid igitur ei ſupereſt, ex eo quod in vanum laborauit?

VERS. XVII.

Etiam cunctis diebus ſuis in tenebris comedet, & indignatio & ægritudo multa, & furor erit ipſi.

COrollarium ex ijs incommodis, quæ hactenus recitauit de auaritia: Si itaque neq; auarus ipſe, neque illius filius, quem hæredem ſibi inſtituit, neq; hominum prorſus aliquis,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

poteſt ſecum moriens, efferre ſenſibilium facultatum quicquam, nonne infelicis animæ morbus eſt auaritia? Quid ergo laboras in vanum, cùm ſint diuitiæ prorſus inſtabiles, & aquatilis bullæ, cùm detumeſcit perſimiles? Sed & ipſa auaritia in tenebris elangueſcit, hoc eſt ignorantia & luctu. Auarus enim neq; ſuiipſius miſeretur, cùm parcè ac tanq; vix congeſtis vtatur, ſed etiam triſti inſuper iracundia ſtimulatur, & leui occaſione in contentionem ſurgit & excandeſcit, nimia graui ægritudine occupatus. Hæc igitur incommoda, auarum in hac vita circumueniunt, poſt quæ, defunctum vita, etiam tenebræ inferni ſuſcipient, repulſum à conſpectu Dei, iuſtâ illius irâ ſeueriſsimè puniendum.

VERS. XVIII.

Ecce

Ecce igitur quod vidi ego bonum & pulchrum eſſe, comedere & bibere, & videre bonum ex omni labore ſuo, quo laborauit ſub ſole, numero dierum vitæ ſuæ, quos ei dedit Deus. Nam hæc eſt eius portio.

PRopoſitio iudicij Salomonis de vſu iſtius boni, expenſa (ſicut aliorum ſuperiorum) vanitate. Itaq; quod iam toties dixi, rurſum repeto, nempe non alium ex huius mundi rebus fructum quærendum, quàm vt quiſq; facultatibus honeſto labore partis, quam a[illegible] diuinitus ipſi conceditur, huius vitæ vſura, ad ipſam fouendam, cum gratiarum actione vtatur, omnia à Deo per fidem expectans, & ſi Deus velit eaſdem amittendas conſtanter hoc ferat, ſicut Abraham Deo reddebat filium. Hic verſus & ſequens, ſcopus eſt totius libri, qui non propterea tam crebro inculcatur,

quaſi recitetur in fauorem eorum, qui optimam vitam ducunt, vacare delitijs & voluptatibus. Hæc enim non docentur in ſchola Chriſti ſed Epicuri. Cùm autem duo hæc, labor & crux, grauia per ſe ſint, at multò grauiora immo duplo efficiuntur, cùm acceſſerit animi triſticia, quæ omnium maximè oritur ex cura & ſolicitudine nimia. Hanc itaq; auferre crebrò conatur, vt leuiora fiant crux & labor. Cogitemus igitur de his Sotaci legibus: dolor & triſticia, procul à te erit, ſi recta ſectatus fueris. Lex Deus eſt, hunc venerare, improbos euita, vbicunq; benè vixeris ibi ages, beneq; tibi erit, omnia obſerua, imitareq; bona præcepta, ſermoneſq; bonos cuſtodi, quietem vbiq; ſerua, bonam valetudinem Deos expoſce.

VERS. XIX.

Eſt etiam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Eſt etiam quod cuipiam dedit Deus diuitias, & opes, & cui dominium conceſsit vt ex illis comedat, & ſumat portionem ſuam, & lætetur labore ſuo, hoc eſt Dei donum.

COmmonitio de cauſa efficiente tranquillæ vitæ, quâ ſicut alijs labore ſuo partis, diutiùs homo gaudere, ac tranquillè vti poßit, non aliunde quàm ex mera Dei bonitate proficiſcitur, ac proinde donum eſſe iſtud, tum ab eo expoſtulandum, tum ad ipſius gloriam ſanctè referendum. Hæc cõmonefactio imprimis eſt neceſſaria, ex qua perſpicitur, eos ſaltem beatè viuere, quibus Deus non ſolùm largitur diuitias & potentiam, ſed vt & his iucundè, ac ſine perturbatione perfrui diutius poßint, ſua indulgentia permittat. Qui igitur Dei donis in vera fide non vtuntur, nec in Dei bonitatem recumbunt, ſed donis confidunt,

non reſpicientes ad datorem Deum, nunquam ijs vt par eſt, vti poſſunt. Id quod multa exempla verum eſſe, euidentiſsimè demonſtrant. Conradus imperator, qui anno Chriſti 1040. regnauit, omnibus in imperio ſuccedentibus ex voto, ac ſine vllo labore, cùm iam hoſtes imperij domuiſſet, viciſſet ac profligaſſet, nihil videns periculi, laboris aut magni nogocij, dixit, iam quietam degam vitam, iamq; ocioſo licebit in amœnis oblectari hortis, ac venationibus &c. Ecce quòd fortè (referente Salomone) diuinitus hoc non permitteretur, vel quòd ſolet plerumq; illis hominibus euenire, qui iam ſibi exhauſtos labores omnes putent, ocioq; frui incipiant, corripitur à letali morbo, quem paucis diebus, ipſa conſequitur mors. Non diſsimilia de alijs multis recitari poſſent, ac tota vita plena eſt exemplorum in omnibus ſtatibus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tibus. Sciamus itaq; ſingulare Dei beneficium eſſe, ſi non tam dona habeamus, quàm etiam vſum, immo donorum fructum. Sed huiuſmodi acquiruntur, cùm Deus qui ſummum bonum eſt poſſidetur. Deus autem per ſolum Chriſtum, vel fidem in Chriſtum acquiritur. Hoc igitur optimum bonum eſt, omnibuſq; alijs præſtat.

VERS. XX.

Nec enim multum recordatur vitæ ſuæ, quia Deus reſpondet ei in lætitia cordis ſui.

EPiphonema. O felicem & beatum illum, quem Deus exaudiens, hac animi tranquillitate donat. Talis enim neq; deſiderijs prauis ſeruit, neq; mœroribus tabeſcit, ſed bono in omnes eſt animo, & in munere diuino exultat, ac omnem deniq; vitam ſuam, bonis operibus exornat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CAPITIS SEXTI
ΠΕΡΙΟΧΗ.

VT animi noſtri tandem ſtatuant, non eſſe nimium caducis huius vitæ bonis fidendum, perſiſtit adhuc in recenſendis malis, quæ comitantur diuitias, ſi plus æquo diligantur. Hæc autem mala demonſtrat tum ex eo, quòd non ſemper penes eundem dominum permaneant: Sed huc illuc commeant, tum etiam quòd neq; dominum ſuum, neq; ſe à vanitate vindicent.

VERS. I.

Eſt & aliud malum quod animaduerti ſub ſole, idq; maximum ſuper homines.

Προκατασκευὴ *ex ſuperioribus, ad inſtitutam diſputationem de auaritia, quæ tali ſyllogiſmo concludi poteſt:*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Si rerum κτῆσις, *id eſt poſſeßio ad vitam neceſſariarum, non homini, cuius cauſa omnia ſunt creata, ſed Deo creanti conuenit: qui homini hactenus proſpexit, vt victus inquirendi labore ſubleuatus, omne ſuum ſtudium, ad pietatis ac virtutis vſum conferret, per quod, finem ſuum, beatitudinem ſcilicet practicam, & per conſequens theoricam aſſequeretur, ſequitur quòd qui intermißis virtutum, ac pietatis nobilißimis exercitijs, dum ſuprà quàm fas ſit, ſibi proſpicere velint, omnium ſint miſerrimi & vanißimi.*

At χρῆσις *non hominis, ſed nutus diuini eſt (id enim hactenus docuit.)*

Miſerrimi ergo ac vanißimi ſunt auari. Sequela propoſitionis euidens eſt. Etenim ſi quis vel diuino vel humano

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

beneficio, neceſſarijs omnibus abundat, quantò plura præter meritum ſuum conſecutus eſt. Quantoq; propiùs ad' αυτάρκειαν, ſolis pijs ex Dei inſtituto debitam accedit, tanto quoq; in excercenda pietate, & contemplanda veritate, plus ſtudij ponere debet, vt ocium quod à ſeruili labore habet, conuertat in negocium pio homine dignum, neq; eo ad expilandum & fraudandum aliorum facultates, abutatur. Quod omninò committunt auari. Ergo ſunt iniurij in numen cœleſte, & per conſequens vaniſſimi ac miſerrimi. Hanc ſequelam ſequentibus rationibus probat.

VERS. II.

Viro cui dederit Deus ipſe diuitias, facultateſq; & honorem, & cuius animus non deſtituatur vlla re qua delectetur, cùm huic non facit Deus ipſe copiam fruendi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fruendi illa, ſed vir alienus fruitur illa, hoc vanitatem & ægritudinem peſſimam eſſe.

PRima ratio conſecutionis, tali ſyllogiſmo connexo incluſa.

Si finis propter quem homines redduntur auari, dubius, incertus ac inconſtans eſt, ſequitur quòd deſtinata ad eum finem talia ſint.

At quietis ac voluptatis cauſâ, homines redduntur auari, quoniam non tantùm viuere, ſed bene ac diu viuere cupiunt. Benè autem ac diu viuere in ſola voluptate conſiſtere putant, voluptatis autem conciliatrices & veluti proxenetas eſſe vident diuitias.

Ergo homines inſatiabiles, ἄσοτοι *ac prodigi, vel conſumptis facultatibus, vel nimium earum cupidi, quietis, luxus & luxuriæ cauſâ in auaritiam, tanq̃ prodigalitatis & intemperantiæ ſuæ nutri-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nutticem delabentes, miſeri ſunt ac vani. Conſecutio ac dependentia ex diſtributione inhiantium in opes eluceſcit. Etenim omnes hiſtoriæ, immo totus mundus plenus eſt exemplorum. Alij enim diuitijs abundant, ſed non aſſequuntur fructum, id eſt, non audent eas ipſi attingere, multò minus vel tantillum alijs miſeris elargiri. Sed ſunt inſtar canis iſtius Æſopici, qui in præſepi ſeno incubans, licet eo non veſceretur, tamen eius vſum boui permittere nolebat, ſed tantùm ocioſè inſpectabat. Alij diuitias acquiſiuerũt, ſed deeſt ipſis ſanitas, vt non poßint vti rebus. Arnulphus imperator Germaniæ, eo tempore quo imperij adminiſtrationem accepit, non ſatis ad imperij dignitatem tuendam diues fuit, ſed ecce mortis tempore, quo pollebat potentiâ & opibus, infirmitatibus præternaturalibus, toto ferè corpore conſumpto,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſumpto, non tam vſu opum priuatur, quàm magni doloris morte excedit ex hoc ſeculo. CHRISTIANVS. III. horum regnorum pientiſsimus & potentiſsimus Rex, quamdiu vixit corporis inualitudine? ex hiſtoria & relatione de optimo Principe etiamnum viuentium, non eſt obſcurum. Non igitur malè, qui Epigramma in Apollinis Deliaci propylæo inſcripſerat, illud inſerüit λῷστον ὑγιαίνειν, optimum eſt ſanum eſſe. Et ſanè vt ſuadet noſter Satyricus, orandum eſt, vt ſit mens ſana in corpore ſano. Alÿ præterea diuitiarum & honorum ſatis habentes domi, ſed eas relinquentes, laboribus & periculis plura expetunt, vt ſunt multi principes, nobiles & mercatores. Rudolphus Sueuiæ Dux, non contentus ducis titulo, imperium Germaniæ inuadit, & paulò pertinaciùs pugnanti contra Henri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tra Henricum IV. amputatur ipſi manus dextera, ac paulò poſt, ex eo vulnere moritur, tam imperium quàm vitam amittens. Simile de Henrico Saxoniæ duce, rebellante in optimum imperatorem, Fridericum Barbaroſſam recitatur &c: Sed alij deniq́ magnis laboribus & periculis, diuitias ac honores acquirunt, verùm cùm his vti incœperint, vitæ terminum claudunt. Quot demonſtrationes huius rei in medium proferre poſſumus? Verè igitur vanitas & magna miſeria eſt, rebus tam incertis tantos labores impendere.

VERS. III.

Si quis genuerit centum liberos, & annos multos vixerit, multiplicatiq́ fuerint dies annorum eius, cuius tamen anima bonis illis non fuerit ſaturata: atq́ adeo, cui ſepultura defuerit, dico potiorem eo eſſe abortiuum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

SEcunda ratio à defectu diuitiarum. Si diuitiæ aliquem bearent, ſtabiles ac perennes eſſe deberent, ſed non ſunt tales, ſed ſæpenumero ita euaneſcunt, vt non tam deficiant in prole, ſed etiam ad extremum poſſeſſor propter eaſdem, non tam bonis omnibus exuatur, quàm infamis reddatur, & tandem inſepultus abijciatur. Quocirca & huius conditio longè deterior cenſetur, quàm abortiui cuiuſpiam ſors eſſe ſtatuatur. Ratio propoſitionis veriſsima eſt. Vſui neceſſario inſeruiunt diuitiæ, vel præſenti vel futuro. Præſenti rurſus, vel ſuo vel alieno. Suo, cùm natura paucis indigeat, victum & veſtitum habens, cum Crœſo de felicitate certare poterit. Alieno autem, vel liberorum vel amicorum. Liberis patrem de alimentis proſpicere debere, donec ad eam perueniant ætatem, vt inſtitutionis paternæ præſidio,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ipſi ſibimetipſis ea comparare queant, natura argumento brutorum docet, & lex illa Solonis confirmat, filium ab alendo patre ſene liberans, ſi nullam honeſtam artem, ab illo edoctus eſſet. *At vbi iam adoleuerunt, non magis à patre alimenta petere debent, quàm bruta lac à ſuis matribus. Amicorum quinetiam vſui diuitiæ inſeruire debent, ſiue, illi, priuato, ſiue publico nexu nobis ſint deuincti, eoq́ rurſus vel profano vel religioſo, vt ferè pauperes. Et beatiùs certè eſt dare,quàm accipere, & quò quis plura habet, eò plura dare ex præſcripto diuino tenetur. Iam verò in futuram quoq́ neceſſitatem, diuitiæ comparari poſſunt atq́ debent, vel ſuam, vel ſuorum: Vtrumq́ ſanè ea moderatione, vt ne ſolicitus in craſtinum fuiſſe*

videaris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

videaris. Prouidentiam non prohibet Chriſtus, ſed curam & ſolicitudinem. Illa moderata eſt & mortalitatis ſuæ, ſuorumq́ue memor, dum de victu cogitat, pietatis interim & virtutis ſtudia minimè negligit. Hæc verò immoderata eſt, & mortalitatis immemor, quò minus viæ ſupereſt, tantò plus quærit viatici, virtutem deniq; & pietatem poſt nummos ponit. Ergo ſic victus curam habeat paterfamilias, vt quotidianum illum & diurnum, non æternum fore ſciat, in vſum incertum, tum ſuum, tum ſuorum, aliorumuè ex æquo ſcilicet mortalium, eiq́ue ſic ſtudeat, vt animi interim exercitia minimè negligat. Quod ſi eaſdem ipſas opes, alijs quoq́ue relinquere volet, ſeu filijs, ſeu amicis, neceſſitatis quidem ergò licebit, ſi adhuc dum pueri ſint vt liberaliter educentur:

 Si pau-

Si paupertate preßi, vti ſuſtententur: licebit quinetiam honoris & amoris quædam monumenta legare, ſed exilia illa, veluti dona. Grandes verò opes, vel filijs adultis, vel amicis relinquere, ſi quidem probi ſint, ſuperuacaneum eſt, (cùm ipſi ſibijpſis de alimentis proſpicere queant atq; debeant, propter eam quæ de pane in ſudore vultus ſui comparando, prolata eſt communis mulctæ formulam) ſin improbi etiam impium, cum etiam ijs, non niſi ad ſuam aliorumq́ue perniciem ſint abuſuri. Hoc præceptum qui violant, magnum argumentum, certißimumq; indicium extremæ ærumnoſitatis proferunt, vt ſi quis (inquit Eccleſiaſtes) plurimorum filiorum pater, longoq; tempore incolumis vixerit, idq; totum conſumpſit in augendis liberis, adeo vt animam pietate & virtute impinguare neglexerit, immo nec mortis

quidem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quidem memoriam deguſtandam admiſerit. Huius ego nec prolis numeroſitatem, nec annoſitatem mihi æmulando optarim, immo meliorem aio conditionem intempeſtiui fœtus, qui abortientis matris vtero elapſus eſt. Nam hic vel ſtatim natus moritur, vel in vtero ſuffocatur, id eſt, minoris miſeriæ eſt, quàm ille qui diu cruciatur in hac vita, ac præterea in futura, æternos ſuſtinebit cruciatus. Perſpicuè adhuc docet hic verſus, quomodo ſe gerere debeant parentes, dum numeroſam ſobolem ſuſcipiunt, educant & prouehere velint. Non vult vt prorſus parentes ſint ἄστοργοι, ſed vt perpetuò vitæ finem, in conſpectu habeant, & tam ſe quàm liberos perpetuò commendent Deo. Quare ſi alicui, vel honeſtis rationibus per Dei benedictionem partæ (vt Abrahamo & Iacobo) vel legitimæ relictæ adſint di-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

uitiæ (ipſas abijcere prodigi & ſtulti, non exercere verò ſordidi eſſet & impij) reſpectu quidem ſuipſius, oraculare illud teneat: affluentibus diuitijs, nolite cor apponere: reſpectu verò aliorum, cùm nunquam deſint pauperes & alienæ opis indigi , fontes opulentiæ ſuæ diuinitus conciliatæ reſerare, & per Mammona iniquum, amicos iuſtos ſibi comparare, fluxiſq; diuitijs theſauros æternitatis fœnerari meminerit: vt quantum ocij à ſeruili inquiſitione victus, conceſſum ſibi videt, illud omne in verè ingenua & liberalia virtutis exercitia conferat. Quotquot verò quacunq; tandem de cauſa, nec partas nec relictas habeant opes, confidant interim, neq; naturam matrem, neq; Deum patrem ſibi defuturum, cùm, qui, nobiliſſimo ſyderum & influxu vegetentur, & cõſpectu fruantur, locum ſibi quoq; tanq̃

Dei in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Dei, in terræ vicarijs, aliquem, in quo & viuere & bene viuere queant, reliquum fore certò perſuadeant.

VERS. IIII.

Nam in uanum venerit & in tenebras abierit, & tenebris nomen eius opertum fuerit.

VERS. V.

Quinetiam quòd ſolem non viderit, necꝙ cognouerit, quies iſti præ illo.

Confirmatio iudicij, quod modo dictum eſt per comparationē ſtatus, in quo vterq; verſatur. Vt enim abortiuus vanè aduenit, ita & abſq; omni ſatietate & fructu, clanculo abit, neq; mali quippiam ſole non aſpecto attinget. Quare & eius ſors leuior, quàm longæui illius. Primò quia fruſtrà in hoc mundo vi- uit, cùm enim habeat diuitias, gloriam,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

filios, longam vitam, non tamen eis fruitur. Secundò, quia pergit ad tenebras, & in tenebris abit, dum nec ſe, nec ſuam conditionem, nec finem conſiderat. Tertiò, obliuione delebitur nomen eius, nihil enim dignum gerit, neq; memorabile, ne quidem apud familiam ſuam, niſi quod dicitur de eo: Neq; ſibi, nec alijs viuit. Quartò, non videt ſolem, non cogitat quàm bona res lux ſit, vt ea fruatur & bene vtatur, perit enim apud illum, omnis conſideratio beneficiorum & creaturarum Dei. Nil cogitat, nihil miratur aut ſuſpicit, niſi pecuniam. Quintò, non habet diſcretionem boni & mali. Malum dicit bonum, & bonum malum.

VERS. VI.

Quod ſi vixerit annis bis mille, & bonum non viderit, nonne ad locum vnum omnes pergunt?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

AB inutili. Etiamſi ad copias filiorum, congeſtasq́ diuitias, hoc quoq́ auaro, ſingulari Dei munere cedat, vt mille annorum ſpatio ſit in vita, non tendat autem ad verum bonum, hoc eſt, vt ſecundum virtutem laudabiliter viuat, quid huiuſmodi omnia proderint? Etenim in eundem tandem pariter pergit locum, in quem abortiui pergunt, & qui acerba morte intercepti rapiuntur è vita. Terra enim eſt hic quoq́, & in terram abit. Perſpicuum igitur eſt ex his ſic diſputatis, quanti momenti hæc res ſit, & quàm magnos fructus pariat, ſi rectè & non præpoſtero ordine fiat, maiorem diligentiam patremfamilias adhibere debere, magisq́ id requiri ab ipſius diſciplina ac diligentia, vt in hominibus educandis aßiduus ſit, quàm in rebus expertibus animi quærendis, & magis in virtute perfectio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

neq́; tam ſua & liberorum laborare, quàm in copia patrimonij, quod diuitias vocamus. Interim autem, ſi longæuitas concedatur & flagitioſè, neq́; ad normam præſcripti diuini exigatur, prætérquam quod huiuſmodi indigna ſit, ſole iuſticiæ & libro vitæ, etiam totum illud quod hic exigit, cum vanitatum ac miſeriarum tela coniunctum experietur. Etenim in hac vita, nulla inueniuntur bona, quæ non ſint admixta vanitati & malis. Quod elegans Cratis Cynici teſtatur Epigramma, quod vt coronis ſit huius meditationis latinè aſcribam.

Quod vitæ genus expoſces? fora turbida ſectans. Iurgia difficileſq́; ipſe ſequeris opes. Multa domi anxietas, ruri dolor, horror in alto mari. Inq́; bonis dubium, ſi quid habebis erit. Si pendes animo, durum: Si duxeris vxorem, ibis ſolicitus, triſtis ſine coniugio, pœna

patri,

patri, dolor eſt orbis, veſana iuuentus deſipit, & membris fracta ſenecta venit. Ergo exoptandum eſt aut nunquam in lucem fuiſſe. Ocyus aut tolli de medio gentium. Sed vltimum, ſententiæ Salomonis ſuprà explicatæ aduerſatur, quâ dixit præſtare vel in miſeria eſſe, quàm nihil eſſe.

VERS. VII.

Vniuerſus labor hominis eſt propter os ſuum, & tamen eius anima non expletur.

CVm copioſè diſſeruiſſet de his, ex quibus mortales cuncti, ſine diſcrimine ſe beatos eſſe iudicant, ſingulis ordine ac ſuo loco refutatis, ſuaq́ vanitate ac inſtabilitate è diuerſo demonſtrata, nunc tandem concludit ſermonem, de bonorum fortuitorum vanitate.

Eſt autem hæc ipſius propoſitio, vel potius ἀνακεφαλαίωσις *eorum, quæ tribus ferè capitibus diſputauit. Bona hæc quæ dicuntur fortuita, non tantùm inſtabilia ſunt, vt hactenus demonſtrauimus, ſed etiam infirma, adeoq́; vt nunquam animum humanum expleant. Huius propoſitionis* ȣ διότι *id eſt, cauſa afferri poteſt. Hominum enim mentes, vt in accumulandis opibus, tantopere deſudent, peruertit cupiditas & amor immodicus, vitæ ſcilicet, cùm viuere potiùs, quàm rectè ac piè viuere deſiderent. Sic ferè auari homines opes accumulant, neq́; ijs tamen frui audent, ſemper ne quid deficiat metuentes, adeoq́; ſenes, quò minus viæ ſupereſt, tantò plus quærunt viatici. Ratio talis.*

Quæcunq́; ad vitæ ſuſtentationem faciunt, homines immodicè appetunt, hoc demonſtrat:

Qui vitæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Qui vitæ deſiderio immodicè tenetur, etiam ea quæ ad vitam faciunt, ſupra modum appetit.

At pleriq; homines vitæ deſiderio tenentur immodicè. Immo verò omnes homines, perpetuò viuere deſiderant, & immortalitatem conſequi, etſi ignorent quænam ſit vera vita, & quomodo comparetur.

Ergo etiam ea quæ ad vitam faciunt, immodicè appetunt, etſi ignorent quænam ſint.

At πλοῦτος *& pecunia ad vitæ ſuſtentationem facere videtur, non quidem immediatè, ſed mediatè, cùm ſit veluti conciliator in præſens, rerum neceſſariarum, & ſponſor etiam in futurum, vti lib. 5. Eth. cap. 8. docet Ariſtoteles.*

Ergo πλοῦτον *pleriq; homines immodicè appetunt & infinitè.*

Quicquid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Quicquid igitur cauſa eſt vt immodicè laboremus, illud non tam eſt vanum quàm impium.

Sed auaritia talis eſt. Ergo &c. Auarus enim non ex neceſsitate, ſed ex cupiditate laborat, non pro inſufficientia, ſed pro affluentia. Iam autem cupiditas inſatiabilis: At vitæ finita certa & circumſcripta ratio. Fatigent ſe ergo mortales quamdiu & quantumcunq; volent, in curandis huius mundi negocijs. At totius illius fructus hic ſaltem eſt, vt ipſis ſuppetat huius vitæ alimonium, nec longiùs protrahi poteſt omnis ipſorum labor, anguſtis huius vitæ finibus circumſcriptus. Sed quæ cauſa eſt tantarum cupiditatum? Reſpond. Animus, non expletur. Licet autem auarus ad indulgentiam plurimos labores inſumat, nihil tamen eorum quæ gulæ gratificantur, ipſius animæ parit ſaturitatem,

ritatem, ſed inanis penitus ac ieiuna perſiſtit, cùm ſibi conueniens alimentum, verbi ſcilicet, ac virtutum, ex inertia humana non accipiat.

VERS. VIII.

Nam quid amplius eſt ſapienti, quàm ſtolido ipſi? quid ad pauperem fruens, dum ambulat coram viuentibus?

Confirmatio propoſitionis ſuperioris, à ſimilibus effectis in diuerſis ſtatibus. Siue enim reſpiciamus ſapientes, ſtolidos, pauperes, abundantes, hac edendi & bibendi neceſſitate, per mortem defunctos, ſimilem deprehendes huius vitæ alimentorum naturam ipſam, nullúmque diſcrimen inter eos, qui ærumnoſæ vel ſplendidè vixerunt. Nam ſicut vna fuit ipſis communis vita, ex ijs quæ vſu ipſo conſumuntur: ita & mors omnes illos exæquauit. Huc

facit

facit inſigne Auguſtini dictum, de gratia & natura: Si de diuitÿs inquit & honoribus, & morum nobilitate, te iactas, de patria & pulchritudine, corpore & honoribus, qui tibi ab hominibus exhibentur, reſpice teipſum, quia mortalis terra es, & in terram ibis. Circumſpice qui ſimilibus fluxere ſplendoribus. Vbi ſunt qui currum ambiebant poteſtatis? Vbi inſuperabiles imperatores? Vbi ſunt qui conuentus diſponebant & feſta, & equorum ſplendidi nutritores? Vbi nunc veſtes & ornamenta peregrina? Vbi ſeruorum turba? vbi iocus & lætitia? vbi exercituum duces? vbi ſatrapæ & tyranni? nonne puluis & fauilla omnia? nonne in paucis verſibus eorum vitæ patet memoria? reſpice eorum ſepulchra, & vide qui ſeruus, & qui dominus, qui diues, qui pauper? Diſcerne ſi potes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſi potes, ſeruum à Rege? fortem à debili, pulchrum à deformi? Vide ſi eſt in eo ſignum iactantiæ. Memorare itaq́, naturæ, ne extollaris. Hinc eſt quod olim in diuitum epulis apud Ægyptios, alqiuis cadauer ligneum, ſed quàm proximè ad verum, effictum, oſtendit ſingulis dicens: In hunc intuens pota & oblecta te, talis poſt mortem futurus.

VERS. IX.

Melior eſt (inquies) inſpectio oculorum, quàm curſus deſiderii, etiam hoc vanitas eſt, & afflictio ſpiritus.

Πρόληψις *animalis hominis & ſubiectio Salomonis, quæ poſtea ſequentibus verſibus confirmatur. At præſtat nitente & hilari eſſe vultu præditum, quàm pallida & moribunda facie, quorum illud conuenit ijs, qui commodè viuunt,*

uunt, iſtud verò miſeris ac famelicis tantùm accidit? Subiectio & conceſsio: Fateor ita ſe rem habere, ſed inde tamen nihil accedit commodi, ſed magna potiùs in iſtis ineſt vanitas, & inanis occupatio, quâ, inæquabilitas illa, facilè cōpenſetur varijs miſerijs. Irritant quidem oculos ferculorum ſpectacula, ſed cùm inane ſit hoc viuendi ſtudium, pernicioſæ illecebræ animum in ſteriles occupationes trahunt, ex quibus ſequuntur infinita incommoda: Philippus Germaniæ imperator, vir in armis ſtrenuus, ac optimus ſanè imperator, aliqua ex parte ex turbis negociorum & bellorum extricatus, ſtatuit genio indulgere, per aliquot ſaltem dies, & curare corpus, cùm ergo eſſet Bambergæ, liberaliùs pranſus, à prandio in cubiculum ſeceſsit cum cancellario & dapifero ſuo, cumq́; corpus quieti dediſſet, Ottho de Vuitliſpach,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pach, comes palatinus, qui odium gere-
bat in Regem, feſtinanter, ceu rem ma-
gnam nunciaturus, accedit ianuam cubi-
culi, in quo Rex dormiebat, grauiùſq;
pulſat, agnitus ab ijs qui intus erant
cum Rege, intromittitur, gladium ce-
lerrimè educit, & in collum vibrat, ab-
ſcindens iugulares aliquot venas, vul-
nuſq; infligens optimo imperatori letale.
Sic Philippus cùm iam primum incipe-
ret curare corpus, gladio perijt in cubi-
culo palatij ſui, quo tempore minus hoſti-
um habuit, quàm vnquam antea, quiq;
in prælijs toties ſeruatus fuerit. Quid
obſecro vel πολυφαγία vel πολυποσία,
aut quid Vlyßis edacitas ac læmargia,
luxuriæq; efferueſcentis æſtus, vtilitatis
& nitoris, putrefactis ante multa ſecu-
la, ac in cinerem reſolutis ipſis corpori-
bus adiecit? Combletam Lydorum Re-
gem, ſcribit Xanthus, in id vorandi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſtudium euectum, vt nocte quadam vxorem quoq; abſumpſerit, quumq; ſummo mane, illius manum in ore comperiſſet, ſemet iugulaſſe. Hoc quanquam hyperbolicum exiſtit, huiuſmodi tamen recitãtur de ijs, quibus animam ſcias pro ſale datam, quorumq; vita pro ſagina fuit, cuiuſmodi delicatioris vitæ amatores ac conturbatores hoc referũt, vt non tam in hiſtorijs inceſſantur, quàm in carcere Plutonis flãmas abſorbeant inextinguibiles.

VERS. X.

Nam eius qui extitit iam editum eſt nomen, & nomen eſt quòd fuerit homo, nec poteſt diſceptare cum eo, qui potentior eſt ipſo.

Confirmatio eſt ſubiectionis, in qua grauiſſimè, refutat iſtam malam rerum æſtimationem. Cùm omnium hominum, vnus ac ſimilis ſit ortus, ſimiliſq; diſceſſus, reſpectu mortis naturalis, me-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dia tamen viuendi longè ſint diſsimilia, ſunt permulti qui inconſultiùs quærunt. Quare hunc Deus pauperem oppreſsit hominem? huic verò contrà magnas opes diffudit? cur hunc venuſtum eſſe voluit, hunc deformem? Item non imputandum homini quòd peccet, cùm non poſsit vitare quin peccet? quòd Deus præuiderit hoc ab æterno? & quæ ſunt huiuſmodi curioſæ nugationes. Quas vt è mèdio tollat Salomon, ait omnium rerum quæ factæ ſunt rationes, cur ita factæ ſint, repoſitas eſſe apud authorem Deum, qui tantæ eſt ſapientiæ, vt non ſolùm ſciret eas eſſe futuras, antequam fierent, ſed earum quoq; nomina recondita haberet, in præſcientiæ ſuæ conſilijs. Si quid enim Deus in generationem produxit, huius & rationem & nomen comprehenſum habuit apud ſeipſum: Cùm itaque

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

multò antè præſciret, quæ cuiq; homini vtilia eſſent futura, ita deniq; vnumquemq; produxit in vitam, cùm inquam præſciret omnes hominis conditiones, nempe quòd mutabilis, quòd mortalis, quòd imbecillis deniq; erat futurus. Nullus itaq; hominum auſit efferre verba contra illum, qui nouit omnia antequam fiant, & conuenienti loco ſingula ſtatuit, iuxta ſibi vni cognitas rationes. Non enim poterit quiſquam contendere in iudicio, cum fortiſsimo omnium: vincet enim proculdubio fortis, iuxta quod Dauid canit in pſalmo: vt iuſtificeris in ſermonibus tuis. Sed iam verba ſimpliciter excutiemus: Eius qui extitit iam editum eſt eius nomen. *id eſt, quicunq; futurus eſt, vel fuit homo, antequam ſit in natura: iam agnitus eſt in præſcientia Dei, qualis eſt futurus in præſenti vita, & quid habiturus in futura.*

Et nomen

Et nomen eſt quod fuerit homo. *id eſt, quòd rationem habeat & libertatem arbitrij, potens eligere quod voluerit, bonum ſcilicet & malum, quò ad res medias attinet. Deus enim ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Non igitur poteſt imputare præſcientiæ Dei peccata ſua. Etenim Deus res præſcit, quatenus futuræ ſint, nullam autem eis inducens neceſsitatem.* Nec poteſt diſceptare. *ſcilicet contra Deum in iudicio contendere, aſsignando ei vel præſcientiæ ſuæ peccatum, ſed non ſequitur:*

Si Deus præuidet hoc vel illud, nec poteſt falli eius præſcientia. Neceſſarium eſt ergo hoc ſic fore, quomodo præuiſum eſt.

Reſpond: Eſt fallacia τοῦ ἑπομένου. *Non enim ſequitur hoc* ἐκ τοῦ ἡγουμένου. *Præuiſio enim Dei non coaptatur rebus.*

bus. Res enim mutabiles ſunt, & præuiſio immutabilis.

VERS. XI.

Sanè res multæ multiplicant vanitatem, & quid ſupereſt homini.

SEcunda βεβαίωσις *, à natura rerum quæ comparantur, quarum plurimæ vanæ ſunt, & poſſeſſori ſuo vanitatem adijciunt, ſæpeq́; in ijſdem comparandis, omni ſua ſpe excidit, ita vt etiamſi copioſiſſimè ſint comparatæ: mox tamen multis infortunijs abſumptæ, non tam ſufficiunt ſuis poſſeſſoribus, quàm potius excruciant. Huiuſmodi autem contingunt, quòd homines animales non cogitent, quàm mirabiliter Dominus impleat omnia, cùm velit benedictione, cumq́; claudit manum omnia egeant. Nec in animum inducunt, quantum nume-* rum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rum Chriſtus aluerit, quinq; hordeaceis panibus. Sed non ij tantùm huiuſmodi ignorant, ſed totus mundus lumine vultus Dei carens, putat rerum multiplicationem & augmentum, quæ oculis cernuntur & manibus palpantur, certiora eſſe Dei prouidentiá. Hinc quotidie hominum ἀπιστίαι *& querelæ exaudiuntur, niſi peſte aut gladio, hominum multitudo è medio tollatur, annonæ vilitatem nequaquam expectandam. Cùm contrarium clariſſimè quotidie Dominus demonſtret. Videmus enim in familijs, quæ non numeroſæ ſunt, feſtinantes ex nocte in noctem, in re quærenda, tamen ſemper egêre, mutuò accipere & non reddere. Cernimus rurſus alias quæ numeroſiſſimæ, cum ſilentio & quiete nihil feſtinent, ſed opus ſuum facientes, curam autem in dominum rejcientes, abundare omnibus rebus,*

alijs dare mutuò, & multa largiri pauperibus. Sic quum iraſcitur dominus, poſt infinitam, peſtilentiali lue conſumptam multitudinem, ſequitur quandoq; maxima fames, etiam plenis horreis. Sic quoq; ſubinde contrarium apparet, cùm benedicit dominus, vt quantumuis maxima hominum multitudo ſuperſit, & horrea vacua, nihilominus annona ad extremam vilitatem peruenit. Cùm igitur prouidentia Dei, excubet pro hominibus alendis & ſuſtentandis, quid ſupereſt ex nimijs illis curis, niſi afflictio & vanitas? Ac etiamſi quis laboribus ſuis, integra ſibi regna & prouincias ſubijcere poſſet: tamen cùm vel paulò poſt, mortis imperio abripiatur, vaniſſimæ huiuſmodi ſunt curæ, pro ijs rebus quæ exiguo temporis momento perdurent. Ac licet multi vixerunt, quorum tanta fuit præſtantia, vt non homi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

homines tantùm, ſed ſemidei iudicati ſint, qualis Alexander Magnus, qui Iouis Hammonis filius habitus fuit, aliíq; multi heroës ſimiles fuerunt. Verùm cùm æquè ac alij homines mortui ſint, apparet, ſi non alia vt ſaltem hac vna ratione, illos fuiſſe homines miſeros & calamitoſos: Nam etſi multis rebus præclarè geſtis, ſeſe nobilitarunt: quòd tandem morti victrici ſuccubuêre, nihil habent, quo ſe alijs infirmis hominibus ac debilibus præferant.

VERS. XII.

Ecquis enim homo nouit, quid ſibi ſit commodum in vita, numero dierum ſuæ vanitatis, quos fecit Deus velut vmbram? quis verò indicabit homini, quid ſit futurum poſt ipſum ſub ſole?

CONcluſio primi libri à conſideratione imbecillitatis noſtræ.

Si vita

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Si vita noſtra quaſi vmbra pertranſeat, & futura incerta ſint, nec etiam valet homo iudicio à natura ſua, neq́ tantùm conſecutus eſt experientia, vt certò poßit ſtatuere, quid ſibi aut in præſentia ſit bonum, aut in poſterum ſit futurum ſtabile, minimè expedit, vt maiora quàm poßimus inquiramus, ſed ſilentium imponamus ori noſtro.

Sed talis eſt vita, & talis noſtra conditio.

Vanum ergo vel maiora, noſtra capacitate aggredi, vel nimium circa vana ac peritura occupari. Aſſumptio Salomonis eſt: Ecquis enim homo nouit, quid ſibi ſit commodum. *Hæc magna miſeria hominis, qui à cœleſti tranquillitate ſemotior, diuerſiſq́ fortunæ telis obiectus, voluptatum perniciosiſsimis circumfuſus deliramentis, quæ*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

aſsiduè aduerſus animam, ſtipendia facere ſentiuntur, vt inſcitiæ malum prætercam? quo ab ineunte ætate, tanquam teterrimo cœno obuolutus, & demum ab hoſte vigilantiſsimo, aggeribus, foſſâ, valloq́ circumſeſſus, & nulla non hora pulſatus ariete: hæc inquam ſumma miſeria, quòd nunquam ſuųpſius ratione poſsit inuenire, quid tibi optimum ſit, etiam ad præſentem vitam, quantò minùs ad vitam æternam? Nam licet propter certum finem multa peragantur, contrarius tamen fini ſubinde reſpondet euentus, ducit quis vxorem, vt caſtè & piè vitam cum ea degat, verùm cui ſatis exploratum eſt, doliturus ne idem ſit, vel in adulterio deprehenſam, aut alias afferentem doloris cauſas? An pecunias habere hunc dices? Atqui pecuniæ Iudam ad laqueum compulerunt? Sic nonnunq̃

quis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quis ſibi hunc vel illum ſtatum, officium aut negocium, vt ſibi commodiſſimum eliget, quod tauen in diuerſum ſæpenumero cedit. Philoſophi poſt longam concertationem, inuenerunt nihil vtiliùs eſſe animæ hominis, quàm virtutem, corpori autem ſanitatem, deinde fortitudinem atq; formam, quibus coniunxerunt diuitias & authoritatem. Sed hoc quid obſecro eſt? Nam etſi multa de virtute ſcriptitabant: multa etiam volumina de illa replebant: tamen quæ ſit vera virtus, quâ etiam ratione ad illam perueniatur, qui docuerit nullus eſt. Deinde quid proſunt diuitiæ, robur corporis, elegans forma, cùm animus æger ſit, & omnibus ſceleribus ac peccatis ſcateat? Non igitur ex ratione noſtra, ſed ex verbo Dei diſcamus, quid nobis conducat. Docet autem verbum Dei, fidem omnium maximè
vtilem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vtilem, quia Deum nobis donat & proprium facit, deinde charitatem, quæ omnes homines nobis amicitiæ vinculo conciliet. Numero dierum vanitatis ſuæ, quos fecit Deus velut vmbram. *Aliud incommodum, quòd nec ſuam ipſius vitam ſcit, quanta futura ſit. Vt verò etiam concedamus, homini cuncta ad votum in hac vita neceſſaria eſſe, illo tamen calculo hunc vrgebimus, qui cum malè vtat & torqueat, numerabiles ſcilicet poſitos eſſe ſuæ vitæ dies, qui velut vmbra transcurrunt. Ex quo planè comprobatur, viuendum eſſe nobis ſecundum virtutem, mentis oculos erigentibus ad futuram vitam, mortis & vmbrarum immunem, de qua nobis abundè per Prophetas, Apoſtolos, & redemptorem mundi eſt traditum. Quæ enim obuentura nobis in hoc mundo ſint, penitus ignoramus. Quæ verò nobis propoſita*

poſita ſunt in futuro ſeculo, fide iam ſcimus, quòd tormenta ſcilicet peccatores, æterna verò gloria iuſtos excipiet &c. Præſens autem Eccleſiaſtæ locus, qui adeo perſpicuè docet, de cœcitate mentis humanæ, & incertis euentibus futurorum contingentium, omnem funditùs euertit diuinandi ſuperſtitionem, vanaſq; aſtrologorum nugas, de hominum coniecturis. Vnde non malè Lactantius & Apulëius, alijq; multi, confirmare videntur aſtrologorum auſpicia, auguria & oracula, eſſe dæmonum inuenta, quorum ſit tenebras offundere, & veritatem caligine obducere. Quiſnam indicabit homini? quid ſit futurum poſt ipſum ſub ſole? Repetitio eſt ſuperioris ſententiæ ab impoßibili. Si obſcurum eſt, quid futurum ſit poſt horam, & præſentium rerum vſum, multò impoßibiliùs erit, vel præſcire quid futurum ſit poſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſit poſt hanc vitam, vel poſt multas exantlatas vitæ moleſtias. Quare vt felicem traducamus vitam, beatitudiniſq; portionem conſequamur tandem, non noſtra vi continget, ſed neceſſarius eſt diuinus ille radius, quem gratiam diuinæ bonitatis nuncupamus & credimus. Nam hic nos attollat oportet, ſurrigat, illuſtret, aliâs fallimur: Eſt enim ſaluatoris præpotentis oraculum: Nemo venit ad me, niſi pater meus traxerit illum. Trahemur autem, ſi Mercurium ita exclamantem audierimus: O viri terrigeni, qui vos ipſos ebrietati & ſomno ignorantiæ mancipaſtis, ſobrij viuite, abſtinete à ventris luxu. Qui irrationali ſomno permulcti eſtis? cur præcipites in mortem ruitis? cùm haudquaquã deſit immortalitatis conſequendæ facultas? Reuocate iam voſmet, qui laboratis inopia, ignorantiæ tenebris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

obuoluti, demigrate ab obſcuro lumine, aſciſcite immortalitatem, corruptionem fugite. Quæ autem ſint illa vtilia & neceſſaria, circa quæ debeat homo eſſe attentus & ſolicitus, nunc deinceps diuerſis propoſitionibus oſtendit.

SECVNDA PARS ECcleſiaſtæ, continens reliqua ſex capita Salomonis.

† † †

PRima pars hactenus ſex capitibus excuſſa, ἐλεγκτικὴ ἢ ἀνασκευαστικὴ *erat. Conabatur enim Salomon, impugnare ac euellere conſilia & vanos hominum conatus, ideoq́ue varias recitauit obiectiones & diſputationes, quæ videbantur aduerſari prouidentiæ, ac ideo in hac recitatione prolixior fuit, quia magnos & aſsiduos tumultus excitant in humanis mentibus, hæ profanæ cogitationes.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Cùm ergo præcipuum opus huius libri, δογματικὸν ſit, aſſeueratio videlicet de prouidentia contra epicureas, pyrrhonias, ſtoicas & alias cogitationes, quæ labefactant aſſenſionem de prouidentia, nunc igitur hac ſecunda parte, quaſi digreditur à diſputationum labyrinthis: & multis congeſtis Gnomologijs, incipit rurſus ædificare & plantare quæ bona ſunt: Nam hæc duo coniunctiſsima eſſe debent, ἀνασκευάζειν καὶ κατασκευάζειν, deſtruere & ædificare. Commendat autem Salomon in hac parte, ea fermè, quæ rationi ſtulta & contraria videntur, vt intelligamus ſapientiam Dei, & ſapientiam hominum longè lateq; inter ſe diſcrepare. Sicut ergo hactenus monſtrauit felicitatem falſam, ita nunc inſtituit ad veram.

CAPITIS SEPTIMI ΠΕΡΙΟΧΗ.

EXpoſita eorum vanitate, è quibus homines ſe beatos iudicant, facti eorum compotes: pergit eandem oſtendere per comparationem, melioribus ſcilicet rebus propoſitis. Eæ autem ſunt tres, quæ ex ordine rebus iſtis anteponuntur. Prima eſt fama, verſ. 1. Secunda eſt mors, quæ non tantùm morientibus, finem imponit vanitatis, ſed etiam viuis documentum eſt ad pietatem, à ſecundo hemiſtichio, verſ. 1. ad 10. Tertia eſt ſapientia, in ordinatione Dei conquieſcens, & ab omni faſtidioſa operum Dei, hominumq́; perueſtigatione abſtinens, inde ad verſ. 23. Quæ omnia concludit Salomon, à ſua ipſius experientia, ad finem capitis.

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. I.

Melior eſt homini fama vnguento optimo, ſed dies mortis, die quo ille naſcitur.

Prima comparatio ita concluditur: Id quod habet, ſe, excellentiùs aliquid, non poteſt eſſe ſummum alicuius hominis bonum.

Sed fama præſtat ampliſſimis & gratioſiſſimis bonis corporeis, ſynecdoche:

Ergo corporea bona non poſſunt eſſe ſummum hominis bonum.

Aſſumptio eſt: Melior eſt homini fama vnguento optimo. *Vbi obſerua, quòd famæ diſpendium quanti omninò faciendum ſit, præſertim ſi auctior ea, inq́ hominum animis diu irroborauerit, multa perdocent abundè, ſed exemplum tamen vnum, ex veteri memoria, vim quandam ampliorem mentibus affi-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gere videtur. Fuit enim inter Indos ſagittator eximius, de quo percrebuerat fama, ſagittas ab eo tanta peritia dirigi, vti vel per annulum transirent. Fortè vir hic ad Alexandrum captiuus eſt perductus, ea tempeſtate, quâ is imperator aduerſus eas gentes proferebat imperium. Quumq́ hominis gloriã inaudiſſet, optauit ſe præſente oſtentari artem. Renuit ille. Indignatus Alexander, rapi eum iuſsit ac interimi. Dum verò ad ſupplicium duceretur, conuerſus ad milites: ego inquit, per multos dies artem excutiendi ſagittas deſieram, proinde veritus, ne ob inſuetudinẽ voto exciderem, recuſaui quod iniunxerat imperator. Quum Alexandro nunciata forent ea, mitti hominem eueſtigio iuſsit, multiſq́ etiamnum donis affecit, animi altitudinem miratus, mori præoptantis, quàm videri opinione minor. Id quod & olim veteres Romani quoq́ ſenſerunt,

Nec vn-

Nec vnquam magis Roma floruit, quàm cùm nomen bonũ, omnibus alijs rebus præferebatur, tunc enim omnes ſtudebant iuſticiæ, verùm quum primum pecunia & voluptas, in precio haberi cœperunt, omnis ille nitor Romani floris, paulatim defecit. Eſt igitur bona fama, optimo cuiq; expetenda, & aduerſus improborum hominum ſermunculos & ſuſurros conſtantiſsimè defendenda, quòd hac omiſſa, poſtea nulli ſumus. Ac licet quid quiſq; loquatur, forti viro non eſt magnopere curandũ: tamen vt ne qua detur anſa querimonijs, diligenter eſt prouidendũ. Imprimiſq; in negocijs publicis eſt enitendum, vt fidem et probitatem noſtram non modò noſtræ conſcientiæ: verumetiam optimis quibuſq;, & ſi res ita poſtulet, omnibus et ſingulis approbemus. Notum autẽ eſt Auguſtini dictum: Bona conſcientia (inquit) mihi opus eſt pro me, bona verò

 fama

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fama propter alios. Sic Eccleſiaſticus 41. Curam habeto de bono nomine, hoc enim præſtantiùs eſt mille theſauris. Abdadum Sarracenum, ſcribunt nonnulli interrogatum: Quid in hac quaſi mundana ſcena, admirandum maximè ſpectaretur? Nil videri (homine) præcellentiùs reſpondiſſe. Cui ſententiæ illud Aſaph Prophetæ ſuccinere manifeſtum eſt, Dij eſtis & filij exelſi omnes. Cùm ergo proximè accedat ad imaginem Dei, quæ ex veritate & ſanctitate conſtat, vult Deus vt noſtram & aliorum famam tueamur, propter has duas cauſas: I. Quia vult famâ & infamiâ diſcerni honeſtos & inhoneſtos, ideo vt locus ſit nobis inter bonos, bona fama defendenda eſt, rectè ſcilicet faciendo, non autem inanibus & ſophiſticis clamoribus. II. Quia vult Deus bonam famam alijs exemplo eſſe, vt inuitentur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

uitentur & ipſi ad virtutem, ideo bona
fama dicitur eſſe ingens bonum, infa-
mia autem malum maius ipſa morte:
Κρεῖττον γὰρ καλῶς θανεῖν ἢ ζῆν κακῶς
(inquiunt) non pauci in bello fortiter
cadentes. Cùm autem vir probus, tegere
debeat alterius probra, iuxta dicta: Non
ſis ſuſurro in populo. Item nolite iudica-
re, ne iudicemini: Non dicas falſum
teſtimonium: Quod tibi non vis fieri,
alteri ne feceris, &c. Mirum eſt ple-
roſq; mortalium, ita breuiſſimos vitæ
annos transmittere inſtituiſſe, vt ipſis
canibus facilè aſſimilari poſſint. Non-
ne multi ſe ita gerunt, quaſi ad venena
nati videantur? Qui cùm velut ſcorpio-
nis ictu, optimum quemq; lancinarint, ac
fiſtulato vulnere (vt Hieronymi ver-
bis vtar) viam apperuerint, mox latiùs
veneni peſtiferam vim fundunt: atraq;
eorum (vt Plinius inquit) ceu ſerpen-

 tum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*tum lingua vibrat, tabeſq́; animi, con-
trectata omnia adurit, culpantium om-
nia, ac dirarum alitum modo, tenebris
quoq́; & ipſarum noctium quieti, inui-
dentium gemitu, quæ ſola vox eorum
eſt, vt inauſpicatarum animantium vi-
ce, obuij quoq́; vetent agere aut prodeſſe
vitæ. Nec vllum aliud abominati ſpiri-
tus præmium, nouêre, quàm odiſſe omnia.
Verùm maledicos, ac id genus virulen-
tos homines exitiales, caniculaſq́;, & ſo-
la inuidia ac dicacitate, vel veriùs aſpi-
dum linguâ cognobiles, quorumq́; rabi-
em, non parum & ego his paucis annis
ſum expertus, mitto. Alioſq́; moneo, cùm
ſe lingua petulantiſsima conuelli ſenſe-
rint, ne ruant in vltionem præcipites, pa-
ria repenſuri, ſed relinquant illi vindi-
ctam, qui inquit, mihi vindictam &
ego retribuam, faciantq́; officium voca-
tionis,* μὴ εἰς τὴν ὀφθαλμοδουλείαν ἀλλ'

εἰς τὸ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

εἰς τὸ ὄφελος. *Meminerintq́ Demetrium eleganter olim dicere: Eodem loco ſibi eſſe voces imperitorum & aſſentatorum, quo ventre editos crepitus ſiue bombos. Nam quid, inquit, mea refert ſurſum iſti, an deorſum ſonent. Notetur etiam Plauti ex pænulo ſcita ſententia, quæ in maledicos, ac velut Sylleos canes concinnata eſt. Iſthic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus, vt quæſtui habeant malè loqui melioribus. Sed in hoc verſu præcipuè notandum, quòd honeſtam famam, non gemmis & auro, ſed vnguento comparauerit. Nam ſicut vnguentum aromaticum, latè diffundit odorem, & nonnunquam totam domum replet. Iob. 12: Sic bona fama latè ſe extendit, & dulcis leuatio eſt cordi anxio. Sed in vnguento, vt dixi, ſynecdoche eſt partis.*

Dies mortis die quo naſcitur. *Secundus comparationis gradus, fama præſtantior eſt*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſt omnibus bonis corporeis. Sed famam adhuc longè ſuperat mors. Etenim ſicut fama contra vanitatem, conſolationem aliquam afferre poteſt: Sic mortis die, ſi qua fama eſt, non ſolùm conſtans efficitur, ſed etiam corona imponitur homini, beatæ æſtimationis, honeſta vitâ, partæ. Mors ergo præſtantior eſt fama, & per conſequens omnibus bonis corporeis. In membro autem allegato, non inſtituitur collatio vitæ & mortis, ſed calamitatum & liberationis. Quare dicit: Melior eſt dies mortis, ſcilicet in eis, quorum nomina recepta ſunt in librum vitæ. In talibus enim dies mortis, eſt egreſſus de præſenti miſeria, dies autem natiuitatis eſt ingreſſus in illam. Mors enim nihil aliud eſt, quàm exitus de carcere, finis exilij, laboris conſummatio, ad portum applicatio, peregrinationis finitio, oneris grauiſſimi ſcilicet corporis depoſitio,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

depoſitio, de equo furioſo, id eſt de carne deſcenſio, de ruinoſa domo liberatio, breuiter, omnium ægritudinū terminatio, omnium periculorum euaſio, omnium malorum conſumptio, omnium vinculorum deruptio, debiti naturalis ſolutio, reditus ad patriam, ingreſſus in gloriam. Quod ſanè etiam homines non regeniti, attamen factis & dictis perſpicui, conſiderantes, multas egregias ac diuinas orationes ſuis libris tradiderunt. Socrates venenum ſumpturus: Mihi (inquit) hora diſcedendi iam morituro, vobis autem victuris: vtri autem noſtrum venient in rem meliorem, incertum omnibus præterquam Deo. Non enim viuere, ſed bene viuere plurimi faciendum, diſſoluta iam anima, redit ad locum ſuum, corpus mutum remanet, nec enim ampliùs homo. Ciceronis etiam in Tuſculanis, hac de re, pulcherrimus extat locus, atq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cus, atq́ ad verbum ediſcendus. Si à Deo enunciatum videtur, vt è vita exeamus læti, & agentes gratias pareamus, emittiq́ nos è cuſtodia atq́ leuari vinculis arbitremur. Si autem nihil denunciatum fuerit, eo tamen ſimus animo, vt illum horribilem diem alijs, nobis autem fauſtum putemus, nihil in malis ducamus, quod vel à Dijs immortalibus, vel à natura parente omnium, conſtitutum. Non enim temerè, nec fortuitò facti & creati ſumus, ſed profectò fuit quædam vis, quæ generi conſuleret humano, ne id gigneret inter cætera, quod cùm exantlauiſſet omnes labores, in mortis malum incideret ſempiternum: paratum nobis perfugium potiùs putemus, quò vtinam paßis velis tendere licet: Si autem reflantibus ventis reijciamur, tamen eodem paulò tardiùs referri neceſſe eſt &c: Hæc de mor-

de morte. Cæterùm natiuitas omnium malorum eſt ingreßio. Quot enim miſeriæ & mala, hominem iam ſtatim natum excipiant, fando quis explicare ſufficit? Homerus Iliad: ω. hæc admiratur, dum canit:

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει δώρων &c.

Bina Iouis ſummi, dicunt in limine dudum
Vaſa, quibus ſortem Deus ipſe emittit vtramq́;:
Ille miſer cui ſors fati contingit amara. Ac deinceps.

Heu quantos etiam gemitus, quàm dura videbit exilia, atque omnem mixtam mœroribus acris vitam auget, hunc hominem odio ſuperique ſequentur.

VERS.

VERS. II.

Præſtat adire domum luctus, quàm domum conuiuij, eò quòd illa eſt finis omnium hominum, qui autem viuit in- diturus eſt illud animo ſuo.

EXigeſis membri poſtremi, quomodo mors præſtet natiuitati, à duabus circumſtantijs, morientium ſcilicet & aſtantium. Præſtat ergo adire domum luctus, *id eſt, vbi lugetur mortuus vel infirmus, vbiq; repræſentatur miſeria fragilitatis noſtræ, in præſenti cadauere. Vides hoc loco, luctum non eſſe interdictum, ſed moderatum tamen. Nam Paulus ad Theß: immoderatum increpat: Ne doleatis, quemadmodum & cæteri non habentes ſpem &c: Ac de Herode Sophiſta narratur, quòd cùm Elpinicen, alteram filiam, exanimem indecorè lugeret, proiectus humi ac voci ciferans:*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ciferans: quas inferias faciam tibi filia? quid tecum ſepeliam? Ac ſuperueniens Sextus philoſophus: maximum inquit, munus dederis filiæ, ſi moderatè lugeas. Deinde extrema officia, quibus proſequimur mortuos, non hîc damnantur. Nam humare mortuos, ſemper vel in vetere lege, religioſum fuit. Iacob moriens, vt ad patres ſuos transferretur, ne inter Ægyptios prauos homines tumularetur, Ioſepho filio mandauit. Moſes item ex Ægypto fugiens, ipſius Ioſephi oſſa ſecum tulit. Laudatur quoq; Tobias, qui ſepeliendis mortuis vacabat. Iudas Machabæus, poſt prælium contra Gorgiam commiſſum, iuſsit proſtratorum corpora mandari ſepulturæ. Iehu Rex Iſraël, ſuum hoſtem iuſsit ſepeliri, eò quòd eſſet de ſtirpe regia. Ex his verò qui Deum ignorauerunt, Alexander Darij interfecti corpus, vxori matriq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

liberaliter tumulandum dedit. Sic etiam laudare defunctos, vetus eſt conſuetudo, cœpitq́ apud Græcos: iam inde à Pericle, qui teſte Thucydide, prius defunctos in bello peloponeſiaco pro concione laudauit. Sed hîc mirari non ſatis poſſum, hominum animalium faſtum ac luxum, quorum multis viuentibus, curæ ſepulchri pompa ſupra modum fuit, vt non ſatis fuerit marmoris luxuria pendentis: ſed etiam æris ſumptus requireretur, quum interim Stephani, Laurentij, Petri & Pauli, totq́ aliorum ſanctorum, etiam martyrum corpora, legamus humi iacere, & ſine vllis ſumptibus humo mandata, nullis in ære pendentibus mauſoleis. Cæterùm exquiſitus iſte luxus, qui ab omnibus ſine diſcrimine conquiritur, vnde dimanaſſe exiſtimemus, niſi ab infidelibus, prorſus aliam quàm hanc ignorantibus vitam?

Horum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Horum memoria vt latiùs extenderetur, ſtabant eorum ſepulchra, lineamentis aſtructa exquiſitiſsimis, non deerat columnarum copia, ſplendebant cruſtationes, niteſcebant ſigna ac tabulæ, ſpectabant ducti ære aut marmore vultus artificio pereleganti. Sed nec cordatiores Reges aut principes, tali faſtu ſemper ſunt delectati. Quare ne hanc luxuriantem pompam, ſupra modum obſtupeſcamus, audiamus quid Cyrus moriens, apud Xenophontem loquatur, meum corpus pueri cùm diſceſſero, nolite néque in auro, néque in argento, neq́ in aliquo lapide collocare, ſed terræ ſtatim reddite. Quid enim beatiùs quàm terræ commiſceri, quæ tot pulchra nutrit ac parturit? Ego autem cum cæteris viribus homo ſum, libenter nunc quóque mihi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

videor cum ea communicare, quæ benemerita ſit. Hæc ille. M. Æmilius Lepidus, qui princeps ſenatus Sextis iam cenſoribus fuerat, antequam expiraret, præcepit filijs, lecto ſe ſtrato ſine linteis, ſine purpura efferrent, in reliquum funus, ne pluſquam æris denos conſumerent, imaginum ſpecie, non ſumptibus nobilitari, maximorum virorum funera ſolere. Cicero de legibus vetat lapide condi, pluſquam capiat laudem defuncti inciſam, nec pluſquam quatuor verſibus elegis. Deſcribitur elegantiſſima oratione, ſepeliendi ſimplicitas á Diuo Hieronymo, in vita Pauli Eremitæ, in cuius calce, cùm non diſſimilia quædam huic argumento tradat, breuiter ea repetam. Huic ſeni mundo, quid vnquam defuit? vos gemma bibitis, ille naturæ, concauis manibus ſatisfecit. Vos in tunicis aurum texitis, ille ne viliſſimum

quidem

quidem indumentum habuit mancipij veſtri. Sed econtrariò, illi quidem pauperculo paradiſus patet, vos auratos gehenna ſuſcipiet. Paulus viliſſimo puluere coopertus iacet, reſurrecturus in gloriam: vos operoſa ſaxi ſepulchra premunt, cum veſtris opibus arſuros. Parcite quæſo vobis, parcite ſaltem diuitijs quas amatis. Cur & mortuos veſtros auratis obuoluitis veſtibus? cur ambitio inter luctus & lachrymas non ceſſat? An cadauera diuitum, niſi in ſerico putreſcere neſciunt? Obſecro quiſcunq; hæc legis, vt Hieronymi peccatoris memineris, cui ſi dominus optionem daret, multò magis eligeret tunicam Pauli cum fide eius, quàm Regum purpuram cum pœnis ſuis. Hactenus Hieronymus. Sed ſequitur altera pars, ἀνταπόδοσις ſcilicet. Quàm domum conuiuij. *Hæc collatio optimè intelligitur*

ex circumſtantijs enumeratis, de quibus paulò poſt, tum effectis domus conuiuij. Etenim in domo conuiuij, id eſt proſpeꝛ ris, & ad voluntatem noſtram affluenꝛ tibus, obliuiſcimur Dei, iuxta illud: Exod. 32: Sedit populus manducare & bibere &c: Hierem. 5: Satiati eſtis & mœchati, contrarium autem fit in aduerſis. Deinde in domo conuiuij ſeu proſperis efferamur, non cogitamus debita noſtra, nec pericula in quibus obꝛ uoluimur opinione citius, quò fit vt paꝛ rum ſoliciti ſimus vel de pietate, vel Dei fauore, ſed potiùs confidamus præꝛ ſentibus rebus, quæ tamen cùm maximè opus ſit, deficiunt à nobis, ceu mali fonꝛ tes, qui non habent aquam, cùm maxiꝛ mè opus eſt in æſtatis ſiccitate. Sed in domo luctus aliter fit. In illa enim fiꝛ nis cunctorum, id eſt communis condiꝛ tio humanæ fragilitatis & mortis neꝛ
ceſſitas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ceßitas ad memoriam reducitur. Hac cogitatione aperiuntur mentis oculi, & piæ mentes Deum omnium bonorum largitorem, precibus ſollicitant, vt per rectas ſemitas, dirigat vias vitæ huius ærumnoſæ, quæ dubia eſt, incerta & fallax, ſingulisq́ horis, immo momentis quaſi de filo ſerico pendens. Quod igitur hunc vitæ tam lubricæ curſum abſoluerint mortui, illis meritò gratulamur, & extremo pietatis officio proſequimur, ac dum illos deflemus, reponimus mentibus noſtris, eandem fore noſtram conditionem, id eſt vile & putridum cadauer, vermiculis & ſerpentibus abſumendum. Sic etiam fiunt epithaphia: vt quilibet mortem ſuam in aliena morte, quaſi legens dicat: Quod ſumus ille fuit, erimus quandoq́ quod hic eſt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Hinc Eccleſiaſticus 38. Memor eſto iudicij mei: Sic enim erit tuum, mihi heri, tibi hodie.

VERS. III.

Præſtat ira riſui. Nam per malum vultum bonum erit.

TErtia collatio, in qua tenendum eſt, Salomonem non ſimpliciter omnem iram commendare. Eſt itaq; duplex ira. Altera enim promanat ex vicioſo pectore, qua pertinaciter faſtidimus alios, & in contemptum illorum prorumpimus ac vindictam expetimus, hanc prohibet non tam Salomon, quàm ipſe Chriſtus, & tota ſacra ſcriptura, quæ iubet vt irati colligant ſe, id eſt palantes dilapſaſq; animi vires, reuocent ad ſigna. Ac etiam hoc τὸ ψυχῆς συμφυτὸν ὅπλον, *id eſt animæ ingenitum ſcutum, tanquam nimis nocuum, etiam ipſi*

Ethnici

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ethnici, ſæpe ſunt deteſtati: Hinc ſcitum illud Charilai Lacedæmoniorum Regis, qui quum ſe ingereret audacius inſolentiuſq́ ex ſeruis vnus, quos Helotas vocant, νὴ τὼ σιὼ inquit, κατέκτανόν τευ, εἰ μὴ ὀργιζόμην *id eſt, per Sios (hoc eſt geminos) interemiſſem te, niſi iraſcerer. Nec obſcurum Athenodori Philoſophi documentum, quo (vt à Plutarcho accepimus) ita cæſarem Auguſtum inſtruxit: Quum te cæſar ira cœperit, nihil prius dicas vel facias, quàm ipſa quatuor & viginti elementa literarum græcarum, ipſe tecum percurreris, memoriaq́ recenſueris, vt ſic concitatio illa, quæ momentanea eſt, mente aliò traducta, parui temporis interiectu emollita relangueſcat. Sic tacitis velut ambagibus obligati, ſubſtrictiq́ ſecuribus Romanorum magiſtratuum faſces, præmonebant, lentè ad irrogandam*

 pœnam

pœnam pergendum. Et talium perturbationum victorem, poſſe Deorum immortalium numero aſciſci, de rerum natura lib. 5. Lucretius eſt auctor.

Hæc igitur qui cuncta ſubegerit, ex animoq́;
Expulerit dictis, non armis, nonne decebit?
Hunc hominem Diuum numero dignarier eſſe.

Atq́; hæc de prima ſpecie. Sed alia eſt ira, qua dolemus mala fieri, iraſcimur vitijs non perſonis, corripimus ſed non ex vindicta. Hæc veriùs zelus dicitur quàm ira, ac præcipuè tribus hominum generibus conuenit, patri ſcilicet carnali, patri ſpirituali & audienti detractores. Oritur autem interdum ex triſticia, interdum verò ex pio zelo, & tunc nomen non vicij, ſed virtutis

virtutis habet, ſicut in verſiculis Soſi-phanis dicitur:

Νῦν σοὶ πρὸς ὕψιν θυμὸς ἡβάτω γέρων
Νυνὶ δεῖ ὀργὴν ἡνίκ' ἔνδικον λαβεῖν.

Nunc ô ſenex floreſcat iracundia,
Iuſticiæ namq; gratiâ iraſci decet.

Et alibi dicitur: Zelus domus tuæ comedit me. Hoc affectu Elias & Elizeus occiderunt impios, & Prophetæ maledicunt impijs, Petrus occidit Ananiam. Chriſtus eijcit ementes & vendentes. Et in heroicis viris, ſimilis eſt quidam impetus defendendæ iuſticiæ, puniendæ turpitudinis, tuendæ Reipub: Hunc affectum Philoſophi vocarunt Nemeſin, quia præcipuè pertinet ad gubernatores, qui debent eſſe paſtores & diſtributores iuſticiæ. Videndum autem eſt, ne prætextu talis zeli, ira fiat iniuſta, vt hodie ſæpè fit, vt quando in priuatis cauſis iraſcimur, & alios odia

habemus

habemus, incenſi cupiditate vindictæ, non principaliter propter gloriam Dei, aut amorem iuſticiæ, aut odium turpitudinis, ſed quia nobis commoda noſtra eripiuntur & interturbantur voluptates. Huiuſmodi irâ quantoperè flagrarunt Romani antichriſti, ipſorum hiſtoriæ luculenter docent. Nam quomodo abuſi ſint Eccleſiæ diſciplina, optimos quoſq; fulmine excommunicationis percutientes imperatores, id inſolentia Alexandri Papæ oſtendit, qui imperans Friderico Barbaroſſæ in Eccleſiæ vnionem recepto, vt ſe humi proſterneret, & coram vniuerſo populo, veniam peteret, quibus non tantùm contentus fuit, ſed collum cæſaris pede in terram preſſit, inquiens, ſcriptum eſt, zelus domus tuæ comedit &c: Item, ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. Hæc ira non

fuit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fuit iuſticiæ aut pietatis, vel emendationis, ſed impiæ ac ſanguinariæ crudelitatis, ſed prior illa ira, longè præſtat riſui, cuius ratio additur: Nam per vultum malum bonum erit *id eſt animus delinquentis corrigitur. Quare & finis huius iræ, eſt emendatio proximi. Sic Deus ſæpè quoq; iraſcitur, cùm vt emendentur homines ob ſcelera, inobedientiam & contumaciam, eos caſtiget & humiliet, idq; vel per iacturam rerum ac fortunæ, vel per ſæuos morbos. Hæc ira vtilior eſt riſu, id eſt proſperis & voluptatem fouentibus rebus. Ad ſalutem enim expedit. Vnde cùm olim quiſpiam fratrum tertiano* πυρέτῳ, *id eſt febri, grauiſsimè vexaretur, & rogaret hominem Dei, Iohannem monachum vt curaretur, reſpondit: Rem tibi neceſſariam cupis abijcere. Vt enim corpora nitro vel alijs huiuſmodi lineamentis, à ſordi-*

ſordibus purgantur: ita animæ languoribus, alijſq; caſtigationibus purificantur, & à peccatorum ſtimulis deterrentur. Hiſtoria de Mauricio Imperatore apud Dñm Philippum Mel: digna eſt quæ conſideretur, quem Phocas iubet ad ſe cum coniuge, filiabus & filijs adduci. Hic primum filias, inſpectantibus patre Mauricio & honeſtiſsima coniuge, interfici mandat, poſtea filium adoleſcentem. Aberat autem minimus natu apud nutricem, hunc cùm afferri iuſiſſet, nutricis maritus affert non alumnum, ſed filium ſuum, tanta erat fides in eo amico, ſed cùm aſpexiſſet puerum Mauricius, interpellat Phocam, monens hunc alterum eſſe, nec ſe velle calamitatem ſuam in amicum deriuare. Auffertur igitur Mauricij filius ac interficitur, poſtea miſera mater trucidatur, In tanta calamitate, nulla vox impia ex Mau-

ex Mauricio audita eſt, ſed aſtitit ſpectator harum ingentium ærumnarum, & ſuæ culpæ confeſsionem edidit inquiens: Iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum, poſtremò & ipſe interfectus eſt. Hoc memorabile dictum & egregiam confeſsionem, fortè nunquam Mauricius edidiſſet, niſi Deus fuiſſet iratus, & permiſiſſet hoſtem graſſari in eum. Fuit enim Mauricius maximus chriſtianæ religionis cultor, ſed etiam habuit ſuos næuos. Erat enim paulò ad rem attentior, iracundior, & quædam fecerat aſperiùs.

VERS. IIII.

Cor ſapientum in domo luctus, & cor ſtultorum in domo ſtultitiæ.

QVarta σύγκρισις ſapientis & ſtulti, à diuerſis effectis arguentibus diuerſas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

diuerſas cauſas. Quia atrociſsimus hoſtis humani generis eſt voluptas. Hanc vt ſumma diligentia declinent & fugiant ſapientes, triſticiam quaſi clypeum fortiſsimum, contra eius iacula opponunt, ſeq; natos de corruptibili carne, & breuî ex hac vita migraturos norunt, quare & mortales cæteros, qui eadem ſunt nati conditione, affectu pio proſequuntur. Ac breuiter in ſapientum animis, graues de humanis calamitatibus cogitationes, aſsiduè obuerſantur, ne quid aduerſi imparatis illis occurrat, neué huius mundi falſiſsimis illis imaginibus decepti, ab officio diſcedant. Stulti verò cùm, mentis hebetudine, ſolida putant eſſe, quæ ſunt in mundo, neq; mutationem eorum intelligunt, ac propterea futuri exitus ſecuri, delicijs diſfluunt, voluptatibus indulgent, donec incogitantes triſtiſsimis caſibus opprimantur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. V.

Præſtat audire increpationem ſapientis, quàm ſi quis audiat cantionem ſtultorum.

Γνώμη, cui ſimile eſt illud: meliora ſunt vulnera amici, quàm fraudulenta oſcula inimici. Sed cùm ea ſit naturæ noſtræ conditio, vt potiùs commendari quàm increpari velimus. Hinc primùm nimia licentia peccandi, tam in magiſtratu quàm in ſubditis, ac deinde diſſimulatio oritur, qua illi qui debebant animaduertere in ſcelera, nimium indulgent & conniuent. Nam in peccatis noſtris aut tegimus aut abſcondimus ſcelus, aut prætextus quærimus, patrocinantes noſtris affectibus, aut reſiſtimus admonitionibus fidelibus, ſicut aſpides obturant aures ad vocem incantantium, aut prorſus audacter & ad

omnis generis mala, nudo capite accurrimus. Hoc modo cùm affectæ ſint humanæ mentes, non mirum eſt, tot paßim aſſentatores reperiri, & potiſsimum in aulis principum, qui ſemper obſeruant, quæ dominis placent, & ſe ſuoſq; mores & actiones, accommodant ad dominorum voluntatem, & perinde vt ſpeculum in ſe imagines quaſlibet, & chamæleon omnes colores in ſe recipit, præter album colorem, ſic & illi varias induunt perſonas. Quicquid dicunt laudo, id rurſus, ſi negant laudo id quoq;, ſi domini libenter potant, liberales & benefici nominantur. Si domini amant, ſcortantur & mœchantur, iſti omnia perbellè fieri perhibent, dicentes: Heroës eiuſmodi non debent eſſe Monachi, ſed ſequi veſtigia Dauidis & Salomonis, qui vna vxore non fuerunt contenti. Si domini pompas quærunt ſtrenuè,

adula-

adulatores eas adornant. Si domini aliquibus ſuccenſent, iraſcuntur & iſti, & calumnijs augent odium, vel ſi ſunt humaniores, prorſus tacent, nec innocentem tuentur. Si domini fauent Euangelio, ſunt & ipſi Euangelici. Sin aliter, & ipſi quoq; mutant ſententiam. Quemadmodum cùm Georgius dux Saxoniæ, Luthero aduerſaretur, pleriq; fuerunt papiſtæ, cùm verò Henricus Georgio ſuccederet, omnes iam facti fuerant Lutherani. Alexandri Regis familiares ceruicem inflexam, & in dicendo vocis aſperitatem reddiderant. Rex enim inceſſerat tali collo, & vocem habuerat aſperiorem. Dionyſio Rege cæcutiente, adulatores illius, alius in alium impingentes, & ſannas inter cœnandum deijcientes, ſimulauerant & ipſi cæcutientiam. Huiuſmodi adulatores cùm omnium ſint nocentiſſimi, exu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gunt enim ſanguinem ſicut muſcæ, vt Niceſias ad Alexandrum dixerat, ideo præſtat, inquit, & longè optabilius eſt, increpationem & caſtigationem ſapientis vnius ferre, quàm totius chori aſſentatorum, improborum ac infelicium hominum eſſe auditorem. Horum enim cantilena effeminat animum, ſapientis verò correctio, colligit & confirmat eam.

VERS. VI.

Nam qualis eſt ſonitus ſpinarum ſub olla, talis eſt riſus ſtulti, quod eſt quoq; vanitas,

A Comparatione ſimilium oſtendit Salomon, nequaquam diuturnam eſſe hanc lætitiam ſtultorum, ſed citò eos ex ſecuritate & inſolentia ruere in tragicas calamitates, vt Saul, Crœſus, Xerxes, Alexander, Pompeius, Cæſar,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Antonius & alij innumerabiles, oppreſſi ſunt triſtiſsimis caſibus, vt exempla iræ Dei conſpiciantur, & cæteros commonefaciant de pœnitentia, de timore Dei & de inuocatione. Seruat enim regulam Deus, abominatio eſt coram Deo, quicquid eſt ſublime coram hominibus. Item diſperſit ſuperbos mente cordis ſui. Itaq; de breuitate lætitiæ ſtultorum inquit Salomon: ſimilem eſſe crepitui ſpinarum plurimarum, lato igne, ardentium & citò conflagrantium. Primò quidem, quia ſicut ille fragor ardentium ſpinarum planè percipitur auditu, quanquam oculis non cernatur, ita & effuſa illa inſolentia ac lætitia facilè ſtultos prodit. Deinde ſicut à ſpinarum globo fumus attollitur, reſoluitur & citò euaneſcit: ita ſtultorum immoderatus ille riſus (ſynecdochicè) id eſt quoduis voluptuarium

gaudium ſubitò concidens diſsipatur. Ac poſtemò ſicut ollam, ſpinæ ſuccendunt: ita animam, ſtulti riſus peccati ſorde non carens, igni parat æterno, & ſæpe etiam cauſa eſt multarum miſeriarum in hac vita. Hæc quanquam per ſe ſatis ſunt manifeſta, hiſtoriâ veriſsima confirmabo. Recitatur hiſtoria de Conſaga, præſule Mediolanenſi, tum de Carolo Burgundiaco, cuius filiam habuit vxorem Maximilianus imperator. Quidam nobilis cœpit hoſtem ſuum. Vxor captiui ſupplex ad nobilem interceſsit pro marito. Nobilis promiſit liberationem mariti eius, ſi ſecum congredi & rem habere vellet. Mulier honeſtatis amans, & tamen cupiens maritum ex vinculis liberare, accedit ad maritum, qui ſtatim ei permittit, immo rogat eam vt moram gerat nobili, quò & liberetur ipſe, & in viuis maneat. Altero

tero die, cùm nobilis iam expleuiſſet deſiderium ſuum, decollari iubet captiuum, & ita decollatum tradit vxori eius. Mulier rem defert ad Conſagam, qui aduocans nobilem, iubet mulierem ducere in vxorem, celebratis nuptijs, decollari curat nobilem, & vxorem iam ductam, hæredem facit omnium bonorum quæ nobilis reliquerat. Hoc exemplum docet impios, non aliter niſi inſano amore lætari ſine timore Dei, nullumq́; neq́; finem, neq́; modum eſſe illorum iactantiæ, vt illorum ſtrepitus ab omnibus audiatur: Verùm exiguo tempore durat. Exultabant Philiſtæi, capto Sampſone & arca Dei, ſed breui admodum tempore. Exultabant filij Beniamin, fugatis decem tribubus, ſed ad breue tempus. Poſtea enim omnes occiſi ſunt. Ingentia moliebatur Iulianus, ſed nubecula erat & citò tranſiens.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. VII.

Sané oppreſsio (calumnia) inſanire facit ſapientem, & demum corrumpit cor.

Conclusio alterius partis verſ. 2. cùm homo tanta feratur inconſtantia, vt ne ſapientes, ſibi quidem cauere poßint in hac vita, quin perturbentur & corrumpantur ipſorum animi, amore, odio, ſpe, metu, calumnijs, inuidia, obtrectationibus, optabilior eſt ipſis mors, quàm lubrica hæc & fallax vita &c. Hæc eſt ſententia verſus, quæ docet quòd & ſapientißimi, etiam maximè ſint impatientes iniuriarum & calumniarum. Sunt enim iniuriæ & oppreßiones maiora quàm vt ſapiens ea ſuſtinere poßit Faciunt enim ipſum inſanire. Poteſt enim ſapiens pati aliquid, & interdum conniuere. Verùm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

301
iniuria, calumnijs & alijs modis preſſus, etiam excandeſcit ſapientiſſimus quiſq;. Etſi autem ſapienti non ſit difficilè, tegere & occultare cordis ὁρμήματα, id eſt appetitiones & vitioſas inclinationes, vt Vlyſſea ingenia ſolent: tamen iniuria affectus occultare iam amplius, quod antè diu clauſum latuit, non poteſt. Tunc enim omnibus cordis (vt ita dicam) repagulis quaſi effractis, cupiditates erumpunt: tunc tragicæ querelæ exoriuntur, tunc hominum perfidia deploratur, parum etiam abeſt, quin & ipſe Deus in ius vocetur. Omnia reliqua quæ antea vt plurimum nos affecerunt, vt fumus diſsipantur. Hæc vna iniuriola angit, mordet, pungit, lacerat & excruciat quoq; hominis intima. Græcus quidam adoleſcens, vt Hieronymus ſcribit, vixit in Ægypto, ei cùm à libidine & carnis cupiditate, tanquam immani beluä tantum

negocij exhiberetur, vt neq; vigilijs, neq; ieiunijs, neq; vllis laboribus, illam domare ac coërcere poſſet: Senex quidam vir integer, cum quo ille cohabitabat, artificioſam, quâ illum ab illo malo liberaret, rationem inueniebat. Nam grauem virum & fide dignum, qui multa ad contumeliam adoleſcentis ficta ſpargeret, & deinde primus eum adhibitis teſtibus accuſaret, ſubornabat. Quod cùm factum eſſet, quid obſecro ageret adoleſcens? contumelia erat affectus, falſò item accuſatus, nec ſuam innocentiam probare poterat. Itaq; præ nimia animi ægritudine & dolore lachrymabatur. Quanta enim vis iniuriæ ſit, quis eſt qui ignoret? Anno pòſt, is de quo dixi ſenex quærit, vtrum etiam à libidine adhuc aliquid moleſtiæ ſentiat? Quid inquit ille, libeat mihi veneri ſeruire, cùm à maleuolis linguis vitam vix

tutam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tutam habere poſsim? En, iniuriæ, oppreſsiones & calumniæ, ita afficiunt homines, vt etiam naturalium appetituum obliuio eos capiat. Quis eſt ex mundanis hominibus, cui hæc naturalis vita, non omnium ſit chariſsima? & tamen ampliſsimæ & totius Græciæ florentiſsimæ ciuitates, vitam prius profundere non dubitarunt, quàm per oppreſsionem & vim dedere ſe tyrannis, vti veteres hiſtoriæ habent. De δωροφαγία *ſæpè dictum eſt. Sed vt tolli mala hæc ex mundo nequeant, non deeſt tamen remedium, quo ſibi vir ſapiens caueat, ne propterea in præceps ipſe quoq; abripiatur.*

VERS. VIII.

Præſtat rei exitus initio ipſius, præſtat tardus ad iraſcendum, quàm elatus ſpiritu.

Sequitur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

SEquitur commonefactio, quæ duo neceſſaria præcepta continet. Quorum primum docet, meliùs eſſe finem conſilij proſpicere, quàm initium, iuxta illud:

Quicquid agis, prudenter age, reſpice finem.

Digna verò relatu Sophoclis ſententia eſt, ex Electra: Βουλῆς γὰρ οὐδὲν ἐστὶν ἔχθιον κακῆς. Nil conſilio malo inimicitius. Ac econtra ab eodem Polybius, dictum ſapientiſſimè ſcribit: Conſilio ſapienti, magnam vinci militum manum, hoc eſt, vt & græcè dicam σοφὸν ἓν βούλευμα, τὰς πολλὰς χεῖρας ἔχειν. Et apud Homerum Agamemnon, ſi decem affuiſſent Neſtori ſimiles, facilè ſe vrbe hoſtica potiturum dicit, Sic alius dixit, Imperatorem ſenem moribus eſſe oportere, id eſt prudentia graſſandum & maturitate, ac moderationibus ſemper in-

per inhærendum conſilijs. Multi θρασύδειλοι ſunt fortes initio in docendo, in bellis mouendis, in tumultuando, poſtea leui momento fracti, deſerunt aciem &c. Hæc notiora ſunt. Poſtulat igitur Eccleſiaſtes in bonis conſilijs perſeuerantiam, ac euentu ſemper honeſta cauſa melior eſt. Quanquam enim multa aduerſa ferenda ſunt, tamen tandem triumphat cauſa bona. Præſtat tardus ad iraſcendum, quàm elatus ſpiritu. *Altera admonitio de manſuetudiue & tolerantia* Tardus ad iraſcendum præſtat. *Quia vitijs alienis periculoſè iraſcimur. Dum enim turbatur oculus mentis, periculoſè adhibere poteris ignem aut ferrum alienis vulneribus ſanandis. Et eſſe velocem ad iraſcendum eſt præcipitari in inſaniam. Multa autem incommoda, ſecum trahit ira nimis præceps, & vt Salomon inquit, argu-*

mentum

mentum eſt ſtulti hominis. Hæc Alexandrum optimis amicis priuauit, hâc imperator Theodoſius concitatus, in Theſſalica vrbe ſeditione oborta, iudicum quidam á vulgo lapidati ſunt, quare imperator furore accenſus, vindictam ſumens, & nocuos innocuoſq; in Circenſi ludo interfici iuſſit, interfectiq; ſunt ſeptem millia hominum, re nequaquam iudicata. Hic Theodoſius author (vt tradunt) fuit codicis, operis in iure imprimis præclari. Erat vir ſapiens, literatus, pacis amans, lanienam illam hominum innocentum, non raro in tota vita ingemuit. Interrogatus cur non vltionem de hoſtibus ſumeret? Reſpondit: Vtinam viuerent omnes qui meo mandato mortui ſunt. Cùm expendo vitæ dotes, & vſum mirabilem humani corporis, non poſſum non dolere, quòd prorumpentem indigna-

tionis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tionis ardorem, ex nimio irarum æſtu conceptum, non preſſerim. Cùm igitur per iram nihil rectè fiat, cauſis præcipuè ac veluti iræ fomitibus occurſandum, quibus tacitè ſtomachari contingit, ac labris dentes impingere. Quod ipſum inſinuauit egregiè, Auguſti ingenium perſpicax, quum apud Vedium Pollionem cœnaret, cuius ſeruorum vnus, vbi fortè Chryſtallinum alliſiſſet, ad vltimum rapi ſupplicium Vedius perturbatior iuſſerat. Verùm quod ſupplicium? Bone Deus murenis iamiam erat obijciendus, quas in piſcina depaſcebat capaciſſima. Euaſit ad cæſaris pedes dilapſus puer, non quidem mortem deprecaturus, ſed mortis genus, hoc eſt ne eſca fieret. Miratus crudelitatis inuſitatam ſpeciem cæſar, dimitti eueſtigio puerum imperauit. Et vaſa eius operis conteri vniuerſa, imprimis verò

piſcinam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

piſcinam compleri oblimariq́. Huiuſmo-
di autem animum obiter minutulis ſuf-
ferueſactum rebus, microlypum græci
vocant, qui frænum mordeat nunquam,
in fermento ſemper ferè ſit, nec norit de-
ferueſcere. Qualis fuit Iulij pontificis
eius nominis III. qui rebus nullius mo-
menti exaſperatus, non verebatur ipſi
Deo maledicere. Delectabatur impri-
mis hic Antichriſtus, porcorum & pa-
uonum carnibus, ſed cùm medicus ad-
monuiſſet ne porcinis veſceretur, quod
valde inimicæ eſſent podagræ, quâ Iu-
lius ſubinde affligebatur, nec tamen
vellet Iulius abſtinere: Medicus ſub-
monuit præfectum conuiuiorum Epiſco-
pum Ariminenſem, ne porcinas carnes
iuberet apponi. Ergo cùm ſemel non
fuiſſent appoſitæ, idq́; pontifex ani-
maduertiſſet, vbi eſt ferculum porci-
narum carnium? inquit. Cumq́; conuiuij
præfe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

præfectus reſpondiſſet, medicum imperaſſe ne apponeretur, pontifex in hæc verba prorupit: affer meum ferculum vel per Dei contemptum? Cùm in prandio pauonem vidiſſet quem non attigerat, ſerua, inquit, mihi hunc frigidum in cœnam, & para mihi in horto: nam habiturus ſum conuiuas aliquot. Cùm igitur in cœna alios pauones calentes vidiſſet appoſitos, frigidum pauonem, quem iuſſerat reſeruari, non vidiſſet, vehementer excandeſcens, atrociſſimam in Deum euomuit blaſphemiam. Tunc ex cardinalibus quiſpiam qui accumbebat: Ne tantopere commoueatur, inquit, ſanctitas veſtra pro re tantilla. Tum Iulius: Si voluit Deus vſq; adeo propter vnum pomum iraſci, vt eijceret primos parentes è paradiſo: cur non liceat mihi, qui ſum eius vicarius iraſci propter pauonem, cùm multò maior res ſit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pauo, quàm pomum? En pietatem, en moderationem, en elatum deniq́; animum impij Antichriſti, qui non dubitat ſe aßimilare cœleſti numini, ipſiq́; palàm conuiciari & illudere.

VERS. IX.

Ne feſtina ſpiritu tuo ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtultorum reſidet.

R*Epetitio eſt eiuſdem. Quia affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis huius habitamus, & fragili carne circumdamur, moderari & regere Dei gratia quodammodo, non autem amputare prorſus poſſumus, ideo eadem pharmaca ſæpiùs inſtillat & inculcat. Moueat igitur nos ad cohibendum iram.* 1. *Mandatum Dei: Iraſcemini & nolite peccare: Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Iraſci hominis eſt, finem autem iracundiæ imponere, chriſtiani. II. *Pœnæ corporales & æternæ. Nam debilitantur vires corporis & animi, nimia iracundia, oriuntur inde phreneſes, vt in Aiace, apoplexia, ſubitanea mors, epilepſia, & impediuntur actiones omnium membrorum, augentur peccata & blaſphemiæ in Deum & proximum. Nota etiam ſunt exempla, & quotidie cernuntur ſupplicia eorum, qui rapti perturbatione affectuum, aliorum ſanguinem fundunt. Memorabilis hiſtoria ab Hermanno Mutio recitatur in chronicis Germaniæ, de Iohanne duce & Alberto fratruelibus. Iohannes qui in aula Alberti educatus erat, miſit legatos ad imperatorem Albertum, qui illum docerent dominium de Kiburg, ad Iohannem fratruelem ſuum pertinere, ipſius enim eſſe matris ſuæ nomine. Cùm imperator ne-*

garet, nec vllas cauſas adderet, quare ſua hæc eſſent, malæ cogitationes immiſſæ ſunt in cor iratum Iohannis, qui coniunctis ſibi ſocijs baronibus, Vualthero de Eſchelbach, Vlrico de Palma, & Rudolpho de Vuart. Incipit cum ipſis tractare de interficiendo imperatore. Conſueuerat autem imperator vbiq; cum vno aut altero colloqui, equitans aut obambulans, nec habebat magnam ſui corporis cuſtodiam. Ita ergo cum vno ſeorſum milite, Albertum equitantem per ſata, illi coniurati qui diu captauerant nefandi facinoris perpetrandi occaſionem, accedunt. Imperator nihil tale ſuſpicans ſalutat, rogat comiter, quomodo res ſe habeat. Vnus ex illis (ferunt Rudolphum fuiſſe) dixit loco resalutationis: quam diu cadauer iſtud quitare permittimus? ſtatimq; cum dicto, vno momento, Rudolphus gladio

medium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

medium transfixit, Iohannes dux, cultrum oblongiorem collo infixit, alter eodem momento, caput medium diſſecuit. Sed quid fit? ſanè meritas ſanguinis effuſi & iniquiſſimæ iræ, omnes pœnas luunt. Nam conſanguinei & filij imperatoris, audita miſerrima genitoris ſui morte, omnibus poſthabitis, vnum hoc incœperunt agere, quo vlciſcerentur patris mortem. Feſtinarunt igitur celeriter. Primumq́ Rudolphum fugientem, & Romam ad pœnitentiam agendam euntem, in itinere proditum, comprehenderunt & traxerunt in campum, vbi pater erat occiſus, ibi ad caudam equi ligatus Rudolphus & miſerabiliter diſtractus, rotæ impoſitus eſt. Baro de Palma obſeſſus in Altpuren, donec mortuus eſt triſticia & rerum penuria. Cæterùm Iohannes dux poſt multiplicem Metamorphoſin, in qua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

aliquando transfigurabat ſe in mercatorem, ſæpius in mendicum, nonnunquam totum ſemeſtre tempus, paſcebat greges aut armenta, aliquando agebat aratorem, dura enim egeſtas eum omnia docuerat, ac poſtremò in forma mendici, quod opificium callebat meliùs quàm alia, proditus eſt. Vualteri verò caſtra occuparunt filij Alberti, qui fuga elapſus, latens in pagis multis per Germaniam ſordidiſſimis, ac veſtitus vt opilio, pauit greges annis continuis 35. tandem ſenex, paſtor in comitatu Vuirtembergenſi, moriturus dixit aſtantibus quis eſſet. Iſta fuerunt fata eorum, qui ira præcipite inflammati, imperatorem occiderant. III. *Conſideratio naturæ noſtræ conditæ ad placabilitatem. Quo enim naturæ ſunt præſtantiores, eò ſunt mitiores.* IIII. *Exemplum Chriſti & ſanctorum &c.*

VERS.

VERS. X.

Ne dicito, quid eſt quòd dies priores fuerunt meliores iſtis, nec enim ex ſapientia de hac re quæſieris.

HActenus de his quæ rationi mala videntur dictum eſt, nempe de ira ſiue zelo, luctu, correptione fraterna, quæ tamen quomodo & quatenus bona ſunt, rationes ſubduximus. Sed nunc deinceps refellit blaſphemiam eorum, qui de prouidentia Dei, quâ mundus regitur, prauè ſentiunt. Finis autem huius documenti duplex eſt. Primus vt compoſito & tranquillo animo, acquieſcamus voluntati & adminiſtrationi Dei, vſq; ad verſum 21. Alter vt in aliena facta, dictaué non inquiramus curioſè, verſu 21. & 22: Blaterantes autem homines vani, antiqua tempora meliora fuiſſe quàm præſentia, & in dubium reuocan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tes Dei prouidentiam interrogant: cur Deus conceſſit antiquis patribus tantam affluentiam, tot & tantas diuitias ac delitias temporales: plures vxores & ſimilia multa quæ nobis interdicuntur? Præterea ſæpè loquebatur & apparebat eis, protriuit hoſtes eorum. Quæ cùm iam modo contrario fiunt, diuini iudicij remunerationem negant, & Deum hominis actus non curare, neſcireq́ eum, quid in occultis geratur, immo iudicium eius nequaquam iuſtum videri, quandoquidem peccatoribus affluentiam permittat diuitiarum, ſanitatem, honores, multitudinem prolis: contrà autem pios degere inopes, inhonores, ſine liberis, infirmos corpore, luctu frequenti? Quæ quæſtio ſanè mediocris non eſt, cùm tres illi Reges amici Iob, propterea eum peccatorem pronunciabant, quia inopem factum ex diuite, orbatum

batum liberis ex fœcundo parente, perfuſum vlceribus, inhorrentemq́; vili cibo, ac exaratum deniq́; vulneribus à capite vſq; ad pedes videbant &c: Laudatur ſanè Plato, quòd in politia ſua poſuit, eum qui contra iuſticiam diſputandi partes ſuſcepiſſet, poſtulare veniam delictorum quæ non probaret, & veri inueniendi atq́; examinandæ diſputationis gratia, illam ſibi impoſitam perſonam dicere. Sic Iob proponit aſſertionem, ac non eloquentiæ phalerandæ gratia, ſed veritatis probandæ ergò, multa adducit quæ contumelioſa in Deum videntur, ſed mox ipſe capite 21. quæſtionem enodem reddidit, ſubyciens quòd extinguatur lucerna impiorum, & futura ſit eorum euerſio. Non falli Deum authorem ſapientiæ & diſciplinæ, ſed eſſe veritatis iudicem. Non igitur ſecundum forenſem abundantiam æſti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mandam beatitudinem ſingulorum: ſed ſecundum interiorem conſcientiam, quæ innocentum & flagitioſorum merita diſcernit, vera atq; incorrupta pœnarũ præmiorumq; arbitra. Sic Iob reſpondit &c. Eccleſiaſtes autem vt ſimilia quoq; euertat, ac quid de diuina prouidentia ſentiendum ſit, perſpicuum faciat, (inquit) Ne dicito quid eſt, quòd dies priores, ſcilicet, Abrahæ, Iſahac, Iacob, Moſe & prophetarum, meliores fuerunt hoc ſeculo? Fuerunt enim illis temporibus, multi quoq; increduli & pauci fideles, ſunt enim hodie plures fideles, quàm ea ætate, licet quoq; non deſint infiniti diffidentes. Nunc tempus eſt gratiæ, tunc rigoris & legis. Nunc victus eſt diabolus, tunc regnabat vt dominus. Nunc aperta eſt ianua paradiſi, tunc erat clauſa. Verùm ſi dicas, quòd fiebant illis priſcis patrum noſtrorum temporibus,

plura

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

plura miracula? Reſpondeo, opus erat ſanè miracula fieri. Cauſa autem diuerſitatis huius, eſt ſola voluntas Dei, & ſapientia & potentia eius, quâ cuncta ordinat & moderatur, prout videt ſuæ reipublicæ expedire: Omnia enim ad gloriam ſuam & noſtram vtilitatem dirigit. Facit enim ſicut potentiſsimum, optimum, ſapientiſsimum decet facere &c: De antiquorum verò felicitate ſi quis attenderit, quàm bene illa ipſi vſi fuerunt, & nos, quàm malè noſtra vtamur felicitate, perſpicuè & planè intelliget, nos ipſis omnibus impares eſſe modis. Nam ſicut Bernhardus eleganter poſcit: Da mihi vnum Timotheum, & ego cibabo eum auro, & potabo balſamo: Sic & Eccleſiaſtes inquiet, da mihi vnum Abrahamum & Dauidem, & ego dabo ei omnes mundi diuitias, delicias & gloriam. Præterea imbecillitas huma-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tas humani generis, non fuit deterrenda in principio auſteritate, ſed quaſi edentula paſcenda ſorbiciunculis, nunc verò populus Dei quaſi adultus, non lacte paſcendus eſt, ſed ad menſam patris inuitandus, & virili ac magnifica ſtrenuitate exercendus. Ætas enim iſta iuuentutis & virilitatis eſt, & apta bellis, non cunabulis. Qui igitur cauſatur tempora præterita, meliora fuiſſe præſentibus, eò quòd iſta ſint arctioris diſciplinæ, illa verò amplioris licentiæ: idem eſt ac ſi cauſaretur: cur non omnia tempora humanæ ætatis deducantur in cunabulis, & cur maiora imponantur prouectis & exercitatis, quàm teneris & nouitijs. Si poſtremò quærat aliquis, quare modò ita multiplicentur flagella in mundo? Reſpond. Creſcentibus delictis, iuſtè etiam multiplicari pœnas, ac ideo ſuperfundi aquam tribulationis, vt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nis, vt extinguatur incendium voluptatis & cupiditatis, immo propterea ſalem tribulationis ſuperaſpergi: vt putredo & vermes carnalis concupiſcentiæ moriantur &c.

VERS. XI.

Bona eſt ſapientia cum hæreditate, & præſtantia eſt eorum qui vident ſolem.

VERS. XII.

Quia in vmbra ſapientiæ: & in vmbra pecuniæ protegitur homo, ſed excellentia eſt ſapientiæ, quæ viuificat ſuos poſſeſſores.

PRolepſis qua occurrit obiectioni. Cùm enim in primo capite dixerit, ſapientiam eſſe afflictionem, quia ſæpè falluntur homines & ſubinde non reſpondent euentus bonis conſilijs, videtur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

videtur deterrere homines à cura diſcendi & gubernandi. Immo inquit præcipio vt diſcatis, gubernetis Eccleſiam, communem ſocietatem, œconomias &c: quod certè abſq; ſapientia fieri nequit. Ex quo apparet, quantum à poſſeſſionibus opum ſapientia differat, quæ illis tantò ſit clarior, quantò vmbra ſua ſplendidius apparet argentum. Non enim vita noſtra diuitiarum ſubſidio, ſed ſapientia ſubſiſtit. Hæc enim eripit à periculis, exſtruit ciuitates, protegit habentem. Habet autem adhuc amplius ſapientia, viuificantem ſcilicet cognitionem ſiue ſcientiam, dum perſuadet viſibilia cuncta contemnere, ſolam veram ſuſpicere vitam æternam. Egregia ſanè hæc commendatio eſt ſapientiæ, quæ non in aulis Regum, ſed in ſcholis traditur, in quibus iuuentus ad pietatem & timorem domini optimè educatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tur. *Scribunt hiſtorici, temporibus Caroli Magni, duos Scotos ex Bedæ diſcipulis, Claudium & Iohannem veniſſe ex Hibernia in Galliam, viros in literis ſacris & diſciplinarum omni genere, ſupra modum doctos. Qui in ciuitatibus per plateas clamabant: Si quis ſapientiæ cupidus eſt, veniat, loquebantur autem non de humana ſapientia, ſed de ea quæ à Deo eſt. Fama de his permanauit ad Carolum Magnum, qui vocauit eos, dicitq; ſe veræ ſapientiæ cupidum eſſe, venalem ne habeant? Reſpondent venalem habere, ſed ijs, quibus non eſt pecunia, gratis ſe dare. Imperator auditis illis, per aliquot dies probauit ſpiritus eorum, iudicauitq; bonos ac pios eſſe, quare gratias egit Deo, quòd miſerit illos ad ſe. Rogauit igitur eos, quidnam pro ſapientia poſtularent? Reſponderunt ingenia & amicos, capaces doctri-*

doctrinæ cœleſtis & vtilium artium. Illorum igitur alterum præfecit pueris nobiliſsimis, quos putabat ad rerum gubernationem aliquando peruenturos. Magni enim referre iudicauit ſapiens imperator, rectè & ſapienter inſtitutos eos, qui alios regere deberent. Alterum verò Iohannem, miſit in monaſterium, vbi ſcholam Theologiæ ac philoſophiæ apperuit. Ex qua non pauci viri docti euaſerunt, ex quibus initium habuit Pariſienſis ſchola. Hæc cura Caroli pro ſapientiæ propagatione, meritò conſiderãda eſt, cuius tempore, inſignes doctrina & pietate viri, paſsim in monaſterijs inueniebantur, ac imprimis doctrinæ & pietati erat honos & præmium apud potentatus, cauebaturq́; diligenter, ne ad Eccleſiaſtica miniſteria leues & improbi admitterentur homines. Quod vtinam hodie fieret, rectiùs forte

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

forte ſe res humanæ haberent. Quare Deum oramus, vt principum mentes dirigat, & harum ac aliarum rerum cogitationem vtilem, pectoribus eorum inſtillet. Eſt enim ſapientia, vt Salomon inquit, velut vmbraculum, ſub quod, aduerſus omnes tempeſtates eſt refugiendum: & quamuis externa etiam illa vt pecuniæ & opes, ad quietem, multum in aduerſis rebus comparandam conferant: Sapientia tamen ea demùm eſt, quæ veram vitam ſuppeditat ijs, qui ſunt ea potiti. Hæc autem ſapientia, quæ ſummum & ſempiternum bonum, Chriſtum nimirum Ieſum prædicat, quid putemus fuiſſe cauſæ, cur tot ingenijs philoſophorum, totq́; temporibus ſummo ſtudio & labore quæſita, non reperiretur, niſi quòd eam philoſophi extra ſuos fines quæſiuerunt? Qui quoniam peragratis & exploratis omnibus, nuſquam illam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſapientiam comprehenderunt, & alicubi eſſe eam neceſſe eſt: apparet illic potiſſimum eſſe quærendam, vbi ſtulticiæ titulus apparet, cuius velamento Deus, ne arcanum diuini ſui operis in propatulo eſſet, theſaurum ſapientiæ ac veritatis abſcondit. Vnde etiam ſoleo mirari, quòd cùm Pythagoras & poſtea Plato, amore indagandæ veritatis accenſi, ad Ægyptios, Magos & Perſas vſq; penetraſſent, vt earum gentium ritus, & ſacra cognoſcerent (ſuſpicabantur enim ſapientiam in religione verſari) ad Iudæos tantùm non acceſſerint, penes quos tunc ſolos erat: & quò faciliùs ire potuiſſent. Sed auerſos eſſe veriſimile eſt, diuina prouidentia, ne ſcire poſſent veritatem, quia nondum fas erat alienigenis hominibus, religionem Dei veri, iuſticiamq; cognoſcere. Statuerat enim Deus appropinquante vltimo tempore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tempore, ducem magnum cœlitus mittere, qui eam perfido ingratoq́ populo ablatam, exteris gentibus reuelaret.

VERS. XIII.

Conſidera opera Dei, quis enim poſsit dirigere quod curuauerit?

AB impoßibili definit eam ſaltem veram eſſe ſapientiam, quæ acquieſcit in eo quod Deus exhibet. Quare & contrariam, inutilem & impoßibilem oſtendit. Fuerunt permulti, qui videntes enormitates rerum magnas, contingere in vita mortalium, dum nollent authorem malitiæ & iniuſticiæ Deum aſſerere, egregiè ſe putabant illius partes tueri poſſe, ſi in aliud blaſphemiæ genus ac ſtulticiæ laberentur. Dicebant enim neque à Deo mundum creatum eſſe, neq́ vlla Dei prouidentia gubernari.

 Si enim

Si enim curam gereret Deus rerum humanarum, cur, inquiunt, non omnes æquè diuites ſtatuiſſet? curué non omnibus vegetam tribuiſſet ac proſperam corporis ſanitatem? Hanc vt radicitùs tollat opinionem noſter Eccleſiaſtes, manifeſtè aſſerit eſſe Deum mundi authorem, nec poſſe quenquam corrigere quæ ſunt praue obliquata, illo excepto. Quare ſi velis planè cognoſcere, omnia nobis in vtilitatem noſtram Deum diſpenſare, adijce animum ad ea quæ protinus inſequuntur, ſic enim loquitur.

VERS. XIIII.

Tempore boni verſare in bono, tempore autem mali vide, etiam hoc ex diuerſo illius facit Deus ipſe, ea ratione, vt non poſsit aſſequi homo, eorum quæ inſtant ſibi quicquam.

NEceſſaria admonitio. Nam animales homines, nihil cum diſcretione faci-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ne faciunt. Arridente ſiquidem fortuna, inſoleſcunt non curantes nec Deum, nec homines, ac ſi prorſus ſint ſecuri, aut nullam aliquando ſuborituram triſticiam. Contrà mutata fortuna, deſpondent animum omnis conſolationis expertes, adeo vt interdum ſeipſos perimant. Cùm igitur euentus vocationis tuæ ſint ſecundi, age Deo gratias, & eo bono vtaris, nec confidito rebus ſecundis, nec hac ſtulta fiducia elatus, premito alios aut moueas non mouenda, vt faciunt Xerxes, Pompeius, principes ac multi nobiles olim Heluetici, quorum intolerabilis fuit tyrannis. Nihil enim proprium erat cuiquam, ſed quicquid placebat nobilibus, caſtrorum præfectis, in villis colonorum & ruſticorum, rapiebant ceu ſuum, nec impunè quiſquam interrogare audebat cur facerent? Si quis habebat bouem pinguiorem & nitidiorem, aut

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

aliud pecus, abducebant, ſi quis butyrum aut caſeos repoſuerat, abripiebant & mittebant in Rhenanas vrbes, commutabantq́; vino, quo ſe implebant quotidie. Si quis habebat vxorem aut filiam formâ aliqua, inuitabant in arces, nec marito aut parenti licebat quicquam mali vel ſuſpicari, aut etiam rogare filiam coniugemué quid in arce fecerint, curué tamdiu ceſſarint? Hæc magna fuit tyrannis, propter quam nobilitas ferè in Heluetia deleta eſt, colonis ſeſe opponentibus, & iuxta hanc admonitionem Eccleſiaſtæ gerentibus. Nam poſtquam hanc paulatim tyrannidem ſuſtuliſſent, magno cum timore & tremore Deo gratias egerunt, cui dederunt gloriam in ieiunijs & aßiduis orationibus, illum precantes humiliter, vt fortunaret & dirigeret vias ſuas. Cauent ne quenquam iniquè agendo offendant,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fendant, iniuriam patientes iuuant, victis ignoſcunt, omnia ſuſpecta habent, fortunæ mutationem & inſtabilitatem perpendunt. Etiam hoc ex aduerſo illius facit Deus ipſe. *Ratio ad vtramq; partem, quaſi dicat, noli efferri bonis & proſperis, quia etiam malam diem fecit Deus. Econtrà noli deſperare in aduerſis, quia & bonam diem ſimul quoq; Deus fecit et habet. Pulchrè autem vtrumq; Deo tribuit, ne quis vel ſuis viribus bonos dies ſibi parare, vel malos effugere poſſe præſumat. Mundus quidem bona ſuis viribus, mala autem vel dæmoni, vel malis hominibus, vel fortunæ aſcribit, ſed aliter iudicat ſcriptura. Sed ſequitur.* Ea ratione vt non poſsit aſſequi homo. *Cauſa finalis cur Deus nobis illa occultat, ne videlicet cognoſcat homo quæ ſibi ſint euentura. Congruè in Deum atq; appoſitè, quod videtur nobis malũ adducit,*

poſt id quod viſum eſt nobis bonum. Contraq́; nonnunquam bona malis ſuperinducit, exempli gratia, bene quis valet, & hoc fruitur bono, piè viuens, pauloq́; pòſt in aduerſam incidit valetudinem, vel de opulento pauper efficitur. Et quid ita nobis hæc euentura non præuidemus? curué horum euentuum cauſas ignoramus? certe ad maiorem noſtram commoditatem. Si enim quæ ventura nobis eſſent præſciremus, nullus Dei nobis ineſſet metus, nulla religio. Hac autem perutili rerum ignoratione concluſi, cùm ad ſingula pendeamus, & Deum pio colimus metu, cognoſcimus ab eo & quidem ſolo, nobis malorum omnium finem futurum: Nullus quippe poteſt, illo excepto, quod peruerſum eſt, in hominibus emendare. Conſonum eſt itaq́; quod eſſe videtur diſſonum, & æquale eſt quod inæquale videtur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

detur. Vnde omnes eodem pacto commu-niq́ futurorum ignoratione commonentur ad modeſtiam & timorem Dei. Quare iam ſubſequitur.

VERS. XV.

Hæc omnia vidi in diebus vanitatis vitæ meæ: Eſt iuſtus periens in iuſticia ſua, & eſt ſcelaratus prorogans (dies) in improbitate ſua.

Συμπέρασμα *à ſua experientia, ita concluſum.*

Si aliquid fuiſſet nouum in rerum humanarum perturbatiſſimo ſtatu, ego ſanè viuens hanc atq́ cæteri vanitati obnoxiam vitam, illud vidiſſem.

Sed non vidi. Non igitur nouum eſt, probos videlicet integritatis ſuæ occaſione pereuntes interire, & è contrario ſceleratos diutiſſimè ſua ipſorum improbitate florere. Et per conſequens non

hoc nouum eſt aut mirabile, ſed iuſtum & diuinæ iuſticiæ conſentaneum. Sicut enim aurum exuritur, & contunditur ac luto parcitur: quia de auro purgato fit, vas honorabile, non de luto. Et ſicut ferrum quamdiu calidum eſt & candens, inſtanter malleis tunditur & dilatatur, ferro autem frigido parcitur: In hunc modum faber mundi, qui fabricatus eſt auroram & ſolem, iuſtos viros igne fidei & charitatis candentes, malleis tentationum, tribulationum & perſecutionum inſtanter contundit, frigidis autem & induratis parcit. Non igitur vel nouum vel mirum eſt, ſi victor ad coronam vocatur, ſi emeritus ad quietem aſſumitur, ſi fructus maturus in horreum colligitur, ſi aurum deniq; probatum aut vas fabricatum reponitur in theſaurum. His de cauſis non nouum eſt iuſtos perire,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

de quibus teſtimonia præſentiæ Dei manifeſtiora habemus. Paulus antea reuocauit mortuos in vitam, fuit igitur curæ Deo, & erit etiamſi interficitur à Nerone. Sed hæc mundus non intelligit, ſed vehementer obſtupeſcit & admiratur quòd viri ſancti, tam Deo neceſſarij quàm Eccleſiæ eius vtiles, miſeriarum telis adobruantur, excarnificentur, mutilentur, & ſæpè crudeliſsimè trucidentur: Impij autem viuunt ſublimati, confortatiq́ diuitijs ac delitijs, ſemen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conſpectu eorum. Hæc ſine verbo Dei homines animales non intelligunt. Hinc alij prorſus tollunt prouidentiam Dei, alij autem ita diſputant, vt in examinanda prouidentia, ſuam cæcitatem infeliciter ſemper prodiderint. Sic nonnulli philoſophi prouidentiam in nimis anguſtum coëgerunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

runt angulum, permittentes quidem Deum omnia ex alto diſpicere, præterea infinitam potentiam adiunctam concedentes, quâ, multa mirabiliter hinc inde fiant, at plenum ius quotidianamq́; administrationem, ſeu vt craſsiùs loquamur, ipſam contrectationem negotiorum ab eo ſepararunt, neſcio quibus alijs Dijs, ſeu poteſtatibus inferioribus, hæc omnia officia delegantes, quibus quæcunq́; hîc fiunt, accepta ferri debeant. Ariſtoteles & eius ſectatores tribuunt videlicet Deo, adminiſtrationem rerum ſuperarum & cæleſtium, quæ Dei domicilio (quod omnes agnoſcunt cœlum) ſunt proximæ, quod verò vlterius progreditur, deſcendens ad inferiora, vbi terram & res terrenas colluſtret atq́; ordinet, id tanta maieſtate indignum arbitrantur. Breuiter aſſerunt vſq́; ad lunam, eius deſcendere prouiden-

uidentiam. Plato referente etiam Gregorio Niſeno & Iuſtino, aliter adhuc prouidentiæ functiones eſt partitus. Primò enim conſtituit quandam prouidentiam ſummi Dei, occupatam præcipuè in gubernandis cœleſtibus & incorporeis, præterea verò & in vniuerſali adminiſtratione, primariarum totius mundi partium, vt rerum genera ac ſpecies, ſempiterna ſucceſſione conſeruarentur. Si hic ſubſtitiſſet Plato, tolerabile hoc dogma videri poterat, vtpote conueniens cum illis, qui Deo vniuerſalem prouidentiam attribuunt. Verùm ille quaſi diffidens de Dei potentia, aut quaſi veritus Deum ægrè laturum, ſi ei etiam minutiorum rerum cura demandaretur: conſtituit ſecundam quandam prouidentiam, nitentem rebus etiam ſingulis, quæ toto hoc mundo generantur. Hanc prouinciam ſentiebat dele-
gatam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gatam Dijs quibuſdam inferioribus, cœleſtium corporum motus imprimis gubernantibus, deinde vim in inferiora omnia conuenientem infundentibus. Ex quo factum, quòd tutelares Deos plures cæca vetuſtas finxerit, Saturnum quidem præficiens ſationibus, Mercurium negotiationibus, alios aquis, alios deniq; rebus alijs. Poſtremò conſtituit & tertiam prouidentiam pro hominibus, eorundemq; actionibus moderandis incubantem, alijs rurſum Dijs aſſignatam, quos græci dæmones, & ab officio διόπους id eſt, ordinatores ſeu inſpectores, noſtri Genios & Mediaſtinos appellarunt. Vnde apud omnes inualuit opinio, ſuum cuiq; homini ſtatim vt natus eſt, genium à Deo aſſignari, qui actiones gubernet, arcanis conſiliorum ſuggeſtionibus adiuuet, deniq; omnia ad bonum dirigat. De familiari

genio Socratis item Pythagoræ, apud priſcos multa extant. Aliorum opiniones ſunt penè innumeræ. Cæterùm quantum aberrent hæ opiniones à veritate, quiuis vel tacentibus nobis iudicare poteſt, etiamſi non ex alia re, quàm ex aſſertione fati, ac inducta Deorum pluralitate Non mirum igitur eſt, Eccleſiaſten tantopere vrgere hanc doctrinam de prouidentia Dei. Nam qui ſapiens eſt, rectéq́ inſtitutus in cognitione prouidentiæ diuinæ, is obſeruabit omnia quæ in hoc mundo videt, Domini voluntate peragi, & proculdubio intelliget in omnibus etiam immiſsis calamitatibus, miſericordiam & bonitatem Dei ſingularem elucere: quod profectò eiuſmodi eſt, vt in eo mens tutò poſsit conquieſcere.

VERS. XVI.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ne ſis iuſtus nimium, nec ſapias nimium, cur enim ſtolidus comperiaris?

VERS. XVII.

Ne ſis ſceleratus nimium, neq; ſis ſtultus nimium, ne moriaris in tempore non tuo.

Illatio hortatoria. Cùm virtus ipſa in mediocri quadam norma conſiſtat, vitia vtrinq; aſſident per exuperantiam & defectum, hortatur ne ſimus nimium iuſti, hoc eſt ne exuberanti odio vitiorum, omnem abijcias erga delinquentes beneuolentiam, tanquam rigidus & inhumanus. Nam iuſticia verſatur in medio inter negligentiam & crudelitatem. Nimia ſeueritas fit crudelitas, vt fuit in Aureliano & ſacerdote illo, qui infantem non admiſit ad Baptiſmum, de quo cùm Lutherus legiſſet literas Viti Theodori, profundo gemitu exclamauit:

Heu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*Heu quàm furit Satan, & impellit ſe-
curos homines ad horrenda flagitia, quæ
corpus & animam perdunt. Recitatis
autem literis illis, caſus tragicus fuerat
de vidua quadam, quæ grauida ex ſcho-
laſtico facta, cùm infans ad Baptiſmum
delatus, à ſacerdote flagitante ſibi pa-
trem infantis indicari, domum ſine Ba-
ptiſmo ad matrem remiſſus eſſet, indi-
gnitate rei mota & furijs percita, & in-
fantem occidit, ſeq́; illicò ſuſpendit: quo
comperto patre infantis ſeipſum quoq́;
confodit: & ſacerdos reſciſcens quæ
tragediæ ex ſua culpa & impetuoſa fla-
gitatione ortæ eſſent, ſe etiam ſuſpendit.
Qui igitur nunquam fraternis ignoſce-
re peccatis vult, ſed omnia vindicare
ſecundum furorem animi ſui, plus iuſtus
eſt quàm decet: ſed nimia quoq́; indul-
gentia, quæ non punit atrocia delicta,
confirmat facinoroſos. Huc pertinet*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dictum Eſchinis οὐδὲν ἐστὶν ὀφελος πόλεως, ἥ τις μὴ νεῦρα ἐπὶ τοὺς ἀδικοῦντας ἔχει. *Inſtabilis eſt ciuitas quæ non habet neruos ſuper delinquentes. Nam cùm homines degenerent in eam peruerſitatem, vt verbis & admonitionibus flecti nequeant, neceſſe eſt ad pacem & tranquillitatem communem, publicam & priuatam, vt vi & potentia deducantur à malo & ſceleribus. Vt ſi fur non ceſſat à furto, ſuſpendendus & tollendus eſt. Homicida gladio feriendus. Et in hoc officio magiſtratus non debet eſſe ſegnis & piger, ne auferat Deus ab eo gladium, & ipſe ſit vindex, id quod graue & durum eſt. Sed ſequitur ſecunda* προτροπή. Ne ſis nimium ſapiens, *Hoc de duplici ſapientia intelligi poteſt, politica ſcilicet & diuina, politicam non prohibet, ea enim neceſſaria eſt in externis: Sed tamen monet, ne plus*

æquo

æquo noſtræ ſapientiæ confidamus. Certum enim eſt, quòd aliquando ſapientißimi, cùm plus æquo vellent eſſe ſapientes, magna incommoda intulerint. Vt enim nimia ſeueritas fit crudelitas: Ita nimia ſapientia, id eſt ſubtilitas, fit cauillatrix, rixoſa & ſophiſtica, leges bonæ ſunt vt dicit Menander, ſed ſi quis eas nimis ſubtiliter interpretatur fit ſycophanta, vt Cochlæus adulator interpretabatur decretum: Sacerdos ducens vxorem ſuſpendatur: de patibulo videlicet. Quæ interpretatio ſophiſtica fuit, cùm decretum intelligat ſuſpenſionem, vacationem publici officij &c. Si textus intelligatur de ſapientia diuinitus reuelata, ſenſus eſt: vt quæcunq; noſtram ad vtilitatem, diuinus ſermo nobis voluit eſſe occulta, ne ſoliciti ſimus ea inquirendo. Hæc enim perſcrutari, ſtupor eſt quidem ac phreneticæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mentis delirium, ſed neq́ circa dogmata opinioneſq́ ſectarum, multum commorando ſis impius ac ſuperſtitioſus, ſed ex oraculis diuinis, ſtudeto quæritare quid verum eſt, curatoq́ vt ſalubri pœnitentia tua deleantur delicta. Noliq́ eſſe *durus, hoc eſt qui emolliri neſciat, quiq́ aduerſetur ſpiritus ſancti doctrinæ, qualis eſſe ſolebat impia pertinacia hominum fanaticorum in ſupplicijs, vt Serueti & Anabaptiſtarum. Eſt autem Michaël Seruetus, anno 1552. Geneuæ combuſtus, qui vt ad locum ſupplicij venit, hortante Vuilhelmo Farello, Chriſtum æterni Dei filium inuocare noluit, & cùm pœnitentiæ ſignum nullum daret, cauſam tamen ad populum minimè defendit.* Ne moriare in tempore non tuo. *Vt ſubinde generali commonitione concludit, ita nunc facit ac monet, ne ſi vel proteruè reluctatus*

fueris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fueris ſanæ doctrinæ, vel negligenter rexeris mores, & nimium laxaueris frænos cupiditatibus, Deus te puniat vel per magiſtratum, vel immediatè morte ſubitanea ac immatura, ſicut Dathan & Abiron, quos terra viuos abſorpſit.

VERS. XVIII.

Bonum eſt vt iſtud apprehendas, & etiam ab illo ne retrahas manum tuam. Qui enim Deum reueretur egreditur ab iſtis omnibus.

CVm proximè de vitio præceperit ac de virtute, nunc appoſitè occurrit obiectioni: ὑποφορὰ *: Si ergo neq; nimis ſapientes, iuſtos & impios eſſe non decet, quid obſecro prohibet, quò minùs ſtulti ac impij ſimus? Huic obiectioni reſpondet:* Bonum eſt vt iſtud apprehendas, *id eſt mediocritatem negotijs ceu circumſtantijs conuenientem quæ-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ras. *Vt autem iuſticiam ſerues, medium teneto. Sed iuſticia quæ medium, vt verſatur inter hæc duo extrema, quorum vnum exceſſus eſt & πλεονεξία dicitur, cùm videlicet quis plus altero habet & iniuſtus eſt, alterum verò μειονεξία, cùm quis minùs habet & iniuria afficitur, vt ſi quis quinquaginta poßideat coronatos, alter centum quinquaginta, medius habens centum, hoc æquabit auferendo quinquaginta ab eo qui plus poßidet, & dando illi qui minùs habet. Sed duplex eſt hæc iuſticia: vna naturalis altera legitima. Naturalem appello ſuperiorem, cùm quis tantùm poßidet, quantum alter, quoniam natura quóad potuit iuſtam ſe omnibus præbuit, tot artus, tot membra, tot corporis partes omnibus natis diſtribuendo. Hanc iuſticiam naturalem ſeruare in ciuitatibus difficile eſſet, quoniam creſcit amor nummi, quantum* ipſa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ipſa pecunia creſcit,vt Iuuenalis ſcripſit. Iuſticia verò legitima,eſt quæ fit,ſeruatis legibus vt malefici puniātur: Boni viri & qui Reipublicæ proſint,præmijs afficiantur,& vnicuiq; quod ſuum eſt reddatur. De hac habetur titulus apud iureconſultos de iuſticia & iure. Hanc iuſticiam ſummopere commendauit Heſiodus,& immortali Deo dixit ſupra modum placere. Hanc fuiſſe in Ariſtide Athenienſi legimus, qui vnus poſt hominum memoriam, cognomento δίκαιος appellatus eſt. Sed vt ad rem veniamus & repetamus quod ſæpè diximus: magnoperè hîc animaduertendum eſt; nedum nimis iuſti cupimus eſſe videri, tranſeamus ad id quod ſpeciem vitij præſeferat & pro iuſtis dicamur immites, crudeles & ſanguinarij. Nam & municipalia noſtra decernunt,ſi quis feneſtras alicuius gladio fregerit, vel fores aut

limina læſerit, capitali pœna afficiatur. At fieri poterit vt aliquis non certè malus, ſed vel prouocatus, aut ebrius, idem factitet. Vnde illũ lex damnat rei capitalis. Conſideratis autem diligenter delictis pro ratione circumſtantiarum, inuentum eſt ab his, qui clementes & humani verè appellari poſſunt, quod græcè dicitur τὸ ἐπιεικὲς, *id eſt æquum & bonum, quod eſt quaſi legis ſupplementum & correctio. Lex enim generalis eſt, æquum & bonum particularia conſiderat, vt ille pecunia, exilio vel alijs modis mulctetur. Hac manſuetudine & clementia C. Cæſar laudatur & celebratur. Hac meritò laudatur ſanctæ memoriæ* FRIDERICVS *Rex noſter, qui ſæpenumero laceſſitus non nocuit, aut ſi quando nocere coactus eſt, graue crimen leuiore pœna condemnauit, imitatus Antonium imperatorem &c. Sed dicat aliquis,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quis, quomodo poteſt inueniri illa medio- critas ſeu virtus conueniens circumſtan- tijs? Reſpondit: Qui enim Deum re- ueretur, egredietur ex his omnibus, *id eſt timens Deum intuetur legem di- uinam, & ſimul regitur ſpiritu ſancto. Quare & rectè vtitur ſapientia & iu- ſticia, nec hoc, nec illud negligit. Vnde ſequitur timere Deum nihil aliud eſſe, quàm regere ſuam vitam verbo Dei, & obedire voluntati Dei, in tota vita & omnibus actionibus, & expaueſcere co- gitatione iræ Dei aduerſus peccatum, atq; ita ſe Deo ſubijcere, & delicta vi- tare, cùm pietatis amore, tum metu iræ ac iudicij diuini.*

VERS. XIX.

Sapientia roborat ſapientem, præ decem ſapientibus in ciuitate.

ALiud encomium ſapientiæ à diſsi- milium collatione, nimirum non

tantùm præſtare ad ciuitates & regna conſeruanda, decem fortiſsimorum viſ rorum præſidia, quantum ſapientiæ be- neficium. Talem ſapientiam nomina- mus, non tantùm eam quæ eſt humani cerebri propria, ſed quæ ex verbo Dei percipitur, quam alio nomine veram in Deum fiduciam appellamus. Hac ſa- pientia præditus fuit optimus & paci- ficus princeps, Fridericus I. horum re- gnorum moderator ſapientiſsimus, qui audiens Chriſtiernum ſecundũ, magnum conflaſſe exercitum, ad repetendum regnum ſuum, in eo caſu ac diſcrimine conſtitutus, vera ſpiritus ſancti ſapien- tia illuſtratus dixit, Regem ſuum De- um pro ſe pugnare, cumq́; perſuaſum ha- beret, ſciretq́;, quòd ab illo ad regnum perductus eſſet, fore etiam non dubita- bat, vt idem in regno ſe conſeruaret ac tueretur aduerſus omnem vim atq́; po- tentiam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tentiam. Huiuſmodi ſapientia conſummata eſt ratio, quæ Deum in omnibus actionibus & conſilijs ſcopum habet, in quem cogitationes omnes & actus dirigat, quo maximè tendere debet omnis conatus humanus. Nam ab illo ſeiuncti bulla euadimus, & ſi quid bulla compertum imbecilliùs eſt. Sicut igitur vitem commendabilem fertilitas facit, ſapor vinum, velocitas ceruum, & alia alijs propria: ita hæc ſapientia, hominem animumq́ excitat, ne vndiq́ inſcitiæ caligine circumfuſa lapſitet. Eſt quippe imbecillis adeo & hebes prorſum ratio humana, vt nullum nullitatis ſuæ remedium habeat, niſi quandam diuini luminis portionem deſuper influentē, abſq́ qua nihil omninò à nobis diuini perfici poteſt. Deus enim eſt omnia, poteſt omnia ac implet omnia in ſemetipſo & creaturis. Quamobrem idea felicitatis eſt ipſum ſapere,

pere, cui ſapientia qui ſe dederint, atq; legitimè vnionem per ſapientiam ad illum fuerint conſecuti, ipſi curæ ſunt, proteguntur & defenduntur diuinitus, omneſq; eos infeſtantes punit Deus, quemadmodum puniuit Theodoricum vel Ditricum Veronenſem, quem ſapientes ſapientiæq; ſtudioſos, ſingulari odio habuiſſe tradunt hiſtorici, quòd idoneos putauit, qui regnum affectarent, quiq; propterea capitis ſupplicio affecit Boëtium, virum doctiſſimum in omni philoſophiæ genere, & quoſdam alios innocentes occidit, ſed punitus eſt, quemadmodum ſemper iuſto Dei iudicio fit, vt tyranni qui tales viros doctos interficiant, perpetuò infames reddantur omnibus ſeculis. Nec enim Apollo inultos reliquit ſuos myſtas.

VERS. XX.

Profectò non eſt vllus iuſtus in terra, qui faciat bonum & non peccet.

Ratio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

RAtio ſuperioris commendationis ab alio ſapientiæ effecto, quæ non tantùm vim humanam ſuperat, ſed etiam perpendens humanæ naturæ fragilitatem, non omnia ad amuſſim & rigorem legum reuocat, ſed etiam omittentibus nonnunquam facere quæ deceant, ignoſcit. Hoc præceptum valde neceſſarium eſt. Qui enim exactiùs omnia ad calculum exigit, nunquam committet vt omnia rectiſſimè fiant. Si vis viuere in politia, oportet te multa diſſimulare & ferre, multa etiam ignorare. Intuere in te ipſum, & videbis quam ſæpè etiam iniuſtè facias. Noli iraſci ſi vides ea fieri quæ te offendunt. Neq; enim tu ſemper facis quod decet. Fingit Homerus lib. 9. Iliad: Aten validiſſimo corpore diſcurrere, & diſſidia excitare, ſequi verò litas diuinitus miſſas, quæ hortantur vt redeant homines in mutu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

in mutuam gratiam, & addit Poëta: Litas magna beneficia impertire obtemperantibus, & viciſsim eos exaudiri, ſi quid à Deo petant. Alijs verò qui non obtemperant imprecari, vt Ate de eis pœnas ſumat. Hanc Homeri concionem non exiſtimabimus fabulam eſſe, ſed ſententiam quam haud dubiè à vetuſtiſſimis illis parentibus, quibus vera religio nota fuit, acceptam recenſuit, & poëticam addidit picturam. Quid enim vult aliud, quàm quòd toties præcipiunt ſacræ literæ, vt ſimus placabiles & obliuiſcamur iniuriarum. Hoc officio ita delectari Deum, vt viciſsim nobis rogantibus, det erratorum veniam, & multa largiatur beneficia. Rurſus autẽ implacabilibus placari nolle, & eorum potentiam aſperitatemq́ animorum punire. Extat in hiſtorijs inſignis commonefactio Friderici imperatoris, cùm

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cùm fratrem Cunradum, hominem agreſtem & ferociſsimum in ducatum Sueuiæ inueſtiret, conuocatis proceribus ſuis, admonuit eum, vt perſuaderet ſibi crudelitate non ſtabile eſſe poſſe regnum, ſed humanitate & iuſticia, præcipuè apud homines altiore ingenio præditos. Adhortatus quoq; eum eſt, vt operam daret quàm chariſsimus ſubditis eſſe, quoq; ſublimiore loco poſitus ſit, hoc modeſtiorem oportere eſſe. Et vt ſtudeat quàm pauciſsimos lædere, quantum ſcilicet iuſticia ſalua fieri poſſet, plurimis autem prodeſſe, iuuareq; mortales diuinum eſſe quiddam, nocere Satanæ proprium &c. Et Agacicles Rex Lacedæmoniorum, interrogatus quomodo quis tutò poſsit imperare, grauiſsimè reſpondit: ſi ſic imperet ſuis, vt pater filijs. Cæterùm iam non opus eſt vt commendemus ſimulationem inſidioſam.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Illa enim vbiq; regnat. Nam *vſitatum eſt in negotijs iniuſtis, ſæpè ſpecioſas cauſas prætexi, quas vocat Thucydides,* σχῆμα πολιτικὸν τοῦ λόγου, *id eſt, vt Philippus interpretatur,* **Eine rechte hoff rede.** *Et Oedippus apud Sophoclem queritur ſtrui ſibi inſidias melioribus verbis, id eſt* τὰ σκληρὰ μαλθακῶς λέγεσθαι, **Ein ding eine farb an ſtreichen.** *Henrici imperatoris ſexti, quidam Italorum, virtutem maiorem eſſe videntes, quàm vt ſuperari poſſet, dolo eum inrerficere ſtatuunt, multis in eius necem coniurantibus. Hoc vbi cognouit imperator, ſedulò diſsimulauit, nec vultu, nec verbis, vllam illis ſignificationem iræ ſuſpicionisq; dedit. Principum frequentibus conuocationibus habitis, ſemper vnum aut duos coniuratorum adhibuit & dimiſit vt reliquos. Sicq; in conſuetudinem ducti ſunt conuentus,* illi,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

illi, vt poſtremò omnibus coniuratis con- uocatis, nihil ſiniſtri in mentem venerit. Quos tandem correptos in vinculaq́; con- iectos, exquiſitis memorabilibusq́; ſup- plicijs affecit. Quoſdam enim cute viuos exuit, alios exoculauit, alios alijs mem- bris mutilatos viuos in exilium ablega- uit, alios lento incendio enecauit, quoſ- dam vectibus humo affixos, longis & ingentibus doloribus affecit. Hæc crude- litas fuit neceſſaria. Sed ſi non nouiſſet ad tempus tegere & diſsimulare, hoc ſe- minarium rebellionis, vix è medio ſu- ſtuliſſet.

VERS. XXI.

Etiam ad omnia verba quæ dicun- tur, ne dato cor tuum, nec audito ſer- uum tuum maledicentem tibi.

Alterum documentum ſecundæ par- tis de πολυπραγμοσύνῃ, qua probîbet

Salomon, ne ſcilicet curioſè, vel quæ de nobis pernicioſè vel alijs dicantur inquiramus. Encomia enim & vituperia noſtra gladius & ignis ſunt, quibus cor confoditur & vritur, & laus hominis ignis eſt. Vnde prouerb: 27: Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: Sic homo ore laudantium. Prouerb: 16. In labijs impij ignis ardeſcit: Rumores igitur qui de nobis dicuntur inquirere, nihil aliud eſt quàm ignibus & iaculis ſpontè ad comburendum vel confodiendum ſe exponere. Inueſtigare etiam quid de alijs dicatur, penè idem periculum habet. Quoniam aliorum laus nos vrit, quandoq; inuidia & infamia aliorum nos contaminat conſenſu aut placentia. Vacare ergo talibus, nihil aliud eſt, quàm venena ſitire, & cyniphes aut muſcas venari. Deniq; cùm infamia fœtor ſit, fama verò

odor

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

odor qui talia perſcrutantur, ſunt velut canes, qui omnia ſibi occurrentia olfaciunt, & ad ſingula ſuas nares applicant, quomodo non fieri poteſt quin ſæpè in fœda & contaminata incurrant. Monet igitur hîc Salomon, nares auertendas à fœtore infamiæ & odore laudis humanæ. Vtrumq; enim animam primum inficit, ac tandem interficit. Monet autem quatuor vitanda hoc verſu. Primum ne omnium dicta & nutus aucuperis, quòd multi ſanè faciunt, qui plus ex hominum de ſe exiſtimatione mouentur, quàm vel Dei verbo, vel conſcientiæ puritate, quare & hypochritæ ſunt, & varias hominum induunt laruas. Philoxeno mortem intentabat Dionyſius, quòd eum verſus proprios recitantem, abſurdos quidem & inconcinnos, laudantibus cunctis ſolus audiret immobilis. Hæc igitur magna fuit ambitio, quæ pernicioſa vitio-

rum eſt altrix. Non malè igitur Ammianus inquit, ea demum laus grata eſſe debet poteſtati excelſæ, quum interdum & vituperationi ſecus geſtorum pateat locus. Siue igitur bene ſiue malè de nobis loquantur homines, non moueamur, & eiuſmodi ſermunculos Vlyßis exemplo, obturatis auribus prætereamus. Vulgus ſanè vt rectè Franciſcus Petrarcha inquit, quicquid cogitat vanum eſt, quicquid loquitur falſum, quicquid improbat bonum, quicquid prædicat infame eſt, quicquid agit ſtultum. Secundò probibet αἰσχρολογίαν ἢ τραπελογίαν, quæ & audientes contaminat & verecundiam paulatim ſurripit. Tertiò monet propria facienda, id eſt ſapientiæ auxilio confortatus, fac quæ diuinitùs præcepta ſunt tibi, & vel ad bona vel ad mala præpara cor tuum, & non cures quid de te loquantur alij. Quartò pro-
bibet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hibet ſermonem maledicum & blaſphemum, quem Deus minimè permittit inultum, ſed diabolum permittit graſſari in maledicos. Tempore Lutheri ſcribitur duos certaſſe adoleſcentes, fingendis nouis execrationum modis, quorum alter mortuus eſt, alter redactus ad inſaniam. Ac Dn̄. Philippus narrat ſe puerum, Tubingæ vidiſſe adoleſcenti præſcindi linguam, quòd inſolitas protuliſſet blaſphemias. Dicit ergo Salomon, etiam ad omnia verba, *quæ dicuntur, ſcilicet de te vel alijs, in laudem vel vituperium.* Ne dato cor tuum. *Ad inquirendum quid dicitur, credendum vel ad iudicandum. Conuitium perſæpè cùm auditur, animū turbat. Si igitur quiſpiam in quemlibet ſibi couitiantem, ira ſuccendatur, in multos cadit labiturq; deſcenſus, à ſublimi ſede rationis detractus, in iracundiæ paſſionem, atq; ita triſti turbulentia implet*

cor *ſuum.* Nec audito ſeruum tuum maledicentem tibi. *Serui maledictio profundiùs & periculoſiùs vulnerat. Nam quatò magis noſter eſt qui maledicit aut detrahit, tantò intolerabilior eſt detractio eius. Sapiens igitur & humilis, ſi malum de ipſo dicatur, diſcat illud dici ad bonum ſuum & ad vindictam peccati ſui. Sic Dauid cùm malediceretur à Semei, 2. Sam. 16. dixit: dimitte eum vt maledicat mihi iuxta præceptum domini, ſi fortè reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi bonum pro maledictione hac hodierna.*

VERS. XXII.

Nam etiam ſæpè nouit cor tuum, quòd tu quoq; aliĳs maledixeris.

Hypotheſi ſiue quadam comprobatione concludit hanc partem, ſumpta à teſtificatione cuiuſq; conſcientiæ,

per quæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

per quæ quis peccat per eadem & torquetur. Sap. II. Cogita autem, quòd & tu frequenter alijs conuiciatus fueris & imprecatus, atq; ideo in melius reſipiſcens, amplectere maledictorum omnium & iniuriarum obliuionem. Vnde ſequitur quòd paratus vnuſquiſq; eſſe debeat ad indulgendum maledicentibus, quia & ipſe ſimili indiget indulgentia.

VERS. XXIII.

Omnia illa probaui in ſapientia: cùm dicerem ſapio, ipſa longinqua erat à me.

HIc verſus eſt confirmatio vanitatis rerum omnium ſub ſole, & primum à ſingulari ſuipſius experientia, hoc verſu, deinde à communium exemplorum obſeruatione ad finem capitis. Sed de ſua ſapientia ita teſtatur, vt in-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dignantis quaſi perſonam oſtendat, ac
doleat ſe vitæ tempus in ijs impendiſſe,
quæ triuialibus, trabali fixæ clauo vi-
dentur. Nam cùm cœleſtium rerum &
ſenſibilium cognitionem attigiſſet Ec-
cleſiaſtes, & ex parte aliqua ſapientiæ
magna myſteria proſpexiſſet, contem-
platus illius patentiſſimum pelagus,
quòd quantò quis vlterius proceſſerit,
tanto illi maiora ſpacia relinquuntur,
exclamat & patefacit ſuam ignoranti-
am & vitæ errores, vt qui longè inferio-
res ſunt, humiliter de ſe ſentiant, & ſe
quam longiſsimos à ſapientiæ perfectio-
ne agnoſcant, in cuius indagatione,
ſapientes mundi ſtulti facti ſunt, quia
ſolo naturali documento ſecundum ele-
menta & ſpeciem mundi incedentes,
exemplarijs gratiæ exuti, cæcutierunt.
In quibus & ſi humilis erat ſpecies,
manifeſtior tamen præſtabatur veri-
tatis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tatis demonſtratio. Duo ſiquidem ſimulacra cæcis fuerunt mortalibus propoſita: quod & ſuperiùs eſt demonſtratum, in quibus hac rerum obuoluti caligine, inuiſibilia poſſent ſpeculari: vnum naturæ, gratiæ alterum. Et ſimulacrum quidem naturæ, ſpecies eſt mundi huius. Gratiæ verò verbi incarnatio, & in vtroq; monſtratur Deus, ſed in vtroq; non intelligitur. Quoniam natura quidem ſpecie ſua artificem vtiq; nobis præſignificat, ſed contemplantis oculos illuminare non poteſt. At enim ſaluatoris humanitas & medicina fuit, vt cæci lumen reciperent, & doctrina pariter, vt videntes veritatem agnoſcerent: lutum ex ſputo fecit, & cæci oculos liuit, lauit & vidit, ac demum videnti ſed necdum cognoſcenti ait: Ego ſum qui loquor tecum, ipſe eſt filius Dei. Prius itaq; illuminauit, deinde de-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

monſtrauit. Natura quidem demonſtrare potuit, ſed illuminare non potuit. En ſapientiam veram, quam non reuelat caro & ſanguis, ſed ſpiritus ſanctus inſpirat. Hæc ſapientia perfecta eſt, hæc vera item felicitas, quæ ambroſia & nectare animum alit, hoc eſt diuina replet cognitione, ac inde voluptate perfundit fœcundiſsima inexplebiliter. Huius ſapientiæ non omnes capaces ſunt, ſed ſi quis eſt (vt Nazianzenus ex Moſe præcipit) Aaron, ſeſe adiungat & propè adſiſtat, & boni etiam conſulat, ſi extra nubem ei manendum ſit. Si quis autem Nadabus eſt aut Abiudus, aut ſenum ex conſilio, aſcendat ille quidem, ſed ita vt pro purgationis modo procul abſiſtat. Quod ſi quis eſt vnus ex multis tam arduarum rerum contemplatione indignis, is ſi planè immundus eſt, ne quidem accedat, cùm ſit

res peri-

res periculo coniuncta. Sin leuiter purgatus, montis ad radices ſubſiſtat, tantumq́; vocem ac tubam nuda pietatis verba ſonantem audiat, montemq́; fumantem & fulgure coruſcantem aſpiciat, rem ſcilicet malum minantem & ſtuporis plenam ijs, quibus fas non eſt aſcendere. Vides igitur non omnes dignos eſſe, qui res diuinas audiant. Atq́; idem Paulus ſignificare voluit cùm dixit: ψυχικὸς ἄνθρωπος, *id eſt homo animi ſui deditus affectionibus, eorum quæ ſpiritus ſunt, non eſt capax. Sunt enim ei mera ſtulticia, ſæpè etiam Chriſtus ait, occupationes huius vitæ vnam eſſe cauſam, quamobrem nonnulli perfectiorem ad doctrinam non perueniant. Idcirco præcipit his, arcanorum pietatis fores aperiendas non eſſe. Fiunt enim audaciores & tumidiores, poſtquam doctrinam ſacram perceperunt. Nam*

homines

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

homines quidem rectè iudicantes & quibus mens eſt, diuinas res ſibi patefactas venerantur, ſtolidi autem, quando igitur à natura ſic comparati ſunt, vt ad res diuinas intelligendas inepti ſint, occultari ad eos debent, vt vel ideo eas venerentur quòd perſpectas non habeant. Neſcit enim certè porcus, quid ſit vnio, quia verò neſcit idcircò ne quidem eum aſpiciat, ne incognitum pedibus proterat. Nam nihil efficitur quàm quòd malo maiori occaſio detur, quum qui hoc pacto ſint affecti, ſacras res audiant: tractant eas per ludibrium ſumma cum contumelia, quippe qui prorſus quidnam ſint ignorent. Nec hanc impietatem hiſtoriæ tacent.

VERS. XXIIII.

Remotum enim eſt id quod fuit, & quod profundiſsimum eſt quis inueniet?

Ratio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

RAtio eſt cur tam procul abſuerit à ſapientia, nimirum mentis humanæ caligo, quæ conſequi res remotiſsimas, abſtruſiſsimas & quaſi in profundo merſas nequit. Hoc Paulus conſiderans Rom. 11. exclamat: ô altitudinem diuitiarum, ſapientiæ ac ſcientiæ Dei &c: Quis igitur, vt cum Iob loquar, ad extremum ſapientiæ eius acceſsit? Quis ſapiens intelligit hæc, ac non per id quod percipi non poteſt, quod menſuram omnem excedit, metietur? Sed hanc ſapientiam pauci attingunt, quia eam non quærunt, quomodo & vbi quærenda ſit. Sed alij eam quærunt in ſolis libris, alij in longinquis regionibus, ſicut Plato, Pythagoras alijq́ innumeri, vnde factum eſt, vt in multiplici errorum materia, tanquam vertigine correpti hæſerint, & ſuperuacanea mundi ſapientia delibuti, multa contra Deum & eius adminiſtrationem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tionem diſputauerint, dum alij caſum atq; fortunam, fortuitò ſanè temereq; confictam induxerint: Alij ſyderum principatum rationis expertem atq; inuiolabilem, res humanas arbitratu ſuo, immo etiam neceſſariò contexentem, & inerrantium quarundam atq; fixarum ſtellarum coitiones & receſsiones: Alij quòd cuiq; in mentem venit, ærumnoſo hominum generi inuexerint, quicquid nimirum ex ipſa prouidentia comprehendi conſpiciq; nequit, in varias opiniones variaq; nomina partientes. Sed talium improbitatem, ſapientiam apud Deum non quærentem, egregiè ſcriptura vlta eſt. Infatuatum enim eſt inquit ille, Rom. 1. inſipiens cor eorum, dicentes enim ſe ſapientes eſſe, ſtulti facti ſunt, Deiq; incorruptibilis gloriam immutarunt, figmentis quibuſdam atq; vmbris, prouidentiam ad omnia ſeſe porrigen-

tem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tem contumelioſè proſcindentes. Quare ſi quid nobis qui ratione vtimur, ac ſummæ rationis cultum profitemur, ratio curæ eſt, huiuſmodi dogmatum portenta fugiamus. Verùm ſequitur: Et quod profundiſsimum eſt quis inueniet? *Repetitio eiuſdem, non eſſe cuiuſuis attentare ſapientiam ob eius infinitam quantitatem. Sic Eccleſiaſt. 1. Arenam maris & pluuiæ guttas & dies ſeculi quis denumerarat? Altitudinem cœli & latitudinem terræ, quis dimenſus eſt? Sapientiam Dei ſuperantem omnia quis inueſtigabit? quaſi diceret, nullus ſanè. Confugiendum igitur eſt ad ſolidam ſapientiam qui eſt Chriſtus Ieſus, cuius ſimulacrum humana noſcitur aliquo modo ſapientia. Quam ſolam ſi quis perinde ac veram cupiat capeſſere, idem patietur planè quod ille, qui vt à Mythicis proditum eſt: Vmbram captans,*

dum ſæpè

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dum ſæpè in aquas merſat, malè peryt. Sapientiam igitur poſtula à Deo, ſicut Dauid Pſalm: 24. Dirige me in veritate tua & doce me &c: ex qua hoc conſequêris:

Vt ſi fractus illabatur orbis
Impauidum feriant ruinæ &c.

VERS. XXV.

Circuiui ego & cor meum, vt ſcirem & inueſtigarem ſapientiam & ratiocinationem, & vt ſcirem impietatem ſtultitiæ & ſtoliditatem inſaniarum.

Secundus locus confirmationis ab obſeruatione communium exemplorum. Arguit autem Salomon, ſe cum ſtultis & ſapientibus verſatum eſſe, ac nihil non tentaſſe, quò tandem aliquid boni inueniret. Sed inter alia permulta mala, hoc etiam reperyſſe incommodi, quòd mulieres totum mundum, ſapientes

ſtultos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& ſtultos, fortes & ſanctos in ordinem redigant, ſuoq́ arbitrio regant: ſapientes infatuent, ſtultos omni ratione denudent, & infra pecudum conditionem abyciant, vtq́ hoc expreßiùs ponat, letali concupiſcentia irretitum, in hoc ipſum volutabrum ſe incidiſſe queritur. Qua confeßione indicatur ab hominibus, omnes errores caueri & proſpici non poſſe, ſed alios ſibi alias calamitatum & ruinarum cauſas, in tota vita accerſere, & imprimis mulierum blandimenta non parùm ad eas impellere. Primò enim mulier, omnium quos ſol vidit integerrimum ac ſanctißimum virum ſeduxit, nempe Adamum. Secundò ſanctißimum Samſonem. Tertiò prudentißimum Dauidem, Salomonem noſtrum, Paridem, & alios innumerabiles. Ac mulieris illecebras eſſe mundo maiores, inde acutè admodum & ſcitè, nonnulli ſibi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

collegiſſe videntur, quòd Herculem, quem mundi magnitudo vincere non potuit, quiq; monſtrorum malleus, prouerbio quodam & plauſibili conſenſu celebratur, libido compreſſerit, cuius principatum vbi arripuit Omphale, poſt alias irrogatas moleſtias, ad operas muliebres eum proſtituit, ac ſandalijs egregiè domuit, ſed poſſemus multa addere, quæ dum recitamus non bonas laceramus, quas ſcriptura ſummis celebrare laudibus non expaueſcit, ſed à malo malos deterrendo, auctuarij vice ſit Græcorum hæc particula:

Θησαυρὸς ἐστὶ κακῶν κακὴ γυνή,
Θηρῶν ἁπάντων ἀγριωτέρα κακὴ γυνή,
Θάλασσα καὶ πῦρ καὶ γυνή, κακὰ τρία.

Theſaurus eſt malorum mulier mala,
Feris omnibus immitior mulier mala,
Mare, ignis, mulier, mala tria.

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XXVI.

Inueni autem ego amarius quidem morte, nimirum feminam illam, cuius in animo (ſunt) retia & plagæ, cuius in manibus vincti, qui bonus videtur coram Deo, ipſe liberatur ea, peccator verò capitur ea.

EXigeſis contemplationis de improbitate, putabam me finem conſecutum eſſe improbitatis, diligenti perſcrutatione facta in mulieribus omnibus, ſed infinitam eam eſſe deprehendi in hoc genere. Comperi enim quiddam ipſa morte acerbius, feminam videlicet. Nam longè ſuperat aculeos mortis mulier. Quia cùm mors tantùm ſeparet animam à corpore, mulier certè ſeparat Deum ab anima, & ita aufert ab anima dulcedinem vitæ ſpiritualis, quæ in infinitum maior eſt dulcedine corporali, quæ per mortem aufertur, ac proinde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

amarior eſt morte mulier. Hanc amaritudinem mulieris conſiderans Cato, exclamauit: Si abſq́; femina (inquit) poſſet eſſe mundus, conuerſatio noſtra non eſſet abſq́; Dijs. Sed & Pacuuius flens, Arrio vicino ſuo ait: Amice, arborem habeo in horto meo infelicem, de qua prima vxor mea ſe ſuſpendit, poſtmodum ſecunda, iam nunc tertia, cui Arrius: miror te in tot ſucceſſibus lachrymas inueniſſe: & iterum, Dij boni, quot tibi diſpendia arbor illa ſuſpendit: & tertiò amice, dede mihi ex arbore illa quos ſeram ſurculos? Non malè Arrium pronunciaſſe, quisquis, qui attentius obſeruarit caſus magnorum & excellentium virorum, iudicabit. Memorabile pertinacis & ſuperbæ vxoris exemplum recitatur in hiſtoria Conſtantini V. cui fuit vxor Hirene Germana, principis Bauariæ filia. Hæc mulier & imperator ma-

tor maritus propter imagines letaliter inuicem ſe deteſtabantur. Conſtantinus enim, pius & orthodoxus princeps, imaginum oſor, omnia ſimulacra deiecit & fregit, illa aduerſatrix viri, magnis impenſis reſtituit fractas imagines. Quas rurſum confractas combuſsit imperator. Mulier loco vnius ablatæ, reparauit binas imagines. Quod maritus ferre coactus eſt ab vxore ſuperba & faſtu turgida, quæ habuit ſecum ſentientes omnes Romanæ Eccleſiæ principes, eiq; patrocinantes. Tradunt autem hanc Hirenem, mortuo Conſtantino marito, cadauer eius è ſepulcro eruiſſe, & exuſti cinerem in mare miſiſſe, propterea quòd imagines deiecerit & combuſſerit, ac inſuper mulierem crudelem, oculos filio ſuo quem ipſa genuit euulſiſſe, & æterno carceri mancipaſſe cæcum, nec ſanè vllam ob aliam cauſam, quàm quòd patris

aduerſus imagines animum gerebat. Sed hæc crudelis mulier dignas tandem ſuæ impietatis, præſumptionis & ἀστοργίας, iuſtasq́ dedit pœnas. Bauariæ princeps Taſillus, & Bohemiæ Rex, propter cæcum erga vxores amorem, & cæcam vxorum iram, in inextricabiles difficultates & vitæ tandem neceßitatem inciderunt. Sic Rex Apuliæ anno 1342. qui belli pontificij aduerſus Ludouicum, non minimam partem geßit, ſtrangulatus eſt in vno lecto, dormiens cum coniuge Ioanna ſceleris conſcia, quæ maritum oderat. Quibus non dißimilia apud nos his annis, aliquoties in pagis eueniſſe conſtat. Adeo à mala muliere cauendum eſt, ſiue nimium ardeat ſiue odiat, & magnum malum magnaq́ peſtis eſt femina, quæ videtur ſibi prudens, rectè ergo ſequitur: Cuius in animo ſunt retia & plagæ. *Amplificat il-*

cat illam improbitatem ab efferata mulieris libidine, & paſſiua proſtituti pudoris nundinatione. Sicut igitur Venus fingitur à Poëtis, ceſtum conciliandæ gratiæ vim habentem geſſiſſe, quam quidem Iuno apud Homerum, Iliad: 14. à Venere mutuata eſt, vt Iouem amore ſui inflammatum, in fraudem induceret: conſimili modo improbæ mulieres, vt nitidorum & ſalacium virorum oculos ad ſe conuertant, fucis ac pigmentis exornant genas roſeoſq́; digitos, caputq́; excelſum ſurrigunt, oris ſitum neſcio quas in formas commodant, ac ſicut Orpheus olim feras flectebat, ita illæ ſapientes & inſipientes, quaſi ſagenis quibuſdam & vinculis, tum ſenes ac iuuenes capere, & funibus peccatorum conſtringere moliuntur. Quibus illud accidit, quod de inſigni quodam pictore commemoratur, qui ligneam iuuencam om-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nibus artis coloribus ita depinxit, vt taurus eluſus, ad eam tanq̃ ad veram iuuencam accurrerit. Nam hæc venuſtas, quæ Adonidis hortus eſt, citò marceſcit, & tanquam Polypi color, literæq́; in arena conſcriptæ, euaneſcit. Cùm igitur tantæ ſint improbitates obſcœnarum mulierum, non ſolùm caſtos & pios homines de his cogitare oportet, ſed ante legitimum thorum, ab omni earum familiaritate abſtinere decet. Nam ſicut poëtarum concinunt fabulæ, Mithram & Erichthonium, vel in lapide, vel in terra de ſolo æſtu libidinis eſſe generatos: ita non fieri non poteſt, quin huiuſmodi Sirenum cantus, niſi obturatis præfractisq́; prætereantur auribus, cor feriant & peccandi cupiditatem injiciant. Hæc vera eſſe oſtendit exemplum Dauidis & multorum aliorum, ac imprimis Salomonis, qui &

ipſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ipſe in hac vt dicitur νοσοκομείῳ *laborauit, mulierum ſpecie deceptus, ſed adhuc addit:* Qui bonus coram Deo videtur, ipſe liberatur ea, peccator verò capitur ea. πρὸς τοῦτο *vt donum caſtitatis Deo acceptum feramus, cuius vnius ope fit, vt in id proſcœnium non proruamus, cùm peccator à Deo derelictus, per iſta præcipitia violenter rapiatur, neq; poteſt à quoquam, periculis huiusmodi ſubduci, donec ad mortem & infernum deuentum fuerit, vnde nulla eſt redemptio.*

VERS. XXVII.

Vide hoc inueni (inquit Eccleſiaſtes, ſemel atq; iterum quærendo) aſſequi ratiocinium.

A*Sſeueratio eiuſdem argumenti de improbitate mulierum, nimirum paßim occurrere, tum eiuſmodi captatrices,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

trices, tum iſtos qui ſe capi patiuntur. Rectè ergo Hieronymus ſcorta publicitus proſtantia, libidinum publicarum victimas dicit. Sunt enim diaboli victimæ, velut mentis & corporis illibata integritas, Chriſto inſigniter grata victima. Quare & huiuſmodi affectionum titillatus arietes, quibus fides noſtra quatitur & Deus offenditur, Euangelij retundendos idem aſtruit muro. Nos igitur quia affectus & incentiua libidinum, quamdiu in tabernaculo corporis huius habitamus, & fragili carne circumdamur, moderari & regere non poſſumus, multò minus fomitem amputare, ſpiritum caſtitatis inuocabimus & ab eo nos regi petemus.

VERS. XXVIII.

Quo amplius quærit anima mea (ratiocinium) non tamen inuenit; hominem

nem vnum ex mille inueni, mulierem autem inter illas omnes non inueni.

Σχετλιαστικὸν *in quo errantes cupiditates & hallucinantem ſapientiam taxat, vt Pericles, Demoſthenes, Brutus, Cicero, & alij multi ſapientiæ ſpecie labuntur. Et Dauid quanquam habebat ſuas coniuges forma & virtute præſtantes, nihilominus appetit alienam Ex admiratione itaq; inquit, cùm mecum reputare cœpiſſem & diu inueſtigaſſem, quæſitum tamen minimè nanciſci potui: Hominem quidem dignum hominis nomine, & qui ex illis retibus euaſerit, ſum nactus vnum vix ex mille, feminam autem inter illas improbas, quæ ad bonam frugem ſe receperit, ne vnam quidem reperi. Hæc grauis eſt querela de natura noſtra, peccato prorſus proſtrata & funditùs contaminata. Hinc fit quòd multi ætatis declinio ferè*

decrepiti,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

decrepiti, maligno errore amoris abre-pti, etiam impudicæ anus quòd genitalẽ thorum aſsidua vitæ ſtatione celebraue-rint, amaritudine & acerbitate vitæ ac conditionum ingemiſcunt. Et vidiſſe ſe narrat Hieronymus in oriente, quum in chartis Eccleſiaſticis iuuaret Dama-ſum Romanæ vrbis Epiſcopum: duo in-ter ſe paria viliſsimorum è plebe homi-num comparata, vnum qui viginti ſe-peliſſet vxores: alteram quæ vigeſi-mum ſecundum maritum habuiſſet, iam extremo ſibi vt ipſi putabant ma-trimonio copulatos. Quare ſumma omnium expectatione virorum pariter & feminarum, poſt tot rudes expeti-tum fuit, vter alterum prius efferret: ſed vicit maritus & totius vrbis popu-lo confluente coronatus, & palmam te-nens adoranſq; per ſingulos ſibi accla-mantes, vxoris multinubæ pheretrum

præcedebat. Hæc παρεργὰ ſunt. Sed vt pietati ſartum tectum conſeruetur, cùm tanta ſint lenocinia ad excitandam fœdam libidinem, rectè facit magiſtratus animaduertens in ſcorta & adulteros. Et ad hoc ſcelus ſeuerè puniendum, obligatur voce diuina magiſtratus, qui cùm eſt negligentior, ſeipſum & culpæ & pœnæ participem facit, & fit tandem quod dicitur: Sæpè integra ciuitas aut regio, vnius mali viri pœnam luit. Minimè igitur magiſtratus ferre debet publica lenocinia. Et nullo modo exiſtimandus eſt magiſtratus iſte, affici cura gloriæ Dei & ſalutis ſubditorum, vel ſaltem diſciplinæ & honeſtatis morum, qui fert lenocinia publica, vtcunq́ ſanè excuſetur iſta turpiſſima indulgentia. Sed iam, proh dolor, paſſim tam hîc quàm alibi, verſantur ſcorta in coſpectu eorum qui peregrè ali-

undè adueniunt, non ſine magno ſcandalo. Item in conſpectum iuuentutis prodeambulantis cateruatim ſe ingerunt, quæ ad illecebras & captiones iſtis abſentibus minùs fortè moueretur, iuxta dictum omnibus notum: obiecta mouent ſenſus: item ἐκ τοῦ ὁρᾷν γίνεται τὸ ἐρᾷν. *Huiuſmodi proſtituta ſcortilla ſuperiore æſtate ante hæc mœnia, non pauca conſpiciebantur, quæ honeſtatis ac pietatis amantes, dum conſpectabant non ſine indignatione, neſcio quæ mala imprecabantur, & à Deo pœnas flagitabant.*

VERS. XXIX.

Tantummodo vide, hoc inueni quòd fecit Deus hominem rectum, ſed ipſi inquiſierunt cogitationes multas.

ANtipophora ne aliquis hanc improbitatem Dei creationi adſcribat. Quocirca omiſſa quæſtione, vnde

hæc

hæc enormitas tam in mulieribus, quam omnibus alijs hominibus originem ducat, ſubinfert ſe inueniſſe demùm quòd Deus omnes homines rectos protulerit, carenteſq; prauitate, ipſi verò ſua electione, in obliquas viuendi rationes commigrarint diſſectiq; ſint: vt alius quidem libidinibus, alius auaritiæ ſeruiat, alijs alij paſſionibus ſint ſubiecti. Ac deniq; alios ſibypſis mala infinita, cogitatus varios & quæſtinoes nunquam finiendas accerſere, & cùm ad ſapientiam indagandam ſint nati, in verboſitatibus tamen omnem ætatem deterere. Cæterùm expoſito textu: Ne aliquis exiſtimet me in reprehenſionem ſtatus coniugalis hactenus diſputaſſe, paralogiſmum. qui ſic confici poterit breuiter refellam. Qui placet Deo effugiet mulierem, ergo qui non fugit illam, ſed quærit familiaritatem & conſortium

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eius non placet Deo. Et per conſequens thorus coniugalis diſplicet Deo. Reſpond: Nego conſequentiam, eſt ἀπάτη τȣ̃ ἐλέγχȣ. Non enim termini referuntur πρὸς τὸ ἀκρ. Antecedens enim loquitur de fuga illegitimi thori. Quare rectè dicitur, qui placet Deo, id eſt qui præcepti diuini memor, non mœchaberis, effugiat mulierem, id eſt auerſetur ſtupra, adulteria & omnes illicitas commixtiones. Cuius etiam memor Ioſeph, ac ſpiritu caſtitatis ornatus, Ægyptiæ tactum reformidauit, ac velut rabidiſſimi canis morſum refugit, & ne pauliſper ſerperet virus, etiam veſtem quam ea tetigerat, perinde ac peſtiferum imbibiſſet ſuccum, confeſtim abiecit &c. Conſequens autem plura connectit, & à diſtributo colligit non diſtributum, ſiue ab hypotheſi theſin, ac nominato innominatum genus, vnde

quatuor

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quatuor conficiuntur termini. Non enim ſequitur: Qui conſortium ſcorti fugerit Deo placet. Ergo qui legitimam duxerit Deo diſplicet. Eſt vnum interdictum, alterum verò inſtitutum & mandatum diuinitus. Gen. 3. Propter quod relinquet homo patrem & matrem ſuam & adhærebit vxori ſuæ, & erunt duo in carne vna. Cui Euangelicum ſuccinere illud videtur: Quod Deus coniunxit homo non ſeparet. Item, creſcite & multiplicamini. Accedunt ſanctitate illuſtrium virorum exempla, qui ex matrimonio liberis ſuſceptis, laudi calculum adieciſſe animaduertuntur. Præſtò eſt Apoſtoli quoq; Pauli gentium magiſtri ſententia, quâ honorabiles pronunciantur nuptiæ. Quid quod veteri Romanorum ritu ſancitum ita inuenimus? Flaminem demortua vxore, flaminio ſolitum ab-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ire: Quòd ducentis vxorem ὁῖκος τέλειος, id eſt integra domus eſt. Eius autem qui ea quæ ducta ſit exutus, οὐκ ἀτελὴς μόνον ἀλλὰ καὶ πεπηρωμένος, id eſt non imperfecta ſolùm, ſed decurtata omnino & oblæſa.

VERS. XXX.

Ecquis eſt vt ſapiens: & quis nouit rerum explicationem: ſapientia hominis illuſtrem reddit vultum eius, & fortitudo vultus eius mutatur.

Conclusio contemplationis de improbitate. Dixit enim vix bonum hominem inueniri poſſe, quamuis Deus eum rectum & bonum fecerat. Nunc autem concludit ac exponit, quæ bona Deus in eum contulerit, nimirum ſapientiam definitam, rationem, arcanorum cognitionem, breuiter, quòd eum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eum ita exornarit, vt etiam foris re-
luceat ſplendor eius. Hæc dona quam-
uis per lapſum obſcurata ſint: tamen
manent adhuc ſcintillæ in natura con-
dita, & imprimis ſapientia politica
aliqua ſupereſt, quæ excellit vbi re-
gitur ſpiritu Dei, & eſt iudicatio &
delectus vbi proſit ſeueritas, vbi pro-
ſit lenitas, vbi ſit præliandum, vbi
verò cedendum. Hæc ſapientia val-
de neceſſaria eſt omnibus ijs, quo-
rum intereſt alijs præeſſe, ſiue in ſpi-
ritualibus ſiue in temporalibus, vt di-
ſcant nihil tumido auſu, ſed omnia
prudentiâ & modeſtiâ agere. Alio-
qui concionator, qui omnia temerè &
pertinaciter in ordinem redigere velit,
non habita infirmorum ratione, plus de-
ſtruet quàm ædificabit, vt Caroloſtadius
qui Luthero abſente, diuerſa dogmata
propoſuit, & tumultuoſè ſtatuas eiecit,

 ſeditio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſeditioſus non parum fuit, Eccleſiæq; Chriſti turbauit [illegible]crementa. Idem contingit in [illegible] mundi adminiſtratione.

CAPITIS OCTAVI ΠΕΡΙΟΧΗ.

CVm ſuperiore capite animos mortalium contra varias vanitates munijſſet, & oſtendiſſet quid vitij, cum ſapientiæ & pietatis ſtudio coniunctum eſſet, tranſit nunc ad res politicas conſiderandas. Quare expoſito ciuili popularium in magiſtratus, officio, ex abuſu adminiſtrantium tyrannico, adhuc politicæ gubernationi vanitatem ineſſe oſtendit. Quam à iudicio Dei, morte & præmijs quibus de ea enunciatur redarguens, iudicium rationis cum diuino hoc teſtimonio comparat.

VERS.

VERS. I.

Ego moneo præſtitutum Regis obſeruandum eſſe, ſed pro ratione iuramenti Dei.,

PRopoſitio, obtemperandum eſt magiſtratui. τὸ διότι. *Qui enim magiſtratui iurat, non homini iurat ſed Deo. Quare & propter Dei mandatum obtemperandum eſt. Hinc Paulus magiſtratum dicit eſſe ordinationem Dei. Rom. 13. Hinc quoq; in ſcripturis dicuntur magiſtratus Dij. vt Exod. 22. & Pſal. 81. Eſt igitur obedientia politica comprehenſa in obedientia Dei, ac propterea tam Eccleſiaſtes quàm Paulus Epheſ. 6. imperant, vt ſerui obediant dominis, non vt hominibus, ſed vt Deo. Fuit autem proculdubio hæc labes ac corruptela veræ doctrinæ, etiam tempore Salomonis paſſim in-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

uecta, quæ & tempore Chriſti & ſtatim poſt Chriſtum, cùm Iudæi ad occaſum ſuum vergerent, renouata eſt, teſte Ioſepho lib. 2. de bello iudaico, cap. 7. nimirum de non agnoſcenda & colenda poteſtate, quàm adminiſtrant impij & crudeles. Hoc autem reprehendit Salomon, & ex obligatione iuramenti, oſtendit te ad parendum obſtrictum. Cùm igitur quæritur cui parendum, non eſt ſpectandum qualis ſit qui poteſtatem exercet, nec quo iure vel iniuria quis poteſtatem inuaſerit, quauè ratione eam adminiſtret, ſed tantùm ſi poteſtatem habeat. Hanc autem ſine Deo habere non poteſt. Nam vt Deus finxit ex nihilo omnia, ita ſola virtute omnia portat & conſeruat. Nulli igitur, quicquam in vllam creaturam poteſtatis contingere vnquam poterit, quòd non conferat ei Deus cer-

ta ſua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ta ſua voluntate & diſpoſitione, ſine cujus nimirum certa ſcientia & prouidentia, non cadit in terram paſſerculus, vel pilus à capite. Cæterùm quouſq; obedientia erga magiſtratum ſe extendat, regula Petri indicat: oportet Deo magis obedire quàm hominibus. Si igitur contra verbum Dei præcipiat, ceſſet hîc obedientia oportet, & crucem ſi fortè ita res poſtulet, æquo animo ſubeamus, vt verbo Dei ſua illibata authoritas conſeruetur. Nam impium illud eſt & minimè committendum, quòd verbo Dei, veræ religioni, & cultibus diuinitùs inſtitutis, ſacroq; verbi miniſterio, ac ædificationi deniq; Eccleſiæ, contrarium eſt. Quare & impium hoc mandatum fuit, quo Nebuchadnezar imperat ſubditis, nimirum aureæ ſtatuæ adorationem. Impium quoq; edictum fuit, quo Darius inſidijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

conſiliariorum circumuentus, vetat intra triginta dies Deum inuocari, & ſe ſolum quaſi numen coli ac adorari præcipit. Impium quoque erat mandatum Antiochi, de religione iudaica abycienda, & gentilium ſuperſtitione ſuſcipienda. Breuiter iniuſtum erat mandatum Pharaönis, quo obſtetrices iubebantur interficere innocentes Iudæorum infantes, & Saulis qui ſatellitibus imperauit cædem ſacerdotum Domini innocentium, & Ieſabelis denique imperantis, condemnationem & cædem Naboth. His nemo obtemperare debebat, niſi vellet incurrere in Dei iram & offenſionem.

VERS. II.

Ne properato diſcedere ab eius conſpectu, neque perſiſtito in re mala. Nam quicquid voluerit efficiet.

'Επεξεγ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ἐπεξεργασία eiuſdem, quâ monet ne detrectemus obedientiam ſuperioribus, quod tamen vt diximus intelligendum eſt in his rebus, quæ citra fidei & præceptorum Dei iniuriam, præſtare poſſumus. Nam cùm nihil antiquiús ſit Deo, nihilq́; ei ſublimiùs, certè oportet vt ei per omnia ſubiecti ſimus tanquam creatori & opifici, & quidem propter eam, quam creata debent ſubiectionem. Hac exceptione ſalua, hortatur: Ne perturbatè à facie eius diſcedas, neq; perſiſtas in re mala &c. Carnali homini durum eſt ſuperiores tolerare, vnde ſi magiſtratus mali ſint, difficile eſt eorum tyrannidem effugere inquiunt. Contra hæc carnis ratiocinia, breuiſsimis aphoriſmis docet Salomon, quid agendum tibi ſit. Etenim quantumuis crudeles & monſtrifici tyranni ſint, tamen dum aliquam ſpeciem legitimi im-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

perij retinent, vt eos retinere neceſſe eſt, niſi velint interire illico, legibus & imperijs te accommodes oportet. Quare etiamſi quid imperent, quod non allubeſcat, tui tamen muneris erit, non ſeditionibus vel molitionibus perturbare rempublicam, & labefactare communem tranquillitatem, ſed obedientiam & innocentiam tuam declarare. Sic Ethnici fecerunt, vt Socrates, Anaxagoras, & alij non pauci, taceo ſanctos, quibus mori lucrum erat pro innocentia. Addit igitur: Nam quicquid voluerit efficiet: *Ex iuriſdictione & poteſtate magiſtratus oſtendit, quam periculoſum ſit, diſcedere à magiſtratu, vel contra eum conſpirare. Nihil enim efficies, etiamſi tumultum & ſeditiones moueas, niſi quòd teipſum maioribus malis inuolues. Qui enim catenas ligneas abijcit, accipiat pro eis ferreas.*

Hiere-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Hierem: 28. Ac nota eſt eiuſdem Salomonis ſententia, vbi non eſt gubernator diſsipabitur populus. Et in omnibus profectò, quibus certus aliquis eſt propoſitus finis, in quibusq́; ſic aut aliter procedere contingit, opus eſſe dirigente aliquo, propemodum conſtare video, ſi ad præſcriptum modò finem perueniendum. Neq́; enim nauis ventorum flatibus expoſita diuerſis, in portum appellet vnquam, niſi id agat præſidentis induſtria. Sed eſſe homini finem quendam propoſitum, ad quem vita & actiones tanquam ſcopum dirigantur, non eſt (opinor) qui ambigat. Etenim per intellectum agit, cuius eſt ex fine operatio. Diuerſo autem calle ad eum ipſum homines perduci, ſtudiorum diuerſitate notiſsimum. Proinde aſsiſtat neceſſe eſt quiſpiam, à quo intendatur dirigaturq́;

ad finem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ad finem, ad quem inſito rationis lumine ferimur. Quod ſi in ſolitudine agere poſſemus, vt bruta plæraq;, minus vtiq; principe aliquo indigere videremur: tunc enim ſibi vnusquiſq; Rex foret, Deo tantum Regi obnoxius, diuinitusq; nobis lumine contributo, & ſe & ſua diſpenſaret. Cæterùm iam naturalis neceſsitas magiſtratum euocat, cuius gubernaculo cæteri omnes ſubyciantur. Verùm dum inquit: Quicquid voluerit efficiet. Non hoc vult Salomon poteſtati licere quicquid libet & poteſt. Non enim in hunc finem eis poteſtas data eſt, vt ea vti poſsint ad ſuam libidinem, ſed ad præſcriptum verbi diuini. Nam & hoc Ethnici intellexerunt, ac imprimis M. Ciceronis circumfertur ſententia, infelices haberi eos, qui omnia ſibi licere exiſtimarunt. Quocirca perpendere debet magiſtratus illud quod in

Græcorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Græcorum literis iactatum eſt: à capite piſcem computreſcere. Quo ſignificatur obſcurius, principem virum inſigniter turpem mox dare labem in plures. Hoc conſiderans Traianus imperator præfectum prætorij deſignans, tradidit ei enſem inquiens: Hoc enſe contra meos hoſtes vtèris, cùm tibi iuſta mandauero, verùm quod ſi me videris iniuſtè agere, contra meipſum vtitor.

VERS. III.

Vbicunque verbum Regis eſt, ibi dominatio: ecquis dicat ei, quid facis?

EAdem ſententia ab inutili, quòd non expediat litigare cum Rege, propter eius potentiam & authoritatem. Incitat ſubinde diabolus ſua membra ad diſſipandum harmoniam publicam, quemadmodum Sergium Catilinam. Et propter ambitionem inter

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Iulium & GN. Pompeium, maxima certamina ſeuit, quæ Romanos qui maxima penè totius orbis terrarum parte potiti erant, non mediocriter attriuerunt. Sed Deus defendit legitima imperia, & munit eius magiſtratus, qui ſunt eius vicarij authoritate & potentia, vt facilè reſiſtant motibus inſidioſis. Ac ex veriſſimis & clariſſimis ſacrarum hiſtoriarum monumentis conſtat, ſeditionis malum Deo cumprimis inuiſum, nunquam ad optatum exitum deueniſſe, ſed grauiſſimè punitum fuiſſe. Nam cùm Core præclara quidem & nobili ſtirpe ſatus, inſuper & doctrinæ atq; facundiæ laude, maximè conſpicuus, ſed naturâ malignus & impius, ſimplicis atque credulæ plebis animis ſibi conciliatis, pijſſimi Deoq; dilectiſſimi viri Moſis honori ac fortunæ miſerè inuideret, omni dolo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

malo, verſutiaq́ utens, quo ipſe reiecto & in odium vocato Moſe, dominationem omnem in ſe transferret, Dathan & Abiron Iſraëlitici populi non poſtremis, in ſuas partes pertractis, ſummorum honorum & diuitiarum pollicitatione. Qui duo ſpe conſequendi honoris & lucri faſcinati, coram omni populo terra abſorpti, meritas inobedientiæ ſuæ pœnas perſoluerunt. Core verò tantæ impietatis author, cum ducentis & quinquaginta viris ſibi adhærentibus, igne cœleſti concrematus ſubitò interijt. Cumq́ obſtinata & pertinax gens iudaica, ob id dolore concepto murmuraret, & Dei miniſtro Moſi, inſolentius repugnare non vereretur, illorum quatuordecim millia cum ſeptingentis, ſimiliter cum cœleſti fulgure deleti ſunt. Et niſi Moſes & Aaron precibus ad Dominum ſuppliciter fuſis, iram eius &

indigna-

indignationem, ob eam inobedientiam conceptam leniſſent, culpamq́ deprecati fuiſſent, omnes illâ horâ perijſſent. Sic quoq́ accidit nigris ruſticis, obedientiam legitimo magiſtratui detrectantibus, quorum vltra centum millia ſunt trucidati. Nihil dico de Dithmarſijs & Anabaptiſtis. Adeo vera eſt ſententia Syrach: ſuperbiam & arrogantiam nunquam boni quicquam peperiſſe, neq́ aliud ex ea quàm omnia peßima ſequi ſolere.

VERS. IIII.

Qui obſeruat præceptum, non experietur rem malam, tempus enim ac rationem nouit animus ſapientis.

AB vtilitate obſequentium magiſtratui. Cùm enim magiſtratus non tantùm ſit cuſtos legum, ſicut Ariſtoteles voluit, ſed à Deo inſtitutus tibi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*tus tibi ad bonum, quod monet Apoſto-
lus, ſummus honos ipſi meritò deferen-
dus eſt. Debet enim magiſtratus ſic ſen-
tire, ſe diuinitùs in hoc officio collocatum
eſſe, vt alienæ vtilitati conſulat, ſicut
idem aliâs Ariſtoteles monet Alexan-
drum, vt cogitet imperium ſibi conti-
giſſe ad benefaciendum toti generi hu-
mano, non vt in alios petulans & con-
tumelioſus ſit* πρὸς εὐεργεσίαν, οὐ πρὸς ὕβριν
inquit &c: *Magiſtratui igitur qui ſe
modeſtum & obſequentem præbet, cui
parere tenetur, is liber eſt à multis pe-
riculis & incommodis. Hæ magnæ
ſunt vtilitates. Quòd autem pericula
à capite tuo multiplicia, per latrones &
ſeditioſos impendentia, propulſentur,
debes certè curis & induſtriæ magiſtra-
tus, & longè ſanè hoc illuſtrius eius
officium eſt, vt religio Chriſti rectè ha-
beat, populus Euangelium Chriſti purè*

 docea-

doceatur, conſonæ, huic, ceremoniæ ſer-
uentur, nullus locus ſit falſæ doctrinæ
aut ſuperſtitionis. Nam ſine religio-
ne veroq́; cultu Dei, nulla regna, nulláeq́;
reſpublicæ diu ſaluæ eſſe poſſunt. Hoc
omnes agnouerunt qui vnquam de re-
pub. & legibus ſcripſerunt, etiam inter
Ethnicos. Nam nemo non illorum,
primam poteſtatis curam religionibus
impendendam docuit. Idem dominus
non ſolùm in lege ſua præcepit: Sed
etiam ſpiritu ſuo effecit in omnibus, quos
fide nominis ſui donauit, quales in chri-
ſtianiſmo fuerunt Conſtantinus & filij
eius, Iouinianus, Valentinianus vterq́;,
Theodoſius & alij Romani imperij prin
cipes minimè pauci, quibus curæ fuiſſe,
vt ante omnia publica religio ritè con-
ſtitueretur & obtineret, teſtantur tot
eorum ſanctiſsimæ leges quæ in codice
Iuſtiniano, hac certè de cauſa omnibus
alijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

alijs conſtitutionibus præmittuntur. Iuſtinianus quoq; non vno in loco ſuarum de Eccleſiaſticis rebus conſtitutionum agnoſcit, nihil priùs ſtudendum principi, atq; vt munus ſuum ſacerdotes obeant, atq; ſacri canones pro legibus valeant, vt vera Chriſti religio ſubmotis omnibus offendiculis feliciter promoueatur. Legant ſtudioſi vel ſolas ſextam & centeſimam, vigeſimam tertiam conſtitutiones, ex nouellis. Quis igitur qui aliquem Dei ſenſum habet, dubitet eos qui poteſtatem à Deo vitæ & necis acceperunt in homines, ad cultum Dei conditos, quibusq; hic finis totius adminiſtrationis eſſe debet, vt ſubditi eorum bene beateq; viuant, imprimisq; ad cultum Dei probè inſtituantur & ſeruentur ab omnibus quæ à vera religione abducere queant. Opportunitatem & iudicium nouit cor ſapientis. Ἐξόδιον. 6.

Quemadmodum id temperamentum adhibendum ſit principi viro, primùm vt eius perſona nec promiſcua ſit ac vulgaris. Deinde vt deplorata & abſciſſa ingenia diſtinguat à ſanabilibus; ac poſtremò vt talem ſe ſubditis præſtet, cuiuſmodi depoſcat Deum ſibi. Et quòd parentes faciunt, nunc obiurget, nonnunquam blandè quandoq; & minaciter ſe gerat, ad decretorium autem ſtylum accedat rarius, ſed tum demùm vltima experiatur, cùm cætera ferè ſint conclamata. Atq; vt vno claudam verbo: ſciat princeps eſſe ſe reipub. ſuæ animam, illam verò corpus. Sic etiam quando & quomodo ſit parendum, & quæ deniq; ſit recta omnis obedientiæ ratio, ſapientia ipſa ex verbo Dei & rerum humanarum experientia concepta, menti ſapientis ſuggerit & demonſtrat.

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. V.

Nam cuiq; voluntati eſt tempus & ratio, homini verò multa mala ſuper ipſum.

Aſſeueratio τοῦ ἐξόδου, quâ oſtendit improbis illis temporis opportunitatem non conſiderantibus, euenturum malè. Conſideratio enim temporis, id eſt originis ac exitus negociorum, de multis varijsq́; rebus admonere poteſt, nimirum de obedientia ſubditorum erga magiſtratus, ſeditionis pœnis propoſitis, quæ eos à ſeditioſis conſilijs & conclamationibus ad arma, deterrent. Deinde & magiſtratum in quamplurimis officij ſui erga ſubditos commonefacit, vt nimirum blaſphemias & externas hæreſes prohibeat, veram de Deo doctrinam proponi curet & erudiri populum de veris Dei cultibus, iudicia exer-

ceat, corpora & facultates ſubditorum contra iniuſtam violentiam depulſis latrociniјs tueatur, nec eos iniuſtis & immoderatis exactionibus cruciet atq́ deglubat: ſed terræ culturam foueat, ac paterno animo de victu ſubditorum proſpiciat &c: Ad quæ & alia ſimilia, Dominus & tempus & modum vnicuiq́ rei perficiendæ, rectiſsimè & ſapientiſsimè præſtituit, vnde neceſſariò dependet eius euentus. Homines autem iſtud vel ignorantes vel non intuentes, infinitas ſibi miſerias & calamitates, accerſunt. Hæc vtrinq́ ſunt conſideranda.

VERS. VI.

Quia neſcit quod futurum eſt. Enim uero quando id futurum ſit, quis ipſi indicabit?

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Αἰτιολογία aſſeuerationis de ſtupore ac inſcitia inobedientis ac improuidi, quæ cauſa eſt ingentium calamitatum. Inſolens enim & contumax præterita ignorat, & futura nullo nuncio poteſt ſcire, id eſt tantis eſt ignorantiæ tenebris circumſeptus antè & retro, vt nec præterita ſua videat, nec futura prouideat, hoc eſt, plerięq; ſua inobebientiâ malum ſibi accerſunt, quòd non conſiderent quantum malum ſit inobedientia & imprudentia. Cupiunt varia tam per imprudentiam quàm per contumaciam, ſperant quoq́ue magna ſe conſequuturos, ac pollicentur ſibi impunitatem, ſed falluntur, per eam enim inobedientiam ſe in ſummam afflictionē conyciunt. Quare modò ſubditus, magiſtratus gladium vitare velit, ſua eſt prudentia & fides ſubdito, ſeſe ad nutum magiſtratus obe-

 dientem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dientem præſtare, ſibiq́ perſuadere illum non niſi iuſta & ſalutaria imperare, etiamſi exactionibus vel alijs importunitatibus ſubinde grauentur. Vtitur enim huiusmodi Deus flagellis in vindictam delictorum & pœnas meritas generi humano infligendas. Quinetiam ſua quoq́ prudentia eſt magiſtratui, non niſi iuſta & ſalutaria imperare, nec obedientia ſubditorum abuti. Imprimis autem prudentia magiſtratus, vltra ſubditos ſe longè extendere debet, & potius patientia, lenitate, grauitate, bonitate & ſalutaribus admonitionibus eos ad faciendum officium flectere, quàm crudelitate & pœnis. Quod Amaſis Rex Ægyptiorum fecit, quem, ſicut Herodotus narrat in Euterpe, Ægyptij principiò deſpiciebant, in nulloq́ magno honore habebant, quia antequam ad gradum eum dignitatis perueniſſet,

vnus è multitudine erat, & domus minimè illuſtris. In officio poſtea ipſos, Amaſis tenuit calliditate ſua, non beneuolentiæ vllo genere. Habebat hic in plurimis alijs eximijs bonis, peluim auream, in qua & ipſe & cæteri conuiuæ pedes lauabant. Hoc igitur vas cùm fregiſſet, ſimulacrum ex ea materia faciendum curauit, quod collocatum in vrbe apto loco, Ægyptij magnoperè venerabantur. Id cùm Amaſis accepiſſet, vocatos illos ad ſe, admonuit quid feciſſet: dixitq́ ex vaſe ſimulacrum illud confictum eſſe, in quod prius & vomere & meiere Ægyptij ſoliti eſſent, in eodemq́ pedes abluere, & tamen nunc colerent. Idem igitur ſibi quod illi pelui contingere debere. Si namq́ prius humilis homo erat, nunc ſe Regem eorum eſſe, decereq́ vt & honore iuſto & cultu ſe afficerent. Ita prudentia & lenitate

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Amaſis id efficit, quod vix armis & crudelitate obtinere poſſet.

VERS. VII.

Nullus homo eſt Dominus anhelitus ſui, nullaq; eſt dominatio in die mortis, nullumq; miſsile in eo prælio, deniq; non liberat conflictatio vtentem ipſa.

EXpreſſa comminatio & expoſitio mali, quod inobedientibus ſuprà denunciatum eſt. Intelligit autem per anhelitum ſiue ſpiritum, naturalem vitam. Hæc enim ex aëre quem attrahimus & exhalamus, magna ex parte conſtat. Vnde fit vt vita hæc naturalis, anima denominetur, à græco nomine ἄνεμος, *quod ſignificat ventum vel auram. Eſt itaq; ſententia huius loci, hominem videlicet nullum eſſe, tanta authoritate, dignitate & potentia vel armis,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

armis, agilitate deniq́ induſtriaq́ præditum, vt vitam habeat in ſua poteſtate aut mortem, id eſt neminem poſſe retinere vitam & arcere mortem, cùm Deus eum pœnis opprimat. Non liberat (inquit) conflictatio vtentem ipſa. *Et nequaquam erit impunita impietas. Hæc dicta non indigent alia expoſitione, ſed aſſentiamur voci diuinæ, minitanti pœnam omnibus qui non agunt pœnitentiam, ſicut inquit Dominus Luc. 13. Niſi pœnitentiam egeritis omnes ſimiliter peribitis. Hæc fulmina nequaquam ſciamus eſſe inanem ſonitum, ſed verè expaueſcamus cogitatione & metu præſentium & æternarum pœnarum, & ad Deum conuertamur, frænemus iniuſtos impetus, & ſerijs ardentibusq́ votis, noctes dieſq́ oremus regi à DEO.*

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. VIII.

Hæc omnia vidi & adieci animum ad omne opus quod fit ſub ſole, vidi tempus, quo dominatur homo homini ad perniciem eius.

SEcunda pars capitis, in qua duo continentur. Vnum eſt rectum iudicium de praua adminiſtratione, ex teſtimonio ſpiritus Dei, vſq; ad verſum 13. Alterum eſt deprauatum iudicium carnis, verſibus reliquis. Sed in priore rediens Salomon ad catalogum ſuum, abuſum humanæ potentiæ & prauam adminiſtrationem, immo confuſionem rerum humanarum luculenter deſcribit, & aſſerit ſe accuratè & diligenter conſideraſſe, quænam ſit ratio & conditio eorum, qui magiſtratum in terris gerunt, quorum multi, dominantur homini ad perniciem, *hoc eſt, iuſto Dei*

iudicio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*indicio ſubinde contingit, vt aliquis eue-
hatur ad faſtigia regni, non ob aliud
quàm in afflictionem aliorum, ſubdito-
rum ſcilicet. Huiuſmodi non fortuitò
aut caſu contingunt, ſed Deo ſic vlci-
ſcente ſe de hominum improbitate, quem-
admodum Oſeæ 13. dicitur: Dabo eis
Regem in furore meo. Et Iob 34. Pro-
pter peccata populi, Deus facit regnare
hypocritam. Sic Aſſyriorum Rex,
dicitur virga furoris Domini. Sic
Nebuchadnezar dicitur ſeruus Dei, in
puniendis videlicet Iudæis. Ac ſem-
per maiores Monarchiæ, Domino virgæ
vice fuerunt, per quas reſpublicæ quam-
plurimæ euerterentur, nulla inſtituere-
tur ſalutariter. Sic ſanè ſe habuit Mo-
narchia Aſſyriorum, Chaldæorum, Per-
ſarum, Macedonum & Romanorum.
Nec tam alijs nocentiſſimi fuerunt ty-
ranni & ſanguinarij principes, quàm*

ſibypſis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſibÿpſis pernicioſißimi. Ac ſanè qui legit hiſtoricos de vita Romanorum Cæſarum, comperiet vix quartum quemque eorum, naturali morte extinctum eſſe. Hic confoſſus eſt, ille in aquis perÿt, alius fulmine tactus concidit, quidam veneno extincti ſunt, quidam deniq́; poſtquam velut acerrimæ beſtiæ, diuturnis temporibus ac crudelitatibus humanum genus depaſti eſſent, furÿs incitati, ſibÿpſis manus violentas iniecerunt. Ac tyranni plerumq́; habent tragicos exitus. Antiochus cùm Iudæis extrema minaretur, ventre vermibus eroſo, perÿt, 2. Macchab. 9. Herodes magnus, qui pueros Bethlehemiticos occidi mandarat poſt multa alia tetra facinora, in morbum grauem incidit, teſte Ioſepho, cumq́; nec thermæ, nec pharmaca illi prodeſſent, tandem vermibus pudibunda erodentibus, cùm propter

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pter fœtorem omnibus intolerabilis eſſet, ſibipſi manus illaturus, ab amicis prohibitus fuit, ac tandem magno cruciatu, animam infelicem efflauit. Hæc notiora ſunt. Cùm igitur tanto dignitatum ac poteſtatum faſtigio calamitates inſideant, vbi obſecro optabilis fortuna & quieta viuendi ratio inueniri poterit? Certè penes ſolùm Deum proſpera fortuna eſt, quæ nuſquam alibi quàm apud ipſum ſolùm reperiri poteſt.

VERS. IX.

Nam ita (dominatos) animaduerti improbos, ſepeliri poſtquam deceſſerunt, poſtquam è loco ſancti abierant, obliuioni, tradi in ea ciuitate, in qua ſic fecerunt: etiam illud vanitatem eſſe.

Προκατάληψις, *qua refutat obiectionem, quæ ex ſuperioribus inferri poteſt. Videmus impios lætari & luxuriari,*

iuſtos

iuſtos opprimi & interfici. Hæc iniuſticia non toleraretur, ſi ſcientia Dei & prouidentia eius omnia adminiſtraret. Hanc notiſsimam obiectionem hoc modo anteuertit, nimirum hanc rerum humanarum confuſionem Deum non latere, ac licet ſæpè florent iniuſti, non nunquam opprimuntur pij: tamen certiſsimum eſſe hos iuſtiſsimas daturos eſſe pœnas, & melius fore iuſtis, licet igitur impij honorentur, colantur & obſeruentur, externa quadam ſanctitate mirificè ſe commendent, in omnibus rebus & actionibus primas obtineant, in omnium ore verſentur: tamen dicit ſe vlteriùs conſiderando, vidiſſe eos ſepultos, hoc eſt nomen & memoriam eorum ſimul occubuiſſe, ſicut in Pſalm. 36. dicitur: Vidi impium ſuperexaltatum quaſi cedros libani, transiui & ecce non erat. Dominatur aliquantiſper

Pharao

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Pharao qui perſequitur populum hebræum. Saul qui pellit Dauidem, interficit ſacerdotes, Herodes Baptiſtam, Nero Paulum, ſed aliquantò poſt hi tyranni in hac vita, manifeſtis pœnis opprimuntur. Nullus igitur humano faſtu turgeat. Veniet enim Dominus qui illuminabit abſcondita tenebrarum. Nec quicquam Deum latere poteſt, qui intra profundum abyßi, & intra hominum mentes non ſolùm tractata, ſed etiam voluenda cognoſcit. Nec ſanè quicquam tam ſtolidum quàm putare, quòd Deum quicquam prætereat, cùm ſol qui miniſter luminis eſt, etiam abdita penetret: & in fundamenta domus vel ſecreta conclauia, vis caloris eius irrumpat? Si igitur radius ſolis, fundit lumen ſuum ſuper omnem terram, & in ea quæ clauſa ſunt ſe inſerit, nec vectibus ferreis aut grauium valuarum obicibus, quò mi-
 nùs

nùs penetret, impeditur: quomodo non poteſt intelligibilis Dei ſplendor in cogitationes hominum & corda, quæ ipſe creauit intueri, nedum res extra hominem poſitas conſiderare? Potentes igitur & omnes impij qui in delitijs, qui in luxuria, rapinis, quæſtibus, honoribus ſtudia poſuerunt ſua, habeant ſanè lucrum laboris, foueant otium, aſtutia & improbitate aggerent diuitiarum aceruos, cùm tamen exoluant (ſeram licet) nequitiarum ſuarum pœnas. Nam illorum requies in inferno, iuſtorum verò in cœlo, & horum domus in ſepulcro, illorum autem in paradiſo &c.

VERS. X.

Quia nullum efficitur decretum, compenſatio iſtius mali citò, idcirco prouehit animus hominum eo audaciæ illos, vt faciant malum.

VERS.

VERS. XI.

Quamuis facienti malum centies etiam prorogaret Deus dies: Quinetiam noui ego fore bonum reuerentibus Deum, qui (inquam) timuerint à facie eius.

Grauiſsima ἀγανάκτησις *et querela, de abuſu patientiæ et bonitatis diuinæ. Quia non citò fit decretũ contra mala facta, æſtuant hominum corda ad ſceleratè faciendum. Hæc magna impietas et cordis humani veſania, vt quòd etiam, ea, in perniciem ſuam vertit, quæ ſingulari Dei bonitate ei concedantur. Quid autem homini meliùs, conſolationisq́; pleniùs obtingere potuerit, quàm quòd Deus pœnã in ipſo facto, vel vt Græci loquuntur* ἐπ' αὐτοφώρῳ *peccantib⁹ non irroget? Ac vbi manſiſſet Paulus? peccatrix illa in Euangelio? itemq́; latro in cruce? immo omne genus humanum, ſi* ἐπ' αὐτοφώρῳ *Deus opt: max: ſe vindicaſſet?*

Hinc eſt quod ſcriptura, eam Dei boni-tatem miris extollat laudibus, vt Ioh. 2. Conuertimini &c. quia patiens eſt & longanimis. Verùm huiuſmodi patien-tia Dei & longanimitas, carnali homi-ni venenum eſt. Hinc enim ſecuritatem carnalem ſibi concipit. Sic Adam, cùm vidiſſet Euam comedentem nec ſtatim mori, putauit verbum DEI irritum. Ea igitur longanimitate Dei incitatus, & ipſe peccauit. Sic Iſraëlitæ viden-tes differri DEI comminationes, ir-riſoriè dicebant, vbi eſt verbum Domi-ni? Hieremiæ 17. &c. Colligit igitur animalis homo ex hac Dei longanimita-te: Deus tolerat & non me punit pec-cantem. Ergo fabula ſunt quæ dicun-tur de pœnis diuinis & vita æterna. Huic cauillo verſ. 11. addit ſolutionem & aſſeuerationem. At, ex hoc non ſe-quitur quòd effugies, verùm potius quòd

ex hoc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ex hoc grauiùs puniêris. Nam Deus quòd tolerat, & quòd te non punit, ſed punitionem differt ac expectat, ſignum eſt ineffabilis benignitatis eius quæ te perdere non vult, ſed ſaluare & ad pœnitentiam adducere, tu verò diuitias (ſicut Paulus loquitur) bonitatis Dei contemnis, ignorans (quod & ipſa confitetur gentilitas) quòd lento gradu ad vindictam, diuina procedit ira, ſed vindictæ tarditatem, ſupplicij grauitate compenſat. Quare etiamſi diu tolerantur ſcelerati, tamen ſcio & exploratiſsimum habeo, quòd erit bonum qui reuerentur Deum, & qui timent à facie eius. Impius verò nihil referre putans, ſi grauiter & frequenter peccet, confidens ſe cum innocentibus euaſurum: certè non intelligit quòd etiam poſt multum temporis, malum non latebit inultum, ſed tandem detrudet eum in extre-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mam exteriorum tenebrarum miſeriam, vbi eſt ſtridor dentium, horror, luctus, horrendæ dæmonum laruæ, ac deformitas & flammarum depaſtio pereñis. Docet igitur Salomon ne offenſi illa inæqualitate, in hac vita deficiamus à Deo, ſed acquieſcamus in verbo Dei quod promittit liberationem & ſalutem iuſtis, & in quo pœnæ denunciantur impijs, & verbis ac exemplis manifeſtis. Ac de pœnis multa extant dicta etiam apud Ethnicos, vt apud Claudianum:

Iniuſtos creuiſſe queror, tolluntur in altum,
Vt lapſu grauiore ruant.

Et quantò altiùs ſecuris extollitur, tantò fortiùs ceruici ſubditæ impingitur. Sententia autem verſus breuiùs comprehendi poteſt. Continet enim argumentum, quaſi à minori ſimul & à maiori. Si enim bonus eſt Deus in malos,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

los, multò melior erit in bonos. Item quia maius ſignum bonitatis eſt Deum benignum eſſe in malos quàm in bonos: Et Deus facit quod maius eſt, multò fortiùs faciet quod minus eſt. Hæc colliguntur in conſolationem piorum.

VERS. XII.

Scelerato verò non erit bene, neq; prorogabit dies: ſed erit velut vmbra qui non reueretur Dei conſpectum.

AMplificatio grauiſſima per hypotheſin ἀδυνάτου. *Impiorum gaudia impoſſibile eſt fore diuturna. Euaneſcunt enim inſtar vmbræ, quicunq; patientiſſimi Dei minas & iram non fuerint reueriti. Hoc iudicium Dei formidare debent omnes impij, qui poſtq̃ anxio & ſolicito ſtudio ſibi comparare ſtuduerint, quæ fluxa & temporaria ſint, iamq; emenſi laborum et occupationũ pe-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lagus, decernunt in otio, fructu laborum & ſudorum ſuorũ quietè frui, ecce adeſt angelus Domini, qui illos arguit ſtultitiæ, quæ eſt ſumma mundi ſapientia. Dicunt enim ô animula mea, parta ſunt tibi omnia ad otium fouendum, gloria & facultates, quieſce & fruere bonis partis. Ad quod angelus Domini: ſtulte vbi quæris quietem & pacem, nulla eſt illic? difficiles vias vitæ ambulaſti, & quæſiuiſti neſciens cui? Arrogaſti tibi quæ Domini ſolius ſunt? Quod ſupereſt, pauculos poſt dies quibus grauibus morbi doloribus afficiêris, migrabis hinc. Iamq́; incipies cogitare quòd puluis ſis, accipiesq́; vitæ tuæ actæ opſonium.

VERS. XIII.

Eſt vanitas quæ fit ſuper terram, quòd ſunt iuſti quibus contingit ſecun-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dum opus improborum, & ſunt im-
probi quibus contingit ſecundum opus
iuſtorum, dixeram, hoc quoq; eſſe vani-
tatem.

MImeſis infirmorum & propoſitio animalis hominis. Nam Eccleſiaſtes perſonam eius induit, qui è ſcandalo labitur in errorem. Primùm igitur nominat vanitatem, quæ fit ſuper terram, in cœlo ſiquidem nihil eſt vani. Deinde oſtendit humanæ ratiocinationi valde repugnans, quòd videlicet iuſtorum quidem ſæpè non alia ſors ſit quàm ſi nocentes eſſent: Contrà verò ſceleratis, tam bene fluant res ſecundæ, quàm ſi ſanctè & integrè viuerent. Huiuſmodi iudicia Dei ſtupenda ſunt, quòd illos quidem quos intimè complectitur, videtur quaſi ex alto deſpicere, immo quaſi lernæ malorum ingentium eos ſubijcere. Cuius rei veriſſima documen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ta præbent exempla Abelis, Iacobi, Io-ſephi, Moſe, Dauidis, Iobi & Lazari vlceribus pleniſſimi. Econtrà impios quos extremè deteſtatur, videtur omnibus bonis fouere. Ac exemplo ſunt omnes impij. Hinc querelæ piorum multæ ſunt in ſcripturis, ac imprimis Iob. 21. vehementer miratur: Quare impij viuunt, ſublimati ſunt confortatiq́ diuitijs: Semen eorum permanet coram eis, propinquorum turba & nepotum in conſpectu eorum, domus eorum ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos. Addit etiam Iob impios hac ratione pijs longè eſſe beatiores. Quod cùm moriendum fuerit, impij non diuturno morbo vexantur, ſed momentanea morte occumbunt. Repentina autem mors à Plinio vt ſumma felicitas vitæ commendatur. Suetonius, Iulius (inquit) Cæſar, cùm quondam apud Xenophontem

tem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tem legiſſet, Cyrum vltima valetudine mandaſſe quædam de funere ſuo, aſpernatus tam lentum mortis genus, ſubitam ſibi celeremq́; optauit, & pridie quàm occideretur in ſermone nato ſuper cœnam apud M. Lepidum quiſnam eſſet finis vitæ commodiſſimus? repentinum inopinatumq́; prætulit. Hæ conditiones ſunt piorum & impiorum. Verùm huius diuerſitatis cauſas multas alias aſsignauimus alibi. Sicut enim ab eodem medico, alijs ægrotantibus ferrum & ignis, ſectio & vſtio, alijs refectio & vnctio ſuauis adhibetur, eodem tempore & eâdem intentione, ſcilicet acquirendi ſanitatem: ita Dominus more medici & bonæ etiam nutricis, alijs amaritudinem abſinthij & ſulphuris ſuperfund. vberibus vt ablectentur, alijs dulcead. nem vt nutriantur. Affligit pios non vt perdat, ſed vt eos erudiat, ab infelicitate

& im-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& impijs operibus vindicet, à tyrannide & inſultu Satanæ defendat, ne animæ eorum æterno tradantur ſupplicio, & vita ſempiternæ morti. Quis autem omnia crucis commoda, breui oratione complecti ſufficit? Namq́ crux voluntatis Dei ſchola, morum diſciplina, felicitatis portus, gaudij ſpiritus ſancti officina: breuiter bonorum omnium theſaurus, nunquam enim Dominus pium propiùs complectitur, quàm in cruce. Sed acerba ſanè res eſt ipſa crux. Examinat enim Deus hominem, purgat, ventilat, & per crucem in profunda mala præcipitat, oſſa eius & vires ita eneruat, vt cibus ei nauſea fiat, caro eius ita præ dolore contabeſcit, vt pendere putes pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri: ita ſæpè etiam indureſcit cutis, vt per eam ſpectari viſcera poſſint. Sunt hæ quidem graues moleſtiæ,

& carni

& carni quidem horrendæ, ſed momentaneæ tantùm, reſpectu æternarum pœnarum impiorumq́, qui in medias mortis & inferni fauces præcipitantur. Sapientiſsimus igitur Salomon, tales rerum euentus proſpiciens, rerumq́ confuſionem in hoc mundo, tum etiam quæ ſingulis pro dignitate retribuantur intelligens, iudicat Deum nequaquam hæc permittere caſu euenire: ſed vt ſuo tempore iuſti maiori præmio coronentur, aperteq́ diſcant huiuſmodi bona quibus abundant impij, non eſſe vera bona, nec vſq́ adeo affectanda quæ malis communia ſint. Impij verò qui quamuis videantur in hoc mundo florere & benedicti eſſe, ſunt tamen reuerâ maledictioni obnoxij, quæ ſuo tempore reuelatur. Nam vt nunc maxima animi lætitiâ, piorum afflictiones in hoc mundo aſpiciunt: ita rurſum in iudicio

Dei

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Dei riſui erunt omnibus creaturis & coram eis confundentur.

VERS. XIIII.

Quapropter laudaueram etiam lætitiam, nullum eſſe bonum homini ſub ſole, niſi vt comedat & bibat ac lætetur: hoc enim adiacere ipſi ex labore ſuo, diebus vitæ ſuæ, quos dat ei Deus ſub ſole.

HIc verſus vt ſuprà diximus intercalaris eſt, ac ſæpiùs expoſitus. Eſt enim illatio ex ſuperiore contemplatione. Itaq; cùm tam peruerſè mundus agat, nihil quod ad hanc vitam quidem & res iſtas ad eam pertinentes attinet, homini conſultiùs eſt, quàm vt iſta depoſita non tantùm inutili, verùmetiam moleſtiſſima curioſitate & ſolicitudine, quieto ſit animo, præſentibus cum gratiarum actione vtatur, committat ſe Dei voluntati, in proſperis cogitet aduerſa,

uerſa, in aduerſis ſperet proſpera. Sic Paulus fecit Philip: 4. Scio (inquit) abundare, & penuriam pati. Sic Dauid: Si dixerit mihi & non places, præſtò ſum &c: Sic Iob deniq́: Si bona ſuſcepimus de manu Domini &c: mala autem cur non ſuſtineamus.

CAPITIS NONI
ΠΕΡΙΟΧΗ.

TRanſit in hoc capite Salomon ad obſeruationem adminiſtrationis Dei, quam abſtruſam eſſe docet, vt nos ab inutili & vana perquirendi ſolicitudine abducat, Impias quoq́ hominum fanaticorum opiniones exponit, qui euenta omnia non tam perſonarum, quàm conatuum & conſiliorum, caſui & fortunæ imputent, vt in ſcelera licentiùs procumbant.

VERS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. I.

Cùm autem adhiberem animum meum ad cognoſcendam ſapientiam, & ad perſpiciendum ipſum negocium quod fit ſuper terram, ſi enim interdiu & noctu ſomnum oculis ſuis quis non percipiat:

TRanſitio ad alterum adminiſtrationis genus quod ſupra homines eſt, aciemq́ mentis humanæ longè ſuperat, in eo conſideraſſe ſe dicit laborem & occupationes, quibus homines in quærenda ſapientia diſtinentur, fructumq́ quem ab exantlatis laboribus percipiant, perpendiſſe, ſed ecce, erant qui noctes & dies laboribus, meditationibus, lectioni, ſcriptioni & literarum ſtudijs tribuerent, ſed quò diutius his quaſi medijs ſapientiam venabantur, eò minùs inueniebant, & quò diutiùs laborabant propria ratione, eo maiores errorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rum tenebræ illis offundebantur. Hæc eſt ſententia. Ac quam nihil efficiat labor noſter ſine Deo, exemplo ſunt philoſophi, qui per terram & maria ſapientiam quæſierunt, verùm nihil effecerunt quod ipſimet confeßi ſunt. Pythagoras tot perluſtratis regionibus, domum rediens hoc didicerat, vt ſe non vt antè σοφὸν, hoc eſt ſapientem nominaret, ſed τοῦ φιλοσόφου, id eſt ſapientiæ ſtudioſi nomen vſurparet. Socrates quoq; ingenuè faſſus eſt, ſe hoc tantùm ſcire, quòd nihil ſciret. Cùm itaq; nihil vel perparum ſcirent, & nihilominus ſeſe tanquam dogmaticos iactarent, reprehenduntur ſanè Pythagoras, Empedocles & alij, qui aut ænigmatibus, aut fabuloſis commentis, quæ à nemine poſſunt intelligi, ſapientiam illam ſuam inuoluerunt. Cuius tanta propterea eſt difficultas, vt facilius quis è labyrintho

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ægyptio inexplicabili viarum errore prædito, exire poſſe videatur, quàm hominum illorum portenta intelligere, ſententiarum ambiguitatem diſtinguere, eaſq; ipſas inter ſe colligare, & ex argumentorum ac dubitationum, quæ in ea exoriuntur nodis ſeſe explicare. Quod argumento maximo eſſe poteſt, humanam rationem rerum creatarum perfectionem ac complementum ſine ſpiritu Dei, qui ſolus cognoſcit Deum, qui eſt plenitudo, vt ita dicam, ὑπόστασις ac firmamentum creaturarum apprehendere non poſſe, multò minùs ſuo ingenio & ſtudio inueſtigare rationem operum Dei, maximè gubernationis & ordinationis humanarum rerum, vt quare hic pauper ſit, ille diues, cur iſte cæcus naſcatur, ille mancus, cur duorum geminorum vnius ſtatim baptizatus inſeritur gremio Eccleſiæ, alter eueſtigiò extinctus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

diſcedit. Nam quo fine, effectis & meritis huiuſmodi fiant, ſoli Deo patet, & cui ille voluerit reuelare. Hanc infirmitatem noſtram conſiderantes, debemus gratias agere Deo, qui monſtrauit nobis aliquam partem ſapientiæ ſuæ, agnoſcamus quoq; nos eſſe homines, & longè inferiores quàm vt ſapientiam Dei perſcrutemur: Pingitur autem Minerua cum Ægide, in quo eſt caput Gorgonis, quod qui intuentur, vertuntur in ſaxa, id eſt ſapientia vera, perterrefacit etiam audaciſsimos, & monet ne iudicia præcipitent, quod etiam Ethnici nouerunt, qui ſine dubio quædam ſapientiæ veſtigia habuerunt, relicta à primis patribus, quanq̃ poſtea corruperunt religiones, ſicut fit quando homines non reguntur diuinitùs, vbi etiam multi ſapientes & ſancti horribiliter errant. Vnde iterum dicimus, ſine tuo numine nihil eſt in homine.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. II.

Animaduerti totum opus Dei, non poſſe hominem aſſequi illud opus quod fit ſub ſole, quamuis laborioſè homo quærat, non tamen aſſecuturum eſſe: quin etiam ſi cogitet ſapientiſsimus, cognoſcere, non tamen poſſe aſſequi.

EXigeſis verſus primi. Recondita illa Dei cognitio per quam facta ſunt omnia, ſoli Deo eſt nota. Nos autem mortales quicquid vel ſcribimus vel loquimur, vel de his rebus intelligere nos arbitramur, ex parte cognoſcimus, participatione quadam ſuæ gratiæ illuſtrati. Nullus itaq; neq; humanæ ſcientiæ, neq; diuinæ ſapientiæ vel mediocriter peritus, vel, quantùm homini licet perfectè eruditus, poterit omnium rerum certam habere cognitionem, tantùm abeſt vt intelligat ſubſtantias rerum, aut menſuram cœli, terræ & maris;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ris: aut deniq; quomodo hæc ipſa concreta coaluerint, quibusué adminiculis innixa conſiſtant. Ac ſanè etiamſi fortè aliquis ipſarum rationes afferre videatur probabiles, ipſam tamen intimam veritatem inuenire prorſus non poterit, nec vnius quidem operis diuini ſcientiam aſſequi perfectam. Sed quia perſcrutator maieſtatis opprimetur à gloria, iuſtum eſt vt in eo puniatur homo in quo delinquit. Delinquit autem in abuſione intellectus, id eſt curioſitate: quia vult ea inueſtigare & comprehendere ratione, quæ Deus vult humanis mentibus eſſe inacceſſa, nec aliâ, innoteſcere niſi ſua ſpeciali reuelatione, Act. I. Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate.

VERS. III.

Veruntа-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Veruntamen totum hoc videbam animo meo (quanquam declarat hoc iuſtos & ſapientes) factaq; eorum in manu Dei ipſius eſſe, etiam amorem, etiam odium neſciunt homines, ex omnibus (quæ ſunt) in ipſorum conſpectu.

PRopoſitio. Non-eſſe iudicandum ex rerum humanarum euentu, de ipſis perſonis, electis & reprobatis, pijs ac impijs. Etenim certum eſt tum iuſtos ipſos & ſapientes, ſimiliter iniuſtos & inſipientes (ecclipſis contrarij) tum quicquid omnibus & ſingulis his euenit, vnius Dei opt: max: arcana quadam, & incomperta mortalibus ratione, gubernari: adeo quidem vt homo ex ijs quæ ipſi patent & occurrunt, id eſt ex præſenti huius vitæ ſtatu, de ipſius Dei in ſe vel amore vel odio ſtatuere non poſsit? Non igitur potes ex facie hominis iudicare, an electus quis ſit vel non?

Nec

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Nec ex proſperitate externa, nec etiam ex aduerſitate. Vtrumq́ enim pijs & impijs accidit. Et incertum eſt, vtrum quis εἰς δοκιμασίαν aduerſa ſuſtineat, an ad ſupplicium. Nemo igitur alium ex rerum externo euentu iudicet, ſiue proſpero ſiue aduerſo. Is enim Deo gratus eſt, cui ſolus Deus fauet, & qui vnicè à Deo pendet, ſiue aduerſa ſiue proſpera ei contingant. Econtrà eum Deus odit qui non credit, ſiue is iniquam, vel propitiam ferat fortunam. Hæc eſt ſimplex ſententia huius loci, quem quomodo ſcholaſtici & Papiſtæ obſcurarunt notum eſt, qui colligunt ex eo (Neſcit homo vtrum amore an odio ſit dignus) perpetuò dubitandum eſſe de gratia Dei & remiſſione peccatorum. Sed nos ſciamus dictum hoc eſſe admonitionem, ne de Dei voluntate eiusq́ prouidentia iudicemus ex rebus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſecundis aut aduerſis, ſed ex verbo Dei. Pereunt eodem modo Saul & Ionathas, nec diſcernere hos euentus humana ſapientia poteſt, ſed doctrina Eccleſiæ diſcernit. Exitus Saul congruit cum regula: Qui gladium acceperit, gladio peribit. Exitus Ionathæ habet alias cauſas. Quia Deus antea teſtatus eſt, Ionatham ſibi placere. Vberiorem explicatitionem huius dicti, legant ſtudioſi apud Dñ. Philippum Melancthonem.

VERS. IIII.

His omnibus quemadmodum reliquis omnibus (euenire) euentum eundem eſſe iuſto & improbo, bono ſiue mundo & immundo: tam ſacrificanti quàm ei qui non ſacrificat, ita bono ſicut peccatori iuranti quemadmodum iuramentum reuerenti.

Αἰτιολογία *propoſitionis, quare nemo ex his quæ externè accidunt iudica-*

re poſſit

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

re poſſit de perſonis & rebus. Nam ſi ſolis bonis bona, ſolis verò malis mala ſemper reſponderent, facilè pronunciandum eſſet de harum diſcretione, ſed nunc propter æquales communesq́; caſus, ſecundum externam euentuum ſpeciem vel laruam, rectè vt par eſt de amore vel odio Dei ſtatuere aut iudicare prorſus ἀδύνατον eſt. Nam ſi euentus omnes conferas, omnino apparebit quod eſt ſcripturæ ac Chriſti verbis contrarium. Nam in lege, pio benedicitur in domo, in horreis, in agris, promittitur ei victoria & omnium rerum ſatietas. Contrà maledicitur impio. Deus ei minatur vlcera, paupertatem, carceres & quiduis malorum. Sed contrà ac hæc diuina decreta habent, pleraq́; eueniunt: vt neſciat homo, vtrum amore an odio dignus ſit. Quia beneficia temporalia quæ videntur eſſe ſigna odij, æqualiter

& in-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& indifferenter eueniunt bonis & malis Quæ confuſio beneficiorum & flagellorum multos obtenebrat & confundit, ac contra fidem in Deum ſinceram, de prouidentia Dei ac cœleſti numine ſentire facit, & languefacit voluntatem rectè agendi. Cuncta inquit, conſimiliter iuſtis eueniunt vt cæteris omnibus. Iiſdem inquam ſunt obnoxij probus ac improbus, bonus ſeu purus, & ſceleribus contaminatus ac impurus. Ac tempore veteris legis, plerumq́ nihilo melius habebat frequentius ſacrificans & hecatomben faciens, illo, qui nihil prorſus in ſacrificia impenderet. Immo tempore iudaicæ politiæ, Ethnicorum qui aut non ſacrificabant, aut idolis ſacrificabant eadem erat fortuna quæ etiam Iudæorum, qui vero Deo ſacrificabant. Dionyſius Siciliæ tyrannus poſt victoriam Græciã poti-

tus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tus, Deos omnes contempſit, ſpoliauit, illuſit, ſiquidem & ſacrilegia ſua iocularibus etiam dictis proſequebatur. Nam cùm Ioui Olympio aureum amiculum detraxiſſet, laneum iußit imponi dicens: æſtate grauem eſſe aureum, hyeme frigidum, laneum verò vtriq; tempori aptum. Idem auream barbam detrahens Æſculapio, incongruens & iniquum eſſe ait, cùm Apollo pater eius, imberbis eſſet adhuc ac læuis, priùs filium quàm patrem, barbatum videri. Item pateras & exuuias, & parua quædam ſigilla, quæ ſimulacrorum protentis manibus tenebantur, detrahebat, & accipere ſe illa, non auferre dicebat. Perquam enim ſtultum eſſe & ingratum, nolle accipere ab his vltrò porrigentibus, à quibus bona ſibi homines precarentur. Hæc ille fecit impunè, quia Rex & victor fuit, quin etiam ſecuta

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſt eum ſolita felicitas. Vixit enim vſq; ad ſenectutem, regnumq; per manus filio tradidit. Sic nunc hodie impij quoq; & hypocritæ, qui cupiditatibus ſuis laxant frænos, & cuticulam lucianorum in morem lautè paſcunt, plerumq; beatiores ſunt illis, qui corporis concupiſcentias, ſpiritu Dei ac fide domant ac penitus mortificant, vt Deo ſuum cultum præſtent, qui cultus eſt puritas, manſuetudo, caſtitas & id genus aliæ virtutes. Sic deniq; Turcis æquè bene eſt ac chriſtianis, neq; hic multum diſcriminis cernere licet. Ac breuiter facilè iuranti, & ei cui magna religio eſt iurare, eadem vitæ huius ſors ac conditio exiſtit.

VERS. V.

Hoc malum eſſe moleſtiſsimum inter omnia quæ fiunt ſub ſole, quòd etiam ſint omnibus, id eſt, bonis & malis euen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lis euenta: & præterea, quòd cor filiorum hominum eſt plenum miſeria, & inſaniæ ſunt in corde eorum, & poſtea concedendum eſt ad mortuos.

QVia indiſtinctè bona & mala bonis & malis eueniant, eademq́ confuſè cunctis obrepunt in hoc mundo, multi inducuntur in errorem circa Dei prouidentiam vt ſuprà, & ad cumulum erroris hoc accedit, quòd maximè florent hi qui maximè mali ſunt, & maximè affliguntur qui optimi iudicantur. Hæc amplificat & dicit moleſtiſſimum vel peſſimum inter omnia, quòd per eiuſmodi confuſaneam rerum omnium adminiſtrationem, fundamentum fidei, quò ad Dei prouidentiam, labefactatur, quo ſublato nihil boni remanet. Nam alij ob id deſerunt mundum, nolentes ſeruire ingrato mundo, quemadmodum philoſophi & multi alij fecerunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Alij autem in omnia vitia præcipites eunt, nec ſanè ob aliud quàm quòd vident eundem euentum & iuſti & impij. Hinc enim putant omnia à fortunæ alea pendere, putantq; vanum eſſe ſeruire Deo, immo cùm videant malos florere & bonos deprimi ac lugere, non timent deſignare quicquid allubeſcat. Quinimò ſubinde exaudiuntur blaſphemiæ & indignationes, vſurpantium illud quod legitur Malachiæ 3. Vanus eſt qui ſeruit Domino Deo, & quod emolumentum quia cuſtodiuimus præcepta eius, & quia ambulauimus triſtes coram Domino exercituum: Ac vt ſtrictim ſingula dicam, Hinc nullis neq; promiſſionibus, nec minis, nec doctrinâ, nec admonitione ad melioris vitæ frugem adduci poſſunt, nec ad ciuilem quidem honeſtatem, tantùm abeſt vt ad chriſtianam illam ſe adduci ſinant. Huius

ſecuri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſecuritatis hæc cauſa exprimitur: quòd cor filiorum hominum plenum eſt miſeria, & inſaniæ ſunt in corde eorum, *id eſt, impij huc & illuc in circuitu ambulant, neq; deſiſtunt vnquam fallaces ac euanidas ſpes fouere, donec & illi poſt tantas totq; calamitates in hac vita exantlatas, & tot ſtultè geſta, cum alijs omnibus æquantur morte. Nullus eſt enim qui perpetuam & indeciduam habere poßit cum viuentibus ſocietatem, ſed & ipſum quicunq; is demum ſit, omnibus communis vitæ terminus excipiet. Non igitur iudicare ex his fluxis & caducis mundi rebus quis debet, de Dei prouidentia & erga ſe amore, nec propterea ſusq; deq; omnia facere, quòd modo contrario res humanas videat ferri & rapi, ſed pergat potiùs ſeruire mundo, id eſt prodeſſe omnibus & ſingulis quòd videat patrem cœleſtem pluere ſuper*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ere ſuper bonos & malos. Nec ideo peccet, quòd vnus omnibus ſit euentus, ſed finem conſideret. Ac interim ſatis habeat ſe eſſe certum res aliquando omnes & propiùs & exactius diſcuſſum irì, ſiue hoc fiat citius ſiue protelетur longius.

VERS. VI.

Ei etenim qui viuentibus reliquis accenſetur, eſt ſpes: cani ſiquidem viuo melius eſt quám leoni mortuo.

Ὑποφορὰ *carnalium, qui tametſi in aduerſis, mortem nonnunquam præferant vitæ, ſicut capite quarto, mortuos præ viuis beatos prædicauit. Eos verò qui nunquam nati eſſent, omnium beatiſsimos pronunciauit: ſecundis tamen affluentibus, vitam in immenſum laudant: ac mortuos quoſcunq́ quaſi in nihi-*

lum

lum cum ipſis animabus reſolutos con-temnunt, ac proinde quiduis vel obſcu-riſſimum & tenuiſſimum anteponen-dum eſſe nobiliſſimorum animantium cadaueribus, id eſt, cùm omnia bene habent, & ſecundum optata noſtra flu-unt, tunc vita nihil nobilius, nihil præ-ſtabilius eſt, tunc vt in prouerbio eſt, viuus catulus melior eſt leone mortuo, hoc eſt omnium abiectiſſimus & mi-nimè frugi homo viuus, beatior eſt (κατὰ φρόνημα σαρκὸς) præſtantiſſimo heröe mortuo. Hæc Homerus non ignorauit, qui ita introducit Vlyſſem & Achillem colloquentes: Vlyſſes: Te autem Achil-le nemo fuit maiorum felicior: nemo poſthac futurus eſt. Dum enim ſuper-eras, omnes Argiui te vt Deum admi-rabantur, nunc verò hîc inter mortuos habes imperium. Quamobrem etſi vi-ta functus ſis: noli tamen mœrere A-

chille. Cui iterum ille: Noli inquit inclyte Vlyſſe, mihi vllum de morte adferre ſolatium. Mallem ruſticus, mercenarius, ſeruus, mendicus victus egens, ſuperſtes eſſe, quàm omnibus mortuis dominari. Hæc vox Epicureorum eſt, qui mortuos omnino perire exiſtimant, nec aliam expectationem boni, præterquam præſentis haberi poſſe, de quo ſic addit.

VERS. VII.

Viuentes ſciunt ſe morituros eſſe, mortuos autem neſcire quicquam, nec eſſe amplius eis mercedem, cùm obliuioni tradita fuerit eorum memoria.

Confirmatio proximè præcedentis dicti, ab adiunctis viuentium & mortuorum. Meliùs vtiq; eſt & optabilius vitam agere quàm mortuum eſſe. Nam viuentes ſciunt, id eſt poſſident diuitias, honores, potentiam, gaudium,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

voluptates, agitant conuiuia, iucundis confabulationibus ſe oblectant, ſubinde audiunt noua, ita vt quotidie magis magiſq; viuere iuuet. Mortuorum autem conditio permiſerabilis eſt, nihil noui ad eos perfertur, nihil ſciunt, iacent in obliuione, nemo eos diligit, nemo odit, nemo eis inuidet. Expertes ſunt omnium rerum quæ in hac vita aguntur, & vt ſummatim dicam, omnino de illis conclamatum eſt. Sic iudicat humana ratiō, quando viuentibus mortuos comparat. Ad quæ illuſtranda pertinent illa verba M. Tull. lib. I. Tuſcul: Qui enim ſatis viderit id quod eſt luce clarius, animo & corpore conſumpto, totoq; animante deleto, & facto interim vniuerſo, illud animal quod fuerit, factum eſſe nihil: is planè perſpiciet inter Hippocentaurum, qui nunquam fuerit, & Regem Agamemnonem nihil intereſſe, nec plu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ris nunc facere M. Camillum hoc ciuile bellum, quàm illo viuo ego fecero Romam captam &c: Et Epicurei, vt licentius ſibi adblandiantur in his vitæ delitijs, non tantùm mortuorum animas nihil ſentire ſomniant: ſed & illa quæ dicuntur de inferorum pœnis, inania quædam figmenta eſſe clamitant. Sic Lucretius ea omnia, quæ poëtæ imitati ſanctorum vatum ſcripta, prodiderunt eſſe apud inferos, nimirum Tantali, Tityi, Siſyphi, Danaidum pœnas, Cerberum, furias, tartarum, figmenta vocat, quæ ſunt nobis in hac vita tantùm, noſq; viuos exercent, lacerant, excruciant, exterrent, fodicant. Immo ſic concludit idem Antiſtes Epicuri:

Si anima à corpore ſeiuncta, ſentire poteſt, ergo erit quinq; ſenſibus prædita.

At neq; oculi, neq; nares, neq; manus, neq; lingua, neq; aures ſine anima

eſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſſe poſſunt, neq́ ſenſus ſine oculis, naribus, lingua, auribus &c.

Ergo anima à corpore ſemota non ſentit. Et per conſequens anima non eſt immortalis. Huiusmodi ſunt cogitationes hominum animalium omnia confundentium. Quos facilè reuincet doctrina ſpiritus ſancti, quæ diſcernit inter ſubſtantias corporales & ſpirituales, & de animæ immortalitate perſpicuè docet, ac teſtatur de præmijs iuſtorum & ſupplicijs damnandorum in æterna vita.

VERS. VIII.

Tum amor eorum, tum odium eorum, tum inuidia eorum, iam abolita ſunt, nec erit eis amplius pars in vlla re quæ fit ſub ſole.

EGregia mortis periphraſis, cuius ſingulæ ferè partes iam expoſitæ

ſunt, nimirum vbi debitum naturæ ſolutum fuerit, finem ſimul habituras inimicitias & amicitias erga defunctos. Nam eorum tam æmulatio defecit, quàm vita diſparuit, & vt breuiter dicam, nihil ex rebus noſtris futurum eſt commune ijs qui hinc migrarint. Ex huius verſus poſtrema clauſula, poſſet aliquis peruerſam connectere opinionem, quaſi vita functi poſt hanc vitam, nihil omnino ſentiant. Ad hoc quanquam ſubijcere poterimus, Salomonem recitatiuè huiuſmodi diſputare, & ex impiorum perſona arguere: tamen quia hac poſita hypotheſi, ſancti mortui, peioris eſſent conditionis poſt mortem, quàm in hac vita fuerint. Hic enim poſiti & etiam in carne grauati, nihilominus Deum cognoſcere potuerunt. Si igitur poſt mortem omnino nihil ſcirent, magno hoc bono priuarentur. Et quid

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quid opus erat tantoperè exoptare mortem, ſi poſt mortem homines peioris eſſent conditionis. Atqui Paulus mortem non ſemel exoptauit, vt Rom. 7. Infelix ego homo, quis me liberabit &c. Item Philip. 1 Cupio diſſolui & eſſe cum Chriſto &c: Quæ cùm ita ſeſe habeant, quæri poterit, an in abiuncta anima ſuperſit memoria vel ſenſus? hoc eſt, an anima rationalis è corporeis vinculis auolans, ſeruet memoriam aliquam, vel quorum hîc fuerat conſcia, vel ſaltem ſuorum? Hæc quæſtio quanquam variè diſputetur in ſcholis Platonicorum & Ariſtotelicorum: tamen pauca ad eam ſubijciemus, nimirum, quòd animus ſeparatus à corporis ſocietate & contagione, recordetur præterita, præſentia cernat, & futura præuideat. Si enim corpus dormientis iacet vt mortui, animus autem & viget

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& viuit, ſequitur quòd idem multo magis poſt mortem faciet, cùm omnino corpore exceſſerit. Hæc breuiter de quæſtione. Sed Auguſtinus in libro de ſpiritu & vita, propiùs ad præſentem locum accedens, ibi inquit, ſunt ſpiritus defunctorum, vbi non vident, neq; audiunt quæ aguntur aut eueniunt in iſta vita hominibus: ita tamen eſt ijs cura de viuis (quanquam quid agunt omnino neſciant) quemadmodum cura eſt nobis de mortuis, quamuis quid agunt vtiq; neſciamus. Neſciunt quidem mortui quid hîc agatur. Sed quid hîc agitur, poſtea audire poſſunt ab ijs qui hinc moriendo ad eos pergunt, non quidem omnino, ſed quantum ſinitur ijs indicare, & eos oportet audire. Scire etiam poſſunt ab angelis qui hîc nobis præſtò ſunt, & animas noſtras ad illos deferunt &c. Breuiter mortui & maximè im-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mè impij, nihil amplius ſciunt, hoc eſt, nullum medium tenent, vel quò ad profectum, vel quomodo poſſunt ad bonum reuerti. Perijt enim omnis memoria eorum cum ſonitu. Pſalm. 9. Et ab inferis non eſt redemptio. Intellige igitur hunc locum κατά τι de ſolis impijs, qui omnino ſunt ſequeſtrati à conſortio Eccleſiæ. Quibus nulla portio eſt eorum quæ fiunt ſub ſole. Nam ſi ἁπλῶς & καθόλου intelligatur, ſequitur τὸ ἄτοπον, nimirum quòd Abraham, omneſq; ante Chriſti aduentum mortui, nullam habuerint partem, in his quæ Chriſtus ſuper terram geſſit, id quod falſiſſimum. Sanguis enim Chriſti, nedum præſentibus tunc, ſed & præteritis & futuris profuit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS IX.

Agedum comede cum lęticia cibum tuum, & bibe animo hilari vinum tuum: quandoquidem beneuolè proſequitur Deus ille facta tua.

VERS. X.

Omni tempore ſumito veſtimenta tua nitida, & vnguentum infuſum capiti tuo ne deficito.

VERS. XI.

Fruere vita cum vxore quam amas, omnibus diebus vitæ vaniſsimæ tuæ, quam dedit tibi (Deus) ſub ſole, omnibus diebus vaniſsimis tuis, cùm hoc ſit pars tua, in vita & labore tuo quo laboras ſub ſole.

SIcut ſolitus eſt Salomon poſt commemorationem vanitatis interponere verſus intercalares, ſic & hoc loco, iiſdem

dem ſubijcit Epicureorum vſitatam Mimeſin, in qua enumerat ea opera in quibus conſiſtit externa hæc vita, vt ſunt comedere, bibere, honeſtè lætari, veſtiri mundè, amare &c. Inquit igitur: poſtquam verò homo talium errorum præſtigijs incantatus fuerit, incipit conſultare in hunc modum. Heu quid agis? cur non magis delitijs vacas? cur non epulis expleris omnibus & vino obrueris? Annon vides hæc omnia, ſiue ſint à Deo illo quem prædicant, ſiue aliunde (ironia) conceſſa, vt citra cuiuſquam prohibitionem ijs fruamur? Veſtibus induere nuper lotis, hoc eſt curato te molliter (ſynecdoche) vnguento caput perungito. (Nam vt luctui congruit pullata toga, ita candida veſtis lætitiæ ſymbolum eſt, quemadmodum & vnguentum capitis, lætitiam animi notat &c.) Ac deniq; ſi tibi vxor obtigit,

ſuaui-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſuauiter cum illa, vt cum re tibi chariſsima, caducæ huius vitæ dies tibi naturaliter conceſſos exigito: præter hæc enim, tibi reliqui nihil erit tam hîc quàm poſt mortem. Hæ ſunt cogitationes Epicureorum, quas non melius ipſe Epicurus vel Lucretius deſcribere potuiſſet. Ac ſanè talium εἰκὼν *cernitur in omnibus ſtatibus. Nec propter Epicureiſmum, luxum & inſolentiam, immeritò olim ſpirituales & animarum curatores reprehendebantur, ſed & iam illuceſcente clara Euangelij luce, paſsim eadem dominantur vitia. Quare laude dignus fuit Carolus quartus, ſapientiſsimus & prudentiſsimus princeps, qui conſiderans ſui temporis Epiſcoporum in docendo negligentiam, luxum & immodicum faſtum,* παῤῥησίᾳ *principe digna legatos pontificios excepit, & ad eorum poſtulata reſpondens, multa*

de offi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

de officio clericorum dixit, quòd debeant eſſe exemplaria gregis, monet quantum malorum, in totam plebem emanet ex corruptis moribus ſacerdotum, rurſus docet, quantum bona exempla valeant. Prædicat illis quid futurum ſit niſi muteent mores, ſeruiantq́ Domino non ventri. Nihil enim ſtare poſſe diu, quod non obit functiones ſuas à Deo & natura inſtitutas, demonſtratq́ quomodo ſanctè & inculpatè vixerint in monaſterijs & collegijs primi patres, quibus beneuoli homines facti, tantas facultates in eos contulerunt. Quam orationem cùm finijſſet, ad Archiepiſcopum Moguntinum conuerſo vultu, grauiore voce dixit: Domine Archiepiſcope, mandamus qua poſſumus maxima autoritate, vt clerum veſtrum omnem reducatis in viam, quò præſit & miniſtret Eccleſiæ, vt ædificentur homines eorum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

*nes eorumq́ vita ſit illiteratis liber vi-
uus, in quo diſcant ſapientiam & pieta-
tem veram. Præcipimus verò inquit,
vt quàm primùm luxus veſtium, comeſ-
ſationum & compotationum tollatur,
& in ieiunijs & orationibus toti ſint
&c. Hæc commonefactio illis tempo-
ribus imprimis neceſſaria fuit, in qui-
bus nefanda docentium vel potius miſ-
ſantium (nam pauci vel nulli prorſus
erant Eccleſiarum doctores) ſcelera,
prædicationi & bonis inſtitutis Chriſti
vehementer òbſtabant. Nec ſanè &
hodie diſsimilia apud multos, Euangelij
curſum ἀσχημοσύνην Eccleſiæ retar-
dant, conuellunt, labefactant, & omnia
in dubium vocant, apud quos Epicureo-
rum ſecta, haud minus quàm apud illos
fouetur, quorum encomia à menſa inci-
piunt, dum laudatur ciborum & potu-
um affluentia, numeratur ferculorum*

varietas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

varietas, delitiæ epularum magna feſtiuitate narrantur, conuiuia fiunt circularia, inſtituuntur, inſtaurantur & repetuntur. Sed relinquamus procos Penelopeos, eos obteſtantes iterum atq; iterum, vt cogitent de vitæ huius fugacitate, ac quòd omnem luxum & hominum inſolentiam, finiet Dominus, cùm ipſius ſapientiæ viſum fuerit, cumq; tempus aderit euaneſcet, ſicut ſtipula rapitur à vento vehementi. Cæterùm ſimpliciter & abſq; Mimeſi intelligendo hunc locum, eundem habet ſenſum quem & ſuprà ſæpè poſuit, nempe nihil meliùs, eſſe, quàm vt quis læto & pacato animo ſit, & rebus præſentibus vtatur cum gratiarum actione. Lætus autem & pacatus animus nuſquam acquiritur niſi fide in Chriſtum qui eſt iuſticia, ſecuritas & redemptio. Chriſto autem per fidem ſuſcepto, ſtatim pacem &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cem & gaudium habemus in conſcientia, quâ iuſtificati per fidem pacem habemus. Rom. 5. Quicquid deinde ex fide & corde tranquillo proficiſcitur, non poteſt non placere Deo, vnde & ſubdit:

VERS. XII.

Quicquid aſſequitur manus tua vt facias pro facultate tua fac, nam nullum eſt opus aut ratiocinium aut ſcientia ſapientiaué in ſepulcro quo iturus es.

Conclusio ſuperiorum verſuum, quam ſi transfers ad mimeſin, ἐπιφωνὴ eſt Epicureorum: fruere ergo præſentibus, nam ab inferno tibi non eſt timendum, in quem omnes proficiſci dicuntur, expers enim eſt ſapientiæ, ſenſusq́: ita vt infernus accipiatur pro ſepulcro, & anima intereat cum corpore, iuxta eorum opinionem. Cæterùm ſi refera-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſi referatur ad poſteriorem interpre-tationem quam ſemper retinuimus, προτροπὴ eſt, quâ iubet nos ſtudioſè ob-temperare vocationi & euentus Deo commendare, & quidem fidelitatem ac diligentiam poſtulat cùm ait: Quic-quid aſſequitur manus tua vt facias: *id eſt, primùm etiam atq; etiam diſpici-to, vt Deo per fidem placeas, ac deinde munia vocationis audacter & ſine cun-ctatione perfice, dominus enim tecum eſt. Hæc ſuauiſſima eſt conſolatio, vt pij ſciant talem curſum iuxta vocatio-nem Deo placere & gubernari diuini-tùs, quanquam multa incidunt impedi-menta & multæ offenſiones. Huc refe-rendæ ſunt dulciſſimæ vitæ regulæ pſalmi 36: Subditus eſto Deo & ora eum. Commenda Deo viam tuam & ſpera in eum, & ipſe faciet. Expecta Dominum & cuſtodi viam eius. Iacta*

curam tuam in Dominum, & ipſe te ſuſtentabit. Primùm quærite regnum Dei, & cætera adijcientur vobis. Ne ſitis ſoliciti de craſtino, ſufficit diei afflictio. Fac neceſſaria, & pete ac expecta auxilium à Deo, nec moueas non neceſſaria. Sed intuens in mandata Dei, hanc normam ſequaris, & ſcias ex Euangelio placere obedientiam propter mediatorem, & per eum ac propter eum, labores tuos fore ſalutares, ſicut inquit, ſine me nihil poteſtis facere. Et Paulus inquit, non erit inanis labor veſter in Domino, efficiet ipſe filius Dei vt curſus tuus proſit Eccleſiæ, ſicut ſcriptum eſt, aſcendit dedit dona hominibus &c. Nam nullum eſt opus, aut ratiocinium, aut ſcientia, aut ſapientia in ſepulcro. *Cauſa finalis cur adeo diligenter munia vocationis ſint vrgenda, quòd incertum illud tempus inſtet,*

quo

quo iacens in ſepulcro nihil agere, immo ne cogitare quidem poteris, omni tum ad agendum prudentia, tum ad deliberandum ſapientia deſtitutus. In hac igitur vita tempus datur operandi, credendi & charitatem exercendi, ſcientiam ac ſapientiam rectè collocandi, & his in fide ac dilectione perfruendi. Nam vbi hinc demigrauerimus, de noſtris operibus, artibus ac ſcientia actum erit. Nemo enim tuis indigebit operibus, ſapientiâ aut ſcientiâ, ſed tum decernentur præmia pijs & impijs. Quare hic tempus eſt eruditionem, ſapientiam, ſcientiam, diuitias & opes, feliciter impendendi non autem poſt mortem.

VERS. XIII. c. 8. v. 6

• Conuertens me animaduertebam ſub ſole, non eſſe leuium curſum, neque

 robuſto-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

robuſtorum prælium, nec etiam ſapien-tum cibum, neq; etiam prudentum diuitias, neq; etiam ſcitorum gratiam: ſed tempus & caſum accidere omnibus his.

Πρόληψις cuius ὑποφορὰ *talis eſt. Quid prodeſt laborare, cùm vincere in curſu, brauiumq́; accipere non ſit cuiuſcunq́; leuis ac expediti ad currendum: neq́; omnium qui potentes ſunt, egregium ſe ac inuictum præſtare in bello: neq́; ad prudentes, ſapientesq́; viros atq́; induſtrios diuitias deuolui, ſed neq́; eos qui multa nouerunt, gratiam conſequi: caſus enim omnibus contingunt communes, hoc eſt incerti rerum euentus. Nihilq́; eſt hominibus vnquam ſatis, nihilq́; vndiq́; perfectum, nihil æquale omniaq́; ferè diſsimili fine terminantur. Transeunt enim omnia & immutantur, inacceßis Dei iudicijs &c. Ad hoc reſpondet, volo inquit vt labores &*

tamen volo homines non confidere propria ſapientia & fortitudine, non mouere res non neceſſarias, fiducia propriæ ſapientiæ & fortitudinis, ſed petere & expectare auxilium à Deo, & qualeſcunq; ſint euentus non deficere à Deo, nec fremere aduerſus eum, ſed agnoſcere ſuam infirmitatem. Breuiter, non damnat Salomon media, ſed docet non confidendum in eis, nec eis aſcribendum ſi quæ bona acquirimus. Prodeſt quidem interdum velocitas & fuga. Sic enim & Dauid & Paulus plura pericula fugiendo euaſerunt. Verùm quòd nemo ſua velocitate omnia poſsit euadere pericula, hic locus Eccleſiaſtæ vel euidentiùs illud Hieremiæ 46. indicat. Velox (inquit) non effugiet, & fortem ſua non eripiet fortitudo. Si igitur periculum aliquod euaſeris, non tuæ velocitati aſcribas ſed diuinæ protectioni.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Hinc Paulus, Ipſe (inquit) eripuit nos, ipſe etiam & in poſterum vt ſperamus eripiet, 2. Cor. 1. Nihil igitur ages tua vel fuga vel velocitate, niſi Deus protexerit. Fortis autem vir, impauidus & extrilidus eſt, animoq́ ſubnixo eminentiq́. Hinc ratio putat fortitudinem plurimum poſſe, ſed tamen contrarium ſæpenumero experitur. Nam Abraham trecentis vernaculis ſuperauit quatuor Reges. Et Ioſue ciuitatem Iericho ſine vllis humanis adminiculis cœpit. Et Gedeon clangore buccinæ Madianitas proſtrauit. Quomodo & Huſſitæ iuſta Dei indignatione ob ſanguinem innocentem Iohannis Huſſij & eius ſocij, vel ſolo aſpectu hoſtes fugarunt. Nam cùm in Bohemiam maximi exercitus tres ingreſſi eſſent vaſtandam, confiſi multitudine & fortitudine ſua, magis quàm brachio Domini.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Domini. Vbi autem in hoſtis conſpe-ctum venerunt, terror eos tantus inua-ſit, vt facilè euentum rei videre potue-rint, paulò rerum bellicarum peritiores. Huſſitæ autem quamuis pauci erant, ta-men omnibus in vnum collectis, acieq́; inſtructa, infeſta in hoſtē ſigna ferunt, quod Papiſtæ vbi viderunt, immo vbi audiuerunt, pauci conſpexerunt hoſtem, ſed fugam turpiſſimam arripiunt, fu-giuntq́; nemine perſequente, vnoq́; im-petu fugæ per ſyluam currunt. Impe-dimenta omnia machinæq́; bellicæ ſunt Huſſitis relicta prædæ. Hoc aliquo-ties accidit. Et quamuis erant qui fu-gientes adhortati ſunt vt manerent, bellum eſſe contra hæreticos canes, ſata-næ traditos (ſic enim vocabant Huſſi-tas) fruſtrà tamen concionantur. Surdæ enim erant omnium aures, omniſq́; vis omnium in corporibus partium dilapſa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſt in fugaces pedes &c. Res igitur bellica non ſita eſt in robore aut fortitudine humana, ſed in auxilio diuino. In cuius ſolius manu victoria poſita eſt. Quam victoriam Deus aliquando confert medio fortitudinis, vt doceat iuſta & bona media non eſſe aſpernanda, nec item ſpretis medijs fas eſſe Deum tentare. At aliquando citra medium fortitudinis victoriam dat, vt declaret nihil fiduciæ in media collocandum eſſe, ſed in ſuas ſolius manus introſpiciendum. Eodem modo iudicandum eſt de laborum fructibus, victu, amictu, diuitijs fauore & alijs ſimilibus.

VERS. XIIII.

Etiam neſcire hominem tempus ſuum, ſicut neſciunt piſces qui capiuntur reti malo (& vt neſciunt) aues quæ capiuntur laqueo: ſicut iſta irretiri, filios hominis tempore mali, cùm irruit in eos repentè.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ἐπανόρθωσις ſuperioris & incre-mentum non ſolùm caſus communes contingunt, hoc eſt incerti rerum euentus, ſed & ingentes calamitates, quarum eadem eſt ratio quæ & mortis. Sicut enim mors nos improuiſos aggreditur & imparatos. Quocunq; enim tempore adſit, ſemper adhuc aliquid à nobis abſoluendum reſtat, eodem modo omnis calamitas ſe habet. Nam ſenſim ſe inſinuat & noſtris ceruicibus incumbit, antè quàm quicquam eiuſmodi cogitemus. Multi ſæpè falſis perſuaſionibus & ſtulta ſpe incitati, ſomniant bonos euentus, cùm tamen in medio curſu magnis calamitatibus opprimantur, vt accidit Mario, Pompeio, Iulio & alijs erumpentibus extra vocationem. Et ſanè ſi fortunæ cæcæ illius heræ ludum reſpicias, videbis illi nihil æquè volupe, quàm miſerrimum eum facere, qui dudum erat

longè omnium feliciſsimus. Nonne Dionyſius tam potens tyrannus eò, fortunæ ludibrio coactus eſt, vt Corinthi ludum aperiret, ſola videlicet Grammatica in egeſtate opitulante. Nonne Beliſarius clariſsimus belli imperator, toties victor, toties triumphator, tandem in triuio tugurium habitauit, ſtipemq́; mendicans à prætereuntibus dixit, viator, da obulum Beliſario, quem virtus extulit cæcauit inuidia. Nonne Paſaïtes potentiſsimus Turcarum tyrannus, qui tot regiones ſibi ſubiugauit, quot vno ſpiritu nunquam percurras, is inquam tantus princeps poſt tot victorias, nonne à Tamerlane ignobili ac plebeio homine & gregario primum milite, prælio fuſus eſt? ac catena vinctus? ſub Tamerlanis menſa (res miranda) quaſi canis deinceps micas collegit, ac oſſa arroſit? eidem equo aſcenſuro, ceruicem

pro

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pro ſcabello inclinauit? Quocirca prudenter Ariſtippus interrogatus, quid ciuibus ſuis renunciatum iri cuperet. Tales (inquit) vt opes prolibus ſuis parent, quæ naufragio etiam paſſos errando ſequantur, ſcientiam enim ac honeſtas artes indicauit. Quibus ego longè precioſiora iudico & ſtabiliora, Dei timorem, ſobrietatem & vigilantiam, quæ nobis conciliant optimum portum, confugium & certiſsimum viaticum Dominum nimirum, & portionem cœleſtis vitæ. Hæ ſunt enim poſſeſsiones firmæ, atq; in omne æuum ſtabiles, ex quibus nullum bellum ſpolia ducit. Sed nunc porrò amplificat imprudentiam mentium humanarum & repentinas calamitates, duabus ſimilitudinibus ſumptis à piſcibus qui cibum petunt & hamum vorant, auibus quæ paſtum quærunt, nihil minus cogitantes quàm laqueum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

queum & ecce ſubitò capiuntur. Sic & homines qui fluitans & inſtabile huius vitæ pelagus ſulcant, varias voluptatum illecebras conſectantes, quaſi carentes ratione piſciculi, malis retibus implicantur, & cùm ſibi videantur excelſi eſſe atq; aërambuli retiaculis & laqueis attracti, miſerè conterendi iuſtis puniuntur ſupplicijs.

VERS. XV.

Etiam hanc animaduertebam ſapientiam ſub ſole, quæ magna eſt apud me.

ALius inductionis locus de humanorum conſiliorum euentu, quo damnat mundum, & quòd vanitates ſequitur, & ſapientiam ſi quæ inuenitur contemnit. Hîc autem conſiderandum eſt, quam inconſtans ſit humani ratiocinij iudicium, quòd ratio in conſiderandis rebus, non à Domino aut eius verbo, ſed

à ſuo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

à ſuo cerebro aut à fortuitis euentibus conſilium petat: ſup. 2. dixit: Si vnus idemq́ ſtulti & ſapientis eſt interitus, quid mihi prodeſt quòd maiorem dedi operam ſapientiæ? Iam verò ampliſsimis elogijs ornat ſapientiam, ac dicit meliorem eſſe eam fortitudine & cataphracto milite, quòd valde memorando & inſigni demonſtrat exemplo verſus ſequentis.

VERS. XVI.

Fuit ciuitas quædam parua, in qua homines pauci erant, & venit aduerſus eum Rex magnus qui obſedit eam, & extruxit contra eam munitiones magnas.

VERS. XVII.

Eſt autem in ea inuentus vel pauper ſapiens, qui liberauit ciuitatem ſapientia ſua, nec quiſquam eſt recordatus illius viri.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

PArabola ſiue exemplum de ſapientiæ vſu. Alijs omnia incerta dicentibus, & ſapientem à ſtulto amplius nihil habere, ego ſapientiam in hoc maximam comprobaui, quòd crebro euenit, vt parua ſit ciuitas & habitatores in ea pauci, & innumerabilium hoſtium cingatur exercitu & obſidione, & fame populus intùs necetur, & repentè contra omnium ſuſpicionem inueniri virum humilem & pauperem, qui haberet ſapientiam maiorem, cunctis diuitibus magnis & potentibus & ſuperbis in periculo poſitis, & obſidionem pauentibus, qui cogitat & inquirit vt inueniat quomodo à malis eruat ciuitatem &c. Hæc ſanè egregia eſt doctrina, quâ oſtendit ſapientiam præſtare fortitudini quàm longiſſimè, ſimulq́ taxat hominum ſtultitiam, qui ſapientiam plerumq́ contemnunt propter perſonæ humilitatem.

Hæc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Hæc exemplis notiſsima ſunt, ac imprimis quòd ſapientia excellat fortitudinem, declarat gubernatio nauis, in qua gubernator quietus ad clauum ſedet, cæteri verò huc illuc operoſi curſitant: quorum hic velum expandit, alius contrahit rudentes, eſt qui exhauriat ſentinam, alius deniq; alia curat: ſed tamen quieta gubernatio & ductus gubernatoris plus momenti habet, quàm omnia reliquorum operoſa negocia. Ac idem in corpore humano cernere licet. Venter quaſi quietus eſt & ocioſus, nec vllum laborem, quod quidem videri poſsit ſuſcipit, quin potiùs quòd alia membra per laborem acquiſierunt, id ocioſus conſumit: Veruntamen quieta eius operatio vel potiùs ocium, plus vtilitatis habet, quàm omnes reliquorum membrorum labores. Ita quoq; ſapientiæ opera quaſi tecta ſilent, immo ocium

omnino

omnino agere ea videtur, ſed accidit hîc quod vulgare habet prouerbium: ocium eſt maximus labor. Deinde quòd pauper & ſapiens vtilia efficiat, modo eius conſilia à concitata multitudine non fuerint reiecta, plurimis ex hiſtorijs patet, nimirum Iudithæ, quæ paruam ciuitatem Bethuliam, contra Holofernem potentiſsimum liberauit. Ieremias quoq; vir pauper fuit, & nulla ferè authoritate, qui quanquam ei plurimi non obtemperabant: tamen in illa tanta confuſione & direptione Hieroſolymitana, præcipuè ſeruauit Eccleſiam. De viris ſanctis regna & vrbes ſapientia ſua conſeruantibus, infinita adduci poſſent exempla, quibus præteritis ſaltem memorabile ac nobile factum ſapientiſsimi viri Procli proferam. Anaſtaſius Vitellioni Thraci, qui Miſis & Schytis ſibi conciliatis ſeditionem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nem mouebat, ex agro Byzantio prædas agebat, claſſeq́ vrbem obſidebat, per Marianum præfectum reſtitit, naualiq́ pugna commiſſa ex machina quadam à Proclo viro excellentiſsimo facta, (is enim tum & in philoſophia & in mathematicis florebat, neq́ Archimedis duntaxat celeberrimi artificis cognorat omnia, ſed & ipſe noua quædam adinuenerat) claßis hoſtium debellata eſt. Nam ſpecula ex ære fabricaſſe vrentia fertur Proclus, eaq́ de muro è regione hoſtilium nauium ſuſpendiſſe, in quæ cùm ſolares radij impegiſſent, ignem inde fulminis inſtar erumpentem claßiarios, ipſasq́ naues hoſtium combuſiſſe, quod olim Archimedem excogitaſſe, Romanis Syracuſas obſidentibus Dion refert. Huic hiſtoriæ adiungere meritò poſſumus Diogneti ſapientiam, Rhodium mirabili euentu li-

berãtis, rex Demetrius qui propter animi pertinaciam Poliorcetes eſt appellatus, contra Rhodium bellum duriſsimum adornando, comparauit helepolim ſumptibus immanibus, induſtriâ laboreq́ ſummo. Hæc cùm animaduertiſſent Rhodij, qui prius Diognetum pauperem, iniuria & contumelia affecerunt, poſteaquam viderunt hoſtem pertinaciter infeſtum, & machinam ad capiendam vrbem comparatam, periculum ſeruitutis metuentes, & nil niſi ciuitatis vaſtitatem expectandam, procubuerunt miſerabili vociferatione Diognetum rogantes, vt auxiliaretur patriæ. Is primò negauit ſe facturum, ſed poſtquam ingenuæ virgines, & ephebi cum ſacerdotibus venerunt ad deprecandum, tunc eſt pollicitus his legibus, vt ſi eam machinam cœpiſſet, ſua eſſet. His ita conſtitutis, quâ, machina acceſſura erat, ea

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

regione murum pertudit, & iuſsit omnes publicè & priuatim, quod quisq́ habuiſſet aquæ, luti & ſtercoris, per eam feneſtram, perq́ canales effundere ante murum. Cùm igitur ibi magna vis aquæ, luti, ſtercoris, nocte; profuſa fuiſſet, poſtero die helepolis accedens, antequam appropinquaret ad murum, in humida voragine acta conſedit, nec progredi, nec regredi poſtea potuit. Itaq́ Demetrius cùm vidiſſet ſapientiâ Diogneti ſe deceptum eſſe, cum claſſe ſua diſceſsit. Ergo tot tantisq́ue, tamq́ue locupletibus teſtimonÿs & hiſtoriarum exemplis, facilè comprobatur veriſsimè eſſe in hoc verſu à Salomone de ſapientiæ admirabili vſu pronunciatum, ſed eius contemptus nunc ſequitur: Nec tamen quiſquam recordatus eſt viri illius. *Clauſula de mundi turgido faſtu, qui*

ſapientiam æſtimat è diuitÿs, eandemq́ contemnit propter paupertatem, & ſimul quoq́ de ingratitudine erga bene merentes. Solent enim plerumq́ homines beneficiorum immemores, conſilia puſillorum hominum, quanquam ſint perutilia paruifacere, cùm tamen opulentis & potentibus adulentur, eorumq́ ſermones laudibus in cœlum vehant. Sic Pharao contempſit conſilium Moſis propter humilitatem eius. Exod: 5. Et Achab conſilium Michæ. 3. Reg. 22. Sedechias conſilium Hieremiæ. Agrippa conſilium Pauli: ita homines abripit œſtrum ambitionis, vt ſapientiam exiſtiment, non niſi cum opibus & potentia coniunctam eſſe. Verùm omnes hi iam nominati, & alÿ innumeri pœnas luerunt deſpecti conſilÿ meritas.

Rom 1. 29.

VERS. XVIII.

Tunc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Tunc dixi ego præſtantior eſt ſapientia quàm robur, quamuis ſapientia pauperis eſt deſpecta, & verba eius non audiantur.

Illatio ex antecedenti. Quamuis hæc in paupere, ſapientia fuerit ab ingratis deſpecta, nec celebretur illius inſignis facti memoria: nihilominus ego ſapientiæ virtutem, quibuſuis corporis aut alijs eiuſmodi viribus anteponendam cenſeo. Hic eſt ſenſus, ex quo meminerimus donum Dei eſſe præclariſsimum, ſapientiam, & donum eiuſdem eſſe ſingulare, ſi admirationi ſit & expetatur. Ac licet videamus ſapientes à fatuis & potentioribus contemni, ſicut Simonides interrogatus, diuitem ne præſtat eſſe an ſapientem? Sapientes inquit, in diuitum veſtibulis hærere video: ſciamus tamen ſapientiam omnibus Midæ theſauris præfe-

ferendam eſſe, & vel ſaltem eius vſum quo homines commonefiant, ſolùm Deum in conſpectu & omnibus actionibus habendum, eumq́ mercedem præſidiumq́ eſſe omnium laborum & actionum noſtrarum firmiſsimum, præmium quoq́ ſufficientiſsimũ, reliqua autem à ſapientia hac ſequeſtrata, caduca eſſe & fragilia, puerilibusq́ conſentanea crepundijs. Nam quæ vires atq́ opes humanæ vocantur, affluunt ſubitò, repentè dilabuntur, nullo in loco, nulla in perſona: ſtabilibus nixa radicibus conſiſtunt: ſed incertiſsimo flatu fortunæ, huc atq́ illuc acta, quos in ſublime extulerunt, improuiſo recurſu deſtitutos, in profundum cladium miſerabiliter immergunt. Quare cùm ſapientia minimè conferenda, quæ inflictorum malorum amaritudinem, deſiderio ſui duplicant. Hoc tuum robur ô ſapientia,

ſed

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſed te alloquor tu vmbratilis & humana, nonne Alexander ille Magnus præſtantiam tuam conſiderans, ad Ariſtotelem ſcribens, aſſerit ſeſe præoptare, rerum cognitione præſtare cæteris quàm imperio? Sed rectiùs tu Robarte Siciliæ Rex clariſſime, vtramque coniunctam perpendens, iuraſti ſi alterutro carendum foret, æquanimius te regno, quàm literarum monumentis, in quibus ſtudium ſapientiæ comprehenditur, cariturum. Intellexiſti proculdubio neglecto ſapientiæ ſtudio, contemptum religionis hinc ſequi, eius verò contemptum non poſſe non plurima conſequi mala, nimirum agreſtes inhumanosq́ hominum mores, perfidiam, omnis charitatis & mutuæ humanæ affectionis abolitionem, ſtupra, iuuentutis petulantiam, odia plus quàm ſerpentina, auaritiam, viperinas &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nas & malas cordium cogitationes, magiſtratuum omniſq́ principatus, contemptus, & odium, breuiter lernam malorum, confuſumq́ chaos, quod nulla ratione imperioq́ gubernari poteſt.

VERS. XIX.

Verba igitur ſapientum ſubmiſſorum audienda eſſe, potius quàm clamorem dominantis, cum ſtultis ſuis.

CAuſam reddit vnde tanta proceſſit ingratitudo erga pauperem ſapientem, & cur eius conſilium non audiatur. Quòd corda ſtultorum excæcata ſint ſuis affectibus. Quantumcunq́ enim ſapienter conſulas, nihil tamen efficies, niſi apud eos qui ſedatis ſunt animis. Nam ſicut aqua perturbata non eſt perſpicua, ſed ſi vis videre fundum, oportet vt aqua reſideat: Sic omnes qui conceperint aliquid animo, ſunt imperſuaſibiles, niſi reſederit illa conceptio,

quâ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quâ tenentur capti quaſi faſcino. Verba autem ſapientum ſubmiſſorum, *id eſt, infirmorum, qui ſubmiſſè ſolent apud omnes agere, audiuntur à ſilentibus, id eſt non furentibus aliqua cupiditate, ſed quærentibus veritatem, & ea quæ ſunt ſalutaria. Apud ſtultos autem (qualis eſt communis populus cùm in ſeditionem vertitur) nullum conſilium, nulla orationis* θέλγητρα, *nec vlla concionum tonitrua, neq; vllus clamor etiam maximorum & ſapientiſſimorum principum quicquam impetrat. Qui igitur principum & ſummorum virorum conſilia reſpuit, quantò minùs pauperis alicuius, & infimæ fortunæ homuncionis admonitionem audiet? præſertim cùm mundus ſapientiam non recipiat, niſi diuitijs veſtita, opibus armata ac nobilitate ornata adueniat? Contra hoc perverſum carnis iudicium, armare nos de-*

 bemus,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

bemus, & ſciamus etiam infimorum ac quaſi à mundo reiectorum conſilia, nobis vtilia & ſalutaria. Quare & in huiuſmodi agnoſcere Dei dona debemus, & ſapientiam non eſſe alligatam ad certas perſonas, ſenio, authoritate & opibus præſtantes, ſtatuamus, ſed ſæpenumero iuniorem ætatem contemptam & pauperem, æquè bene vel meliuſculè interdum, quàm ſeniores & potentes aliquid diſcernere: Siquidem non ætate aut dignitate, ſed ingenio inſpirationeq́ prouenit ſapientia. Neq́ enim ſemper numerus & multitudo dierum, aut nobilitas ſtirpis dant ſapientiam, ſed ingenium cœlitùs infuſum, ac ſpiritus Domini ſapientiam præſtat etiam paruulis. Sic Samuel cùm eſſet puſillus, accepit etiam ſpiritum Domini. Salomon quoq́ & Ioſias in iuuentute acceperunt ſapientiam. Ac Daniel puer duode-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

duodecim annorum ſpiritu ſancto repletus eſt. Et Ignatius ad Magneſianam Eccleſiam ſcribens ait: non longi temporis ſunt ſapientes, neq́ ſenes & potentes ſciunt prudentiam, ſed ſpiritus ipſe qui eſt in hominibus &c. Diligenter etiam conſiderandum eſt diſcrimen felicis & infelicis ſapientiæ. Sapientia certè felix eſt, vbi gubernat conſilia verbum Dei. In hac, ſucceſſus proſperi ſunt, & totis gentibus ſalutares & tandem victrix eſt, etiamſi aliquantiſper magnæ ærumnæ ferendæ ſint: Vt Dauid, Ezechias, Hieremias & aliqui ſimiles fuerunt & ſapientes & felices, & manſerunt intra metas vocationis ſuæ & verbi Dei, & magna certamina ſuſtinuerunt, Alij fuerunt ſapientes, id eſt viderunt artes augendæ ſapientiæ, ſed hæc ſapientia fuit infelix ipſis & ciuibus, quia non regebatur verbo DEI.

Tales

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Tales fuerunt Pericles, Demoſthenes, Craſſus, Pompeius. Ac plerumq́ ſunt inſignia errata eorum, qui maximâ excellunt ſapientiâ, quia ſuperbia & πολυπραγμοσύνῃ ſubinde titubant. Sine tuo numine, nihil eſt in homine.

VERS. XX.

Præſtat ſapientia armis bellicis, at peccans vnus, euertit bonum multum.

E*Pimone eiuſdem de vſu ſapientiæ, à teſtimonio omniũ bella gerentium & idem affirmantium: Nihil ſcilicet eſſe arma bellica ſine prudentia & conſilio: & ſapientiam plus efficere in bello, quàm vires. Sic Romani gloriantur, ſe viciſſe orbem, non viribus ſed ſapientia. Egregium ſanè Encomion illud eſt, nimirum magnum in ipſa momentum eſſe, magnamq́ vim poſitam, ad feliciter recteq́ agendum in qualibet re.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Et neceſſe ſanè eſt ſine eius ductu, fluctuare res omnes, & paßim tanquam ſine gubernaculo, ſine rectore iactari, ad quam ſolam reſpicientes, tranquillum & inoffenſum dirigimus curſum. Ipſa docet nos conſulere rectè, omniaq́; prudenter & cum ratione ſuſcipere. Ipſa omni decore modeſtiaq́; nos componit. Ipſa æquabilitatem erga cunctos, iuſticiamq́; demonſtrat. Celebremus aliquem auditione clarum: at ſapientia eum inſtruxit. Veneremur prudentem, Rempubl. rectè gubernantem: at ſapientia ipſi monſtrauit gubernationis normam? Magna igitur dignitas eſt & maximus vſus ſapientiæ, quæ tam latè quàm hominum vita patet. Nec aliquid niſi hac magiſtra atq́; præmonſtrante, publicè aut priuatim, non in ocio aut negocio, pace aut bello, laude dignum geſſerit quiſquam. Hæc ſapientia, non

tam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tam ciuitates & regna conſeruat, quàm ſuis poſſeſſoribus mirandum conciliat robur. Hæc perſuadet Platoni, & in Siciliam nauigare compellit, nec metuit ipſa iubente, mare, pyratas, tyranni faſtum, tyrannoq́ ipſo grauiora. Hâc confirmatus Socrates, in carcerem properat, & ductorem ſuum, erecto plenoque gradu præcedit, ac deinde conſtanti manu, ſumit venenum, atq́ intrepidus, hilaris, & ſitienti ſimilis haurit, collaudato quoq́ eo, qui porrexerat: præſentes amicos tanquam alieni exitus ſpectator adeſſet ſolatur atq́ confirmat. Sed vnde tanta viris illis conſtantia? niſi quòd docuerat ipſos ſapientia omnia, ad quæ trepidant imperiti, quæq́ vanis terroribus implentur, non mala eſſe, niſi eis, qui quàm verè ſint bona, ignorant. De hac ſapientia amplius dicturus, commodum mihi videtur vti conſilio

Timantis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Timantis, qui Iphigeniæ immolationem pictura expreſſurus, quum dolorem omnem quantum arte ſua aſſequi poſſet, in aliorum vultibus conſumpſiſſet, deſperans, patris Agamemnonis ſe lachrymas imitari poſſe, faciem ipſius velauit, ſatius putans, prorſus non attingere, quàm parum feliciter tentare: Sic ego cùm ſapientiæ perorandæ, imparem me videam, modeſtiſſimi credo pudoris ſilere de ipſa, & maieſtatem ſuam, non aliter, quàm religioſè ſtupenda taciturnitate mirari. Sed reſtat: At peccans vnus, euertit multum bonum. *Antitheſis ſuperioris. Sicut ſapiens vnus, regna & ciuitates cumulat ingentibus beneficijs, ſtudio & vigilantia ſua: ita flammis, furibundiſq; facibus cupiditatis & ſtoliditatis, incitatus vnus aliquis primariæ authoritatis vir infinita mala in Rebuſpubl. ſemper dare ſolet.*

Huius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Huius rei non tam Syllas, Cæſares, Clodios, Verres, Antonios commemorare poſſumus, quàm quotidiana paßim exempla reſpublicæ omnes & ſingulæ ſuppeditent. Quæ igitur Reſpubl. ſapientem gubernatorem virtutum ducem obtinent, ipſamq́ ſapientiam præfixam habent, ad quam omnia referant, recta ratione ducuntur & omnium ſunt florentißimæ: Quæ verò aut opes, aut libertatem excuſſa ſapientia ſpectant, peruerſa ratione feruntur, non ſunt diuturnæ. Exempla etiam docent ab ijs, qui ſapientia potiùs quàm opibus claruêre, reſpublicas ſeruatas, & magnis beneficijs affectas, cuius rei Ariſtides, Epaminondas & Lycurgus ſunt argumento. Contrà à potentibus & ſtolidis ſæpè euerſas conſtat, quod imprimis declarant Iulij Cæſaris ſecula. Non immeritò igitur ſcribit Iulius Capitolinus hiſto-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hiſtoriographus elegantiſsimus, Marcum imperatorem ſemper in ore habuiſſe illud diuini Platonis: florere ciuitates, ſi aut philoſophi imperarent, aut imperatores philoſopharentur. Et Deus ipſe cùm Iſraeli Regem imponeret, non tam eum legis ac ſapientiæ ſtudio, ex cuius præſcriptione regeret ſubiecit: ſed & ei prophetas, qui eius libidinem cohercerent, tanquam ephoros adiunxit. Et quæ imperia firma vnquam fuerunt, in eis moderandis ſapientum ſemper potior fuit ratio habita, vt documento ſunt Hebræorum & Græcorum Reſpub. Horum exemplo ſi noſtri principes Rempub. orbis chriſtiani gubernent, ei optimè conſultum erit. Nam & hi ſuam quam ſequantur ſapientiam, ſuos item quibus obſequi par ſit Ephoros, imperij conſortes, conſiliarios habent. Neq́ deſunt legis diuinæ interpretes & prophetæ,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

qui quæ ex re ſint reipublicæ chriſtianæ, & quid deceat Reges & principes, ſapienter admonent.

VERS XXI.

Sicut muſcæ mortuæ, fœtere & ſcaturire faciunt vnguentum aromatarij: Sic eum qui ob ſapientiam & ſplendorem eſt in precio, ſtoliditatis parum.

PArabola qua declaratur, quod ſupra dixit, ſicut muſca impurum eſt animal, quòd putredines et vlcera inſidendo exugit, appetitq; laceræ cutis ſciſſuras. Mortificat etiam & corrumpit oleum vnguentarium muſca, cùm in illud temerè proycit: nam & ipſa immoritur, & vnguenti vim omnem extinguit: Sic bona conſilia, doctrina & artes rectè conſtitutæ, corrumpuntur per ardeli-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ardeliones, qui faciliùs audiuntur in aulis & populo, quàm homines modeſti & pauperes, rectè docentes aut ſalutaria conſulentes. Huius rei documento ſunt clariſsimi philoſophi, Plato, Zeno Eleates, Apollonius Tyanæus & alij. Ac in populo Dei Iſrael, ſacri vates, qui à ſycophantis traducti ſunt, & vehementer inſimulati propter ſalutaria conſilia, & tandem grauia à tyrannis ſunt paſsi. Sic propter ſalutare conſilium Micheas, ab impio adulatore Sedechia, miſerè vapulat in maxilla, & à crudeliſsimo Achab mittitur in carcerem, vt ſuſtentetur pane tribulationis & aqua anguſtiæ. Rectè igitur Ptolomæus, cui cognomen fuit Philadelphus, dixit, præter alia illud maximè incommodum eſſe in tyrannide,

 quòd

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quòd multos innocentes commodi ſui gratiâ, cogantur occidere tyranni. Habet quoq́ etiam hoc tempore Eccleſiaſtica Reſpub: ſuos tyrannos, qui quantum interdum ſæuiant in ſapientes & probos viros, palàm eſt, vbi hoc Comici licet verum agnoſcere: obſequium amicos, veritas odium parit. Sed quo verbi Dei & veritatis iactura grauior eſt, eò illorum tyrannis pernicioſior. Sed talium ſcelerum duo ſunt fontes, ambitio ſcilicet & pecuniæ cupiditas. Hæ duæ malorum cauſæ, omnes etiam quæ vnquam perierunt, Reſpub. labefactarunt. Non igitur malè μισάνθρωπος ille Timon, duo malorum principia ſtatuit, auaritiam & ambitionem.

VERS. XXII.

Cor ſapientis eſt ad dexteram eius, cor autem ſtulti ad ſiniſtram eius.

Diſcri-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

DIſcrimen inter ſapientem & ſtultum, per metaphoram à gladiatoribus qui dextera aduerſarios petunt, ſiniſtra aduerſariorum ictus eludunt. Sapiens vtitur ſingulari prudentia pro loco & perſonis, ſecundum quod viderit dexteræ vel ſiniſtræ ceſſurum ſuum conſilium &c. Baſilius ille magnus, vir vndiquaq; ſapientiſsimus & prudentiſsimus, ſapientia ſua ſingulari, Valentem illum ſanguiſugam truculentiſſimum, in officio pietatis diu retinuit, & ab Arianiſmo reuocauit. Nam cùm idem Valens ad Cæſaream Cappadociæ veniſſet, vbi Baſilius Epiſcopi munere fungebatur, vt Eccleſias orthodoxorum vaſtaret, ſicut priùs omnes ferè orientis Eccleſias, paſtore nudaſſet, admiratus ſapientiam Baſilij, eum venerari cœpit, vocatumq; in aulam ad ſe, quâ ipſe reſidebat, multa apud

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eum de diuinis dogmatibus, verba fecit, & docentem libenter audiuit. Vbi cùm fortè Demoſthenes quidam nomine, aulicæ culinæ præfectus adeſſet, Baſiliumq; reprehenderet, ſubridens Baſilius inquit: Vidimus ſine literis Demoſthenem. Cùmq; idem incitatus vehementiùs minitaretur extrema, fertur Baſilius prudenter reſpondiſſe: Tuum eſt de pulmentarijs cogitare, non dogmata diuina decoquere. Ita diu Baſilius furorem Valentis cohibuit, & Eccleſiam prudentia ſua conſeruauit, ſed tandem impius Valens totus obſeſſus ab Arianis, cùm legem de exilio Baſilij nolentis accedere ad Arianiſmum, ſcribi iuſsiſſet, quam ſubſcriptione manus ſuæ roborare volens, nullum apicem complere valuit. Calamus enim ſtatim contritus eſt: Cumq; ſecundus & tertius calamus hoc pertuliſſet, & ipſe adhuc legem impiam

piam firmare contenderet, dextera eius commota eſt, ac tremor ſubitus eum inuaſit, hinc animo terrore concuſſo, ambabus manibus arreptam chartam, fruſtratim diſrupit. In hunc modum Baſilius à Deo defenſus, vſq; ad finem vitæ in hoc mundo ſedem ſuam tranquillè rexit. Similia de Athanaſij & Chryſoſtomi ſapientia commemorari poſſunt. Sed cor ſtulti ad ſiniſtram eius. *Cor vtrinq; pro intellectu ac mente accipi, per metonymiam ſubiecti debet. Materiale enim cor & carneum, omnibus in ea parte corporis ſitum eſt, quam thoracis cratem appellant &c. Sicut igitur ſapientis cogitationes & intellectus, ſemper in dexteras vergit virtutum & laudabilium actionum partes: ita ſtulti mens in ſiniſtra fertur, hoc eſt, ſtultus non compos ſuæ mentis, perrumpit ſecundum ſuos affectus. Quare*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

re ſicut ſapientes firmiùs tenentur, ne obtemperent iracundiæ, dolori, ambitioni: Sic ſtulti infirmius tenentur, ſed ruunt, quò ira, cupiditas gloriæ, dolor aut alij cæci affectus impellunt. Eſt itaq; magna res, poſſe moderari cor ſuum. Hoc autem nemo poteſt, niſi qui nouerit mundum & reſpexerit diuinum iudicium.

VERS. XXIII.

Nam etiam in ipſa via, cum ſtolidus ambulat, animus eius eſt demens & prædicat omnibus ſtolidum ſe eſſe.

Confirmatio alterius antitheti ſtulti nimirum, in qua regula traditur de proprietate, vniuerſaliter coniuncta cum falſa perſuaſione ſapientiæ, videlicet, quòd omnes ſtulti ſint arrogantes, ſeſe admirentur, & alios deſpiciant ac iudicent

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

iudicent fatuos eſſe, ſicut Epicurei & Hypocritæ iudicant inſanire apoſtolos, Et Pompeius iudicat errare diſſuaſores belli. Sunt igitur tria hæc adiuncta fatui. 1. Non audire, deinde perrumpere, ac poſtremò quicquid contradixeris irridere. Quare ſicut baculus rectus, videtur fractus in aquam poſitus, propter reflexionem vmbræ, & domus & arbores & cæteræ altitudines quæ videntur ſuper aquam, videntur eſſe reuerſæ propter vmbræ reuerſionem, in qua & per quam videntur: & in ſpeculis cauis dextera videntur eſſe ſiniſtra & econtra: ſic à ſtultis omnia videntur eſſe peruerſa, vnde & omnia aliorum tam dicta quàm facta in peius interpretantur. Hanc ſtulticiam & linguæ petulantiam plerisq́; ſcimus mortalium eſſe ita familiarem grataḿq́;, vt nullo non momento, Timoni-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

anus theoninuſué diſtringatur dens. Hunc ſtultorum theſaurum, quem in lingua conditum gerant, feſtiuitate comica deſcribit Plautus in Penulo.

Iſtis eſt theſaurus ſtultis &c:

Item. Viam qui neſcit quâ deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem ſibi,
Ly. Ego malè loquendi vobis, neſciui viam.
Nunc vos mihi amnes eſtis, vos certum eſt ſequi.
Si bene dicetis, veſtra ripâ vos ſequar.
Si male dicetis, veſtro gradiar limite.

Hæc de ſtultitia & ſapientia, de quibus cùm hi poſtremi tres verſus egerint, volebam eos includere in caput iam expoſitum. Interim auctuarium ſiue ſuper-

ſuperpondium huius lectionis, ſit vtilis ad vos commonefactio. O egregij iuuenes, qui in ſapientiæ ſtudio verſamini, & aſſiduos vos hactenus Eccleſiaſtæ auditores præbuiſtis. Cùm igitur tanta maieſtas, ſplendor & dignitas ſit ſapientiæ, vt nec facundiæ Deus Mercurius, nec ipſa Pytho, nec vlli eloquentiæ præſides, aut dij deæq́ ſuffecerint ad eam perorandam, multò verò minus vt mortalium aliquis tam vberi dicendi ſcaturigine redundet, aut tam vaſto Rhetoricæ amplitudinis oceano profluat: vt nobiliſsimam hanc heroinam, adumbrare laudibus poſsit? Nam quanto copioſius, fuſius, maioreué apparatu, ac celebri orationis pompa extollitur: tanto vberior veluti ſeges laudum, inter dicendum ſuccreſcit. Proinde optimi iuuenes, cœleſtem, ſacratiſsimamq́ ſapientiam apprehendite. Expergiſcimini

mini

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mini aliquando ô auditores liberali ingenio præditi, & ſapientiæ ſtudium mecum capeßite, vrgete, promouete, nolite diffidere. Inuia virtuti nulla eſt via, vt monet ille. Vbi intenderitis ingenium, valebit. Mirum, mirum equidem, cur tam negligenter ſapientiæ ſtudio, multi operam dare velint: Ego nullam reor eſſe cauſam, niſi diffidentiam quandam, quâ non credunt ſe vnquam ad ſapientiæ huius culmen poſſe peruenire, proponentes ſibi ſublimitatem Platonis, acumen Ariſtotelis, eloquentiam Demoſthenis, Ciceronis, & aliorum incomparabilium ſcriptorum præſtantiam: Verùm non intelligunt præſtare aliquid ſcire, quàm omnino nihil. Hoc accidit illis, quod ſibi accidere Medea lementatur: Video meliora, proboq́ deteriora &c. Ita hi iuuenes præſtantiam literarum vident, ſed lucrandi citò

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

di citò cauſa, deſertis literis, alia inſtituta ſequuntur. Sed vobis non ita faciendum cenſeo, iuuenes optimi. Quare fugite ocium, fugite voluptatem eſcam malorum, non tædeat vos laborare poſtquam nil ſine magno, vita labore dedit. Sapientiæ gratia huc aduenistis iuuenes. Huius gratia hîc multis perſeueratis annis, procul à parentibus, procul ab amicis, abdicato & neglecto, quicquid à puerilibus annis, dulce blandumq́ vobis fuit. Omnibus vna & concors ſtet igitur ſententia, velle quàm maximo poßimus ſtudio, ad ſapientiam incumbere, eius nos opibus ditare, eius merces in hoc copioſißimo ſcientiarum emporio, laboribus, vigilijs, ſedulitate, commercari. Ac congruum ideo ſit, vt quotquot ſumus, cuiuſcunq́ ordinis, ſtatus, gradus, ætatis, omnes alacri vigilantia & vigili alacritate, ſapientiam

tiam ſectemur. Si quis nobilis eſt & vetuſta natalium ſerie illuſtris, is vel maximè generis claritudinem, ſtudebit egregia literatura illuſtrare, vt habeat, quo tanquam ſuo gaudeat.

Nam genus & proauos, & quæ non fecimus ipſi,
Haud ea noſtra voco. exclamat Ouidius.

Contemnent etiam vulgares, quantumuis illuſtrem, ſi ſit idiota, ſi illiteratus, ſi muta ſtatua, ſemper de pectore alieno ſapiens, vel quod ſæpius contingit (de ſuo deſipiens) Ac memorabilis Sigiſmundi imperatoris reſponſio, qui interrogatus, cur adeo literas & literatos in precio haberet, eosq́; ſupra genere nobiles in ſua aula eueheret & locaret, ac quaſi nobilitatem & illuſtri natos genere, contemneret. Reſpondiſſe fertur, iure ego illos colo, & cæteris morta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mortalibus præfero, quos natura parens & Deus ſingulari donauit ingenio. Subijciens illos ſolos à natura & Deo poſſe creari: in ſua autem poteſtate ſitum, vt nobiles titulo & prædijs faceret, quocunq; placeret momento. Ergo verè nobilis conabitur vera cognitione præcellere, & incredibile eſt quantùm in magnatibus, vel mediocris eruditio ſplendeſcat. Et qui vt genere, ac diuitijs, ita virtute quoq; ac inſigni doctrina cæteris præſtat, hunc demum putant dignum imperio, dignum cui obtemperetur, cuiq; omnes pareant. Cæterùm alius ignobilis eſt. Hunc etiam Seneca bene ſperare iubet. Platonem (inquit) philoſophia non accepit nobilem, ſed fecit. Hunc Ariſtoteles conſolabitur: Aſpectus (ait) à continenti aëre lumen accipit, animus autem à diſciplinis liberalibus. Si diues es, non habes tu

quoq;

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quoq́; cur à ſapientiæ ſtudio abhorreas, ſed cogita ac animo reputa, quàm fluxa, quàm caduca, ac quàm momentanea bona ſint diuitiæ. Ars autem vna quicquid eueniat, quicquid fortuna moliatur, inopiæ portus eſt, mortalium vnicum confugium, quod quóuis comitetur, nihil habens ponderis aut ſarcinæ. Si pauper es, tanto debes curare enixiùs, omnibusq́; viribus, remis ac velis conari, vt nouercantis fortunæ erga te malignitatem, tuâ induſtriâ corrigas. Nam quæ compendioſior ad vitæ ſuſtentationem via? quàm per optimarum diſciplinarum excellentiam? Ac notius ſanè eſt, quàm vt ſit prolixè altiuſué repetendum quot viros ex infima ſorte, ex ima plebis fece, in ſummas conditiones, euexit eruditio? Si iuuenili vigore polles, memineris illam ætatem ad omnia aptam, in qua niſi firma

ieceris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ieceris diſciplinarum fundamenta, in ſupereminente ætate fruſtra moliaris. Sin medio vitæ curſu, pueritiam prætergreſſus viges, memineris prioribus annis, per pueritiæ luſus, per cæca adoleſcentiæ vitia, per inconſiderationem, plurimum temporis ſine fructu inane vacuumq́ præteruolaſſe. Memineris ſenectutem inſtare, ſtipatam mille malis, mille incommodis, mille morbis, obliuioſam, intractabilem, tardam, moroſam, quæ corporis epotet ſuccos animiq́ue vigorem hebetet: memineris itaq́ue validam ætatem vnam eſſe, in qua enixiſsimè ſtudijs ſit incumbendum. Viget corpus quidem teſte Ariſtotele 2. Rhetoricorum cap. 13. à vigeſimo ætatis anno, ad trigeſimum quintum, anima verò vſq́ ad vndequinquageſimum. Dum igitur bona potiaris valetudine, ea, memineris donec perſeueret exactè

vtendum eamq́ citiſsimo labi pede, neq́ futuram fortè ſemper eandem ex ſententia, venient morbi, langueſcet corpus, eneruabuntur vires, emercebit ſtomachus: omniſq́ ſtudendi alacritas ſemel eripietur. Nunc poſtremò, ſi aduerſa premeris valetudine, quâ alia in re morbi lenimen inuenies? quid podagræ dolorem mitigabit? quid diram pleureſin emolliet? quid ſiticuloſam phthiſin humectabit? quid fugientibus amicis, ſoli iugiter aſsiſtet? niſi ſuauiſsima in præclaris authoribus graſſatio? cum quibus ſolitarius fabulaberis? Hinc mihi in grauiſsimis morbis dulciſsima ſolatia, recreationes & cœleſtem ambroſiam, omni melle ſuauiorem ſemper petiui, perpetuoq́ hac durante miſera vita, petam. Quare vos ô egregij iuuenes, iterum atq́ iterum moneo, hortor, & per Deum immortalem obteſtor, tam

hâc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hâc quàm omnibus alijs lectionibus, vt ſtudio ſapientiæ, omni ingenij conatu, omnibus viribus incumbatis, ne hæreticorum prauitate, ne malignorum iaculis, pluſquam oportet ſapientium, deſtruatur maceria eius, & vindemient eam omnes, qui prætergrediuntur eam. Quare vt in his paßionis & reſurrectionis CHRISTI ferijs, de his, ac imprimis de filij Dei erga genus humanum φιλανθρωπίᾳ ac æterna & inenarrabili ſapientia cogitetis diligenter, breuiter hanc commonefactionem proponere volui.

CAPITIS DECIMI ΠΕΡΙΟΧΗ.

IN vita piè & iuſtè transigenda, adhuc inſtat Eccleſiaſtes, ac quia in

 ter has

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ter has procellas & mundi ἀταξίαν, Dei prouidentiam multa labefactare videntur, vtpote adminiſtrationis politicæ varia euenta, de quibus capite octauo egit: Proponit hoc capite ſalutaria pharmaca, ac hortatur vt Deum omnia gubernantem agnoſcamus, qui non ſine ſingulari conſilio, penes ſtultos nonnunquam rerum ſummam eſſe velit. Quare & diligenter formam modeſtiæ, quâ ſubditi erga potentiores vti debeant proponit, & ſimul incitat ad ſanctè cogitandum de magiſtratu, quò ad eius fieri poterit.

VERS. I.

Cùm ſpiritus eius qui dominatur ſe effert contra te, locum tuum non deſerito: nam demiſsio deſinere facit peccata magna.

Pro-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

PRopoſitio, non propter tyrannos, inuidos & ſychophantas deſerendam eſſe vocationem. Nam etiamſi aliquantiſper vincunt inuidi ſycophantæ, & glorioſi Thraſones, modeſtè tamen in ſtatione tua te contineto, neq; rebellato, ſed potius, omnes artes ad curandum ſanandumque ſpiritum eius adhibeto. Nam ſi animam tuam curaueris, adhibita virtutum diligentia, plurima ſedabis. Talis eſt enim ſapientiæ ac virtutum δύναμις, vt cohibere poßit ſpiritum habentis poteſtatem, ne te ſuperueniat & conculcet, vel ſi ſuperuenerit, at ſaltem tua prudentia hoc efficiet, ne te priuatum & loco inferiore collocatum eſſe obliuiſcaris. Sic bonus & fidelis paſtor, non fax eſſe debet tumultuum ac ſeditionum in Republica, ſicut Anabaptiſtæ & alij furioſi ſpiritus fuerunt, qui ſeſe magiſtratui oppoſuerunt, &

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

gladium præter vocationem arripuerunt. Sed paſtor fidelis, neq; ſeſe immutare, & inflectere ad inìqua iudicia debet, nec Eccleſiam ſuam deſerere. Quia interea multa ſanare poterit, ſicut Leo pontifex, prudenter ſe geßit, quando Attila Italiam ingreſſus, multasq; vrbes Italiæ radicitùs ſuſtulit, omnia ìncendio, ſanguineq; implens. Cui Leo obuiam venit in ſuis pontificalibus ornamentis, rogauitq; eum vt à ſuo propoſito deſiſteret, ac expoſuit ei potentiam Domini qui gubernet omnia. Quibus verbis Attila commotus, in Vngariam repedauit &c.

VERS. II.

Eſt malum quod vidi ſub ſole, ſecundum errorem, qui procedit à facie imperantis.

RAtio propoſitionis à Dei occulto iudicio & permißione, quâ fit vt in

hac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

hac ſocietate humana, nihil occurrat frequentius, quàm vt ab ÿs quibus ſumma eſt inter homines conceſſa authoritas, maximè peccetur, à quibus ſæpenumero boni opprimuntur, & mali ac indigni ad dignitatum faſtigia euehuntur, & modò hoc, modò illud, prout delirant, & humanis infirmitatibus errant Reges decernitur. Quam inæqualitatem rerum vel iniuſticiam dum videmus, monet ne propterea exiſtimemus Deum vel dormire, vel in tanta rerum confuſione prorſus deſipere. Hæc doctrina ac commonefactio neceſſaria eſt etiam noſtris temporibus in quibus multa inuerſo ordine fiunt. Quamuis non deſint qui vitam omnium & mores cenſeant. Sed ô quam non ſolùm vtilis, verumetiam neceſſarius hoc tempore huiusmodi magiſtratus nobis foret, qui vitam noſtram & mores

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

res, tam deprauatos, in tanta Euangelij luce, ſeuera animaduerſione emendaret. At cùm nec ij ipſi ſæpe qui in magiſtratu ſint omnino careant culpa: & qui parent, cuncta pro libidine agant, non ciuilibus, neq; ſacris Euangelij legibus obtemperantes, nulla ſanè alia cenſoria poteſtas expectanda nobis erit, quàm ea quæ ſcelera noſtra gladio, fame, peſte repurgabit. Quod extremum Rerumpub. emendandarum remedium ſemper adhibitum fuit, cùm nulla alia medicina prodeſſet: exemplo ſunt Aſſyrij, Perſæ, Medi, Græci, Romani & qui habitus eſt populus Dei Iſrael, qui exemplo gratiæ & iræ diuinæ nobis præit. Non igitur ſomniemus Deum ad res humanas dormire, cùm huius cenſoriæ ſatis ſeueræ & inclementis caſtigationis initia iam ſentiamus, cuius progreſſus erunt grauiores, & exi-

tus longe grauiſſimus, ijs qui pergant hunc ſcelerum curſum continuare: Lætiſſimus autem, qui vita in melius mutata, leges Dei ſequantur, & cenſori Eccleſiaſtæ obſequantur.

VERS. III.

Poni ipſam ſtoliditatem in dignitatibus celſis & amplis, præſtantes autem humiles ſedere.

VERS. IIII.

Vidi ſeruos inſidentes equis, principes autem euntes, tanquam ſeruos ſuper terram.

AMplificatio à diſsimilibus euentis, ex quibus homines ſæpe deteſtantur & accuſant iuſtiſsimam Dei prouidentiam tanquam iniquam cùm viderint, quòd inſipientes ac infimi in ſublimes dignitatum gradus conſpicui efferantur:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rantur: Contrà verò qui honeſto loco nati, gentilitÿs polleant imaginibus ac opibus, tanquam ſub ipſorum pedibus iaceant. Sed pergit: Vidi ſeruos quoque inſidentes equis, principes autem, *id eſt*, *principum ac Regum officiales, ſcribas, conſiliarios ac miniſtros, plerumque ſuis technis diuites euadere, ipſis principibus ſubinde ad inopiam redactis. Hanc vitæ mutabilitatem & conuerſionem nobis contemplandam proponit, vt à mundanis rebus incertis, ad ſtabilem illam cœleſtemque beatitudinem nos conuertat. Ac etiamſi fatui & mali ſæpè regnent, vt gratior eſt in aula aſſentator, alludens ad affectus Domini, quàm ſapiens & fidelis conſiliarius, immo etiamſi ſtultus vbique regnet, vbique verſetur, in ſenatu, in aulis principum, inter principes ipſos: Non tamen propterea ſtulti ipſi, ſunt ſeditioſa manu regno exturbandi,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

turbandi vel inuadendi: Hoc enim eſſet Deo in ſuum officium irrupiſſe. Sed Dei ordinatio, qualisqualis ferenda eſt, interim autem, ſi huiuſmodi obuenerit, orandus Deus, vt peccata nobis condonet, quibus meriti ſumus ſtulti principis imperium ferre, item vt patientiam donet in aduerſis, vt ferre poſſimus quæ ipſe imponit. Huiusmodi media in tali rerum confuſione ſi adhibeamus, ac imprimis innocentiam, certè etiamſi tyranni & fatui in facultates noſtras & ipſa corpora pro libidine graſſentur: ſciamus tamen ſapientiæ ac virtuti, id eſt viro bono mali nihil accidere poſſe, neq; viuenti, neq; defuncto. Ita Socrates, qui nec Ariſtophanis illuſione, nec Anyti proditione, nec Meleti accuſatione, nec iudicum peremtione, ac poſtremò nec inuidorum omnium conflata calumnia abſorptus, ſed multò magis ſua
morte

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

morte immortalis factus eſt, ſic ait: ἀποκτεῖναι μὲν δύνανται, βλάψαι δ' οὐ δύνανται. *Viuit igitur in æternum Socrates, & triumphat cum gloria, quando aduerſariorum ſuorum memoria, vel extincta eſt funditùs, vel ſcintillat in cinere cum ignominia.*

VERS. V.

Fodiens foueam incidet in eam, & eum qui diripit ſepem mordebit ſerpens.

VERS. VI.

Transferens lapides dolebit per illos, & eum qui diripit ſepem, mordebit ſerpens.

EXigeſis mali quod imprudentia creat fatuo, quatuor ſimilitudinibus illuſtrata, quæ tamen ſub vnum & eundem ſenſum cadunt, ac idem valent quod

quod nos vulgò dicimus: Iniquitas ad ſuum authorem redit: Vnde docemur malum quod quis alteri machinatur, in authoris caput redundare. Sic enim accidere ſolet ferè, dum nemine ſua ſorte contento, ſed alij ex aliorum incommodis commoda ſua comparent. At nemo magis, quàm ambitioſi iſti falluntur. Nam quiſquis foueam faciendo alteri caſum minatur, ille ipſe in eam cadit: & reperiet ſerpentem à quo mordebitur, quiſquis ſepem ad inuadendum alterius prædium diffringet. Præterea alienum parietem fodiens, vel terminales lapides transferens, ſæpè plus moleſtiæ habet quàm ſaxa quæ voluuntur, & ſepè etiam damnum ab illis accipiet. Ac deniq; cædens alienas arbores, aliquod in ijs cædendis diſcrimen, aberrante ſecuri, incurret. Hæc ſimilia monent triſtes eſſe exitus malorum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rum conſiliorum, πολυπραγμοσύνης & *ambitionis, ac multa nota ſunt. Atrocia delicta puniuntur atrocibus pœnis in hac vita. Item, quâ menſura menſi fueritis, eâdem &c: Et congruit hoc prouerbium cum vſitatis dictis* ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη: *Item, ſtruens alteri malum, ſuo ipſius epati malum ſtruit: Clodius diu inſidiatur Miloni, ſed ecce Clodium ab Aricia reducem, Miloniani, exturbata taberna in qua latebat, interemerunt. Hatto Epiſcopus Moguntinus inſignis proditor, Henricum aucupem ficto vultu excipit inuitatum, ac ei inſidias ſtruens, in conuiuio donat illi torquem auream, quæ venenato auro erat illita, ita vt cùm ſemel in collum inijceret, veneni vis penetraret per veſtes etiam ad penetralia cordis. Sed Hattonis proditio manifeſtata (ita Deo diſponente) quare*

mœro-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mœrore & triſtitia confectus, animi ægritudine moritur, cuius non modò animam Satan, ſed & corpus à morte tractauit. Aſtiages Rex Medorum, Cyrum nepotem ſuum exponi iubet, & Harpago filiolum apponit vt ederet, ſed & ille ipſe à Cyro poſtea debellatus & regno priuatus eſt. Tarquinius ſuperbus, ſeptimus Romanorum Rex, interfecit ſocerum ſuum, Seruium Tullium, ſextum Regem Romanorum. Et coniunx eius, filia Tullij, egit carpentum per cadauer interfecti patris: verùm paulò poſt Tarquinius, cum filijs & vxore miſerè eiectus eſt ex vrbe. Sic Aman cùm Mardocheo, viro integro & innocenti patibulum paraſſet, ipſe de eo ſuſpenſus ſtrangulatur. Ex quibus & alijs multis, quæ quotidiana ſuppeditat vita, commonefiamus, ne in alios contumelioſi & iniurij ſimus.

Nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Nam ſi nobis perſuaſum fuerit, tale eſſe Dei iudicium, vt quæ alteri parata eſt calamitas, eam in ipſum authorem retorqueat diuina excandeſcentia, non minus graue nobis erit atq; moleſtum alijs inferre iniuriam, quàm ab alijs accipere.

VERS. VII.

Si poſtquam obtuſum fuerit ferramentum, & cuius non deterſa ſit acies, robur quoq; roborabit, ſapientia verò eſt excellentia directionis.

Alia ſimilitudine ſapientiæ vtilitatem commendat, & imprudentiæ malum exaggerat. Sicut operam omnem ludit qui quippiam cæſurus, hebes ferramentum adhibet, cuius aciem irrito labore ſeſe defatigaturus, non exacuerit: Sic minus rectè quidpiam aggreditur aliquis, non præeunte ipſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſapientia, quæ ſola eſt excellentia dire-ctionis, *id eſt tum rectum rerum agendarum finem præmonſtrat, tum inſtrumenta oſtendit, quibus illæ perfici poſſint ac debeant. Hæc etiam commendatio ſapientiæ, quòd ſit* excellentia dire-ctionis, *non obturatis nobis prætereunda eſt auribus. Eſt enim hæc ſola, ad res præclarè gerendas accommodata. Rectè ergo rogatus Taſſus Hermioneus, qua in re, ſapientia, antecelleret cæteris rebus? reſpondiſſe fertur, peritiâ ac experientiâ. Hæc ſapientia ſola, palantes initio mortales, ac ferarum more, in ſyluis, in luſtris, in ſpecubus vitam immitem degentes, ſine cultioris animi inſtitutis, ſine manſuetis probatiſq; moribus, niues, grandines, pluuias, ventos, tempeſtatesq; ſonoras, folijs & beſtiarum pellibus, non tam arcentes quàm tolerantes: eiuſmodi di-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

co homines, ſapientia manſuetè ſuauiterque compoſuit, rectum politicæ vitæ ordinem monſtrauit, humanitatem, comitatem, ac indiuiduam vitæ ſocietatem, pietatem erga Deum, erga parentes, iuſtitiam erga omnes, ac deniq; cæterarum virtutum agmen vniuerſum inuexit. Ac poſtremò cum ſerpente malo faſcinati homines, ad virtutes obſurduiſſent, nec ad honeſta flecterentur, ibi ſanctiſsimas leges non Regum (vt quidam garriunt) arbitrio, ſed iuſticiæ trutina expenſas conſtituit. Nequaquam profanum vulgus, aut in delitijs enutriti principes: Sed ſapientiæ antiſtites, leges ciuiles præſcripſerant. Pythagoras primùm, poſt illum & Socrates, & Plato, & Ariſtoteles, prætereo Lycurgum, Solonem, Draconem & alios plurimos, non ſapientes modò (humano more loquendo) ſed ſapientiæ theſauros,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ros, ſapientiæ promos ac condos, qui inexhauſto ſtudio legibus dictandis incubuerunt. Quid autem? nonne ſeptem illi Græciæ, vel Deorum reſponſis ſapientiſſimi pronunciati, omnes legum (vt Plutarchus eſt author) fuère conditores. Et quid vita humana erat futura, ſi non ſapientiæ certiſſima lance dirigeretur, ſi non in ea, cardo rerum humanarum verteretur? Expeditum igitur eſt, & infinita commemorando expediri poſſet, rectiſſimè à Salomone dictum, ſapientiam eſſe excellentiam diſcretionis, Sed de alijs paulò poſt.

VERS. VIII.

Si momorderit ſerpens, nondum adhibita incantatione, tum nullum eſt emolumentum (incantationis) tenenti verba eius,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

SEquitur alia amplificatio mali ex imprudentia proficiſcentis, nimirum de immedicabili malo linguæ virulentæ, quod quidem veneno ſerpentis comparat. Sicut enim ſerpens, qui viatorem ex inſidijs & nullo ſibilo præmonitum mordet, ac corpus, licet, vnam tantum eius partem morſu vlcerarit, tamen totum inficit, ac propterea modis omnibus fugiendus: Sic non minus eſt noxius, ac metuendus qui ſibi licere vult quiduis de quouis effutire. Hoc præceptum valde eſt nobis neceſſarium, & etiam obſeruatum in ſcientiſſimorum libris, ſerpentes eleganter, linguâ prurientes & auribus adulatores dici: Qui igitur tum alijs detrahunt virulentiæ ſuæ inſpergentes virus, tum id agentibus libenter ſeſe accommodant, omnino ſunt ſerpentes & ipſis deteriores. Quare & rectè de ijs Salomon

cum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cum detrahentibus, inquit, ne miſcearis, quoniam repentè perditio eorum & ruinam vtriuſq; quis nouit? Fuit Medus quidam ex Alexandri adulatoribus, ac velut Hexarchus & Sophiſtes Coriphæus in optimum quemq;. Hic alios hortabatur, calumnias in quemuis audacter conflarent. Nam etiamſi, inquit, vulnus perſanarit in quem morſum infixeris, nihilominus cicatricoſius conuiſetur locus. Quare ne lingua noſtra ſit gladius acutus, dum ſale multo hunc illumq; defricamus, meminerimus Archilochi libros ob dicacitatem ſolam, & ingenij virulentiam à Lacedæmonijs vrbe ſua interdictos, ne illorum lectione quippiam de veneno, honeſtis illorum moribus inſtillaretur, quando ad benedicendum natus eſt homo, non ad infigendum atrocis linguæ vibrantem aculeum optimo cuiq;, nec ad

inſpergendum factis alienis labem. Hæc vtinam ponderent illi, qui non tam viperinis orbibus punicatisq́ dentibus, libros hoc noſtro ſeculo edunt, continentes dogmatici nihil vtilitatisué, ſed tantum plauſtra ſynonimorum, nil niſi mera conuicia exprimentium: Sed etiam libellis famoſis optimum quemq́ proſcindunt. Quæ conuiciandi libido cùm Auguſti tempore inualuiſſet, non immeritò tradunt Auguſtum principem, omnium de famoſis libellis cognitionem legis, ſpecie maieſtatis tractauiſſe, commotum Caßij Seueri libidine, quâ viros feminasué illuſtres procacibus ſcriptis diffamauerat. Meminerimus igitur modis omnibus abſtinendum eſſe ab obtrectationis vitio. Eſt enim omnino contrarium chriſtiano nomini, cuius eſt benedicere non maledicere. Et eſt omnino

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſæua peſtis calumnia, ac fax magnarum diſſentionum, vnde poſtea confuſiones religionum, bella & vaſtitates oriuntur.

VERS. IX.

Verba oris ſapientis eius ſunt ipſa gratia: labia verò ſtulti ipſum abſorbent

PErſeuerat in Encomio ſapientiæ, ab eius vtili & eius antitheto. Sapiens quidem ita ſermonem componit, vt ipſum loquentem, omnibus audientibus ſua prudentia meritò commendet: Stultus verò contrà, ſuo ſibimet ſermone exitium varijs modis accerſit. Hæc etiam eſt inſignis magnificentia ſapientis, qui cauet ne quid loquatur quod non ſit gratum & cum vtilitate coniunctum: nec minor ſanè ipſius eloquentis, cuius ipſa verba oris ſunt ipſa gratia? *Nonne hac ſapientia ac eloquentia fretus*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Marcus Antonius, orator ille locupletiſsimus, milites in ſuum caput coniuratos, ſuum ſanguinem æſtuante ira ſitientes, ita ſermonis placabilitate mitigauit, vt mucrones in eius iugulum diſtrictos, attoniti, & quaſi extra ſeſe poſiti reconderent? Gorgias item Leontinus, quum à patria bellorum faces auerſurus, Athenas conceſsiſſet, nonne tam incredibili eſt vſus eloquentiæ apparatu? nonne tam vehementi doctæ orationis ſtupore doctas affecit Athenas, vt diſſerenti, noctis bonam partem impenderent, toto die non ſatiati, non faſtidio correpti? Iam verò Pericles tanta dicendi violentia inuaſit Athenienſes, vt eos veluti paruo digitulo quouis verſaret, dictus ab Ariſtophane fulgurare, tonare, cuncta loquendo perturbare ac miſcere. Sed mirificiſsimum eſt, quod Egeſia oratore, vi-

tæ hu-

tæ humanæ calamitates copioſiſſimè deploran te, multi mortem ſibi conſciuerint, conſciuiſſentq́ quotquot audiebant, niſi Ptolomæus rei nouitate ac periculo perculſus, ſcholas claudi iuſſiſſet. Sed quid moramur Marcum Tullium in hunc catalogum producere? cui adoleſcenti, Athenis græcam eandemq́ extemporalem orationem dicenti, cùm omnes manibus pedibuſq́ applauderent, omnes laudibus in cœlum ferrent. Ibi Apollonius Molo, Rhetorum ſui temporis celeberrimus, primum admirabundus, mox illachrymatus. Ego verò te (inquit) quum Cicero laudo tum admiror, ſed fortunam Græcorum doleo, quòd eloquentiæ ornamenta: quæ nobis ſola reſtabant, ea, per te Romanis (vt video) arrogantur. Hâc igitur poſtea Cicero conſulatum impetrauit. Hac Catilinæ furorem reſtinxit. Hac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Antonium proſcripſit. Hâc immortale nomen ac decus conquiſiuit. Taceo, quot innocentes homines, in orci familia propemodum aſcriptos, è cerberi faucibus (vti alter Hercules) eripuerit? Taceo quòd in Ligarium, contra Cæſaſaris decretum ille dixerat? orationis flagrantia multos liberauerit? quòd Cæſaris vultum varijs coloribus transmutauerit? quòd libellos è manibus, ſola verborum vi, citra contactum excuſſerit? vt tandem Iulius exclamaret. Vim amici patimur. Ac poſtremò quis ignorat vehementiam dicendi in Luthero, quis gratiam verborum Philippi. Et vt de noſtris dicam, quis non ad Catholmium noſtrum (ſanctæ memoriæ) vernacula lingua perorantem obſtupuerit? quem eloquentiæ neruos intendentem, furere, ardere, tonare crederes, cuius ſuauiſſima vox, non tantum auribus inſo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

inſonuit, ſed etiam ſua vehementia, ipſa penetralia fregit, vitia compeſcuit, ſanctumq́ Dei timorem inſtillauit, ac vt vno verbo dicam, nihil erat quod non Pytho illa flexamina eloquentiæq́ torrens, illo ſancto viro efficeret. Proinde iterum te ô ſtudioſa cohors compello, vt ſapientiæ ſtudeas, quò verba oris *tui, ſint* ipſa gratia.

VERS. X.

Initium verborum eius, ſtoliditatis eſt, & finis verborum oris eius, inſaniæ peſsimæ.

NVnc ſequitur amplificatio antitheti ſtulti nimirum, à tribus eius adiunctis, hoc, & ſequentibus duobus verſibus, quibus gradatìm oſtenditur ſtultum neq́ ſe intelligere, neq́ apud alios ſapere, neq́ labore proficere, aut conſequi aliud niſi defatigationem ſuypſius. Sed

de priori

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

de priori inquit, quòd ſtulti garrulitas, ſæpe ſit pernicioſa non tam ipſi, quàm integris Rebuſpub. Quare licet interdum os aperiat, ſtultè tamen orditur, ac peſſimè finem facit, id eſt planè nugatur, non intelligens res humanas aut rerum euenta. Hæc optimè intelliguntur ex inflato Rechabeami filij Salomonis ad ſubditorum petitionem reſponſo, qui ſua imprudentia & fatuo ſermone, decem tribus populi Iſraelitici à ſuo imperio abalienauit. Simile quoq; ſcribit Paulus Æmilius, videlicet Saracenos militaſſe Heraclio contra Perſas, cumq; veſtem militarem poſcerent, addit eunuchum fiſco præfectum hominem fatuum ac ſtolidum dixiſſe: Quid reliqui eſt Romano militi, quod dari canibus his poßit? eam effeminati ac ſtulti hominis petulantiam, eos tam indignè tuliſſe, vt domum agminatim ſe ſurripientes,
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

pientes, coniunctus ſuis quiſq; populari-bus, Arabiaq; omni & finitimis genti-bus concitatis, propinquas Romani im-perij vrbes Ægyptumq; cœperint: Per-ſasq; nuper à Romanis & Heraclio de-uictos, & cladibus feſſos ſuperantes, coëgerint & ipſos, Saracenos vocari, ac Mahumetis religionem profiteri. Quod cùm factum ſit, quid veriſimilius quàm quòd Salomon dixerit: Et finis verborum eius inſaniæ peſsimæ.

VERS. XI.

Vt ſtolidus ipſe multis vtatur ver-bis: neſcit iſte homo quid ſit quod di-cat, aut quid futurum ſit poſtea, quis indicaret ei?

ALterum adiunctum fatui. Stul-tus non conſiderat animi cuiuſque naturam & propenſionem, non obſer-uat locum & (quod primum eſt om-

nium

nium rerum, tempus, ne quid importunè ne quid præpoſterè ac perperam dicatur, non negotiorum qualitates, ac conditionem perpendit. Breuiter ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τὰ τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα. Sed ſemper ſtridet, clamat ad rauim, non alios audit. Tales certè ſunt Sophiſtæ in diſciplinis, qui in ſcholis, in templis, in conuiuijs, in publico & priuato, ac deniq; omni loco & tempore rixoſi ſunt & contentioſi, qui ſe contra veritatem armant, qui veritati tenebras offundunt, pietati plagam infligunt, latam & diuinam viam egrediuntur, ac in deuijs tramitibus impedimenta atq; offendicula quærunt, quos admodum facetè irriſit poëta:

Si forſitan lis eſt de lana exorta
caprina:
Stentorea obtundunt clamantes voce Sophiſtæ.
Dum leuibus nugis, tempora vana terunt.

Huiuſ-

Huiuſmodi fatui in re pulcherrima & omnium vtiliſſima, nullum alium fructum eſſe putant, quàm nunquam tacere, fortiter aſſeuerare quicquid in buccam venerit: aduerſario non cedere, eum vel aggredi, vel ſuſtinere, vel ſcire, quo artificio, fallacijs, clamoribus, telis, veneno, incantamentis ſit feriendus & ſubuertendus. Talium hominum clamores, non tam audiuntur, quàm chartis & libris illinuntur, quas ſordes potiùs quàm vt legantur ſatius eſſet, vulcano epularum loco obijci, vti memoriæ mandatum legimus: Sophiſmatum Chryſippi aceruos, publico Athenienſium edicto exuſtos fuiſſe. Cenſuerunt enim prudentes viri, vtpote Areopagitæ, inſanas illas cauillorum meditationes, peſtem, perniciem ac cladem eſſe adoleſcentium, fieri enim vt illis ætatem tranſigant, illis conſeneſcant, illis immorian-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

moriantur, ſemper pueri, ſemper rixoſi,
nunquam digna viris aſſequantur, &
ad Rempub. tam euadant idonei, quàm
veteres ad lora canes, id quod Plato
doctiſsimus in Gorgia non ſubticuit.
Nec præterijt Pythagoras, qui tales
hirundines præcepit, ne in tecta reci-
piamus. Et quæ (malum) inſania
eſt, illorum perferre regnum, qui mul-
ta mercede latrare quidem, ſed nihil ſci-
re docent. Explodite procul & elimi-
nate hanc hydram peſtiferam ô iuuenes
& auditores dilectiſsimi, quæ mentis
oculum excæcat eiusq́ lumen extinguit.
Neruis omnibus elaborate, ne in eorum
albo aſcribamini, qui nunquam ſapiunt,
ſemper garriunt, lapidem verberant,
in aëre piſcantur. Abſtinete ab ijs, qui
grauiſsimos authores, delirijs quibuſ-
dam nouis infatuati, tanquam ſenes à
caſtris & vrbe obſeſſa eijciunt: qui la-

befacta-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

beſaĉtatis bonorum conſilijs, illorum diminuta & fracta authoritate & oppugnata veritate, fortunas ad omnes, aditum poſſe fieri putant, cùm tamen à veterum fonte velut oceano quicquid vſquam per Græcorum & Latinorum alueos fluxit, vbertim manauit. Cogitate quòd non immeritò Periander Cypſellij filius alios admonere ſolebat: τοῖς μὲν νόμοις παλαιοῖς χρῶ, τοῖς δὲ ὄψοις προσφάτοις, *id eſt legibus quidem antiquis vtere, cibis verò recentibus. Et Diuus Marcus imperator, ad præfectum ſuum ſcribens, verſum illum boni poëtæ allegauit: Moribus antiquis, res ſtat Romana viriſq́. Et nos quoq́ vetera ædificia admiramur, ac veteres gemmarum ſculpturas maiore precio comparamus, vetereſq́ amicos arctius complectimur. Ac poſtremò, modeſtiam erga omnes & ſingulos declarate,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ac memineritis non fruſtra monuiſſe Ariſtotelem 2. Rhet. 1. Ne quis ſententias dicat, niſi ætate prouectus neué de rebus, quarum vſum non habuerit.

VERS. XII.

Labor ſtolidorum fatigat ipſorum quemq;, vt qui neſciat ire in ciuitatem.

Tertium ſtulti adiunctum à ſimili, fatui fruſtra ſe defatigant, nunquam rectum finem aſſequentes, haud ſecus quàm qui à recta via, in obliqua diuerticula, modò huc modò illuc aberrãtes nunquam in vrbem perueniunt &c. Hic verſus monet, nulli labori, nulli diligentiæ ſuum fructum conſtare, ſi quis legitimum laboris finem ignoret. Vt imperitus villicus multum moleſtiarum habet ex ſuis laboribus, fructus verò nihil, aut certé perparum, ſi parta bona non in ſuos vſus confert, nec ea venum in vrbem transportat. Sic enim ratio & conſue-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

conſuetudo villicorum fert, vt bona ſua, lac, oua, caſeum, butyrum, frumenta & alia ſimilia in oppida portent. Similis ratio quoq; eſt in omnibus artificijs, ac imprimis in ſtudijs noſtris, in quibus nobis finem quendam eſſe propoſitum, ad quem vita & actiones tanq̃ ſcopum diriguntur, non eſt (opinor) qui ambigat. Pius igitur ſtudioſus eruditionem omnem confert ad Chriſti gloriam & Eccleſiæ vtilitatem, contrà faciunt fatui, homines nimirum non renati, qui ad oſtentationem, vt alia, ſic hoc naturæ donum conuertunt. Quare vt nos commodè in ciuitatem eamus, per hunc finem proficiſcamur oportet. Proinde aſsiſtat neceſſe eſt quiſpiam, à quo intendatur dirigaturq́; ad finem inſitum rationis lumen, qui ſanè alius eſſe non poteſt, quàm Deus ipſe, optimè ex ſua εὐδοκίᾳ, omnia confingens ac conformans.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. XIII.

Væ tibi terra cuius rex eſt puer, & cuius optimates manè comedunt.

SEcunda pars capitis docens euentum, quem regna & vrbes ex administratione magiſtratus conſequuntur, in qua perſpicuè pronunciat de cauſa euerſionis regnorum ac Rerumpubl. quæ non alia eſt, quàm Domini excandeſcentia ob delicta generis humani. Quibus cœleſte numen ſubinde prouocatum, regna ac populos euerſurum, principes ac Reges fatuos rerum gubernaculis præficit. Quos pueros vocat Eccleſiaſtes. Quòd nihil corruptioni & mutabilitati paratius ætate puerili, quæ pro piro vel pomo omnia concedere vel negare, offendi vel placari paratiſſima eſt. Poſſem huius rei non paucas recitare hiſtorias, ſed quia rerum omnium

ſeries

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſeries ac experientia ex ipſa ætate conce-
pta notior ſit: quàm vt indigeat exemplis, ſaltem mentionem faciam Henrici Quarti ſtrenui imperatoris. Is quinq; annorum regnare cœpit, cui pater moriens commendauit matrem mulierem prudentem & timentem Deum, admonuitq; vt conſilijs eius vteretur etiam in magnis imperij rebus. Primò piè obſecutus patris voluntati vſus eſt matris conſilijs, & bene ſucceſſerunt omnia. Sed breuî per adulatores & corruptos nebulones, ſeductus mollis puerilis animus matrem contemnens, ſecutus eſt eos qui ſuadebant, quicquid videbant illi arridere. Quare Henricus puer, puerilia magis curans, omnia maiora concedebat. Facilior erat ad donandum magnas ciuitates, & remittenda tributa, quàm ad amittendam quampiam coloribus variegatam ſonoram

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ram auiculam. Vnde diu conſecutum eſt, vt omnia literis & ſigillo nomine imperatorio corroborarentur. Quæ effrenata licentia, vbiq; viguit in omni genere ſcelerum, donec diffluentem licentiam peſſimorum morum compreſſit maturior ætas, & iuſticiam exulantem quantum licuit, reuocauit &c. Adeo vera eſt comminatio diuina, quâ Dominus quaſi plagam grauiſſimam, comminatur populo Iudæorum: Dabo inquit pueros principes eorum, & effeminati dominabuntur eis. Hæc mala vt Deus optimus maximus ab hac noſtra patria auertat, oremus omnes patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti in vera fide, nec dubitemus vota noſtra eum exauditurum propter ſuam bonitatem. Sed nunc ad cauſas calamitatum & regnorum euerſiones addit amplius: Et cuius principes manè comedunt: Hæc ſanè
cauſa

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cauſa finalis eſt ruinarum in Repub. nimirũ comeſſationes, venationes, luſus, alea. Nam cùm principes vacare deberent cauſis ſubditorum examinandis, & negocijs expediendis, aut certè vel lectioni, vel orationi, ſplendor autem & affluentia epularum, intellectum humanum obruit penitus & obturat: certè ſequitur negociorum confuſio, ſubditorum diſpendium, iudiciorum ſubuerſio, iuſticiæ periclitatio. Tradit Ariſtoteles in 7. politicorum, climata & cœli ſitum cauſam eſſe felicitatis & infelicitatis, mutationis ac ſtabilitatis in imperijs: At nos qui verſamur in Scripturæ ſacræ oraculis, cauſas regnorum mundi, non ex ſitu orbis terrarum & ex cœli habitu rimamur, ſed ex ſacra ſcriptura, quæ docet, DEVM regnis euertendis ſubminiſtrare Reges pueros *&c. (puerum intellige, non ratione æta-*

tis, ſed ſapientiæ & prudentiæ, vt vox pueri hic accipiatur pro fatuo principe, ſiue ſit iuuenis, ſiue ætate grandis). Et quòd propter ſcelera auferat populis regna, & det alijs quibus velit. Sic Græcorum natio, quæ olim ingenij literarum, ac imperandi artibus valde claruit, luxu & libidine principum perijt, vt vix hodie vlla iſtius veſtigia laudis extent. Succeſſere Romani, gens ingeniorum, virtutum, artium gloria, propagandiq; imperij ſcientiâ olim nobilis. At hos neq; terræ ſitus, neq; cœli benignè fulgentis clementia iuuit, quò minus eorum dignitatem atq; amplitudinem, tot atq; tam horrenda flagitia obſcurarint, imminuerintq;. Germani qui olim ingenij cultu, & regendi diſciplina claruerunt, à cœlo & terra, à moribus rudes, imperiti, ſqualidi: iam aliquot ſeculis ci-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

uili ſcientia & omnium artium exercitatione floruerunt: & quæ eorum excellens laus eſt, hodie omnibus terræ populis, religionis veræ cognitione præſtant atq; antecellunt. Idem de noſtra patria, beneficio diuino nos dicere poſſumus & ſuo loco diximus. Sed vt ſuæ vices ſunt iudiciorum Dei, qua certè tam nos quàm alij ingratitudine ſumus erga Dei beneficia, periculum eſt fore, niſi reſipiſcamus, vt beneficia Dei in nos vberrimè collata amittamus, & alijs fruenda relinquamus. Certum igitur eſt, vt Moſes minatur, vnà cum ſceleribus cœlum, terram, imperium, artes, ingenia & omnia illuſtria atq; præclara ex arbitrio diuinæ vltionis mutari, transferriq;, vt verè ſacer Dei ſpiritus per Danielem Nebuchadnezari denunciauit: Donec ſcias quòd dominetur excelſus in regno hominum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& cuicunq; voluerit det illud. Item: ipſe mutat tempora & ætates, tranſfert regna & conſtituit ſapientes, ordinat principes & fatuos.

VERS. XIIII.

O te beatam regionem, cuius rex natus eſt ex clariſsimis, & cuius principes ſuo tempore comedunt ad robur, non autem ad compotationem.

EXplicatio ſuperioris ex loco contrariorum. Cùm vnum aliquem eſſe oporteat in regnis & imperijs, cuius conſilio & prudentiæ reliqua ſubijciatur multitudo. Nam alioqui multis cohabitantibus, & vnoquoq; ſua commoda procurante nullo negocio dilaberentur res, ni princeps aliquis præſideret, quì publico bono tanquam mitis parens conſuleret. Quod cùm ſit, ſicut ſuperius pronunciauimus eam regionem infeli-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

infelicem, cui rex dominatur, ſiue ætate, ſiue mente ſenſus & vſus rerum expertem puer, & cuius principes à voluptate diem inchoant: ſic econtrà dicimus eam ditionem beatam, cui Rex contingit generoſa ſtirpe, hoc eſt, non qui vetuſtis tantùm ſtemmatibus, aut nobili ſanguine ſatus eſt multò minus eum, qui ſuperbia, ſæuitia, oppreſsione aliorum, ſe nobilem reddit, quomodo olim latrones nobiles dicti ſunt. Sed generoſa ſtirpe eum ſignificamus, qui virtutibus clarus eſt, quæ ſunt fides erga Deum, charitas erga proximum, ſapientia, prudentia &c. Habemus hoc verſu ſuccinctam & aſtrictam boni principis deſcriptionem, ſed tamen breuiaria narratione complectentem, qualis princeps eſſe debeat, in quo Marcus Cicero Gn. Pompei laudes in oratione tractans, quatuor requirit, nimirum

ſcientiam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſcientiam rei militaris, virtutem, au-ctoritatem & felicitatem. Sed noſter Eccleſiaſtes tantum requirit, vt ſic ex clariſsimis, hoc eſt piè ac liberaliter educatus, ſapientiam, prudentiam, pie-tatem, in toto gubernationis curſu con-ſeruet, ſit temperans, continens, ſobrius, frugi ac tenuis victus, comedat ad ro-bur, laborum patiens, acer ingenio, non auarus, non puer, non ſtolidus, qui ad dicendum idoneus ſit, exiſtimationeq; ac authoritate præditus. Quæ virtutes, quia maximè requiruntur in principi-bus, ideo plurima regna ad huiuſmodi reſpicientes, eligunt ſibi Reges, non ge-neris & maiorum, nec fortunarum & opum habita ratione, ſed virtutum. Quomodo ad germanos delatum impe-rium, diuturnius factum eſt, quòd ad-iunctos tanquam Ephoros electores principes habet, qui nemini mandant impe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

imperatorium munus, niſi in certas, quas ſeruet leges, iuret. Neq́ in hac noſtra patria, niſi electione reges admittuntur. Nec Galliarum aut Poloniæ Rex, ſuis legibus quibus pareat, ſuis item regni Ephoris, quibus imperium eius, niſi vis ſuperet coerceatur, caret. Sed virtutes enumeratas & earum τὸ διόλου breuiter & quaſi penicillo hoc loco delineabimus. Niſi fortè noui rerum cenſores ταυτολογίας me inſimulabunt, quòd de iiſdem iam aliquoties dixerim, qua in re, ſi dicacitatis ſuæ virus in me iaciant, in ſpiritum ſanctum quoq́ violenti erunt, qui eadem quoq́ ſæpius repetat. &c. Sit igitur princeps temperans ne voluptate abductus, curam maximarum rerum abiiciat. Sobrius vt rebus maximis inuigilare poſſit. Victu frugi & tenui, quia delitijs deditum, viuendi cultus, & ex-

quiſita ciborum cura fatigat & mergit animum: laboris patiens, quia vltimum eſſe oportet imperatorem, qui defatigetur atq́ laſſeſcat, acer ingenio, quòd celerem & (vt inquit Homerus) volucrem eſſe oportet, qui pernix cogitatione omnia percurrat, atq́ futura conijciat animo longeq́ proſpiciat. Et prudenter Agathon dixit: Oportere bonum principem trium meminiſſe: Primùm quòd imperet hominibus. Alterum, quòd ex legum præſcriptione. Tertium, quòd non perpetuum teneat imperium &c: Præterea non ſit auarus & lucri cupidus, plerią enim etſi fortitudine, & robore aduerſus arma & hoſtium copias interriti perſtare poßint: auro tamen illecti molleſcunt: idq́ telum efficax eſt ad extorquendam victoriam accomodatum. Nec iuuenem nimis nec decrepitum eſſe oportet prin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tet principem, quòd alter credulus nimis & audax, imbecillus alter & timidus. Non ſit tyrannus, durus & difficilis, ſed meminerit ſapienter à Pittaco dictum eſſe, felicem eſſe Regem, ſi ij qui pareant non ipſum metuant ſed pro ipſo. Ac prudentiſsimé Alphonſus Rex Arrogonum, cùm aliquando interrogatus eſſet, quos è ciuibus haberet chariſsimos, reſpondit: Qui magis pro me metuunt, quàm me, qui ſciret metum cum odio coniunctum eſſe. Vltimò iuſticiam vbiq; exerceat, quæ finis eſt legum. Quare & poteſtatem cohercendi malos habeat coniunctam cum dilectione Reipub. Igitur ſapienter poëta vtramq; hanc partem complexus eſt.

Τοῖς μὲν δικαίοις ἔνδικος, τοῖς δὲ ἂυ κακοῖς
Πάντων μέγιστος πολέμιος κατὰ χθόνα.

Hæc

Hoc munus à Deo accepit Magiſtratus, vt terrori ſit flagitioſis. Ideo Apoſtolus: Nam Dei miniſter eſt, vltor ad iram ei qui quod malum eſt, fecerit. Rectè ergo veteres tribus rebus conſeruari Remp: et ſocietatem humanã dixêre, εὐεργεσίᾳ τιμῇ & τιμωρίᾳ. *id eſt beneficientia, & bonorum retributione, & puniendi malos ſtudio. Et Solon duabus rebus Rempub. contineri dixit: præmio & pœna &c. Adime metum legis & gladij, actum fuerit de Republica. Sed quantum fieri poterit, clementia vbiq; & erga omnes ac ſingulos vtatur, cogitans de imbecillitate generis humani. Et præclarè Eſaias proprium Dei opus prodeſſe & conſulere rebus noſtris eſſe dicit: alienum autem affligere & punire. Quò proculdubio reſpexit Bias, qui damnaturus quendam, lachrymatus eſſe dicitur, & cùm interrogaſſet*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

rogaſſet quidam, cur fleret: reſpondiſſe fertur, ſe naturæ condolere, legi autem ἀποδοῦναι τὴν ψῆφον, *hinc hebræorum ſapientes dicunt, maiorem eſſe clementiam Dei quàm ſeueritatem iudicandi. Hæc in tertiam & quartam generationem ſe extendit, illa verò in mille ſecula, Exodi 20. Adhæc ſit quoq; præditus eloquentia ac facundia princeps, qui militem oratione cohortando, facilè perſuadebit pericula contemnere, claris inſeruire facinoribus, & ſtudio gloriæ ac virtutis amore incendet. Hæc breuiter de virtutibus quæ requiruntur in magiſtratu, in quæ tanquam in ſpeculum intueantur, qui hodie moderantur orbem chriſtianum principes. Si his virtutibus nitantur, res bene habet, & eſt vnde gratias agemus Deo: Sin ſecus, illorum fuerit diligenter circumſpicere, quo fungantur munere: & noſtrum*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tam inclementes poteſtates æquè ferre, dum hi meliores efficiantur, quod non fiet antea, quàm vita noſtra tot ſceleribus tam fœdè contaminata, in meliùs commutata ſit. Cõuenit enim omnino in nos illud prophetæ: ſicut populus ita ſacerdos &c.

VERS. XV.

Pigritia ambarum attenuatur contignatio, & demiſsione manuum perſtillat domus.

COmparatio rei priuatæ cum publica. Sicut paterfamilias iners ac piger, magnam rei familiaris iacturam facit, vbi fracturam vel diſiuncturam in contignatione domus deprehenderit, nec ſtatim eam reparat aut reiungit, ſed premente pigritia, eo vſq; differt donec contignatio ligaturis ſolutis ab altitudine ſua, aut humilietur aut corruat: Sic Reſpub. citò labefactatur, in qua principes profuſi & ad omne ſcelus

libidi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

libidinemq́ proiecti ſunt. Vnde perſpicuum eſt, omnem fructum, vſumq́ prudentiæ domeſticæ & ciuilis, ad quem educandi ſunt homines, luxum perdere. Et cùm triplici bonorum genere, regnorum ac vrbium felicitas contineatur, corporis, fortunæ & animi iuxta philoſophos. Hæc omnia diſsipat nimia illa profuſio, ebrietas ſcilicet & libido. Quo magis lamentandum ſit, in ijs Rebuſpublicis, quæ ſe chriſtianas profitentur, non eſſe malum magis tritum, quàm ebrietatem & venerem, quæ ita paſsim inualuerunt, vt tanta vitia liceat magis hodie lamentari, quàm vlla diſciplina ſanare, quibus ſtudent pariter principes & ſubditi, ſacri et profani homines &c. ἀναγωγὴ autem huius verſus ad animam referri poteſt: vt nimirum omni contentione elaboremus, ne ſpiritualis noſtræ domus, hoc eſt, animæ conti-

gnatio id eſt, firmæ ac connexæ rationes humilientur ac corruant: ita vt domus ipſa perſtillet, diſtuentibus vndiq; vitiis conturbata, atq; ita, ſi quas habebamus prius virtutes, ex deſidia & inertia amittamus. Oportet ergo aſsiduè inſpicere hanc noſtram domum, neq; ſolum ea reſpectare quæ bene hactenus geſsimus, ſed oculos ad contignationem, hoc eſt, ſupremum finem erigere. Nam qui ſegniùs ſeſe habent ad capeſſendas virtutes, ad ſolam voluptatem oculos animumq; conuertunt, occupanturq; circa id, quod hominum quàm plurimi ſuaue lætumq; opinantur, iacturam facient earum rerum, quæ inæſtimabili pondere, res fugaces excedunt.

VERS. XVI.

Cùm ad læticiam parant conuiuium, & vinum lætificat viuentes, pecu-

pecuniaq; ipſa facit vt iſta omnia reſpondeant.

AMplificat adhuc gubernationis ciuilis incommoda, à luxu & amplis familijs, quibus alendis facilè conſequitur, quòd magiſtratus ſubinde peruertant iudicia ac leges, propter munerum aucupia. Luculentum ſanè luxus ac auaritiæ inſtrumentum & hodie plus ſatis in vſu, magnâ rerum publicarum iacturâ, cùm eam ij etiam exerceant, qui magiſtratum gerunt, quorum præuaricatio quòd impunè abit, non poteſt non perniciociſſima eſſe. Chriſtus, cui iudicium huius mundi à patre traditum eſt, hoc vitium cum cæteris, quæ miſerè labefactant Reſpublicas ſceleribus, ſecuri ad hanc vitioſam arborem iam appoſita, proculdubio ſuo tempore expurgabit, nulla hominum induſtria, quam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

omnem vincit improbitas noſtra. Damnat igitur Eccleſiaſtes abuſum donorum Dei, & illicitum quærendi opes ſtudium in magiſtratu & ſubditis, non habita ratione finis parandarum opum. Panis & vinum non vtiq; condita ſunt ad gulam explendam & ebrietatem, ſicuti improbi his abuti ſolent, ſed ad neceſsitatem. Neq; etiam pecunia data eſt principibus à Deo, vt ad quod animi cupiditates eos inſtigant, id per eam efficiant: Sed vt oppreſsis ſuccurrant, ſuas ditiones tueantur, & ſubditos ab iniurijs defendant. Sed Salomon conſiderans infinitas cupiditates principum, eos taxat qui vbiq; ſpectant argentum, ſiue fiat Reipub. commodo ſiue incommodo, & ſaltem inhiant in opes & facultates ſubditorũ expilandas, ne aliquid deſit ſuo luxui & ſplendori. Hæc innuit dum addit: Pecuniaq; ipſa facit, vt iſta omnia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nia reſpondeant. *Non ſimpliciter damnat honeſtum ſtudium parandi ea quæ pertinent ad vitæ neceſſitatem, hoc enim tam in magiſtratu quàm ſubditis requirit, ſed* φιλαυτίαν *nimiam. Quare vt teneamus quantum in hæc bona fluxa, ſalua conſcientia contendere liceat, tenendum bipartitam eſſe dilectionem: Vnam quâ ſe quisq; natura duce diligit, ea ſequens quæ profutura, & declinans quæ nocitura videantur. Quem ſanè amorem ſui, neq; natura, neq; lex diuina damnat. Non enim ſaxa & ſtipites geniti ſumus, vt nullos motus, nullasq; cupiditates &* στοργὰς *id eſt, affectiones ſentire debeamus naturales, quæ nobis Dei beneficio tributæ ſint ad amplectenda ea, quæ ad conſeruandos nos commoda, & ad deuitanda quæ incommoda eſſe cognoſcantur: qua affectione qui carent aut ſimulant*

ſe carere per prauitatem naturæ, ἄστοργοι dicuntur, & ab apoſtolo in epiſtola ad Romanos damnantur. Alter verò amor eſt, quo nos ita amamus, vt præ nobis proximum non curemus: contraquàm natura nos docet, & lex Dei mandat, & quò eas res quæ ad viuendum commodæ ſunt, nimis cupidè & ſecus ac deceat expetimus. Hoc vitium, hancq́ labem aſperſit nobis morbus ille originis, à primò homine in nos fœda contagione propagatus, quem quidem morbum etiam philoſophi ſentire potuerunt, cauſam autem eius explicare non poterant, qui in naturæ ſchola, non in illo ſacri ſpiritus ludo quem Chriſtus aperit verſati ſunt. Breuiter, cupere pecunias, vinum & cibum malum non eſt, ſed cupere nimiùm. Rectè igitur dixit ille, μέτρον δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον. Exemplum in noſtro Eccleſiaſte habes. Is eas facultas,

culta,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cultates rogauit à Domino, quæ ſatis eſſent ad comparanda præſidia vitæ: Similiter & nos in oratione quam nos Chriſtus docuit, precamur, vt pater cœleſtis velit dare nobis panem quotidianum: in quo comprehenduntur, pecuniæ, veſtes, alimenta, & quicquid ad victum pertinet. Itaq; vt verè iudicemus de rebus, natura eſt ſemper à vitijs ſeparanda, & de vtriſq; ſeorſim diſſerendum. Sed hæc fortè nimis generaliùs, cùm ſaltem de magiſtratus improbitate diſſerat Eccleſiaſtes.

VERS. XVII.

Ne quidem in conſcientia tua Regi maledicito, & in conclauibus cubilis tui, non maledicito potenti, nam vel auis cœlorum, perferret vocem illam, & ales indicaret verbum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Προκατάληψις, in qua cùm hactenus magiſtratus taxauerit, & oſtenderit in ciuili adminiſtratione, multa indecenter & contra ἀσχημοσύνην *fieri, nunc ne quis hoc velit imitari, & ipſis detrahere prohibet, graui addita cauſa. Nam licet Deus in ſuo verbo poſsit principes corripere, non tamen vult vt tu eum imiteris, & aliter de eo loquaris, quàm eius dignitas poſtulet, vtpote quem tibi Deus præfecit, & cuius poteſtas à Domino Deo eſt. Sed propoſitio verſus eſt: ne Regi neué potenti imprecer is, ac ne in penetralibus quidem. Ratio propoſitionis,* Quia aues cœli portabunt vocem tuam, *hoc eſt, non latebit, ſed innoteſcet ac ſic punieris. Tua namq; maledicta excurrens fama, deferet ad illius aures cui tu malum imprecatus fueris. Ira etiam Regis mors eſt. Et habent reges ac principes ſuas aues, cuiuſ-*

modi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

modi ſunt quas, ſatrapas nominamus, per quos à rege explorantur omnia, quos aliâs dici ſcimus βασιλέως ὦτα *id eſt, aures Regis. Reuerentiam igitur & obedientiam ſummam deferendam eſſe ciuili magiſtratui, quamuis non ſemper expectationi noſtræ reſpondenti facilè intelligetur, ſi perpendatur quàm neceſſaria ſit poteſtas ciuilis. Quod haud difficulter cognoſcimus, ſi explicetur cauſa inſtituens Deus: & materia in qua verſatur, quæ eſt defenſio iuſticiæ ciuilis & punitio iniuſticiæ: & finis, qui eſt conſeruatio tranquillitatis ſocietatis humanæ. Quapropter non immeritò (vt ſacra prætermittam) poeta Ioui peculiariter curæ eſſe Reges terræ dicit:*

Καλλιόπη τ' εἴδει προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασέων
ἡ μὲν γὰρ βασιλεῦσιν ἅμ' αἰδοίοισιν
ὀπηδεῖ &c.

Qui

Qui igitur detrahunt eis, qui magnis curis & laboribus pro eorum ſalute vexantur, in Dei inſtitutionem impingunt. Quomodo etiam illi iudicium Dei non effugient, quicunq; execrationes cordis occultas, aut vlla maleficia Deum latere exiſtimant. Nam etſi hominum ſenſus ſtupidiores ſint, quàm vt poſſint eiuſmodi execrationes intus reſidentes odorari, tamen odor earum vel potius fœtor nubes tranſit, & ad ipſum vſq; Deum aſcendit, nec quicquam occultum manet, etiamſi in denſiſſima ac obſcura ſylua fiat. Nam ita hominum actus Deo patefiunt, vt aues potius ei ſint anunciaturæ, quàm quicquam tacitum relinquatur. Huc facit quod de Poëta Ibyco fertur. Is cùm à latronibus trucidaretur, ac qui opem ferret, neminem videret, grues fortè ſupra ſe volantes, indigniſſimæ ſuæ

cædis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cædis tanq̃ vindices implorabat. Latrones ſecuri eum deridebant, vtpote quibus impoßibile videbatur, grues aliquando tanti ſceleris proditrices fore. Verùm cùm aliquantò pòſt in ciuitate ſederent, ac gruibus aliquot præteruolantibus, alter per iocum diceret: En tibi vindices Ibyci, idq́ alij eius loci homines, qui Ibycum virum adeo doctum, non ſine gemitu aliquandiu deſiderant, audirent, ſuſpicabanturq́ duos iſtos, quid de Ibyco actum eſſet, benè ſibi conſcios eſſe: itaq́ comprehenſos eos in carcerem condebant, & quæſtione per tormenta habita, facinus vt erat cognoſcebant. Quod & ſimilia multa, quæ eodem modo in noſtra patria, præter maleficorum expectationem ſubinde euenerunt ac detecta ſunt, perſpicuè declarant quàm verè à Salomone dictum ſit, caue ne quid mali facias,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

etenim priuſquam occultum maneat, aues illud patefecerint.

CAPITIS VNDECIMI
ΠΕΡΙΟΧΗ.

†‡†

QVæ hactenus Salomon dixit, erant quaſi στηλιτευτικὴ *id eſt inuectiua in fatuos. Nunc autem cùm duo ſint effecta ſalutarium admonitionum, ſcilicet declinare à malo & facere bonum, de priore cùm hactenus egerit, nunc hortatur ad ſecundum, quia non ſatis eſt declinare à malo & contemnere mundum, niſi & fiat bonum. Quare nunc deinceps vſq; ad finem libri, hominem ad beneficentiam, fidemq́; in promiſsiones Dei exhortatur, aſſerens infinitam adminiſtrationem eius, cui obſecundare oporteat, ac negligentiores ad cogitationem mortis vanitatiſque præſentis reuocat.*

VER.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. I.

Proijce panem tuum ſecundum aquas. Nam multiplicantibus diebus inuenturus es eum.

Contra poſtremum vanitatis genus, quo animalis homo oppugnat adminiſtrationem Dei, tranſitio eſt ad confirmationem ſententiæ de prouidentia Dei, & refutationem argumentorum, quibus homines natura mouentur, vt dubitent de prouidentia & remuneratione beneficiorum in egentes. Cùm autem hactenus damnauerit inutilia ſtudia & opera hominum, expreſſè nunc indicat in quibus vtiliter te occupare poſsis. Quare et initium facit ab operibus caritatis & miſericordiæ. Et quum nihil tantoperè cõmendet pietatem, quàm charitas & pia affectio erga proximũ, ideo in hoc & ſequenti verſu ad eandem adhortatur, addita ratione ab vtili ſiue fine.

Mitte

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Mitte ſiue proÿce panem tuum ſecun-
dum aquas. προτροπὴ *ab exemplo ſemi-
nantis. Sicut bonus agricola, loca ir-
rigua conſerit certa cum fiducia & ex-
pectatione benedictionum Dei: Sic
te in hac vita memento agricolam eſſe
& operarium Dei, & de tuo commu-
nices: certiſsimè tibi applicans illud, Ie-
houæ ſeri quod benefit, & irrigari bene-
dictione eius. Prouerb. 19. Et Ieſai. 58.
Hæc doctrina de operibus charitatis,
ac imprimis eleemoſyna ac beneficentia
valde neceſſaria eſt, in qua tutiſsimum
erit ſanctorum niti exemplis, ne vel in
dando manus erret, vel in ſupputando
mens vacillet, vel in elargiendo inani
oſtentatione elatus animus liberalitatis
amittat mercedem, dum hominibus ma-
gis quàm Deo placere ſtudet. Neq; enim
immeritò Cratonem philoſophum, dum
Epheſi contemnendarum opum ederet
ſpectacu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſpectaculum, gemmas immodicæ æſtimationis contundentem à Iohanne Apoſtolo reprehenſum ferunt. Nam ſi pietati magis quàm gloriæ ſtuduiſſet, nunquam illas profectò contriuiſſet, ſed potiùs venditarum pretio indigentibus ſuccurriſſet. Quam quidem ſententiam & ipſe poſtea eſt ſecutus, lapillis quippe ab Apoſtolo priſtinæ integritati reſtitutis, miraculo ad fidem Chriſti conuerſus, quod ad ſuam ipſe iactantiam inſtituerat, ad proximorum vertit vſum, iam ſatis edoctus ſapientiam huius mundi ſtultitiam eſſe coram Deo. Eſt igitur verus finis donorum Dei non alius, quàm pauperum & tenuiorum, in calamitatibus & neceßitatibus opitulatio & συμπάθεια, & ſanè multa dare locupletiorum eſt, pauca tenuiorum, nec tamen ideo non par meritum, quorum æqualis affectus. Animum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

enim largientis penſat Deus non donum. Nec quantum oblatum eſt inſpicit, ſed quanto. Vidua paupercula duo æra minuta miſit in Gazophilatium, & diuitibus præfertur. Vidua etiam illa cui nihil aliud erat præter pugillum farinæ in hydria, & paulum olei in lechito, totum id quod habuit, petenti Eliæ prophetæ concedere non dubitauit. Et ex illa die hydria ei farinæ non defecit, nec lechitus olei fuit imminutus, donec pluuiam dedit Dominus ſuper terram. Deniq; paruulum filium quem mors abſtulerat, pietas viuum in ſinum matris reſtituit, annuente Domino precibus prophetæ, quem illa & cibo pauerat & fouerat hoſpitio, hoc eſt quod ſequitur. Nam multiplicantibus diebus inuenturus es eum &c. *Ratio ab vtili. Nam qui* proiecerit panem ſuum, *id eſt, clementer reſpexerit & fouerit*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

fouerit pauperes, egentes, eſurientes, ſitientes, peregrinantes, nudos, ægrotos, in carcere conſtitutos, multiplicantibus diebus, inuenturus eſt eum. *id eſt, qui miſerorum miſeretur, & ipſe miſericordiam conſecuturus eſt à Domino, ſicut Chriſtus teſtatur Math. 5. Beati miſericordes, quoniam & ipſi miſericordiam conſequentur. Hæc fuſiùs explicantur in pulcherrimo pſalmo 41. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem, in die malo liberabit eum Dominus. Iehoua cuſtodiet eum, & viuificabit eum, felix erit in terra, & non dabit eum deſiderio inimicorum eius. Dominus ſuſtentabit eum ſuper lecto doloris &c: Quare cùm hæc ita ſint, quis mentis compos non iam excuſſa tenacis auaritiæ compede, ad liberalitatem ac beneficentiam gradum feret? & de ijs ſaltem aliquid, quæ ſuæ ſuperſunt ne-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ceſsitati, aliorum indulgebit inopiæ, cùm poſt dies multos omnino remunerabitur quod confertur in pauperes. Si aliquid fuiſſet collatum in miſerum Lazarum, ſanè in vita altera fuiſſet recompenſatum. At contrà diues ille purpuratus, quia luxuriæ ſuæ deditus, Lazari pro foribus iacentis non reſpexit ærumnas, impietatis pœnas tulit, ſepultus in inferno. Et qui dudum panis micas de menſa cadentes non conceſſerat mendicanti, nec ipſe poſtea poſitus in igne, vel vnam aquæ guttulam quâ linguam refrigeraret, valuit impetrare. Quoniam ſine miſericordia iudicium fiet illi, qui non facit miſericordiam. Et qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit & non exaudietur.

VERS. II.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Da partem ſeptenis aut etiam octo-nis, quia neſcis quid futurum ſit mali ſuper terram.

Alia προτροπὴ ab incertitudine & inſtabilitate opum ac aliarum rerum fluxarum. Hortor immo iterum atq; iterum moneo, vt non vni tantum, ſed ſeptenis, *vel etiam* octonis, *ſi res ſic tulerit, id eſt, quàm plurimis poterit (vt ſit numerus finitus pro infinito) hilariter quiſq; opituletur. Breuiter, da liberaliter, & diuide pluribus, ſua tamen cuiq;. Vtinam obſeruarent opulentiores hanc commonefactionem & quæ ſequuntur, fortè non tanta hominum tenuiorum preſſura, vndiq; exaudiretur. Olim fuit conſuetudo, vt in medijs oppidis haberent ciuitates, templa gratiarum, id eſt, ſignificatum eſt inter homines oportere eſſe mutua officia, debita obligatione naturali & ciuili,*

quas dudum expiraſſe videmus, cùm homines non Dei verbo, nedum gratijs ad benefaciendum perſuadeantur. Sed nihilominus dicam ex Seneca & alijs, quomodo antiqui benefaciendi ſtudium, tribus gratijs repræſentauerint, & quare in beneuolentia exprimenda, has gratias pinxerint manibus implexis, quare ridentes, quare iuuenes & quare virgines, ſoluta ac perlucida veſte &c. Volunt quidem alij videri vnam eſſe, quæ det beneficium, alteram quæ accipiat, tertiam quæ reddat. Alij autem tria beneficiorum genera recenſent, promerentium, reddentium, ſimul & accipientium reddentiumq́. Sed hoc οὐδὲν πρός ἔπος *fortè. Cæterùm quid ille conſertis manibus in ſe reddentium chorus? Ob hoc quia ordo beneficij per manum transeuntis, nihilominus ad dantem reuertitur, & totius ſpeciem*

perdit,

perdit, ſi vnquam interruptus eſt. Pulcherrimus ſi cohæſerit & vices ſeruauerit. Sed cur ridentes? quia promerentium vultus hilares ſunt, quales ſolent eſſe qui dant & qui accipiunt beneficia. Iuuenes quia non debet beneficiorum memoria ſeneſcere. Virgines quia incorrupta ſunt & ſyncera, & omnibus ſancta, in quibus nihil eſſe alligati debet nec aſtricti. Solutis itaq; tunicis vtuntur perlucidis autem, quia beneficia conſpici volunt. Ex hac fortè pictura Heſiodus nomina illis impoſuit. Ac ἀγλαΐαν maximam natu appellauit, id eſt, ſerenitatem ſiue honeſtatem, quòd principium benefaciendi debet eſſe honeſtum. Non debemus rapere de aliorum facultatibus & benefacere alijs. Mediam εὐφροσύνην lætitiam. Nam hilarem datorem diligit Deus. Et maximè differunt beneficia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

data ſyncera beneuolentia ac candore, & data ex inſidijs & adulatione. 3. θαλῖα, id eſt germinans, hoc eſt gratitudo reddens beneficium, vel declarans piam voluntatem. Ac gratitudo eſt virtus compoſita ex duabus primis virtutibus, veritate & iuſticia. Veritas profitetur vnde ſit acceptum beneficium. Iuſticia obligat ad reddenda mutua quædam officia. Omnis igitur ingratus eſt mendax, quia non fatetur vnde acceperit beneficium, deinde eſt iniuſtus, quia non reddit debitas gratias. Cogitate hîc vos adoleſcentes de noſtra ingratitudine. Quis ſatis cogitauit vnde acceperit ſua dona? & quis noſtrum ſatis Deo pro ſuis donis gratias egit? Retinete hac lectione dictum Alphonſi qui fuit Rex Neapolitanus, tempore Friderici imperatoris, eius præceptor fuit Pontanus, ac fuit ipſe Al-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

phonſus valde eruditus in doctrina Eccleſiæ & philoſophiæ. Quando dictum eſt ei quòd defecerit ab eo aliquis princeps, vel alius cui ipſe benefecerat, vehementer initio fuit commotus, ſicut eſt conſentaneum: poſtea tamen repreſſit ſe & dixit: Ah quid iraſcar ei? ego multis maioribus beneficijs ornatus ſum à Deo, & tamen ſum ingratus &c. Sed nunc ſequitur: Quia neſcis quid futurum ſit mali ſuper terram. Ratio cur benefaciendum ſit ab ipſis donorum Dei adiunctis, inſtabilitate nimirum & fluxa earum conditione. Quòd ignoremus quid ſuperueniens dies allaturus ſit, id eſt, bona fortuita incertiſſima ſunt, & omnibus momentis infeſta malis quàm plurimis. Huc ſanè ſi cogitationes noſtras erigeremus, ac mentes noſtras excitaremus, multò certè benigniores afflictis Chriſti membris, ſem-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

per ac vbiq; eſſemus, quòd videlicet omnia illa longo tempore, longisq́; moleſtijs (ne dicam ſordibus) acquiſita, breui momento veluti quædam rapida procellæ tempeſtas tollit euertitq́;. Quot creditis ô auditores, locupletiſſima olim regna iſto modo ad aridum & vix reſpondentem neceſſitati victum redacta? quaſi euidētiſſimè per has fortunarum vices & ærumnarum recurſus, arguente Deo ac dicente illiberalibus iſtis: date & dabitur vobis: hunc item finem benefaciendi ſi prætereatis & terrenas vobis diuitias, ſuſq́; deq́; cumulatis: ecce ego viciſſim ſuper vos bellum & gladium, & quæ rurſu omnia inuitis extorqueant, inducam.

VERS. III.

Si completæ fuerint nubes pluuia, ſuper terram effundet eam, & ſi ceciderit arbor ad auſtrum ſiue aquilonem, quemcunq; in locum ceciderit, ibi erit.

Para-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

PArabola à rebus naturalibus, quâ oſtenditur non poſſe rectiùs collocari bona fortuita, quàm conferendo eleemoſynam & beneficentiam in indigentes. Nam (inquit) ſicut ſementem benedictione aſpergit Deus & ſator eam ibidem recipit cum fœnore, id ipſum quoq; fore conſtat in beneficentia tua. Imitare igitur grauidas illas nubes quæ terras profuſa ſine diſcrimine pluuia irrigant: & beneficas illas arbores quarum fructus & meridiem & aquilonem verſus, id eſt in quãcunq; partem incide rint, hos & illos alunt &c. Hoc etiam verſu perſpicuè docet, cumulatè beneficia redire ad eos qui plurimum conferunt. Quo plus dat aliquis eò magis experitur ſibi diuinitùs reddi plura, vt Germani piè dicunt:

Almoſen geben/armet nicht/
Kirchen gehen/ſaumt nicht etc.

Item

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Item fœneratur à Domino qui dat egenti. Et fructus eleemoſynæ ſunt infiniti. Nam nec talem pietatis cultum, in Ethnicis quidem marceſcere paſſa eſt diuina clementia. Cornelij namq; Italicæ cohortis Centurionis eleemoſynæ (vt in actis Apoſtolorum legimus) aſcenderant in memoriam ac conſpectum Dei, atq; ad illum adhuc gentilem, angelum de cœlo, Simonem Petrum ab Ioppe Cæſaream vſq; euocarunt, dignum vtiq; reddentes, qui cum angelo colloqueretur, ab Apoſtolo baptizaretur, à ſpiritu ſancto priuſquam baptizatus ſit, viſibiliter illuſtraretur: Adeo vt & qui aderant ex circumciſione fideles mirati ſint ſpiritus ſancti gratiam, etiam in nationibus eſſe effuſam, & Petrus ſe comperiſſe dixerit, quia non eſt προσωπολήπτης *Deus, ſed in omni gente qui timet Deum & operatur iuſtitiam,*

acceptus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

acceptus eſt illi. Qua de cauſa etiam tradunt beatum Euſtachium, ex gentili chriſtianum factum, & ex chriſtiano martyrem, palmam immortalitatis conſecutum. Cæſaris enim Traiani & Pliny ſecundi temporibus, magiſter equitum ſuper cornua cerui quem venando inſecutus fuerat, Chriſtum in cruce fulgentem viderat. Qui dum ob ipſius erga inopes beneficia, ei ſe apparuiſſe diceret, & myſteria veritatis reſeraret, credentem baptizari iuſsit. Hoc fortè quis mythologicon exiſtimet, ego tamen ex temporum conſecutione veriſsimum iudico, ac ſcimus Deum mirabilem eſſe in omnibus operibus ſuis, & longè plura ſtupenda & admiranda in incrementis fidei chriſtianæ feciſſe, quæ ſi in dubium vocentur, multa alia quoq; eâdem incredulitate labefactantur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. IIII.

Qui obſeruat ventum non ſeminabit : & qui reſpicit ad denſas nubes, non metet.

Προκατάληψις, *quâ remouet quoddam impedimentum. Impeditur autem homo ab operibus pietatis ex nimia dilatione, cogitans quòd veniet tempus magis opportunum ad diſtribuendum pauperibus bona ſua, & interim adimuntur ei bona vel vita, & ſic priuatur ſua intentione. Hoc illuſtrat ſimili. Eſt enim hæc beneficentia inſtar ſationis, quam meßis conſequitur, & ſemper eſt benefaciendi tempus. Vide igitur ne vlla cunctatio prudentiæ nomen ementita, ab hoc officio te abducat eos imitatum, qui ventos obſeruant ſationi minus incumbunt. Nam plerumq; contingit, vt qui hodie perflat ventus craſtina die ſit quieturus, aut*

contrà

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

contrà bacchaturus ſit die craſtina, qui hodie conquieſcit : hodie cùm pluat, cras erit aër ſerenus. Hæc enim ſunt ex eorum genere, quæ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ nominamus. Non oportet ergo ſementes ventos obſeruare, ſed ſpe bona ſationem facere, Deo confidentes authori bonorum omnium. Nam ſi præ obſeruatione nubium ac ventorum, differamus ſationis tempus, irritam deinde meſſem experiemur. Eodem modo ne diffidentia vtitor, vt manum à benefaciendo retrahas, neué has aut illas excuſationes obtendas, ſed Dei adminiſtrationi confidens, fac citò quicquid facto opus eſt. Hæc conueniunt cum doctrina CHriſti, operamini donec dies eſt. Nec deſunt ſcripturarum teſtimonia, quæ te charitatis fraternæ atq; eleemoſynæ commonefaciunt, atq; ad eam te excitant. Admoneat quoq; te eiuſdem rei

baptiſmus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

baptiſmus tuus. Pauper igitur acceſſit? in mentem tibi veniat, ex quàm graui paupertate, ad quantas diuitias prouectus es. Pane carens & potu atq́; etiam fortaſſe Lazarus quiſpiam ad domus tuæ fores prouolutus? moneat te myſtica menſa, ad quam acceßiſti: moneat te panis iſte, cuius particeps factus es, calix ille quem accepiſti, cùm Chriſti paßionibus initiareris. Peregrinus ad genua tua procubuit, domo carens, aduena, facultatibus naufragium paſſus, ſpoliatus pecunijs, genere, amicis, morbis & alijs calamitatibus miſerè deformatus ac confectus? per hunc excipe illum, qui peregrè propter te vitam egit, paupertatem & dirum mortis ſupplicium ſuſtinuit, idq́; in ſuis regionibus hoc eſt, in hoc mundo, qui ab ipſo creatus eſt ac deniq́; qui per gratiam ad te immigrauit, teq́; ad cœleſte domicilium

lium pertraxit. Adhæc ſi debitorem nactus ſis tibi ad pedes procidentem: ſyngrapham omnem tam iuſtam quàm iniuſtam concerpe: ac decem illa talentorum millia in memoria habe, quæ tibi Chriſtus remiſit. Noli te acerbum minoris debiti exactorem præbere, & quidem conſeruis: cùm tibi à Domino maior ſumma condonata ſit: ne ob humanitatem quoq; illius & miſericordiam, quam tibi in exemplum propoſitam nequaq̃ es imitatus, pœnæ à te expetantur.

VERS. V.

Quemadmodum ignoras quæ ſit via venti, & ſicut oſſa ignoras in vtero grauidæ: ita ignoras opus ipſius Dei, quâ viâ faciat hæc omnia.

EXigeſis admirabilitatis quæ eſt in operibus Dei à comparatione minoris ad maius. Si tuam ipſius compo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſitionem ignoras, multò magis occulta Dei. Sed verum prius, ergo & poſterius. Antecedens profert Eccleſiaſtes. Primùm enim etiamſi maximè velimus obſeruare: tamen præſcire non poſſumus aëris qualitates, aut ſcire viam ipſius ſpiritus, quod etiam ſaluator noſter Iohan. 3. apertè teſtatur: ſpiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis; ſed neſcis vnde veniat, & quò vadat. Deinde non aliter nouimus opera Dei, conſilia & diſpenſationes, quàm & oſſa quæ compinguntur & geſtantur in ventre pregnantis. Quis enim nouit maſculus ne ibi deliteſcat an fœmina? integrum ne ibi gignatur, an parte aliqua corporis imperfectum? Quod ſi ignoramus qualenam ſit quod in vtero genitricis compingitur, multò ignorabimus magis, quâ nam ratione, oſſula illa quam Embryonem vocant in corpus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

corpus animalis coaleſcat & conformetur, quo etiam pacto oſſa componantur, quoúe totius corporis ſibi congruat harmonia? Si igitur in terrenis rebus ita caligat & hallucinatur humana mens, quanta obſecro erit eius cæcitas in cognoſcendis cœleſtibus operibus? Scribit ſanè Ariſtoteles, Anaximander, Metrodorus, Plinius, Seneca, & alij non pauci de origine & natura ventorum. Scribunt etiam Phyſici & Medici, quomodo oſſa fœtus in vtero matris perficiantur: ſed tamen tantâ ſententiarum repugnantiâ & contradictionum digladiationibus, vt nunquam omni ſublata ἀπορία, certa eius rei & minimè fluctuans conſtet noticia. Ergo cùm imperueſtigabilia ſint arcana Dei, nec etiam tu tantopere ſis ſollicitus, curioſè quærendo, cui ſis eleemoſynam daturus, cui non daturus, vtpote, fidelis ne ſit

ille an infidelis, iuſtusné an iniuſtus. Sed tu ſine vlla dilatione temporis, in ſimplicitate cordis tui eleemoſynam confer: neq́ enim ſcis an ſpiritus eum viuificet, quem tu fortaſſe iniuſtum putas, contraq́ illum à ſe repellat, quem tu iuſtum exiſtimas.

VERS. VI.

Manè ſere ſemen tuum, & veſpere ne remittito manum tuam: nam ignoras quidnam rectum ſit, hoc ne, an illud, an verò ambo hæc vna ſint.

R*Epetitio ſuperiorum admonitionum & vſitatæ parabolæ ſeminantis. Sed quid eſt illud:* Manè ſere ſemen tuum, & veſpere ne remittito manum tuam? *Quis enim ſemper & manè & veſperi ſeminare poteſt, maximè cùm glaciali tempore nullus audeat ſeminare? Reſpond. Semen hoc loco*

non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

non intelligendum eſt frumenti, vel alterius cuiuſlibet grani, ſed ſemen boni operis ex quo naſcitur fructus iuſticiæ & portus æternæ beatitudinis. Docet igitur hac parabola Salomon, vt nullo tempore, nulla ætate à bonis ceſſemus, & noſtram matutinam iuſticiam veſper inueniat, & veſpertinam miſericordiam iterum ſol ortus accumulet. In adoleſcentia pariter ac ſenectute, virtutum copia nos Deo ſemper commendet. Manè ergo & veſpere ſeminato ſemen tuum, *id eſt, redimito tempus, vt Paulus inquit:* Quia dies mali ſunt, *id eſt, cùm ſint magna impedimenta, vos ſitis intenti in occaſiones bene merendi, ſuccurrendi egenis, iuuandæ Eccleſiæ, propagandæ doctrinæ. Hæc etiam vtinam ponderent opulentiores ac mundi magnates, non ad extremum vitæ halitum bene merendi ſtudium*

 differ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

differrent, ad quorum fores pauperes iacent quotidie fracti fameq; confecti, & ita quidem, vt interdum ne petitionis quidem inſtrumenta corpore ſuppeditante, priuati vocibus ad lugendum, manibus ad ſuppliciter protendendum, pedibus ad locupletes adeundum, ſpiritibus ad luctuoſi cantus intentionem. Quibus calamitatibus nihil mouemur, ſed ſemper differentes opera charitatis, potius res noſtas arculis recondimus à tineis exedendas, atq; à tempore quod omnia conficit abſumendas; quàm vt Chriſto aliquid proijciamus. O diffidentiam noſtram. O grauem illorum afflictionem. Sed ne cuiquam tam fructuoſum opus, tum demum exercendum differatur, cùm aut nihil aut parum profuturum ſit, documento nobis ſit Lucia virgo. Quæ cùm matrem Euticiam, ad irrogandas pauperibus facultates

cultates

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

cultates hortaretur, illaq́; diceret, vti vitæ ſuæ finem expectaret, ipſa poſtea quod vellet, de opibus ſuis factura. Non eſt, inquit, admodum grata ô mater Deo munus, quod qui offert, ideo offert, quia illius vſum ſuprema ſibi interdicit dies. Da dum ſana es, ne ſi moriens dederis, inuita dediſſe arguaris, rem vtiq́; quam velis nolis relinquere cogeris &c.

VERS. VII.

Eſt quidem dulcis hæc lux, & bonum hiſce oculis aſpicere hunc ſolem.

VERS. VIII.

Sed ſi annos multos viuens homo, in eis omnibus lætetur, attamen recordari eum oportet dies tenebrarum, quamuis illi multi ſint, quicquid euenerit vanitatem eſſe.

Ego

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Πρόληψις ex conſideratione vitæ præſentis, obijciat enim aliquis, cur tam diu laboribus me conficerem vt alijs largirer? At ego laboraui ſtudioſiùs, vberiùs ſeminaui, diligentiùs excolui, bonos collegi prouentus, ſolicitiùs recondi, ſeruaui fideliter, prouidè cuſtodiui, quia non ignoraui quàm pulcher ſit ſol, quàm ſuauis hæc vita, quàm iucundum in ſumma felicitate longæuum fieri. Ad hoc, verſu vltimo ſubijcit Eccleſiaſtes. Etiamſi tibi omnia ſuppeterent, ac vita tibi tota difflueret delitijs, duo tamen cogitanda ſunt: Vnum, mortem aliquando tibi obeundam eſſe: Alterum ea quæ huic vitæ conceduntur, eſſe vaniſſima. Hæc indicat dum addit: recordari eum oportet dies tenebrarum (Periphraſis mortis) quamuis illi multi ſint, quicquid euenerit vanitatem eſſe. Veriſſima ſententia. Magnum quid vide-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

videbatur eſſe potentia Alexandri, Cyri, Iulij, dum viuerent: Mors autem eorum, omnia præterita arguit vanitatis. Idem quoq; nobis continget. Hinc Eſaias vitam præſentem ſomnio comparat. Sicut (inquit) ſomniat eſuriens ſe comedere, & cùm euigilauerit vacua eſt anima eius, ſic nobis continget &c: Deinde quòd huius vitæ vaniſſima ſint cuncta ſubinde diximus, ac ſufficiens huius argumentum eſt, ipſarum rerum miræ mutationes. Ac ipſa natura docet, quòd nihil eſt in rebus humanis firmum, æquabile & durabile, atq; eodem ſtatu conſtanter manens: verùm res noſtræ velut orbe quodam voluuntur, alias alio tempore, ſæpe etiam vno eodemq; die, atq; interdum hora mutationes aduehente: ita vt incertis ventis ac nauis mare percurrentis veſtigijs, fallacibusq; noctis inſomnijs breuem vo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

luptatem afferentibus, ijſq́; figuris, quas pueri per ludum in arena fingunt, certior fides haberi poßit, quàm hominum felicitati. Quò ſapientiores habendi ſunt, qui quoniam præſentibus rebus minimè fidunt, futuras opes ſibi coaceruant, ac propter humanæ proſperitatis incertitudinem & inconſtantiam, benignitatis nunquam collapſuræ ſtudium amplexantur. Non igitur glorietur in ſapientia ſua ſapiens, nec diues in opibus ſuis, verùm qui gloriatur, hac vna in re glorietur, quòd Deum cognoſcat atq́; requirat, calamitoſiſq́; condoleſcat, atq́; ad futuram vitam boni quidpiam ſibi recondat. Cætera omnia fluxa ſunt & tempore peritura, ac velut in calculorum ludo, alia ad alios iactantur transeuntq́;, nec quicquam eſt ita poßidentis proprium, quod non vel temporis diuturnitate deleatur, vel li-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vel liuore ad alios non migret: Hæc verò certa & fixa ſunt, nec vnquam diſcedunt ac dilabuntur, nec ſpes eorum qui fiduciam in Deum collocarunt fruſtrantur. Cæterùm dum hæc propono, humanitatem & ſingularem clementiæ beneuolentiam Magnanimi viri Chriſtopheri Vualchendorphij in mentem & memoriam reuoco. Is hanc admonitionem Eccleſiaſtæ perpendens, ac ſciens quòd nos homines tantùm hemerobij floſculi ſumus, non immemor fragilitatis humanæ, nec in proſperis vt ferè multis euenit ſui oblitus, ſed ad futuram potius vitam, omne ſtudium cogitationeſq; extendens, ſodalitatem literatorum hoc anno 1588. non parum auxit. Extructis enim ædibus longe ampliſsimis atq; ornatiſsimis, prudentiſsimus ac diſcentium amantiſsimus hic nobiliſsimus vir, cùm intelligeret ſe vel

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nominis ſui laudem titulumq́ imaginum ſuarum non poſſe rectiùs ad poſteritatem propagare, vel de Eccleſia Dei præclariùs mereri, quàm ſi religioni inopiæq́ diſcentium de ſuis facultatibus publicè ſuccurreret. Quare prono pietatis ac honeſtæ beneuolentiæ ſtudio, in vſum ſtudioſi cœtus, ac honorem patriæ, ſplendidiſſimas ac recens proprijs facultatibus extructas ampliſſimas ædes deſtinauit. Hoc præclari facti decus etſi crebra hominum memoria in ſeipſo reuireſcat, eius tamen commemorationi hoc loco vacare volui, vt vos omnes inflammem ad conſiderationem tam ingentium beneficiorum & gratitudinem erga Deum. Meritò itaq́ æterno Deo noſtro, immortales habemus & agimus, pro immenſis quæ in nos abundè confert & effundit beneficijs gratias: ipſumq́ per Chriſtum in ſpiritu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

toto rogamus pectore, vt nobiliſsimum hunc virum, & alios ſimiles literarum patronos & mecœnates, ſuo nomini, Eccleſiæ ſuæ, ſcholis, rebuſpublicis & omni honeſtæ ſocietati in his regionibus, diu incolumes & in pia conſenſione ac concordia florentes, cum ipſa regia domo, benigniſsimè conſeruet, regat & tueatur. Amen. Ac nunc poſtremò ſit coronidis vice, dictum M. Antonij, qui apud Rabirium poëtam, quum fortunam ſuam ad alios emigrantem ingemiſceret, exclamauiſſe dicitur: Hoc ſaltem habeo quodcunque dedi. *Illud (inquit Seneca) quod ſuſpicis, quo te diuitem quoque ac potentem putas, quàm diu poſsides, ſub nomine ſordido iacet, quum donaſti beneficium eſt.*

†+†

CAPITIS DVODECIMI ΠΕΡΙΟΧΗ.

†‡†

SALOMON in hoc capite repetit commonefactionem de iudicio, & addit mentionem ſenectæ & mortis, vt hoc argumento confirmet aſſeuerationem de prouidentia, & hortetur nos ad timorem Dei: ad fidem & obedientiam, ne ſecurus contemnas Deum, quia morbi & mors oſtendunt noſtram infirmitatem, atq; ita concludit totum opus à confirmatione rerum iſtarum omnium, atq; hortatione ad ſtudia ſalutaria in reuerentia & timore DEI.

VERS. I.

Lætare iuuenis in iuuenta tua, & exhilaret te animus tuus diebus iuuentutis tuæ: deniq; perges in vijs animi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tui & aſpectibus oculorum tuorum: ſed cognoſce fore, vt propter omnia hæc adducat te Deus in ipſe iudicium.

Conclusio doctrinæ de administratione Dei, ex cuius consideratione à malis retrahi & in bonis exerceri debet homo. Sed quia iuuenes freti ætate ſua, rarò aut nunquam de morte & iudicio Dei cogitant, ſed quaſi ebrij indulgentia fortunæ magnas ſpes fouent, ac in delitijs huius mundi exultant: Ideo initio præmittitur ad eos apoſtrophe per conceſsionem ironicam, quomodo nonnunquam parentes liberos compellant: tantum feſtina in tabernas, exporrige frontem, bibe, lude, at poſtea dolebit. Eodem modo & adoleſcentes, quos præcipuè fallax huius vitæ imago decipit compellans, inquit: Ite nunc igitur ô adoleſcentes, & eia dicite, adoleſcentiam noſtram breui deſiturã læticiæ demus:

mus: iſtius iuuentutis ſpacium hilariter & arbitrio noſtro decurramus, quicquid oculis noſtris allibuerit illud appetamus, clariſsimas domos omnigenis lapidibus exornatas, atq; auri & argenti ſplendore oculorum aciem perſtringentes, ac tenuiſsimi lapilli diſpoſitione picturæq; varietate, oculos veluti illecebris quibuſdam ineſcante ac decipiente, partim incolamus, partim extruamus: Deinde mollibus & circumfluentibus veſtibus, panniſq; ex tenuiſsimo lino ac ſerico contextis deliciemur, partim in eis ſuperbiamus, partim eas arculis recondamus. Ad hæc miniſtros alamus, ac imprimis pueros, in ornatu & ordine, coma ſolutos & effeminatos, cæſarieq; ad vultus elegantiam, accuratiùs quàm expediat elaboratos & expolitos, petulantibus & impudicis oculis adornatos, partim pocula extremis

digitis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

digitis tenentes, quàm fieri poteſt decentiſsimè ſimul ac tutiſsimè, partim alia voluptatum munia obeuntes. Præterea coquorum & conditorum artificijs lenocinijsq́; vtamur, qui vt ciborum faſtidia excutiant palato, in coquendis alitibus & alijs, pinguedinem norunt retinere labentem, vt ſpirulas & botulos faciant, iſicia, caſtellamenta lucanica, ſuminatam cum his carnem & glaciali conditione tucetas, per hæc inquam ventrem demulceamus, tum vini ac cereuiſiarum pocula vſq́; ad temulentiam hauriamus, immo etiam vltra temulentiam, atq́; ex pluribus vinorum & cereuiſiarum generibus alia reijciamus, alia vt ſuauia & grata eligamus, de alijs etiam pholoſophemur detrimentoq́; exiſtimemus, niſi ad patrios liquores etiam externi accedant, ac deniq́; per diem noctemq́; Veneris ludicra exer-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ceamus, incompoſitos corporum diſſoluamur in motus, ſaltitemus, ſambuciſtrias, pſaltrias, in lupanaribus promptas, in fornicibus obuinctas admittamus. Hæc & alia ſunt ratiocinia iuuenilis ætatis, ad quæ ita ſubijcit noſter Eccleſiaſtes: Sed cognoſce fore vt propter omnia hæc adducat te, Deus ipſe in iudicium. Λύσις ὁ ἔλεγχος ἀκριβής. *Quanquam tibi donauerim libens, vt gaudeas & iucundè viuas. Item vt creaturis vtaris. Item vt edas & bibas: inſipienter tamen agis ô tu quiſquis es, tranſiliens præceptorum Dei ſepta, & non expectans futurum in his omnibus Dei iudicium. Mala res eſt intemperantia, libido etiam & ſpurcitia damnum & iniuriam corporibus noſtris afferunt. Præclara ſanè huius loci documenta, quæ ſunt nobis ab ipſa adoleſcentia ſpectanda, vt cum ætate ſimul*

te ſimul accreſcant ſtudia honeſtarum actionum. Eſt igitur, bonorum adoleſcentium timorem Dei habere, deferre parentibus honorem, ſenioribus reuerentiam, caſtitatem tueri, non aſpernari humilitatem, diligere clementiam ac verecundiam quæ ornamento ſunt minori ætati, ac in omnibus cogitare de Dei iudicio. Sic erat Iſahac Deum timens, vtpote Abrahæ indoles, deferens patri honorem, vſq; eò, vt aduerſus paternam voluntatem, nec mortem recuſaret. Ioſeph quoq; cùm ſomniaſſet, quòd ſol, luna, & ſtellæ adorarent eum, ſedulum tamen obſequium deferebat patri, ac cogitans imminere iudicium Dei, caſtus ita fuit vt ne ſermonem quidem audire vellet niſi pudicum. Viuamus itaq; & nos, ſobriè, caſtè ac piè, vt ad Dei tribunal abrepti, cauſam

 dicamus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dicamus. Sic Paulus monet Gal. 5, *In libertatem vocati eſtis, tantùm ne libertatem detis in occaſionem carnis. Et* 1. *Pet.* 2. *Quaſi liberi, & non quaſi velamen habentes malitiæ libertatem.*

VERS. II.

Amoue ergo indignationem ab animo tuo, & auerte malum à carne tua. Nam pueritia & iuuentus ſunt vanitas.

I*Llatio qua Eccleſiaſtes à proxima conſideratione horrendi iudicij diuini, iuuenem reuocat ad bonam frugem. Iubet ergo,* vt amoueat indignationem ab animo. *id eſt peccatum, quod Dei indignationem prouocat (metonymia) & iudicio ac condemnationi Dei omnipotentis ſiſtit. Cæterùm perſeuerantiam boni honeſtiq́, commodiſſimè in nobis conſeruabit mortis meditatio,*

iuxta

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

iuxta illud: In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabis. Vt igitur animo & corpore peccatum, quod Deo inuiſum & nobis damnoſum ſit auerſemur, quotidie animo voluamus, quotidie ruminemus, quales mox futuri ſumus, & præſentium voluptatum illecebras, dolos eſſe patebit. Quibus qui capti fuerint, tunc cùm ſe ad felicitatis culmen euectos putabunt, ad extremas corruent miſerias, ignemq́ illum inextinguibilem vnde nullus vnquam ſperari poteſt regreſſus. At verò qui ſeipſum aliquantulum recognouerit, contemplariq́ incipiet humanæ naturæ conditionem, iam intra ſe tacitus dicet. Heu quàm magna pars mei indies imminuitur, quàm citò ad finem ſuum ætas properat. Puer eram & non ſentiente me, momento temporis ad pubertatem veni, nec ſcire

poſſum quando eſſe cœpi, & iam factus ſum vir, iam canis albicat caput, & rugis arata facies, cognatam morti ſenectam indicat. Deniq; (vt propheta ait) Dies mei ſicut vmbra declinauerunt, & ego ſicut fœnum arui. Quid quæſo reliquum eſt, niſi vt de qua confictus ſum, terra fiam? Soluto autem corpore, & terra terræ reddita, quicquid deinde animæ erit, æternum erit. Iuſtis beatitudo, iniquis deputabitur pœna. Cur igitur tandem non reſipiſco miſer? Cur non hoc ſaltem quod ſupereſt vitæ ſic dirigo, ſic exerceo, vt pro breui labore fide ſuſcepto, quietem capiam ſempiternam? & non ſicut adhuc egi, vt pro breuibus delitijs, in perpetuos incidam cruciatus? Ecce iam ſecuris poſita eſt ad radicem, & velim nolim, iamiam cadendum erit. Quid agis anima? quid torpes? quid

quid ocioſa dormitas? conſulere ſaluti tuæ negligis & pernicie tua lætaris? Age iam tandem, excita te & expergiſcere, & vel hoc ſaltem nouiſsimo penè temporis puncto pœnitentiam age, quam ſi differre perges, vide quanto te periculo committas, vita fugit, mors aduentat, ſemperq́ propior eſt quàm eſſe creditur. Cùm autem venerit, non erit amplius pœnitentiæ tempus ſed iudicij. Iudicij autem ſicut diſtricti: ita irreuocabilis, quo quicquid decernitur, fine caret, ſiue bonum ſiue malum ſit. Nos igitur inter vtrumq́ infinitum conſtituti, perpendamus animo dum licet, quàm alterum horrendum ſit, alterum concupiſcendum, & in nobis ipſis moderemur, vt hoc aſſequi, illud euitare valeamus. Scriptum eſt enim: Beati mortui

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

qui in Domino moriuntur, & mors peccatorum peſsima. Sed ſequitur: Nam pueritia & iuuentus ſunt vanitas. *Illationem confirmat ab ipſis adiunctis ætatis iuuenilis. Primùm flos iſtius tuæ iuuentutis, opinione citiùs euaneſcet: interim ratum erit perpetuò, quicquid Deus de te ſemel conſtituerit. Deinde & animo iuuenili, amentia ferè plerumque annexa eſt, quæ nihil aliud eſt quàm mera vanitas. Habemus ſententiam huius verſus, quam vtinam vobis applicetis, immo pectoribus veſtris infigatis, multa ſanè mala à vobis in hac ætate auertetis. Quod vt faciatis, innocenter viuite & in ſeruitutem redigite corpus, vt obedire diſcat ſpiritui. Deinde quia infirmiores eſtis, & lex membrorum repugnat legi mentis, ideo ſolicitiùs petite auxilium à Domino. Petitori datur & pulſanti aperietur, frequentius*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

quentiùs ora, ventri & comeſſationibus minimum indulge, hoc dæmonium non eijcitur niſi per orationem & ieiunium. Somnolentiam & crapulam caue, & vigilijs operam da, qui vigilat non ſinit perfodi domum ſuam, fac aliquid operis, vt nunquam diabolus te inueniat ocioſum. Ac poſtremò ſemper totam vincendi ſpem in Deo colloca. Sine me (inquit) nihil poteſtis facere. Et ſine tuo numine nihil eſt in homine.

VERS. III.

Et recordare creatoris tui diebus iuuentutis tuæ, tantiſper dum non aduenient dies ipſius mali, & pertingunt anni, quibus dicas, non eſt mihi in iſtis delectatio.

Ἐπεμβολὴ κατασκευαστικὴ *ex vitæ fugacitate ad conſiderationem beneficiorum Dei & gratitudinem, reuerentiam,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tiam, ſtudium & obſequium erga Deum. Sumit autem argumenta προτρεπτικὰ à cauſa efficiente & materia, ſed de prima monet vt qui velit exuere hunc iuuenilem animum, & petulantis ſuperbiæ motum fræno compeſcere, indelibilem Dei memoriam conſeruet. Hoc vt facias, iubet vt recorderis Dei tui, id eſt iuſticiæ eius vt timeatur, miſericordiæ vt ſperes, beneficentiæ vt gratus ſis, magnificentiæ vt reuerearis & venereris eum, bonitatis vt diligas, ſuauitatis vt eſurias illum & ſitias, veritatis vt credas. Hanc Dei memoriam vt iugiter conſeruet homo, multa ſanè ſui μνημόσυνα reliquit. Quorum primum eſt ſignaculum ſuæ ſimilitudinis, quo ad imaginem & ſimilitudinem ſuam formauit eum. Secundum eſt ſignaculum ſacramentorum, quo eum reformauit. Tertium

um μνημόσυνον *eſt vniuerſitas creaturæ. Quartum veritas ſcripturarum. Quintum beneficiorum multitudo. Sextum flagellorum paterna correptio &c: Sed additur:* in diebus iuuentutis tuæ, *id eſt, dum viuis & vales, emenda vitam tuam per ſeriam reſipiſcentiam, & mandata Dei ſeruato, hoc enim infert* κατὰ πρόληψιν, *quòd plerique ad ſeneſtutem vſq;, emendationem vitæ ac morum differunt, exiſtimantes tunc, cùm peccandi ſtudium ſponte ſua refrigeſcit, ſatis adhuc temporis ſupereſſe, quo piè ac continenter viuant, qua de cauſa etiã iuuentuti, quóad nequitiam ſuam expleat faciliter ignoſcitur. Sed Salomon hîc ait: noli emendationem vitæ prorogare in ingraueſcentem vſq; ætatem,* ſed memento creatoris in diebus iuuentutis tuæ *id eſt, maturè memento te à Deo creatũ eſſe non ob aliam cauſam quàm vt degas*

vitam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

vitam in pietate & virtute: ac hac ratione Deum celebres. Cogita etiam omnium dictorum tuorum & factorum aliquando coram illius tribunali reddendam eſſe rationem. Proinde noli ſacrificare diabolo florem ætatis, Deo verò ætatem reſiduam ſceleribus ac turpitudine nobilem. Sed corrige vitam dum adhuc iuuenis es, & antequam veniat tempus afflictionis, id eſt mortis, quæ mentem totam occupat & reſipiſcentiæ vix memorem eſſe ſinit. Et pertingant anni quibus dicas, non eſt mihi in iſtis delectatio. *hoc eſt, antequam ſeneſcas. Senectus enim per ſe morbus eſt, etiamſi nihil præterea morborum accedat: Senectus inutilis eſt rebus gerendis, & ſenectus per ſe moleſta eſt. Ac multi anni ſunt onus Æthna grauius, nec quisquam illud æquo animo ſubire paratus eſt. Hæc mirabilia ſunt,*

ſed

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſed nimium vera. Quare diſcamus viuere in timore Dei, qui ſuis parcit & pœnas mitigat. Sciamus & hoc, Deum remittere peccata agentibus pœnitentiam, & temporales pœnas mitigari, & neminem æterna pœna puniri, qui agat pœnitentiam. Illud interea nobis erit præcauendum, ne poſtquam miſericorditer ſuſcepti, clementem & pium Dominum oblatis pœnitentiæ muneribus adorauerimus, redire velimus ad Herodem, neué relicta Ægypto, angelorum iam cibum comedentes, rurſum ollas Ægyptias concupiſcamus, & iure de nobis prouerbium illud ventiletur, canis reuerſus ad vomitum ſuum, & ſus in volutabro luti. Tu ergo qui templum Dei factus es, vide quæſo ne per lapſum iterum efficiare ſpelunca latronum. Veruntamen ſi contigerit (quoniam naturâ fragiles ſumus) vt iterum

& ite-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& iterum ſiue in iuuenta ſiue in ſenecta labamur, ſemper enitendum erit vt ſurgamus. Qui citò ſurgunt, citò & ſanantur, iacentium plaga deſperabilis eſt. Iacent autem qui per abrupta vitiorum, præcipites ire curſu irreuocato contendunt. Nos ergo quoties inquinamur, toties ad pœnitentiæ nitrum recurramus, quandoquidem etiam ſeptuagies ſepties delinquenti venia indulgetur. Sed & ſi cum hæmorrhoiſſa peccatorum fluxu diutius contabuimus, cum illa quoq; retrò accedentes, tangamus pœnitentiæ ac fidei manu, Domini fimbriam, & remedij virtutem ſentiemus. Quod ſi vel vndecima hora patrifamilias operam locabimus forſan ab eo non minus lucri, quàm qui primo manè laborare cœperunt, referemus. Nunquam ſera pœnitudo eſt, donec pœnitendi tempus ſupereſt. Sed quia donec ſuperfuturum ſit ignoramus, cur illam hodie agere cunctamur,

mur, cras fortaſſe iudicandi? Nulla profectò res eſt, quæ maiore cum periculo differtur, quoniam nullam aut gnauiter actam, vberior ſequitur fructus, aut negligenter omiſſam grauius damnum, de quibus pergit:

VERS. IIII.

Tantiſper cùm non obtenebreſcit ſol & lux, lunaq́ ac ſtellæ, neq́ recurrunt denſæ nubes poſt pluuiam.

PEriphraſis ſenectutis allegorica hoc & ſequentibus verſibus proponitur, ad quam mira verborum emblemata & circumſtantias adhibet: quibus lector illectus diutius in conſiderandis ſenectutis incommodis immoretur: & maturè dum adhuc floret ætate, ad emendationem vitæ contendat: orationem itaq́ conuertit Eccleſiaſtes, ad eum quem admonendum ſuſcepit aitq́ rationem habeto tuæ ſalutis, priusq̃ caligantibus oculis tuis ſol lucidiſsi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

lucidiſsimus, luna, ſtellæ diſpareant, & lippientibus oculis, deſtillationes aliæ alijs ſuperueniant, id eſt ante ſenectutem, in qua aſpectus totius naturæ hebetior & triſtior eſt. Neq; recurrant denſæ nubes poſt pluuiam. *In iuuentute eſt quædam viciſsitudo gaudij, & redit poſt tempeſtatem ſerenitas, poſt tribulationem lætitia. Senibus autem etiam poſt pluuiam redeunt nubes, hoc eſt, ablato vno malo adeſt aliud, & eſt perpetua conflictatio. Sicut dicitur in querela Homerica :* ὥς μοὶ δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. *Accedit ad hæc mala, aſtutus & verſipellis Satan, cuius conatus totus eò tendit, vt ſenum ſanctas cogitationes depaſcatur, ac multis valediſsimis huius vitæ impulſionibus vtitur, quibus tanquam ariete quodam ſacroſanctam Dei imaginem, quam in toto vitæ decurſu vehementiſsimè im-*

pugna-

pugnauit, in extrema ſenecta labefactet atq; deijciat. Sunt igitur triſtiſſimæ ſenectutis moleſtiæ, quam præter morbos infinitos & tabem quotannis recurrentem, etiam multa alia incommoda conficiunt, de quibus ſic pergit.

VERS. V.

Quo tempore vacillabunt cuſtodes domus, & incuruabunt ſe robuſti, & ceſſabunt molitrices, quia diminuentur & caligabunt illæ videntes per feneſtras.

SIcut ſuprà generaliter quodammodo ſenectutis multa & varia mala nominauit: ita nunc ad ſenſuum & functionum ſubiecta digreditur, vt κατὰ ἐνάργειαν, *omnibus ea quæ aliâs in confeſſo ſunt ſubijciat. Eſt igitur prima* ἀρίθμησις *externorum ſubiectorum, quorum vſus maximus eſt ad conſeruandam vitæ vſuram, de quibus inquit,*

 Quo

Quo tempore vacillabunt cuſtodes do-mus. *Dn̄s Phillippus Melancthon hoc interpretatur de manibus, quia in ſenecta, nerui, tendines & ligamenta ſunt languidiora ſeu flaccida, & tremiſcunt manus &c: Sed quia corpus noſtrum quaſi quædam domus eſt, poſſunt etiam cuſtodes domus eſſe ſenſus corporis, qui pericula ſua ei præuident & prænunciant. Vel cuſtodes corporis ſunt coſtæ & alia oſſa quæ corpus muniant, & mollia protegunt. Item cuſtodes corporis ſunt* δυνάμεις *& facultates, vt virtus appetitiua & nutritiua, quarum altera ruinas reparat ſcilicet nutritiua, altera verò vnde reparantur exquirit ſcilicet appetitiua. Hi omnes cuſtodes remouentur, id eſt totaliter mouentur in ſenecta & morte. Et ſanè nullus morbus adeo ſenili ætati familiaris exiſtit, atq; apoplexia, quo-*

niam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

niam in ea cerebrum pituitoſis repletur ſuperfluitatibus. Et incuruabunt ſe robuſti, hoc eſt σκέλη, *crura & tibiæ ſuſtinentes totum corpus nutant ac fermè labaſcunt, quòd ſint eneruatæ ac omni penè ſucco exhauſtæ. Et fortitudo tribuitur tibijs in pſalm. 146. Non in tibijs viri beneplacitum eſt Domino.* Et ceſſabunt molitrices, *id eſt dentes molares, quibus cibus molitur, qui aut excidunt in ſenectute, aut atteruntur, vt ampliùs molere non poßint præ paucitate. Extrema ſenectus eſt edentula. Et ineſſe etiam dentibus præſagia credit Ariſtoteles: Nam quibus rariores fuerint, haud ita diu viuere opinatur.* Et caligabunt illæ videntes per feneſtras *id eſt oculi qui radios viſibiles per pupillam emittunt. Habet enim ſenectus oculos caligantes, ſicut manifeſtum eſt in Iſahac & Iacob. In ſenibus*

igitur, pupillæ prius ex oculorum ca-uis veluti feneſtris, occurrentia cuncta intuentes, tenebris obducentur.

VERS. VI.

Et claudentur valuæ extrinſecùs, cum exilitate ſonitus molitionis, & ſur-get (ſenex) ad vocem auiculæ, & ſum-miſſæ fient omnes filiæ cantici.

S*Ecunda* ἀρίθμησις *adiunctorum ani-mi & corporis.* Claudentur valuæ extrinſecus, *hoc eſt, ſenectus non lon-gius expatiatur, domi deliteſcit quaſi clauſa ianua prodire non liceat. Nam decrepitos inuadens Saturnus implet naturæ ſuæ malis, frigiditate, pigri-tia, & triſtitia querula.* Cum exili-tate ſonitus molitionis, *hoc eſt vox ſenum non eſt ſonora, ſed debilis. Nam ſenio vltimo iam appetente, vox acuta & tenuis eſt,* διὰ τὸ λεπτὸν τοῦ πνεύματος *id eſt*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

id eſt ex ſpiritus tenuitate. Sicut econtrà viri robuſti, quoniam ſpiritu valeant, multum aëris incitare queunt, qui cùm multus ſit, tardè mouetur, vocemq́ efficit grauiorem. Motu autem veloci & tenui vocem reddi acutam conſtat. Homerus autem ſeniores cicadis comparat, quæ animalia ſunt planè ὀξύφωνα. *Non poſſunt clamare & cantare, immo vix trahunt ſpiritum.* Et ſurget ſenex ad vocem auiculæ. *Non ſolùm grauiter loquuntur, ſed vix dimidiam noctis partem dormiunt, maturè & facilè galli cantu excitantur. Quia exiccatis humoribus id quod fit in ſenibus, deeſt radix & cauſa ſomni. Somnus enim habet ſuum pabulum ex humoribus. Quare non illud incurioſè tranſiliuerim, quod Ariſtotelica lectio magiſter mutus eâdem de re breuiùs mihi ſuggerit in præſentia: Somnum*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

non oriri, vbi exiguus eſt humor ac con-*coctu difficilis.* Et ſummiſſæ fiunt omnes filiæ cantici, *id eſt aures cantionum iudicatrices ingraueſcunt, inclinatæ pendent ac fiunt ſurdæ: Hebraiſmus eſt, vt filij mortis. Aures dicuntur* filiæ cantici, *quia verſantur & delectantur cantionibus & muſicis inſtrumentis. In ſenectute autem flacceſcunt & obſurdeſcunt, id quod ingens malum eſt, non poſſe audire verbum DEI.*

VERS. VII

Etiam ab alto timebunt, & terrores erunt illis in via: & florebit amygdalus, & oneri fiet illi locuſta: Et diſperdetur appetitus: quoniam abit homo ad domum ſeculi ſui, & circuibunt in in platea plangentes.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Tertia ἀρίθμησις *incommodorum quæ ſunt in ſenectute.* Etiam ab alto timebunt, *id eſt caput, pedes & cætera membra ſuperiora,* timebunt *lapſis poplicibus, id eſt debilitatis iuncturis & oßium ligaturis tempore ſenectutis* Et timebunt ab alto & terrores erunt illis via, *id eſt ſenes ſemper incedunt more timentium, horrent enim eminentiora ſaxa & colliculos, omninoq́; lento gradu & timidè incedunt, baculoq́; ſuſtentantur ne cadant.* Et florebit amygdalus, *id eſt accedet canicies. Hæc enim canicies eſt ex inopia & exilitate caloris, omnis enim ætas labitur in frigiditatem. Appoſitè enim admodum poëtæ per tranſlationem in comœdijs cum morſu ita enunciant, vt* τὰς πολιὰς γήρως εὐρῶτα καὶ πάχνην, id eſt, *caniciem ſenectutis ſitum atq́; pruinam vocent. Sumit autem noſter Eccleſiaſtes*

metaphoram caneſcentis ſenis ab amygdalo. Nam ſicut flores arborum ſigna ſunt inſtantis æſtatis: ſic canicies capitis, ſignum eſt inſtantis mortis. Et oneri fiet illi locuſta, *id eſt, ſicut locuſtæ pars inferior tempore ſenij impinguatur, & inſuper ſuauis & tranquillus inceſſus, vertitur in ſaltum: Sic ſeni venter intumeſcit humoribus indigeſtis. Et figura quoq; extantium ſcapularum, coxæ & ſpinæ dorſi, incuruæ ſimilis eſt locuſtæ. Eſtq; mera mortis imago.* Et diſperdetur appetitus, *id eſt faſtidia ſunt & nauſeæ, cibi, potus & aliæ voluptates. Quia virtus eſt languefacta, fit mala concoctio, parum boni ſanguinis & ſpirituum, exigua nutritio, ſenex nulla re iucunda frui poteſt, nulla eius iucunda eſt conuerſatio vel colloquium, ſed eſt viuum cadauer.* Quoniam abit homo ad domum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mum ſeculi ſui, *hoc eſt, nihil reſtat, niſi quòd homo propediem moriturus, & à propinquis efferendus funere, immo à lamentantibus in platea præficis expectatus. Cogit hæc clauſula omnia ſupradicta intelligenda eſſe de ſenectute. Qui igitur exponunt de captiuitate Iudæorum, ipſorum interpretatio nimis eſt remota.*

VERS. VIII.

Vſq; quo non diſſoluitur funis argenteus & excurrit orbis aureus & conteritur hydria ſuper fontem, diſrumpiturq; rota ad ciſternam.

EPimone adhortationis ad Dei obſeruantiam ab internis ſubiectis & eorum effectis fluxis. Vſq; quo, *id eſt antequam (ſupple) memento creatoris tui.* Diſſoluitur funis argenteus, *id eſt, cartilago continens ſpinalem medullam,*

lam, vocatur autem argenteus funis, eò quòd argenteum colorem habeat poſt concoctionem. Orbis aureus, *eſt cor quod eſt fons & ſcaturigo omnium virtutum & viuifici caloris.* Hydria *eſt vaſculum fellis.* Fons *eſt epar, vnde ad omnia membra nutrimentum vitale deriuatur.* Diſrumpitur rota ſuper ciſternam. *Rota eſt ſuperior pars veſicæ, ciſterna verò inferior veſicæ pars, quæ continet aquas vrinales, quæ duo inſtrumenta in morte excrepant, vel per rotã intellige caput à figura rotunda, & per ciſternam ipſum ventriculum & inteſtina, quæ collocata ſunt tanq̃ gyri ſeu orbes, &* μεσεντέριον *penè ſpeciem rotæ efficit, cui implicita ſunt inteſtina.*

VERS. IX.

Et antequam redeat puluis in terram ſicut fuerat, ſpiritus autem redit ad Deum qui illum dederat.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ALludit Salomon ad illud Gen. 3. Terra es & in terram reuertêris. Sic oportet hominem ex puluere factum, in puluerem redigi. Et ſpiritum vitæ, quem Dominus inſpirauit homini, vt eſſet anima viuens (Gen. 2.) ad Deum vnde venit, redire. Hanc mentionem ſenectæ & mortis inſerüit, vt lectores de futuro iudicio commonefaciat, & imprimis vt agnoſcentes iuuentutis commoda & ſenectutis incommoda, in iuuentute DEO ſeruiamus. Neminem quidem repellit Deus etiamſi in ſenectute reſipiſcentem, ſed quia hoc difficile factu videtur, vbi tot perſtrepunt moleſtiarum agmina, ad Eccleſiaſtæ commonefactionem nos componentes, in toto vitæ noſtræ curſu ad Dei timorem, inuocationem & curam rectè faciendi excitemur. Ac imprimis antequam à corpore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſecedendum eſt, humilitatem ſeruemus, pœnitentiam agamus, precibus inſtemus, fidem, ſpem, charitatem nullo modo in nobis labaſcere patiamur. Quia ex fide viuit iuſtus, & qui ſperat in Domino ſubleuabitur, & qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo. Adhæc miniſtro verbi cui ligandi, ſoluendiq́ indulta eſt poteſtas, confiteamur delicta noſtra. Tum demum peccatorum vinculis expediti, ſubmiſſius quàm poſſumus accedamus ad menſam Domini, & ſalutarem cibum ore ſumentes, cordis hoſpitio ſuſcipiamus Ieſum. Hic enim eſt panis verus, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Si quis ex ipſo manducauerit, non morietur, ſed viuet in æternum. Et quoniam maximè cùm vitæ finis inſtet, leo ille rugiens modis omnibus ambit nos vt deuoret, ſi apertè ſe oſtenderit, facilè contemni-

temnitur: Sin autem occultè dolis contenderit, ſolerti animi circumſpectione opus erit, vt deprehendatur. Nam (vt ſæpè diximus) angelum lucis interdum malignus aſsimulat, & callidis inductionibus fidem primùm euertere nititur, vt ſubruto fundamento deſtruat in nobis ædificium virtutum. Idcirco Apoſtolus, licet angelus de cœlo euangelizet vobis, præterquam quod annunciauimus vobis anathema ſit. Quamcunq; igitur verſipellis beſtia formam induerit, in quamcunq; ſpeciem ſe verterit, ſiue angeli, ſiue hominis, in hoc profectò agnoſci poterit, ſi dicto factoué aliquo, ab orthodoxæ fidei veritate per erroris anfractus abducere nos incipiet, ſi ab humilitate ad inanem gloriam fictis laudationibus eligere tentabit, ſi veniæ ſpem terrore iuſtitiæ opprimere conabitur, ſi deniq; mentem

noſtram

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

noſtram terrenarum fragiliumq́; rerum recordatione, ab earum cogitatu, quæ cæleſtes & æternæ ſunt, auocare atq́; euertere molietur. Tu igitur qui ex fructibus malis, malam arborem iam noſſe potueris vbi patuerint inſidiæ, protinus exclama: Diſcedite à me maligni & ego ſcrutabor mandata Dei mei. Tum demum ad ſaluatorem, mente, ore, oculiſq́; conuerſus cordis, illum contemplare, illum ora, illi te committe, totumq́; trade & dic: In manus tuas Domine commendo ſpiritum meum. In ijs verbis frigeſcentia deficiant labia, & palpitantis pectoris interrupti anhelitus finiantur. In his deſinant laborioſa ſuſpiria, ipſeq́; nouiſsimus exhauſtæ vitalitatis conticeſcat ſingultus. Felix illa anima, & pluſquam dici queat beata, cui ſupremum vitæ huius diem, ſic tandem claudere contigerit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

VERS. X.

Vanitas vanitatum inquit Eccleſiaſtes, hæc ſunt vanitas.

Concluſio totius operis, in qua poſt deſcriptionem humanæ fragilitatis, pulchrè quod in exordio libri propoſuerat concludit, nimirum quòd omnia quæ ſunt ſub cœlo, ſubiecta ſint vanitati, qualia ſunt quæ hactenus recenſuit, vtpote vxor, liberi, diuitiæ, potentia, ſcientia, ſapientia, gaudium, fortitudo, iuuentus, ſenectus, ſanitas, forma, voluptas, ratio &c. vt nihil inuenias, cui tutò fidere poſſis. Meritò igitur hoc verſu & ſcopo totius libri edocti, reijcimus opiniones & fatuitatem vulgi, cenſentis felicitatem ſitam eſſe in bonis vel corporis vel fortunæ, quæ in oculos incurrunt, vt in valetudine proſpera, magnitudine & robore

corpo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

corporis, in authoritate & nobilitate generis, diuitijs, voluptatibus, libertate & alijs, quæ ad huius vitæ ſplendorem, gloriam, ordinationem perſonarum & officiorum dignitatem, delitiasq́; reperiuntur. Talia enim qui admirantur vt felicitatem præcipuam, aliosq́; qui bonis iſtiusmodi carent, infelices eſſe ſtatuunt & contemnunt, verè ſunt κεχυνότες biantes & ſtulti, vt Ariſtophanes vocat admiratores rerum externarum, quas, cùm totus homo nil niſi ſit bulla ἐφήμερος καὶ σκιᾶς ὄναρ, vna dies, vna hora, ac ſæpè momentum vnum tollere poteſt vt dicitur: Quem dies vidit fugiens ſuperbum: Hunc dies vidit veniens tacentem. Et conſtat æterna ſancitum eſſe lege, vt in humanis nihil ſit æternum. Quare ſanè is demum, vitam æqua lance penſitabit, qui ſemper memor fragilitatis hu-

manæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

manæ fuerit, ac imprimis vanitatem vaniſsimam eſſe totum mundum cum ſplendore ſuo. Eſt quidem honeſtum & pium, agnoſcere & admirari dona Dei etiam externa, valetudinem, opes, generis præſtantiam, authoritatem & ſucceſſum in rebus, & omnino diſtinctio & reuerentia graduum & ordinum ſiue ſtatuum in vita habenda & præſtanda eſt: Sed tamen illi qui alijs ſuperiores, fortiores, ditiores & feliciores ſunt, nec inflari debent prærogatiuâ caducâ & fragili, nec alios præ ſe contemnere, nec quicquam ſibi arrogare. De fortunæ autem inconſtantia loqui poſſunt omnes & ſinguli, quicunq; caſus humanos quotidie conſiderant. Seſoſtris Rex Ægypti, audit hanc vocem à capto Rege, qui aureum ipſius currum, tribus alijs Regibus adiunctus trahebat, fortunam rotæ comparari meri-

 tò, in

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tò, in qua ſumma nunc fiant infima, & ima viciſsim ſumma. Seuerus exclamat, omnia fui, & nihil mihi prodeſt. Ac profectò pulcherrimi & veriſsimi ſunt verſus Gerſonis Theologi olim Pariſienſis.

Vidi ego veſicam modico turgeſcere flatu,
Quæ piſis ſonuit quatuor impoſitis:
Hunc puer vnus acu tetigit, diſploſa repentè
Vilis & abſq; ſono, flaccida detumuit.

De hominum fauore & gratia, quàm ſit inconſtans & mutabilis, teſtari poteſt cuiuſq; experientia, ſed de morte, quàm hæc ſit certa, & certo momento nobis ignoto, nos obruat & animam à corpore ſoluat ſæpiùs dictum eſt. Quare ſummum hominis bonum eſt,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

eſſe membrum veræ Eccleſiæ Chriſti, agnoſcere, inuocare & celebrare patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, habere remiſsionem peccatorum, per & propter filium, donari & regi ſpiritu ſancto, & in ſilentio & ſpe, ſiue in patientia poſſidere animam ſuam, atq; ita expectare migrationem ex hac vita, in vitam & beatitudinem æternam ac cœleſtem.

VERS. XI.

Quamobrem potiùs, cùm fuerit Eccleſiaſtes ſapiens, docuerit præterea ſcientiam populum, & auſcultare fecerit, ſcrutatuſq; concinnauerit parabolas multas.

Προκατάληψις *ne quis vita Salomonis offenſus, minùs tribuat libris ab excellentiſsimo hoc Rege editis, quos igitur commendat primùm à ſapientia. Nam cùm ipſe fuerit ſapientiſsimus, ad cuius nimirum ſapientiam audi-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

endam ab vltimis terrarum angulis plurimi confluebant, certè non poſſunt non libri eſſe doctiſsimi & ſapientiæ documentis refertiſsimi. Eſt igitur hæc prima cauſa, cur doctrina ipſius ſit recipienda, quòd ſapientia fuerit imbutus à Deo. Sed addit: Præterea docuerit ſcientiam populum. Alterum ſapientiæ Encomion, quòd ſapientiam diuinitùs conceſſam non domi preſſerit aut ſterilem reliquerit, nec tanquam partum in vtero eam ſuffocauerit, ſed in lucem ediderit, deriuaritq́ fontes ſuos foras, & aquas ſuas diuiſerit. Salomon non fuit κῶφον πρόσωπον, ſicuti pleriq́ dynaſtæ piſce magis muti ſunt, neque ad crocitandum (quod vulgò aiunt) neq́ ad oua ponenda idonei, ſed tantùm per conſiliarios omnia peragunt. Quomodo Sigiſmundus Imperator in ſynodo Conſtantienſi, cum

mœrore

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

mœrore dicebat ſeſe erubeſcere, propter ignorantiam principum electorum, qui latinas literas neq; legere neq; intelligere poſſent. Verùm Salomon concionator erat & populum rectè erudiebat. Principis enim eſt, non ſolùm gladium ſtringendo, ac pœnam irrogando, populum in officio continere: ſed multò magis docendo ac monendo regere ſubditos. Nam gladius ſine doctrina, idem eſt quod lex ſine Euangelio. Ad hæc ſcrutatus concinnauit parabolas multas. *De his parabolis legite 4. caput 2. Melachim. Loquutus quoq; eſt tria millia parabolarum: & fuerunt cantica eius quinq; & mille. Et ſanè vocabulo parabolæ, non aliud intelligemus, quàm pulcherrima dicta & ſententias præclaras, de rebus in hominum vita vel expetendis vel fugiendis: aut de natura Dei ac eius voluntate. Habemus*

mus quidem librum prouerbiorum, in quo tot verſus vtiq; non ſunt: Sed tantùm, vt Hebræi annotarunt, nongenti & quindecim, nec ſemper vno verſu plena & integra ſententia comprehenditur. Scribunt nonnulli ſingulos verſus eius libri, ſenſus multiplices comprehendere: Deinde librum volunt COHELETZ ſiue Eccleſiaſten, quem iam ferè explicauimus, conſtatq; ducentis viginti duobus verſibus, ad has parabolas attinere: Verùm ſit vt velint & iudicant, adhuc multum abſumus ab illo numero. Cantica eius fuêre quinq; & mille, non autem quinquies mille vt in græca & latina editione legitur. Fuerunt autem cantica hæc, vt arbitror diuina poëmata. Plato ſcribit in Lyſide, poëtas fuiſſe veteribus inſtar patrum & ducum ſapientiæ. Nec ignoramus odas & hymnos,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

nos, quales Horatius, Pindarus & Orpheus cecinerunt, fuiſſe carmina cùm dulcia tum ſapienter conſcripta. Quò etiam ſpectant ἐπιθαλάμια. Sed Salomonis cantica nulla extant, præter illud excellentiſſimum, quod canticum canticorum inſcribitur. Habet autem hoc centum decem & ſeptem verſus. Agitur ibi de Chriſti & Eccleſiæ copula, & ſummum bonum eſſe oſtenditur, vt mente maneamus cum Deo quàm coniunctiſſimi & amores dulciſſimi conſcribuntur, quì conſueuerint in hominibus Deo cognito excitari. Ex iſtis lucubrationibus declaratur, Salomonem ocioſum non fuiſſe, quando vacuus erat à Reipub curis. Amiſſa porrò ſunt multa eius præclara monumenta, ſed prouidentia DEI multa etiam conſeruata, & ea præſertim quæ maximæ ſunt vtilitatis, & plurimum

 ad eru-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ad erudiendos homines conducunt. Pro his doctrinarum monumentis agamus Deo gratias, & ex illis ad conſiderationem variarum rerum ac imprimis ad Dei timorem exuſcitari nos decet.

VERS. XII.

Quæſiuerit Eccleſiaſtes aſſequi verba delectabilia, & ſingula ſcripta rectè, verba fidelia.

ALia commendatio ſcriptorum Eccleſiaſtæ à rectè docendi & ſcribendi ſcientia. Salômon doctrinarum ſtudia non inuoluebat obſcuritate, ſicut ſolent illi imitatores, qui cùm non rectè intelligant, neq; rectè docent. Signum ſcientis eſt poſſe rectè docere ait Ariſtoteles. Et Demoſthenes interrogatus, quomodo quis rectè diceret: Reſpondit: Si nihil diceret, niſi quòd benè ſciret. Sed ſingulare Encomion eſt Salomonis qui curauit, ne quid in publicum emitteretur, niſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tur, niſi quod verum, rectum ac vtile eſ-
ſet, ita vt nemo non poſſit ex illius libro
intelligere quid cogitare, quid conari,
quid facere debeat vel omittere. Si igi-
tur præclarum eſt, quod à præclaris pro-
dijt, aut ſi laude digniſſimum videri de-
bet, quod à ſummis viris commendatur,
audiuimus quantùm ſapientiſſimus Sa-
lomon, Rex & Eccleſiaſtes, doctrinam
ſuam commendet. Huius igitur ſalu-
berrimas admonitiones apprehenda-
mus, quantùm maximè poſſumus, ne
quando iraſcatur Dominus & perea-
mus de via iuſta. Nam hæc vnica con-
ſtans & vera ſapientia eſt, quam æter-
nus Deus nobis per ampliſſimos vates,
ſanctos oratores, & clariſſimos Reges,
Dauidem, Salomonem alióſque quaſi
per manus tradidit. Nam ſi ad hanc
diuinam ſapientiam reſpicias, certè
quicquid eſt eruditionis humanæ ac ter-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

renæ ſapientiæ euanidum profectò ac momentaneum eſt, immo omnia huius reſpectu muta ſunt ſomnia & vana rerum ſimulachra. Et verè nihil aliud quàm vaſa papyri ſuper aquas miſſa. Ac poſtremò nec aliud quàm exuberans luxuries ſine fructu foliorum. Fuerit Socrates oraculo Apollinis ſapiens iudicatus. Fuerit Plato numen philoſophorum, & Ariſtoteles flumen aureum dictus Ciceroni. At his Salomonis parabolis, ſi conferantur illorum omnium monumenta, multò ampliùs quàm apud nos ſunt pecudes, ipſi, animalia muta fuiſſe deprehendentur. Nec metuo ne quis me putet nimis indignè de tantis philoſophis iam loqui, ſi modò illud cogitet, quòd beatus David: quum ſemetipſum ad diuinam hanc ſapientiam libraret: dicere non dubitauit: vt iumentum factus ſum apud te. Si Da-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

uid adhuc iumentum ſibi videbatur, qui in diuino ſapientiæ ſtudio tantos progreſſus fecerat? quid ergo mirum, ſi viliores iumentis eos fuiſſe dicamus, qui Dei ſcientiam penitus ignorarunt? Ac ſanè ſi excutiamus omnium philoſophorum bibliothecas, nihil profectò inuenies doctrinæ Salomonis vel Dauidis par, nedum eam excellens? Eſto, contineant multa de virtute, de iuſticia, de honeſtate, multa etiam contra vitia grauiter & conſtanter ediſſerant. Sed quorſum hæc vel quo tendunt? Nihil eorum certè propter diuinitatis cultum, aut futuræ beatitudinis ſpem ſuſcipi oportere oſtendunt, ſed omnia ad præſentis vitæ felicitatem, ipſi, præcepta diſputationeſq; ſuas referunt. Annon ipſe omnium iſtorum acutiſſimus Ariſtoteles, ſummum hominis bonum ex corporis, ex fortunæ & animi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

bonis ſimul conſtituit? Vnde ſatis apparet, illum, felicitatem in hac vita poſuiſſe, quod palàm deprehenditur in primo Ethicorum: Vbi contra Solonis ſententiam: quâ ille vetuit quemquam ante obitum dici beatum, eos, qui è vita hac diſceſſerint, negat apertè felices eſſe poſſe, eò quòd εὐδαιμονία & felicitas ſit operatio per virtutem in vita præſenti. Quæ ſatis euidens ratio eſt: omnia honeſtatis & virtutis præcepta philoſophorum: ad gloriam & potentiam huius breuiſſimæ vitæ augendam duntaxat ſpectare. Nihil ampliùs etiam effecturam ſe promittit ipſa ciuilis prudentia, quàm vt genus humanum ad præſentis commoda, vanitateſq; vitæ dirigat ac moderetur. At contrà libri Salomonis, non de fragili & momentaneo, ſed de ſummo immortaliq; bono, cuius ne leuiſſima quædam aura

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ad iſtos gentilium philoſophos vnquam peruenit, diuinitùs loquitur, illudq́ per fidem in vnigenitum Dei filium & eius merita, nos adepturos nuſquam dubia voce promittit. Addamus quòd apud philoſophos, multa habentur inania & friuola, immo ſacrilega & impia, præſertim de Deo loquentes: magnum neſcio quid præſtare ſe poſſe putant. Si aut mundum, aut ſolem ac lunam, ſtellaſq́ reliquas, aut (quod his ſtultiùs) quòd vnum aliquod ex quatuor elementis, Deum eſſe affirment, aut fortunam cum copia pediſſequa, atq́ adeo febrem quoq́, cuius vetuſtiſſima Romæ ara in palatio fuit, diuinitati conſecrent. Illud quis non miretur? Athenas erudituſſimam vrbem Græciæ, CONTVMELIÆ & IMPVDENTIÆ quoq́ inter DEOS ſuos, locum aſſignaſſe olim:

Nonnulli

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Nonnulli etſi paulò rectiùs, de Deo ſunt opinati: tamen partim neq; amore illum generis humani, neq; precibus moueri dixerunt, partim etiam prouidentiâ ſceleſtis opinionibus ſuis ſpoliauerunt, in qua hæreſi, ipſum etiam Ariſtotelem fuiſſe (tam grauem alioqui philoſophum) teſtes ſunt Origenes, Ambroſius, Euſebius, Lactantius, & nos eadem perſpicuè ſuo loco oſtendimus. Nobis itaq; ſi nos aliquando vel poëticæ fabuloſitatis, vel mundanæ ſapientiæ libros euoluere cupido inceſſerit, enitendum erit, vt inutili delectatione penitus ſecluſa, id ſolùm exquiratur, quod piæ inſtitutionis diſciplinam iuuare poſſit. Itaq; ſecernenda erit à voluptate continentia, à laſciuia honeſtas, ab omni vitio virtus. Zizania paleæq; leues in faſciculos colligendæ ad comburendum, triticum verò in horreum ad

ſalubrio-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſalubrioris vitæ vſum recondendum. Neq; tamen his contenti, Domini noſtri ſermones & ſanctorum prophetarum oracula, in quibus perfectæ conſumatæq; iuſticiæ certiſſima documenta ſunt, die vllo vel legere vel audire prætermittamus. Quoties enim ab ijs diſcedimus, toties periclitamur, ne in ſempiternæ perditionis barathrum corruamus. Horrent verba, iacet oratio, ſed ſi maturè diſcutiantur, nihil eſt eorum præſtantia ſublimiùs, authoritate grauiùs, traditione veriùs, præceptione iuſtiùs, ſenſu ſuauiùs, pollicitatione feliciùs? Abeſt quidem nimis compti eloquij lenocinium, & elaboratæ dictionis ornatus, quoniam ſua ſynceritate ſatis nitida veritas, non indigeat fuco alieno. Et quòd æquè ad omnes pertinebat, communi ſermone, triuialibuſq; verbis exponendum fuit. Alioquin

alij

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

alij non intelligerent, alijs autem dare-tur calumniæ locus, quâ credentium numerum argutæ potius facundiæ, quàm rectæ fidei adſcribere conarentur.

VERS. XIII.

Verba ſapientum ſunt ſimilia acu-leis, & ſimilia clauis infixis ad caulas, tradita à paſtore eodem.

ALiud Encomion ſanæ doctrinæ à gemino eius vſu, quorum pri-mus eſt, vt ſtimulis agantur pij, & à ſua naturali ſegnitie ad officium inci-tentur. Eſt igitur ſcriptura lucerna pe-dum noſtrorum & lumen ſemitis no-ſtris. Hæc ſcriptura ſola, terrenam infantiam abigit, & perducit in vi-rum perfectum, facitq́; ambulare per vias prudentiæ. Hæc velut quidam Domini ſanctus angelus, deſcendens in caminum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

caminum ardentis ignis, excutit omnes malarum cupiditatum æſtuantes ardores, mortifera pectoris noſtri incendia in modum lenis roris refrigerans. Hic eſt ille Dei ſermo viuus & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti. Hac excepta, quæcunq; alia ſcriptura palea eſt, quid paleis ad triticum? Dicit Dominus per Hieremiam: Nunquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram? Huius ſcripturæ fermentum id eſt notitia (vt interpretatur Hieronymus) in tria farinæ ſata abſconditum, ſpiritum, animam corpus in vnum redigit, ne diſcrepent inter ſe, vt cùm duo aut tres conuenerint, à patre impetrent quodcunq; poſtulauerint. Scriptura hæc verbum crucis eſt, quòd ſtulticia eſt pereuntibus, his autem qui ſalui fiunt virtus Dei. Hæc habet ſpiritum vi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

uificantem. Hæc ſuos amatores efficit nubes volantes, quæ pluunt imbrem iuſticiæ ſuper terram. Legendo & perſcrutando diligentiùs hanc ſcripturam, transformamur paulatim in ſpiritum illius, in ſpiritum inquam intelligentiæ ſanctum, vnicum, ſubtilem, diſertum, nobilem, incoinquinatum, certum, ſuauem, amantem, bonum, qui pleniùs deſcribitur Sap. 7. Sed quotuſquiſq; ſupercœleſtis huius doctrinæ profeſſor, hanc ſacram ſcripturam nunc ſtudioſè legit? Eloquar an ſileam potius? Quot putatis eſſe ô iuuenes animarum paſtores & de Eccleſiæ reditibus ſatis locupletes, qui toto vitæ curriculo, ſacra biblia vix ſemel euoluunt, imò vix inſpiciunt? qui vt lectioni ſcripturarum potiùs quàm poſtillis & humanis gloſſis incumbant, non tam ipſa vtilitate, quàm ſanctorum exemplis commonendi

ſunt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſunt. Baſilius ille magnus, cùm primitus mundanæ philoſophiæ ſtudÿs plurimùm delectaretur, ſed vbi ſcientiæ huius ſpiritualis dulcedinem guſtare cœpit, ſunt qui eum dicant panis & vini vſum ſibi interdixiſſe, donec myſteriorum intelligentiam pleniùs perciperet. Parum erat ſapientiam humanam diuinæ poſtpoſuiſſe, ſed & duo præcipua vitæ humanæ ſuſtentamenta panem & vinum à ſe abdicauit, dum cibos colligit vitæ æternæ. Sic diuus Hieronymus vanitatem huius mundi fugiens. Roma relicta Ieroſolymam petÿt, & cùm nec adhuc ſe tenere poſſet, quin gentilium libros præcipueq́ Ciceronis auidiùs legeret, fatetur in quiete ſibi viſum fuiſſe, ſe ad ſupremi iudicis tribunal in cœlum trahi, accuſari, verberibus affici, quòd Ciceronianum dicerent eſſe, non chriſtianum. Deniq́ cum iuramento demiſſum,

 ne vnq̃

ne vnquam poſthac alios præterquàm diuinos codices præ manibus haberet. Tanto deinde ſtudio, legiſſe diuina, quanto antea mortalia non legerat, itaq́ latentium ſub velamento myſteriorum dulcore iam pleniùs exhauſto, exclamauit dicens: quæ pars fideli cum infideli, quis conſenſus CHriſto cum Belial? Quid facit cum Pſalterio Horatius? cum Euangeliſtis Maro? cum Apoſtolis Cicero? Poſſem ſimilia de Auguſtino, Aquinate & alijs dicere &c: Ac ſoleo ſubinde adhortationem Dñi Philippi Melancthonis ad legendum ſacra Biblia repetere, in qua & hanc lectionem ferè concludam. Sæpe vos hortamur omnes (inquit) vt faciatis vobis familiarem textum Bibliorum, quando manè ſurgitis, cùm dicturi eſtis precationem: legite vnum caput ex veteri Teſtamento, veſperi vnum ex nouo, ſiue

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſiue intelligatis ſiue non intelligatis, tamen aliquid inde diſcetis, & proderit vobis illa lectio. Eâ enim accenditur inuocatio, & eſt valde beſtiale, ſurgere ſiue ire cubitum ſine cogitatione rerum diuinarum. Videtis puniri mundum propter ſecuritatem, & nos omnes vrgeri pœnis, quas vt leniat filius Dei, toto pectore oremus. Atq; hæc de primo vſu ſcripturarum. Secundus verò eſt, vt pij ad officium adducti in eo contineantur, circumcluſi certis velut repagulis verbi Dei in Eccleſia eius. Atq; hæc de vſu ſanæ doctrinæ, quæ non ſeparat, diuidit aut ſeiungit, ſed vnit credentes, ſicut claui vniunt aſſeres.

VERS. XIIII.

Potiùs inquam ex iſtis fili mi, admonitus eſto, faciendi libros multos nullus eſt finis, & lectio multorum fatigationi eſt carni.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

COnclusio vltimæ προτροπῆς contra nimiam πολυπραγμοσύνην & inutilem perſcrutationem librorum cuiuſlibet hominis. Nam ſcribendorum, inquit, librorum nullus eſt modus. Multi enim ſunt, qui etſi ſcholam vix à primo limine ſalutarint: tamen quod dormientes ſomniarunt, de eo librum ſcripturire illos videas. Refert in Phædro Plato, dæmonem fuiſſe, alij autem quod eſt magis conſentaneum, virum ſapientem, qui ad Thamum Ægypti Regem acceſſerit, eiq́ quatuor ſua inuenta obtulerit, numerum ſcilecet, Geometriam, ludum talorum & literas. Cumq́ ad literarum laudem veniſſet, prædicauit eas maximum ſubſidium memoriæ eſſe, nec non augumentum ſapientiæ non pœnitendum. Rex ijs examinatis quædam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

dam probabat, quædam verò non item. Cùm autem literas ipſas conſideraret, ait: ſe contraria de his nunciare. Non enim literæ memoriam iuuant, vt prædicas, verùm potiùs eam euertunt. Etenim homines cum literis mandauerint, quæ audiuerunt aut inuenerant, ſolliciti ampliùs non ſunt de illis animo euoluendis, ac frequenter apud ſe repetendis. Quódſi literæ non extarent, res inuentas & cognitas frequenter cogitarent, & ſubinde in eis magis ac magis acuerentur. Præterea quò ad augmentum ſapientiæ, contemnent poſthac inquit, homines ſuos præceptores ſeſe conuertentes ad ſcriptos libros, qui ſæpiùs lecti idem ſubinde reſpondebunt. Hæc fuit Regis Ægypti ſententia quæ nulli prudenti per omnia probatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Nam libros affirmo eſſe magnæ vtilitatis, alioquin Deus hominibus non dediſſet ſcripturas. Attamen ille Rex videtur aliquid dixiſſe. Quia ſi librorum non ſit modus officient. Quare media quadam via oportet incedere. De Socrate profectò & Pythagora traditur, eos nihil ſcripſiſſe, diſcipulos verò eorum poſtea nonnulla edidiſſe. Quin & ipſe Chriſtus libros minimè conſcripſit, cuius Apoſtoli literis conſignarunt conciones, geſta & miracula. Quin & ex hoc loco apparet, librum hunc à Salomone non eſſe ſcriptum, ſed per ſapientes eius, prout ex ore eius exceperant, digeſtum in annales. Sed hoc imprimis verum, Salomonem non ſimpliciter damnare hoc in loco, vtiles ac ſalutares hominum labores, quales multos hoc noſtrum ſeculum vidit hominum doctiſſimorum, qui non parum poſteri-

tati

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

tati noſtræ prodeſſe poſſunt. Ac prudenter ſanè Demetrius Phaleræus Ptolomæum Regem monebat, vt ea quæ de regno, literarum monumentis tradita eſſent, emeret & euolueret. Nam quibus de rebus amici Reges admonere non auderent, ea editis libris contineri. Vtiles igitur libros non damnat & reijcit. Sed monet, vt accuratè & cum iudicio legamus libos aliorum, maximeque requirit, vt hunc legamus librum: in quo habes omnia quæ ad doctrinam christianam pertinent, nempe legem, hoc eſt, doctrinas quæ te humiliant, Euangelium quod rurſum ſubleuat, itemq́; & regulas morum ac vitæ. Præterea additæ ſunt plurimæ & conſolationes & comminationes. Sed ante omnia damnat ſtudium Sophiſtices, quod quàm peſtilens & contagioſum ſit malum in Eccleſijs ac Rebuſpub. ambitioſis certa-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

minibus & clandeſtinis odijs refertum, triſtis experientia extremo cum detrimento omnium rerum hodie teſtatur. Et ſanè nihil eſt Rebuſp. pernicioſius, quàm librum mendacijs & calumnijs ſcatentem euulgare, id quod paßim multi factitant, farragines & plauſtra conuitiorum alijs obtrudentes, in quibus legendis nihil aliud conſequêris quàm quod animum inexplicabilibus curis repleant, & temporis iacturam adferant.

VERS. XV.

Summa rei eſt his omnibus auditis, Deum ipſum reuerere & præcepta eius obſerua, quia hoc eſt totum hominis.

EPilogus continens ſummam totius doctrinæ chriſtianæ, ac eius finem & vſum, vt ſinguli ac omnes, magiſtri nimirum ac diſcipuli, magni & parui, docti & indocti referant omnia conſilia

& omnes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

& omnes actiones ad hunc finem, vt Deo præſtent obedientiam & eum celebrent. Hunc itaq; dum licet, & dum res tempuſq; ſuppetit vrgeamus. Non declinemus neq; ad dexteram neq; ad ſiniſtram, non pes titubet, non mens vacillet, conſtanti fide, ſpe firma, forti magnoq; animo viam ſalutis ingrediamur, modicum laborabimus, multũ metemus. Accipiemus enim (ſicut ſcriptum eſt) regnum decoris & diadema ſpeciei de manu Domini Dei noſtri. Ipſe dextera ſua teget nos, & in brachio ſancto ſuo nos defendet. Ipſe ponet conſolationem lugentibus, Sion dabit coronam pro cinere, oleum gaudij pro luctu, pallium laudis pro ſpiritu mœroris. Ipſe euehet nos ſuper altitudines terræ, in hæreditatem inæſtimabilium diuitiarũ regniq; cœleſtis. Ibi erit vt (vt Eſaias ait) menſis ex menſe, ſabbathum ex

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſabbatho, nullus deniq; finis, nulla vn-
quam diſceſsio erit gloriæ beatorum.
Non ceſſet igitur manus noſtra operan-
do, lingua orando, oculi vigilando, mens
contemplando. Contemnamus fluxa
mundi, renunciemus voluptatibus, par-
uipendamus honores, nihil terrenum
concupiſcamus, nihil niſi quod naturæ
neceſsitas exigit habeamus. Non effera-
mur proſperis, nec frangamur aduerſis
Irriſorum cauillationes, inuidorum mor-
ſus, maleuolorum odia, ſuperborum
contumelias, indignantium minas, fu-
rentium verbera, omniſq; generis offen-
ſas atq; iniurias æquo toleremus ani-
mo. Diligendo quidem illos qui nobis
infeſti ſunt, & pro perſecutoribus no-
ſtris deprecando, nec malum pro malo,
ſed potiùs bonum reddendo, paruus bre-
uiſq; omnis labor eſt, ſi propoſitæ nobis
mercedis immenſitas, æternitaſq; pen-
ſetur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ſetur. Sint igitur hæc ampliſsima verba in conſpectu noſtro, noctes dieſq́; : DEVM IPSVM REVERERE, ET PRÆCEPTA EIVS OBSERVA: QVIA HOC EST TOTVM HOMINIS. Scilicet, quo ſe homo occupare debet, & ſine quo totus homo nihil aliud eſt niſi mera vanitas. Nec mirum, quum omiſſa luce Chriſti, tenebras conſectemur huius mundi & vanitatem vaniſsimam. Quiſnám illud iure miretur, ſi veſtigia pedum eius ſubuertuntur, qui à lucerna præeunte, toto (quod aiunt) cœlo, ambulat auerſus? Quomodo quis poſsit quæſo proſperum nauigando curſum tenere, qui ſtellam curſus ſui ducem in cæcis profundi fluctibus grauetur aſpicere? aut qui putemus valetudinarium hominem poſſe ſanitati cõmodè reſtitui, quem videamus

omnia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

omnia præſidia recreandæ ſanitatis aſpernari? Quod ne mortales quiq; committerent, & præſidia ſalutis æternæ faſtidioſè contemnerent, ad hanc ſummam refert conciones in hoc libro, quæ quidem & ſumma eſt vniuerſæ doctrinæ in Eccleſia, iuxta dicta: Beati qui audiunt verbum Dei & cuſtodiunt illud. Item, Beati immaculati, qui ambulant in lege Domini. O terq; quaterq; beati, qui hoc lacteo nectare aſsiduè potantur, id eſt qui hæc verba indefatigato ſtudio ruminant: DEVM REVERERE, ET MANDATA EIVS OBSERVA: Nam illi certiore cum fiducia dicere poſſunt, quàm Triſmegiſtus iſte Hermes, de quo narrat Chalcidius, moribundum illum aſtantes, his verbis allocutum: Hactenus filij pulſus à patria, vixi peregrinus & exul, nunc verò incolumis patriam repe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

repeto, cumque poſt paululum temporis, ſolutis corporis vinculis à vobis diſceſſero, nequaquam me tanquam mortuum lugeatis, nam ad illam optimam beatamq́ ciuitatem regredior, ad quam vniuerſi ciues, per mortis corruptionem venturi ſunt. Ibi namq́ DEVS ſolus eſt, ſummus princeps, qui ciues ſuos replet ſuauitate mirifica.

VERS. XVI.

DEVS enim adducet omne opus in iudicium, ſuper omni occulto, ſiue bonum ſit ſiue malum,

CAuſam oſtendit, quare Deum reuereri & obſeruare mandata eius debeat omnis homo, ſumptam à generali iudicio & diſcuſsione omnium factorum. In quo iudicio nihil cogitat, nihilque agit vllus mortalium ſiue

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

occultè ſiue palàm, ſiue bene ſiue malè iſtud fiat, cuius rationem DEVS quidem ille opt: max: apud ſuum tribunal non repoſcat, ſinguli verò ſuo tempore non ſint reddituri. Huius iudicij admonet 'εις ἐπίπληξιν id eſt ad terrorem illorum, qui omnia alia contemnunt, nec verbis nec minis mouentur. Hi enim Deo relinquendi ſunt. Nos autem per Eccleſiaſten edocti timeamus DEVM & mandata eius cuſtodiamus omni noſtra contentione & ſtudio. Summa enim ſalutis noſtræ in miſericordijs Domini ac benignitate iudicis repoſita eſt. Interim autem quia peccauimus tibi Domine, multumq́ deliquimus, miſerere noſtri ſecundum magnam miſericordiam tuam, & ſecundũ multitudinem miſericordiarum tuarum, dele iniquitates noſtras. Da vt nunc ploremus ingratitudinem noſtram,

ſtram, ne tunc confundamur, vt nunc lugeamus, ne tunc ſemper lugendi cauſam habeamus. Remitte facinora clementiſsime domine, & præſta veniam, quia beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Remitte illa precamur in præſenti, ne imputentur in futuro. Cùm etiam cœli (vt Eſaias inquit) ſicut fumus liqueſcent, & terra ſicut veſtimentum atteretur, & habitatores eius ſicut hæc interibunt. Cumq́ & illa euenient, quæ ipſe per Ezechielem minatus eſt dicens: In igne iræ meæ locutus ſum, quia in die illa erit commotio magna ſuper terram Iſrael, & commouebuntur à facie mea piſces maris, & volucres cœli, & beſtiæ agri, & omne reptile quod mouetur ſuper humum, cunctiq́ homines qui ſunt ſuper

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

faciem terræ, & ſubuertentur montes & cadent ſepes, & omnis murus corruet in terram. Inter hæc tam terrifica eſto refugium noſtrum, redemptor noſter, ne metu concuſſis, fides titubet, ſpes deficiat, charitas langueſcat. Commoueantur beſtiæ & homines qui te ignorant, & montes & muri ſubuertantur, non commoueamur nos, neq; ſubuertamur, neq; à te vſquam diſcedamus, neq; vi vlla ſeparemur &c.

Sed ante hoc iudicium DEI generale, dum gemimus in hoc mundo ſub onere, ſi interim nos DEVS flagellis iudicat ob delicta noſtra, meminerimus omnes inquietudines, omnemq; laborem ad illum finem indeclinabiliter tendere, in quo ſempiternæ quietis initium eſt. Quare veluti lucri auidus

nego-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

negociator, qui naui merces vehit, ventorum turbinem ſuſtinet, procellarumq́; & aëris intemperiem tolerat, fluctibus iactatur, ſentinæ fœtore torquetur, nauſea contabeſcit, & commotis inteſtinis, algenteq́; ſtomacho, ipſa penè viſcera euomit & eructat, & tamen grandem facturus quæſtum, omnia turbulentæ nauigationis faſtidia æquo animo fert: Sic ſe habet, qui præſentis huius vaniſsimi mundi pœnas, futuræ beatitudinis lucro ſuſtentat, & quicquid DEVS aut fortunarum iniquæ vices impoſuerint, patiendo gaudet magis quàm triſtatur & exhorreſcit, ſeq́; ipſum erigens. Quare (inquit) triſtis es anima mea? & quare conturbas me? Spera in DEO, quoniam adhuc confitebor illi, ſalutare vultus mei & DEVS meus. Et

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

ad Dominum conuerſus deprecatur: Educ de cuſtodia animam meam ad confitendum nomini tuo, me expectant iuſti donec retribuas mihi. Ac poſtremò ſi hoc difficile factu videtur, ſaltem caueamus ne illis pœnis obnoxij ſimus, quarum nullus finis eſt, nulla requies, nullum leuamen, quas deniq; cogitare nedum pati horror ac pœna eſt. 18. April. Anno 1588.

Finis.

SOLI DEO GLORIA.

CVM

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

CVM PROPTER OCCV-pationes, rerum huius libri indicem ne-quaq̃ concinnare liceret, ſaltem catalo-gum nominum memorabilium, quo-rum hîc fit mentio repræſentare volui I. O. S.

A

Aaron 105. 634. 671. (253. 485. 501.
Abraham 109 729. 742. 883. 164. 250.
Abſalon 202. 154. Abdias 154.
Abbas Vrſpergenſis 311.
Abel 340. 360. 698.
Abdadus Sarracenus 536.
Abiron 613. Abiudus 634.
Achab 307. 756. 771.
Achitophel 186 Achilles 338. 721.
Adrianus ſecundus pontifex 453.
Adam 641. 692.
Adolphus Sleſuigæ Dux 324.
Adonidis hortus 648.
Æſchylus poeta 131. 134.
Ægyptus 893. Æmilianus 359.
Æſculapius 320. 383. 715.
Ælianus 373. 374.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Aglaus ruſticus 209. 367. Agar 255.
Agapetus de officio principis 307. 308.
Aglaophemus 383. Agnes 429.
Agamemnon 572. 723. 767.
Agacicles Rex Lacedæmoniorum 623.
Agathon 830. Aiax 339. 579.
Alexander magnus 66. 80. 132. 178. 214. 215. 307. 344. 392. 393. 415. 421. 523. 534. 545. 759. 179. 197. 209. 325. 873. 563. 564. 574.
Alcæus Lyricus 134.
Albertus imperator 579. 580. 579. 582.
Alboinus 478. 479.
Alexander papa 556.
Alphonſus Rex Arragonum 813.
Alphonſus Rex Neapolitanus 816.
Amaſis Rex Ægyptiorum 182. 680.
Ammianus 154. 628.
Amos Propheta 401.
Aman 799. Ambroſius 935.
Andromache 17. 202.
Anaxagoras 23. 375. 666.
Anaximander 47. 867.
Antonius apud Ciceron: 40. 229. 810.
Antiſthenes 71. Antoninus 81.
Antonius pius 364. 616. 565.

Antio

116.

Antiochus Magnus 131.326.664.686.
Androcidis epiſtola 132.
Anacreon Lyricus 134.
Antigona 271.
Anna Auguſti coniunx 314.
Ananias 375.451.555.
Anabaptiſtæ 672.
Anaſtaſius 752.
Anyti proditio 795.
Apicij gula 142.
Apollonius Tianæus 109.771.
Apollonius in Argonautica 125.
Apollo 179.209.320.367.620.
Apollonius Molo Rhetor 809.
Apuleius 528.
Archilochus poeta 24.805 179.
Archimedes 30.753.
Ariſtoteles 36.43.44.45.46.56. 71.75.76.82.109.114.121.123.151. 162.207.225.235.375.297.325. 415.437.442.472.474.509. 672.729.780.783.784.802. 818.823.867.
Ariſtippus 71.747.
Ariſton vicarius Antiochi Magni 132.
Ariſtophanes 134.361.795.808.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Ariſtonymi comparatio 154.
Artaxerſes 190.
Ariſtides 475. 768.
Arnulphus imperator Germaniæ
Arrius 644. (494. 586.
Areopagitæ 581. Aſtyanax 201.
Aſaph propheta 536.
Aſſyrij 792. Aſtyages 799.
Athanaſius 362. 776.
Athenodorus philoſophus 553.
Atlas 345. Attyla 790.
Athenæus 131. 433.
Auguſtinus 94. 114. 198. 259. 264.
512. 535. 728. 940.
Auguſtus Cæſar 142. 183. 305. 553.
575. 715. 409. 809.
Auguſtus Saxoniæ elector 314.
Auguſtulus 409. Auicenna 258.
Aurelianus 608.

B.

Babylas 429. Bacchus 70.
Baptiſta Campofulgoſus dux Genu-
enſis 482. Baptiſta 689.
Baſilius Magnus 55. 50. 773. 774.
775. 938.

Baro

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

116.

Baro de Palma obſeſſus in altpuren 581.
Bel 254. Bernhard: 371. 587.
Bethſabee 424.
Benedictus monachus 452.
Beniamin 567. Beda 591.
Beroſus hiſtoricus 178.
Belizarius belli imperator 746.
Bileam 109. Belial 940.
Bias 832. Booz 254.
Boetius 620. Brutus 651.
Brennus dux Gallorum 373. 374.

C.

Carolus Magnus 393. 394. 408. 413. 416. 431. 432. 445. 591. 592.
Carolus IV. 417. 732.
Carolus V. imperator 313.
Cambyſes 307.
Cato Romanus 128. 364. 644.
Carolus dux Burgundiæ 273. 566.
Calliſtratus 223. Cabrias 360.
Caius imperator 326.
Cain 365. Catilina 809.
Caſsius Seuerus 806. 922.
Capitolinus hiſtoricus 364.
Cæſar 74. 187. 616. 564.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Cerberus 724. Ceres 70.
Chriſtianus quartus. 313.
Chriſtianus tertius 495.
Chriſtopherus Vualchendorpius 875.
Chiron 97. Chilo 236.
Chaleb 245. Chryſanthus 270.
Chriſtiernus ſecundus captiuus 313. 618.
Chares 360.
Childericus Rex Galliæ 364. 399.
Chryſippus 375. 581.
Charthuſiani 452.
Chartilaus Lacedæmoniorum rex 553.
Chryſoſtomus 775.
Chalcidius 950.
Cicero 29. 33. 54. 70. 91. 122. 123.
172. 180. 225. 325. 541. 548. 651. 780.
Circe dea 159. Clitomacus 71.
Cleombrotus Ambraſiota 96.
Clytemneſtra 260.
Claudius Scotus Bedæ diſcipulus 591.
Claudianus 694. Clodius 798.
Combletæ edacitas regis Lydorum 515.
Conſtantinus imperator 674.
Cornelius Agrippa 72.
Conon 360.
Conſaga præſul Mediolanen. 566. 567.
Con-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Conradus imperator 369. 623.
Coclæus 621.
Conſtantinns quintus 644. 645.
Core 670. 671.
Cornelius centurio 860.
Crantor philoſophus 56.
Craſſus 74. 476. 764.
Crœſus Lydorum rex 107. 153. 408. 497. 564.
Crantius 408.
Crates Cynicus 506.
Crato philoſophus 848. 817.
Cteſiphon 144.
Cyrus 107. 272. 547. 699. 873. 799.
Cypſellius Periandri pater 817.

D.

Dauid propheta 1. 48. 194. 195. 201. 217. 236. 154. 262. 307. 340. 341. 360. 362. 401. 482. 410. 416. 419. 518. 562. 620. 640. 641. 648. 651. 689. 698. 783. 741. 763.
Darius 24. 374. 310. 539. 754. 755.
Daniel 206. 246. 341. 362. 762. 825.
Dathan 613. 671.
Damaſus epiſcopus Romanus 652.
Deucalion 24.

Demo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Demoſthenes 66. 657. 764. 774. 780, 929.
Democritus 73. 99. 109. 214. 215. 256. 257. 325. 47. (755.
Demetrius poeta 134. 310. 539. 754.
Demetrius Phaleræus 945.
Delos inſula 297.
Demonica virgo 373.
Demaratus 405. 406.
Decij 443.
Deſiderius Longobardorum rex 408.
Dioſcorides 90.
Dionyſius Siciliæ tyrannus 153. 178. 714. 746. 408. 627. 563.
Diogenes Cynicus 209. 225.
Dionyſius Heracleotes 225.
Diagoras 375. Diocletianus 326.
Dion 382. 753 Ditricus Veronen. 620.
Dithmarſij 672. Diognetus 753. 755.
Dominicus monachus 452.
Draco 802.

E.

Eberhardus frater Conradi imp. 369.
Edenolphus Angliæ rex 448.
Eccleſiaſticus 20. 639.

Ege-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Egeſias orator 808.
Elizeus 555. Eleates 771.
Elias 254. 555. 850.
Elizabetha Obotritorũ principiſſa 314.
Empedocles 47. 795. Ennius 180.
Epheſina Diana 143 144. 298.
Ephren Syrus 127.
Epicurus 29. 71. 99. 119. 286. 327. 486.
Epiphanius 438.
Eraſmus Catholmius 808. 192.
Eratoſthenes Geographus 225.
Ericthonius 648.
Eſaias 13. 178. 290. 304. 947. &c.
Eſdras 85. Æſchines 610.
Eua 692. Euſtachius 861.
Euticia mater Luciæ 870.
Euripides 190. 348. Euſebius 935.
Euclides 71. Euripus 44. 104.
Ezechiel 245. 279.
Ezechias 307. 763.

F.

Fauſtina 81. Flaccus 8.
Fridericus II. *Rex Daniæ* 121, 314. 345 414 446 616.
Fridericus I. *Rex Daniæ* 68.

Fris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Fridericus Barbaroſſa 496. 556.
Fridericus imperator 622. 856.
Franciſcus petrarcha 628.
Franciſcus Bufalus 190.
Franciſcus monachus 452.

G.

Galenus 91. 126. 235. 238.
Gai gula 141.
Geogius dux Saxoniæ 563.
Gedeon 742.
Gn. Pompeius 670. 827.
Gorgias Leontinus 808.
Gomorrha 245.
Guntherus cancellarius Henrici IV. imperatoris 311.
Guſtauus Suecus 313.
Gregorius Niſenus 605.
Græci 792.
Gyges Lydorum rex 209. 367.
Gerſon Theologus Pariſienſis 923.

H.

Habel 4. Hannibal 66.
Hali 123. 472. Hammon 415. 523.
Habacuc 480.

Hat

Hatto Epiſcopus Moguntinus 798.
Harpagus 799.
Herculis claua 2. Herillius 22. 115.
Hercules 70. 80. 362. 642. 810.
Heliogabalus 123. Hermocles 68.
Helias 185. 206. 254,
Hector Priami filius 201.
Heli ſacerdos 262.
Hellas Argiuorum 297.
Herodotus 298. 680.
Henricus IV. imperator 477. 496.
Herodes 326. 344. 451. 689.
Henricus Auceps 369. 416. 445. 798.
Hecuba Euripidea 437.
Henricus 2. imperator 460. 461. 462.
Henricus V. filius Henrici IV: 477.
Henricus Saxoniæ dux 496. 563.
Herodes Sophiſta 544.
Hermannus Mutius 579.
Heſiodus 615. 855.
Henricus VI. imperator 624.
Herodes Magnus 686. 893.
Herodes Agrippa 756.
Heraclius 812. 813.
Hieronymus 50. 133. 229. 537. 548.
549. 569. 667. 692. 741. 756. 937.
938.
Hip.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Hippocrates 55. 178. 207. 238. 256.
Hieronymus Pragenſis 311.
Hieroboam 410. 425.
Hieremias 550. 667. 692. 741. 756. 763 147. 254. 752. 937.
Hirene vxor Conſtant. v. 644. 645.
Hippocentaurus 723.
Homerus 7. 10. 24. 33. 44. 66. 81. 96. 106. 135. 179. 227. 256. 298. 338 345. 397. 433. 449. 543. 572. 621. 622. 721. 830.
Horatius 17. 122. 135. 347. 467. 471.
Hortenſius orator 142.
Honorius imperator 365.
Hypſicratea 260.

I.

Iacob 19. 109. 164. 253. 262. 340. 501. 545. 586. 698.
Ibycus poeta 844. 845.
Iehu rex Iſrael 545.
Ieſabel 664. Iephte 451.
Iob 20. 185. 192. 224. 239. 262. 290. 388. 481. 585. 586. 637. 685. 698. 703.
Iohannes Euangeliſta 37. 290. 539.
Ignatius 763. Iochaz 147.

Ioſ.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

116.

Ioſua 105. 245. 307. 363. 742.
Ioſephus 211. 662. 686.
Ioſaphat 307.
Iohannes Huſsius 311. 742.
Iohannes monachus 325. 557.
Iohannes Legelius canonicus Roſchildenſis 446.
Iohannes dux 579. 580. 581.
Iohannes Scotus Bedæ diſcip. 591. 592.
Ioanna 646. Ioas 414.
Ioſeph 360. 362. 401. 410. 463. 545. 656. 698. 885.
Iouinianus 674. Ionathas 712.
Ioſias 762.
Iohannes Apoſtolus 849. 866.
Iphigenia 767.
Iſahach 164. 192. 586. 883. 899.
Iſocrates 388. Iulius papa. 40.
Iulius cæſar 80. 197. 217. 368. 670. 698. 745. 768. 873.
Iulia 81. Iuditha 417. 752.
Iuſtinianus imperator 307. 674. 675.
Iudas 186. 375. 525.
Iuſtinus 122. 298. 605.
Iuuenalis 135. 615.
Iudas Machabæus 545.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Iulianus 567.
Iulius 3. pontifex 576. 577.
Iuno apud Homerum 647.
Iupiter 76. 437. 647.

L.

Lactantius 528. 935.
Lambertus Schaffnaburgenſis 374.
Laurentins 429. 463. 546.
Lazarus 698. 852. 864.
Lælius 154.
Leo ıv. pontifex 448. 790.
Leon tyrannus Philiaſiorum 26.
Leonides Spartanus 405.
Ligarius 810.
Longinus 478. 479.
Loth 360. 362.
Lotharius 415. 417. 453.
Lucanus 47. 298. (724.
Lucretius 29. 39. 69. 554. 754. 732.
Lucas Euangeliſta 146. 683.
Lucretia 260. 475.
L. Craſſus. 128.
Lucianus Antiochenus preſbyter 294.
Lucianus loquax 455.

Lu.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Lucia virgo 870. (418.

Ludouicus Baōariæ rex 417.

Ludouicus Caoli Magni filius 416.

Ludouicus 646. (417.

Lutherus 225. 563. 608. 629. 810.

Lycurgus 179. 183. 768. 802.

Lyſander 131.

M.

Malachias 718.

Macrobius 29.

Mardocheus 799.

Machabæa 294.

M. Ionas canonicus Lundenſis 8.

Magus Ægyptius 273.

Mahometus 278.

Manilius 369.

Manaſſes 408. 414.

Manichæi 452.

Marius 97. 745.

Maro 681.

M. Camillus 724.

Marcus apud Ciceronem 40.

Marcus Æmilius Lepidus 548. 699.

Marcus imperator 769. 817.

Martialis 387.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Marſilius Ficinus 235.
Mattheus Euangeliſta 20.
84. 209. 352. 851.
Maximilianus imperator 558. 559.
Mauritius imperator 558. 559.
Medea 260. 780.
Meleti accuſatio 795.
Meletius 438.
Melitides 261.
Menander 611.
Memphis 288.
Menedemus 71.
Menippus 97.
Mephiboſeth 154.
Mercurius 319. 383. 411. 434.
529. 606. 779.
Meſſalina 260.
Metellus 268.
Metrodorus 47. 867.
Michæas 77. 756.
Milo 798.
Midas 187. 375. 757.
Michael Seruetus combuſtus Geneue
612.
Minerua cum Ægide 707.
Minotaurus 443.

Mo-

Moguntinus Archiepiſcopus 733.
Monica Auguſtini mater 317.
Moſes 45. 105. 135. 163. 164. 236.
545. 586. 634. 670. 671.
Muſæus 383.
Mycenea 297.
Myro 399.

N.

Naboth Iſreelites 155. 474. 664.
Nadabus 634.
Nazianzenus 634.
Nebuchadnezar 246. 344. 424.
663. 685. 825.
Neptunus 405.
Nero Auguſtus 140. 145. 187.
415. 603. 689.
Neſtor 572.
Niceſias 564.
Nicolaus papa 453.
Noah 262.

O.

Octauius cæſar 107.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Olympiodorus 36.
Omphale 642.
Orpheus 383. 647.
Oſeas 133. 408. 685.
Ottho imperator 146.
Ottho de Vvithliſbach 515.
Ouidius 33. 108. 358. 388. 782.
Oedipus 621.

P.

Pacuuius 644.
Paris 641.
Parrhaſij linteum 53.
Paſaites Turcarum tyrannus 746.
Paulus Apoſt. 63. 635. 637. 657. 661. 691. 693. 703. 727. 738. 741. 756. 869. 884. &c.
Paulus Æmilius 812.
Paulus Eremita 548. 549.
Pauſanias 68.
Phædo 71
Periander Cypſellij filius 817.
Pericles 546. 808. 651. 764.
Perſius I. 65.
Perſæ 792.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

116.

Petrus Apoſt. 546. 555. 663. 860. 884. &c.
Petrus Nigidius 30.
Pharao 664. 689. 755.
Phocas 558.
Philippus Melancton 558. 712. 810. 940.
Philoxenus 627.
Pittacus 831.
Pindarus 321. 948. 179.
Plato 30. 40. 47. 26. 71. 76. 637. 727. 766. 769. 771. 783. 780. 802. 816. 642. &c.
Plautus 55. 539. 778.
Plinius 35. 67. 73. 537. 698. 867.
Plinius ſecundus 861.
Plutarchus 553. 803.
Polybius 572.
Pompeius 74. 597. 745. 764. 737.
Pontanus præceptor Friderici imperatoris 856.
Proclus 752.
Ptolomæus 29. 771. 809.
Pythagoras 25. 26. 56. 73. 637. 795. 802. 816. 944.
Pytho 779. 811.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

R.

Rechabeamus 194. 414. 415. 812.
Robertus Siciliæ rex 759.
Roboamus 183.
Rhodos inſula 297.
Romani 792.
Roſimunda vxor Alboini 478.
Rudolphus Sueuiæ dux 495.
Rudolphus de Vuarth 580. 581.
Runigunda vxor Henrici IV. imperatoris 461.
Ruth 254.

S.

Saladinus 482.
Saluſtius 272. 376.
Saphira 451.
Samuel 620. 762.
Samſon 255. 567. 641.
Sara 260.
Sardanapalus 122. 364.
Sarraceni 277. 812.
Saturnus 606.
Saul 186. 216. 236. 340. 414. 564. 664. 689. 712.

Saxo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

116.

Saxo 128. 408.
Scamander 202.
Sichæus 155. 475.
Scaurus priuignus Syllæ 146.
Scipio imperator 154.
Scipio Africanus 66. 105.
Sedechias 756. 408.
Seneca 203. 311. 378. 398. 783. 854. 867. 877.
Sennacherib 424.
Semiramis 374.
Semei 620.
Seruius Tullius 799.
Sergius Catilina 669.
Sextus philoſophus 545.
Sigiſmundus imperator 782.
Silius Italicus 298.
Simon Petrus 860.
Simonides 40. 161. 162. 268. 373. 757.
Socrates 271 361. 443. 475. 541. 607. .666. 795. 766. 792. 796. 802. 944.
Sodoma 245.
Solon 56. 104 107. 802. 832.
Solonis lex 498.
Solinus 298.
Sophocles 134. 271. 572.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Soſiphanes 555.
Sotaci leges 486.
S. Iacobus 447.
Stoici 286.
Strabo 47.
Stephanus Poloniæ rex 314.
Stephanus 429. 546.
Suetonius 142. 698.
Suſanna 401. 463.
Syphax 153.
Sphynx 182.
Siſyphus 100. 724.

T.

Thales Mileſius 23. 81. 107.
Tamerlanus 746.
Tantalus 375. 100. 724.
Tarquinius 799.
Taſillus Bauariæ princeps 656.
Taſſus Hermoneus 801.
Themiſon 132.
Tertullianus 292. 298.
Theoberga repudiata 453.
Themiſtocles 104. 357.
Theodoſius imperator 574.
Theophraſtus 56. 90.

Thes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Theodoricus 620.
Theſeus 443.
Timotheus 360.
Thomas Morus 384.
Thomas Aquinas 940.
Tobias 185. 192. 209. 239. 388. 545.
Thucydides 624.
Tullius 475.
Tityus 100. 724.
Timantis conſilium 767.
Timon 772.
Traianus imperator 67. 80. 669. 861.
Tranquillus 141.
Troſchius Iupiter 238.
Tyberius 123.
Typho 332.
Thamus Ægypti rex 942.
Triſmegiſtus Hermes 950

V.

Valla 154.
Valerianus imperator 272.
Valens Tyrannus 773. 774.
Valentinianus 674.
Valtherus de Eſchelbach 580. 582.

Var.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Varro 180. Vedius pollio 575.
Venus 646.
Venceſlaus filius Caroli IV. 399. 455.
Verres 788.
Veſtales 260.
Vlricus de Palma 580.
Virgilius 82. 99. 156. 298. 342.
Vincentius 429.
Vilhelmus Farellus 612.
Vrias 424. Vitruuius 248.
Vitus Theodorus 608.
Volaterranus 82.
Vlyſſes 159. 201. 361. 397. 515. 628. 721. 722.

X.

Xanthus 515.
Xenocrates 56. 226. 383.
Xenophon 547. 698.
Xenophanes 81.
Xerxes 404. 405. 564. 123. 597.

Z.

Zeno 56. 71. 267. 771.
Zeuxis 53.
Ziba 408.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Qui errores obiter ſint caſtigati.

Pagina 7. linea 16. lege ὁ βίος pro ἡ. pag. 105. lin. 17. pro frenare lege fræ-nare. pag. 116. lin. 12. commeſſationibus lege comeſſationibus. pag. 207. lin. 20. pro Hypocrates lege Hippocrates, ꝙ ſæpius recte occurrit. pag. 227. lin. 2. pro ſcripſura lege ſcriptura, & linea ſe-quenti pro tunt ſunt. pag. 329. lin. 11. pro μετεμχύχωσιν lege μετεμψύχωσιν. pag. 360. lin. 4. pro Ægiptus lege Ægyptus. pag. 381. lin. 5. pro ἀνθιθεσιν lege ἀντίθε-σιν. pag. 384. lin. 10. pro γνομολογία lege γνωμολογία. pag. 419. lin. 16. pro nunq̃ lege nonnunq̃. pag. 414. lin. 9. pro στόργη lege στοργῆ. tum & pag. 461. lin. 16. pag. 361. lin. 2. pro hypochritæ lege hypocritæ. pag. 428. lin. 2. pro reſtituit lege reſtituat. pag. 436. lin. 8. pro βαττογίαν lege βαττο-λογίαν. pag. 572. lin. vltima, pro mode-rationibus lege moderatioribus. pag. 592. lin. 10. pro apperuit lege aperuit. pa. 642. lin. 12. pro malos lege malas. pag. 881. lin. 18. pro pholoſophemur lege phi-

loſo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

loſophemur. pag.945.lin. 10. pro libos lege libros. pag. 132 752. pro Olophernes Holofernes &c. Interim æquos lectores amanter rogatos volo, ne alijs vitijs typographicis offenſi, de tota explicatione iniquiùs iudicent.

B. V.

XVI. CAL. FEBR. quo die THEODOSIVS Imperator, pater Honorij & Arcadij, ſaxagenarius Mediolani mundo huic valedixit. Anno poſt natum CHriſtum 399. C. Cæſar Octauius à ſenatu & populo Romano, imperator AVGVSTVS appellatus eſt. Anno 24. ante natum Chriſtum. Et ſereniſsimus ac inuictiſsimus SCOTORVM REX, IACOBVS SEXTVS, paulò ante celebratis ASLOIÆ in regno NORVEGIÆ nuptijs, cum ANNA illuſtriſsima & regia virgine, potentiſsimi DANIÆ ac NORVEGIÆ Regis FRIDERICI II. (ſanctę recordationis) optimi Principis filia, emenſis ac ſupe-

ſupe-

ſuperatis magnis & difficilibus itineribus Helſingburgum, quod HELLESPONTVM DANICVM (vocant) cum illuſtriſsima Regina ſua aduenisse dicitur, vt traiecto mari baltico, Reginæ illuſtriſsimam matrem, electum Regem CHRISTIANVM IV. illuſtriſsimos principes fratres ac ſorores, tum ampliſsimos regni DANIÆ gubernatores ac ſenatores ſalutaret. Vt autem hoc coniugium tam ipſis quàm aliſs multis gentibus fœcundum ac ſalutare ſit, vota ad DEVM nuncupamus.

I. O. SI.

HAFNIÆ
IMPRESSIT MATTHIAS VINITOR
ANNO
M. D. XC.
CVm Gratia & Priuilegio.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

B:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)

116.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 116 8° (LN 1489 8° copy 2)